

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HN TABS 4

7744.9

HARVARD COLLEGE LIBRARY

FROM THE BEQUEST OF
JAMES WALKER
(Class of 1814)

President of Harvard College

"Preference being given to works in the Intellectual
and Moral Sciences"

LUTHERANISM IN AMERICA:

AN ESSAY

ON

THE PRESENT CONDITION

OF THE

Lutheran Church in the United States.

BY

W. J. MANN, D.D.,

**PASTOR OF THE GERMAN EVANGELICAL LUTHERAN ST. MICHAEL'S AND SIGMUND'S
CONGREGATION, IN PHILADELPHIA.**

PHILADELPHIA:

LINDSAY & BLAKISTON.

1857.

C 7744.9

Walkerfund -

Entered according to Act of Congress, in the year 1887,

BY LINDSAY AND BLAKISTON,

In the Clerk's Office of the District Court for the Eastern District of Pennsylvania.

C. SHERMAN & SON, PRINTERS,
19 St. James Street.

P R E F A C E.

THIS book has been written with a sincere desire to serve the Lutheran Church, and not a party in it. There is a work extant under the title of "The American Lutheran Church," &c., by the Rev. S. S. Schmucker, D.D. The material difference existing between the two will appear on a mere comparison of their respective titles. I endeavor to give a portraiture, not of the American Lutheran Church, but of the Lutheran Church in America, as it exists at the present time. I propose to describe the various prevailing tendencies, views, &c., which lay claim to the name Lutheran. The first step towards meeting the difficulties under which we are laboring, is properly to understand them. Some, perhaps, may think that I might have saved myself the trouble of giving a description of what is, in reality, before the eyes of all. I have no disposition whatever to forestall the reader's opinion about the book, nor undervalue his knowledge of the state of affairs in the Lutheran Church. But I would wish him to give it a fair and dispassionate perusal.

I also admit, that the title is not quite adequate to its contents. It is too narrow. I have often been obliged to go back to the past, in order to be able to throw more light on the present. To avoid making too large a book, I have in many instances only thrown out hints, where subjects might have been profitably enlarged upon. Of course, a great many things that form integral parts of the state of the Lutheran Church, in our day, have not received a place in this description, simply because they are of no peculiar interest.

My intention has not been to present a polemical work to the Lutheran public. I endeavored to confine myself, as much as possible, to facts, because about these there can be no dispute. Opinions, wherever I have expressed them, must stand on their own merits. I am very far from expecting a general consent to all my positions, but will be well satisfied if intelligent readers, here and there, will only be induced to think and reflect and examine for themselves those subjects which are of interest to them no less than to myself. Wherever I incidentally controvert the views expressed by others, it proves, that they with their opinions had interested, even where they did not convince me. I willingly subscribe to the following sentiment, expressed by the Rev. Dr. S. S. Schmucker, in the first chapter of his *American Lutheranism Vindicated*:—"Religious controversy, though it often degenerates from that calm

and dignified character which it should ever sustain, as a mutual search after truth, seems sometimes to be necessary and proper."

Some, perhaps, may be of opinion that I should have discussed, more minutely, the views of those who object to some parts of our Augsburg Confession, on the ground of its being tainted with error. Those I refer to a small work, under the title of "A Plea for the Augsburg Confession," which treats on that subject. The position taken there, I still maintain. I have enlarged on some of those points in this work. To those who have neither time nor inclination for a fuller investigation of the Evangelical and Protestant character of the Augsburg Confession, it may be comforting to know, that already, in the same century in which the Reformation occurred, a Jesuit by the name of Herman Tyreus instituted a searching inquiry into the character of that celebrated document, and found in it no less than six thousand deviations from the orthodox faith, and two thousand irregularities. The whole document will hardly contain as many words. This proves, that it gave very little satisfaction on the other side. It did not give any on that glorious 25th of June, 1530, when it was first delivered before Charles V, at the Diet of Augsburg.

For the English garb of the book the public is indebted to my beloved and esteemed colleague in our ministerial charge, the Rev. G. A. Wenzel, to whom our

thanks are due for the faithful and skilful manner in which he has succeeded in translating my German manuscript into English.

May the Giver of all Good add his blessing to these our humble labors, that they may become instrumental in advancing the interests of his kingdom on earth.

W. J. MANN.

PHILADELPHIA, Sept. 1856.

CONTENTS.

INTRODUCTORY REMARKS.

	PAGE
Present excited condition of the Lutheran Church in Europe and in America—Its Causes in Germany—Prominent Position which the Lutheran Church might occupy in the United States—Causes operating against the Influence she might exert—Peculiarity of these Causes—Tendencies in the Lutheran Church, . . .	13

PART FIRST.

THE LEFT WING—AMERICAN LUTHERANISM.

Definition of this Appellation—Influence of Puritanism—Doctrinal Basis of American Lutheranism—Rev. S. S. Schmucker, D.D.—Religious Life—Influence of Methodism—Forms of Worship—General Spirit of American Lutheranism—Its Organs—The Lutheran Observer—The General Synod, . . .	18
---	----

PART SECOND.

THE RIGHT WING—THE LUTHERANS OF A STRICTLY SYMBOLICAL TENDENCY.

CHAPTER I.

PRELIMINARY REMARKS—LUTHER—HIS GENIUS AND CHARACTER, .	38
--	----

CHAPTER II.

THE PRIMITIVE LUTHERAN CHURCH.

The Symbolical Books—Peculiar Characteristics of the Lutheran Creed, and the Religious Life in the Lutheran Church—Comparison between the Lutheran and other Christian Creeds—Manner of Worship in the Primitive Lutheran Church—Liberality of the Lutheran Principles in this respect—The Conservative and the Artistic Principle—Luther's Arrangement of the Principal Sabbath-service—Luther and the Romish Mass, . . .	42
--	----

CHAPTER III.

THE STRICT LUTHERANS OF THE PRESENT DAY.

	PAGE
Their History—Their Persecution in Prussia—Emigration to the United States—Formation of their Synod— <i>The Lutheran</i> , and other Organs of this Tendency—Doctrinal Position—Forms of Worship—Religious Life—Concluding Remarks,	65

PART THIRD.

THE CENTRE.

The Constituent Elements of this Section—The Synod of Pennsylvania and adjacent States—The Joint Synod of Ohio—The Tennessee and other Synods—Vitality of this Party—Its Theological Activity—Its Public Organs,	85
--	----

PART FOURTH.

THE SPIRIT AND LIFE OF THE LUTHERAN CHURCH IN AMERICA DURING THE LAST CENTURY.

Introductory Remarks,	102
---------------------------------	-----

CHAPTER I.

EXTERNAL HISTORICAL RELATIONS.

Philip Jacob Spener, Halle, and H. M. Muhlenberg,	103
---	-----

CHAPTER II.

INTERNAL CONDITION.

Peculiar Character of Lutheranism in this country in the time of H. M. Muhlenberg, D.D.—Historical Testimonials,	108
--	-----

PART FIFTH.

CONCLUDING REMARKS,	124
-------------------------------	-----

CHAPTER I.

THE MISSION OF THE LUTHERAN CHURCH,	126
---	-----

CHAPTER II.

PLA DESIDERIA,	136
--------------------------	-----

THE PRESENT CONDITION
OF THE
Lutheran Church in the United States.

It cannot have escaped the notice of the attentive observer of passing events in the religious world, that the Lutheran Church is, at present, laboring under the influence of a very peculiar excitement, both in Germany and America. In Germany, we behold her earnestly protesting against, and stoutly opposing that union with the Reformed, which not a few had already begun to regard as triumphantly and permanently established; she has been suddenly aroused to a lively consciousness of her peculiarities, is actively engaged in the work of carefully ridding her entire system of all foreign admixtures, manifests a decided and increasing preference for the religious views of her founders, and is endeavoring to re-establish, within herself, the customs and usages which formerly obtained in her worship and religious life; an undertaking in which she has been, we regret to say, with the aid of the secular authorities, in certain localities, eminently successful. In diverting, however, our attention from that country to our own, and examining her condition here, we will find her scarcely more tranquil; and it is well worth our while to endeavor to obtain a more intimate acquaintance with those questions which are

agitating the minds of her members, and those party tendencies, which are daily making themselves more and more felt. The determination of these questions, and the triumph or defeat of these tendencies, must also determine the bearing of Lutheranism as a distinct organization on the Church in general; and as the history of Protestantism is inseparably connected with the history of the Lutheran Reformation, every Protestant has abundant reason to regard with interest and attention the gradual development of this particular Church.

If we take the external condition of the Lutheran Church in the United States into consideration, viewing her wide extension, her German origin, and the numerical strength of her membership, we cannot avoid the conclusion that, aided by only partially favorable circumstances, she might have exerted an important influence on the religious life and theology of this country, by at least acting, by the side of the German Reformed, the part, and performing the office of a mediator between these two different elements. This conclusion is warranted by the fact, that she numbers already eight theological seminaries in this country, three of which are located east and five west of the Alleghanies; that her clerical register contains the names of more than one thousand ministers, and that her membership is subject to an uncommon increase, in consequence of that ceaseless tide of emigration, which continues to flow from the old country to this. To all this must be added, that many of her ministers have received a thorough classical education in one or other of our German universities; that most of these command a knowledge of both the German and English languages; and above all, that a most lively interest in German theology has been awakened in the minds of many among the English portion of this community.

If, however, it should after all appear that the Lutheran Church does not maintain that position, and exert that influence which, according to these considerations, she might do,

the true cause will, upon inquiry, be found, among others, in the following circumstances. The Lutheran Church has an historical claim to thousands of Germans who emigrate to this country, and who are to be found in immense numbers, particularly in its principal cities and towns. But of these, an exceedingly large majority being animated by a decidedly anti-christian spirit, who despise and hate the Church, much of that strength which should legitimately be employed in her service, has not only been withdrawn from her, but is actually employed in violent opposition to her. It is sufficient here, simply to remind the reader, that there is not, in our larger cities, on an average, one German out of fifty, who is a regular attendant on the house of God, or who professes himself a member of the Church. In Germany, the government has taken all church affairs out of the hands of the people into its own, made them affairs of state, and thereby estranged the hearts of the people from the Church. There, the state-church hides the evil; but here, in this land of liberty, it comes to light. Another difficulty under which she has labored is found in her historical position. The Lutheran Church has been exposed to a succession of trying encroachments. Some of these, it is true, were unavoidable; but it is equally true, that, though productive of good in some few individual cases, their effect has been to enervate and dismember the Church. Among these may be mentioned, those violent and often unwisely conducted conflicts in reference to the German and English languages; also, those heterogeneous influences to which she has constantly been exposed from without, and that readiness, on her part, to accommodate herself to the prejudices and adopt the customs and usages of surrounding denominations, in consequence of which, she lost her own peculiarities, especially in doctrine and worship; whilst those points of difference, which distinguished her from other Christian associations, were gradually made to disappear. This has,

necessarily, alienated the affections of many of her people from her, whilst others found their connection with other churches not only facilitated but even justified thereby. Another difficulty, and one deserving of special mention, will be found in those disunionizing and schismatic tendencies which prevail within herself, and which require just now a thorough and impartial examination.

These internal dissensions among those who belong, at least nominally, to one and the same church, are, in our day, by no means merely confined to Lutherans. It is well known, that there are opposite parties among the Episcopalians, Presbyterians, Baptists, and in fact, among almost all Christian denominations, the Roman Catholics not excepted, where religious orders have, for centuries, carried on warfare amongst themselves, where proud and arrogant nations have contended for the papal crown, and where neither the spirit nor the liberty of Protestantism may be found.

In this respect, therefore, the Lutheran Church, in this country, presents the same feature which is to be found in others. But what constitutes the peculiarity of the differences existing within her limits, is the fact, that they are predominantly of a *dogmatical* and *confessional* character. They are not questions about church government; no, not even affecting Christian life or worship: questions which have heretofore been almost the principal causes of disunion, albeit, they are often incidentally drawn into the controversy; but it is the *Church's Confession*, that exposition of the sacred Scriptures, which the Church is either to adopt or reject; it is the rule of faith, around which contending parties are marshalling their forces. This it is, as all must readily perceive, which deeply affects her dearest interests, yea, imperils her very existence; this, too, makes the solution extremely difficult and important.

Equally peculiar will be found these party tendencies within the bosom of the Lutheran Church itself, on instituting a com-

parison between Germany and North America. In Germany there is, what may be termed, an extreme Lutheran party, who are making the most strenuous efforts to effect a dissolution of the existing Church-union, whilst a more conservative party regard it as a divine blessing, and profess to derive from it the only sure hope of a revival of the religious life of their fatherland. The union there is, with many Christians, who, in matters of faith, are essentially Lutheran, a question of conscience. But in America the case is entirely different. The more ultra Lutherans are, of course, here not included. But the New School Lutherans, who, though they have given up the distinctive doctrines of their own Church, and are, on that account, much more closely allied, in spirit, to other denominations, than to their own, are nevertheless altogether averse to and unprepared for a union.

But notwithstanding all this—notwithstanding they have inherited from their Lutheran home nothing but flesh and blood, and despite the fact, that in matters of faith they do feel themselves more at home among other denominations, they still cling to it with an affection which, in view of these circumstances, is truly astonishing and difficult to be accounted for. And yet, if we except the Evangelical Alliance, which, at best, is only a matter of secondary consideration, and in which only a few individual members of the Lutheran Church in America took an active part, no voice has been heard to advocate an organical connection with any other Church, however similar in doctrinal views. They are, in reality, just as much averse to amalgamate with other denominations, though upon different grounds, as the strictest symbolists.

We will, however, not anticipate a more distinct characterization of these dissimilar tendencies. But as it is desirable, for the better understanding of our subject, to consider each one separately, the whole may be conveniently divided into an *extreme left wing*, an *extreme right wing*, and a *centre*, with

the understanding, that these different parts stand connected by means of various degrees of shadings and transitions, and that, as is usual in such cases, a great variety of feathers of different hues are found in each wing, but especially in the centre.

PART FIRST.

THE LEFT WING—AMERICAN LUTHERANISM.

Here we find ourselves introduced to that party in the Lutheran Church, in the United States, which has adopted "American Lutheranism" as its watchword. This expression must, however, not be so interpreted as if signifying Lutheranism on American soil, but rather it is used to distinguish that modernized system, altered from the old, original German Lutheranism, and shaped and fashioned to suit the national genius of this country.

Foreigners might, indeed, fail to perceive this, but not those who are more intimately acquainted with America. It is a settled fact in the minds of a large majority of the Americans, that America is animated by an entirely new, peculiar, and more perfect political, social, and religious life. In this latter, religious life, with which we have principally to do, they regard their own as being far in advance of every other country—an opinion which neither the contradictory testimony of the actual condition of private and public life, nor, or rather far less, a more intimate acquaintance with the religious condition of Europe, will ever be likely to change. It is well known how often Europeans have been deceived in their first impressions of the showy piety of this country, until they were able to look below the surface, and make themselves acquainted with things as they really are.

The prominent character of Protestant piety in this country is, as is well known, Puritanic. The Puritans have put the impress of their energetic spiritual nature upon centuries and

generations. The strength of their system lies in its deep-toned moral earnestness, its weakness in a one-sided, extremely limited view in matters pertaining to religion; in consequence of which they look upon themselves as having attained the utmost limit of the purity of Christian doctrine and practice, whilst they reject, in the most summary manner, whatever either is really Romish, or by them supposed to be so. However strongly marked the points of difference between the primitive Puritans, Quakers, Baptists, Presbyterians, and others, originally have been, or in many at present may be, and however dissimilar their forms, manner of worship, government and discipline, the practical religious spirit of all will be found substantially the same, and this is the prevailing spirit of American piety. But whatever may be said of the fanaticism, narrow-mindedness, bigotry, unevangelical legalism, superficiality in religious questions, and its rigorously nice, but, in the sight of God, utterly meritless, outward observances, whoever is acquainted with its mighty struggles, and whoever knows the important part it has played in the world's history, and the moral influence it has undoubtedly exerted on this country—taking into the account the social wants of republican life, which by recognizing the sovereignty of the law, is only supported by each one individually—will be exceedingly cautious in passing sentence on Puritanism.

This overpowering influence of Puritanism the Lutheran Church in America has also not escaped. The so-called American Lutheranism has its origin in the adoption of Puritanic views, as well as in giving up what was originally and peculiarly Lutheran in doctrine and worship.

What the condition of her *doctrinal basis* really is, has only latterly come fully to light, though concessions had all along been made, and much that was unlutheran received. This is most strikingly apparent in the "Formula for the Government and Discipline of the Evangelical Lutheran Church, published

by the General Synod, in the year 1820." In the preliminary principles of this formula no mention whatever is made of any of the confessional documents of our Church, nothing further being said than "that every individual is bound to receive this (the Old and New Testament) as his infallible rule of faith and practice, and to be governed by it." Only in chapters 18 and 19, which treat of the examination and licensure of candidates, and of ordination, allusion is made to a Confession, and an obligation imposed in the question, "Do you believe that the fundamental doctrines of the Word of God are taught in a manner substantially correct in the doctrinal articles of the Augsburg Confession?" In the constitution which the General Synod laid down for the government of the Theological Seminary it reads: "In this seminary shall be taught, both in the German and English languages, the fundamental doctrines of the sacred Scriptures, as they are set forth in the Augsburg Confession of Faith." We shall see hereafter, that the original representatives of the Lutheran Church in America, during the last century, would have been far from having regarded this as satisfactory. In the meantime, however, it may not be out of place to remind the reader, that expressions like these, uttered no farther back than thirty years ago, on the floor of the General Synod, were evidently far differently understood, from that extreme latitudinarian interpretation which is attempted to be forced upon them now. In the charge which, in 1826, was officially delivered by the Rev. D. F. Shaeffer, A.M., to Dr. S. S. Schmucker, on the occasion of his inauguration, as Professor of Theology in the Seminary at Gettysburg, the former speaks of the General Synod as "a grand and blessed institution of our Church," admonishes to the utmost liberality towards others, which he regards, in the present divided state of the visible Church, a solemn duty; "but the different genera and species should be preserved according to their peculiar nature." The speaker addresses previously

these remarkable words to the individual who at that time was to be inaugurated: "The Church which intrusts you with the preparation and formation of her pastors, demands of you (and in her behalf I solemnly charge you) to establish all students confided to your care in that faith which distinguishes our Church from others. If any should object to such faith, or any part of it, or refuse to be convinced of the excellence of our discipline, they have their choice to unite with such of our Christian brethren whose particular views in matters of faith and discipline may suit them better. I hold it, however, as indispensable, for the peace and welfare of a church, that unity of sentiment should prevail upon all important matters of faith and discipline among its pastors. Hence I charge you to exert yourself in convincing our students that the Augsburg Confession is a safe directory, by which to determine upon matters of faith contained in the sacred Scriptures." These are grave words, and full of wisdom.

But, notwithstanding sentiments like these occasionally found utterance, a wide-ranging latitudinarianism in doctrines gradually took the place of a stricter regard to the principles of Lutheran orthodoxy. Were we to define the *doctrinal character* of American Lutheranism, we could not call it Puritanic, for the Puritans were Calvinistic in *doctrine*; but among all the various doctrinal systems extant, it evidently resembles none more closely than that of the Swiss Reformer, Zwinglé.

Thus far, American Lutheranism has rested the matter by tacitly taking for granted, that the difference between essential and non-essential articles in the Augsburg Confession was in a measure clearly defined. In this sense are to be understood those vague expressions which we quoted above from official documents of the General Synod. Hence the dogma concerning the sacraments was classed with the non-essentials, and every one left at liberty to adopt, concerning them, what opinion might seem to him most satisfactory, though Christ,

the Lord, evidently established his Church on the *word and sacraments*, placing the two side by side, as of equal importance. Not till recently has American New Lutheranism considered it necessary to define its doctrinal position more distinctly. This was done in the "Definite Platform, Doctrinal and Disciplinarian, &c.," in which is avowedly contained a statement of the views entertained by "American Lutherans, in accordance with the principles of the General Synod." The author of this recension of the Augsburg Confession is Prof. Dr. Schmucker, whose views, it is true, have long since been presented to the Christian community in works that have emanated from his pen, such as his *Popular Theology*, *Lutheran Manual*, and more especially his "*American Lutheranism Vindicated, &c.*, 1856," a work designed as a defence of the "Definite Platform."

Dr. Schmucker is manifestly the most learned representative of American Lutheranism. His writings show him to be a man of very extensive reading, and one, who has made himself acquainted at least with the learned arguments on both sides of the question. He is fond of citing in his writings, especially when treating on difficult points, the different opinions of a number of authors, as if thereby intending to submit the subject to the reader's decision, which in fact is, however, by no means the case, if the reader will take the author's own authority as his guide, one of whose favorite sayings is: "The majority of American Lutheran theologians has decided this matter either so or so;" then follows a catalogue of the names of a number of very excellent and pious men; and when, finally, Dr. Schmucker has added his own opinion, no one will dispute his right to being ranked, as far as theological knowledge is concerned, as a *primus inter pares*. It is true, he makes no more pretension than these authorities do to a profound, scrutinizing disquisition of the bearings of difficult theological questions, nor does he investigate the meaning of the original text with

he accuracy of a linguist, nor possess that fertility in originality which is ever active in discovering new aspects of dogmatical questions.*

He treats subjects in a popular manner, and adapts his writings to the common sense of the multitude in that style of Supernaturalism, that more edificatory than strictly scientific style of theological literature which almost universally pervades English theology. Consequently, in perusing Dr. Schmucker's writings on difficult points in theology, one feels almost inclined to wonder, why other profound scholars should expend so much time and research in the investigation and elucidation of points which by him are so summarily disposed of, as perfectly simple.

In proof of these assertions, it is only necessary to refer the reader, in addition to Dr. Schmucker's own productions, to several polemical works of other theologians, which have lately made their appearance in answer to some of his productions, such as the "Scriptural Character of the Lutheran Doctrine of the Lord's Supper, by the Rev. H. J. Schmidt, D.D., Prof., &c., 1852;" and "The Broken Platform, by Rev. J. N. Hoffman, 1856." And also those ever-valuable articles, prepared by the late Professor Hartmann, a fine linguist and very learned theologian, originally from Wurtemberg, in reference to Dr. Schmucker's article in the Evangelical Review, 1851, IX. Vide Kirchenfreund, 1852, March, &c., "On the Real Presence of Christ in the Lord's Supper." Dr. Schmucker has been accused of being less of an orthodox Lutheran now,

* The Doctor, as far as we know, enters more fully into a philological and exegetical illustration of the question, connected with the subject, in his Article on the Saviour's presence in the Eucharist, than in any other of his works. But he mainly reasserts, what Zwingle and his followers have up to this day broached against the Lutheran doctrine, and the former objections against such an exegesis are still valid. (Vide American Luth. Church, 1850, p. 120, &c.)

than formerly. In some few minor points this may possibly be the case; still, in the main, we believe that he entertained the same views and opinions thirty years ago, when he was chosen Professor of Gettysburg Theological Seminary, which he is known to entertain now; notwithstanding the well-known fact, that he formerly stood forth in the defence of that same Confession, by asserting its authority as the Lutheran Symbol, which he now wishes to see altered, and purged of supposed errors therein contained; a measure, by the way, which, if carried out, would also make an alteration in the General Synod's basis, which has hitherto left the Augsburg Confession untouched, absolutely and indispensably necessary. See "American Lutheranism Vindicated," p. 166. Those important revolutions in German theology, brought about during the last forty years, in opposition to that rationalism which formerly prevailed, and is, in certain quarters, still prevailing, and distinguished, to a large extent, by a strong influence of the principles laid down in the Confession of the Lutheran Church, could not, in the interim, have produced a material change in his views. He received his theological training at a Presbyterian seminary. There his mind was impressed with, and his views shaped by, the reformed doctrines, and in this condition he took up the Augsburg Confession; under the influence of that bias which education had given to his mind, he interpreted and commented upon it, acted as Professor of a Theological Seminary for thirty years, instructed the youths confided to his care, and influenced the minds of those who read his works.

To discuss the doctrinal views of American Lutherans separately would lead us too far. We have already above referred to its dogmatical stand-point, and declared it essentially Zwinglean. In proof of this assertion we need only direct the reader's attention to the following points, taken from Dr. Schmucker's published writings, where he cannot fail to perceive

how plainly he departs from the Lutheran Confession. This is more especially the case with the dogma concerning the *Sacraments*. Dr. Schmucker's views on this subject may easily be determined from the proposition he lays down, namely, that the observance of the Sacraments is of far less importance than that of the moral law of the Gospel. (See Lutheran Manual, 1855, p. 135.) It is, of course, not our province here to review such an assertion. The Lutheran dogma concerning baptism, which declares it the water of regeneration, is classed among other supposed errors of the Augsburg Confession, and in the "Definite Platform," expressly rejected. (See p. 29, ff.) Likewise the doctrine, that we obtain, in the Holy Supper, the assurance of the forgiveness of sins. (See Def. Platf., p. 27.) Also, that concerning the mystical presence of the body and blood of Christ in the Eucharist, and its reception by the communicant. (L. c., p. 39.) Also, the Lutheran doctrine concerning the *Communicatio Idiomatum* of both natures in the glorified God-man. (L. c., p. 35.)

However, this will suffice to show how much violence our Lutheran system has suffered in its adaptation to that of Zwinglé. We can truly say, that the Lutheran Church, in accommodating itself to and adopting the prevailing religious views of Congregationalists and Presbyterians, has, with the exception of but few points, such as, for instance, the doctrine on Predestination, in which Dr. Schmucker favors Zwinglé also more than Calvin, surrendered the specific peculiarities of her own Confession.

These transformations of Lutheran doctrines among American Lutherans are also sometimes ascribed to the influences of Puritanism, which is, however, not strictly true. This has, in reality, exerted its power more particularly upon the *spirit of piety*, upon *Christian life*, its morality and *forms of worship*. The effects of this influence are everywhere apparent.

To the influence of Puritanism it must be ascribed that the

"Definite Platform" places the view of the Augsburg Confession concerning the Christian Sabbath, which is most undoubtedly that of the New Testament, among the "Errors," and contends, that the requirements of the law of the Old Testament must be transferred to the Christian Sabbath, in which case the change from Saturday, which was the divinely appointed day, to Sunday, might create a difficulty not very easy of solution. From their Puritanic stand-point, the American Lutherans further accuse the Augsburg Confession of favoring the "Romish Mass," classing it among the so-called "five errors." Likewise, Private Confession as yet in use among some of the Evangelical Lutheran Churches; so also, the custom of Exorcism in baptism, which, however, was never brought into general use in the Lutheran Church. We, however, refer the reader, in reference to all these points, to Art. VII of the Augsburg Confession, where he may see for himself how much evangelical liberty is granted. To the influence of Puritanism certainly must be attributed the absence, in most of our Lutheran churches and worship in this country, of all those forms by which she is in Europe distinguished from the Reformed. In many places we find instead of the altar simply a table; instead of the gown and bands, a plain black coat; no baptismal font, no crucifix, no paintings, much less the symbol of light, frequently no steeple, no bells; in short, everything which is supposed to have the least leaning towards Romish custom or superstitions, however innocent, appropriate, and beautiful in itself, is carefully excluded. Everything is tried by the spiritualizing rule of reason, and subjected to the plummet of the purest, most exact, sanctimonious utility, before being adopted. On this account, and also because individual will and taste strongly predominate, we find but few traces of liturgies; all prayer is to be extemporaneous; singing is not engaged in by the congregation at large;* the old

* It must, however, be set down to the credit of the Lutheran Ob-

German chorals have not been transferred to the worship of our American Lutheran Churches. These have introduced the idyllion melodies used among the English, in which the objective character retires just as much before the subjective expression of feeling, as is the case with most English hymns when compared with the great German Church-hymn. In consequence of a change of views concerning the importance of the Sacraments, the institution of sponsors has also been diverted from its primitive signification. During the celebration of the Lord's Supper the emblems are in many places distributed among the communicants in their pews, which always appeared to us very unbecoming. Even the old appointed church festivals have been discontinued. Catechisation is no longer required as a standing part of religious exercises, is no longer treated in our theological seminaries as a distinct branch of study, and in place of catechumenical instruction, "revival seasons" are periodically gotten up, on which occasions it not unfrequently happens that many, entirely destitute of a knowledge of the order of salvation, get the notion of "getting religion."

One reason, among many, why we are not surprised at the overpowering influence which Puritanism has exerted over Lutheranism is, because from it the *religious life* of the Lutheran Church in this country has, for the last fifty years, received its main impulse. Puritanism, itself, is much less theory than life, activity and effect. This, its strength, it at one time exhibited in a spirit of fanaticism towards everything Romish, as against everything Antichristian in a special sense. It has conquered the ground it occupies, and endeavors to maintain it in the New World. During the last century it found an ally in Methodism. This is so closely related to it, that it only carries out the Puritan principle by combating server, that he has from time to time raised just complaints against this evil.

Antichrist not only in the Romish Church, but in the world generally; and, like it, its nature is ascetic. With the exception of some few matters pertaining to church organization, they agree with one another most admirably. What Puritanism in doctrine and worship rejects as unchristian, Methodism rejects likewise; whilst the mode and manner in which the Methodist incites to religious life is, in turn, not at all foreign to the Puritan. This Puritanic-Methodistic-English Protestantism has most powerfully influenced the English portion of the Lutheran Church in this country. For it cannot be denied, that it was instrumental in reanimating the Church to a certain extent. "American Lutheranism" has, in its way, been active in the promotion of the Kingdom of God, in the founding of literary institutions, seminaries and colleges, in building up the denomination, in promoting home and foreign missions, in supporting general religious interests, such as Sunday-schools, the organization of new congregations, and in opposing Romanism in the Puritanic sense of that term.

In all these it has been alive and active. Its ministers are, however, not expected to make themselves masters of a thorough classical education, or, as is the case in Germany, go through a regular course of philosophical training, neither is it considered necessary, that they should possess a large amount of theological learning; on which account the fewest number of them have acquired even a superficial acquaintance with our Symbolical books. They have, indeed, no idea how much they might learn from them, and if they would take the pains to study them thoroughly and with a careful reference to the Word of God, many a prejudice would be obliged to give way to a grateful recognition.* Many of these have been educated either under Dr. Schmucker himself, or under those who had received their theological training from him.

* We are here reminded of what Tertullian says in his Apolog: C. I, of the *causa Christiana*: *unum gestit, ne ignorata damnetur*.

And it is not to be denied that a goodly number of them are faithful and efficient men, who engage, with a hearty goodwill and a self-denying spirit, in whatever they regard as conducive to the advancement of the Redeemer's kingdom; and yet they cannot be admitted as competent judges in reference to those questions which now agitate the Church, simply because they have hitherto only seen and heard one side. There is no doubt that with some of them the suspicion has been aroused, and is gradually gaining ground, that "American Lutheranism," by having incorporated into its system those very doctrines which Luther and his illustrious coadjutors so stoutly opposed, is occupying rather an awkward position. A spirit of inquiry as to what the doctrines of the Lutheran Church really are has gone forth. It may be that modern German religious literature has influenced some in that direction. At all events, it is a significant sign of the times, that the "Definite Platform," which was designed as a sort of Symbolical book for American New Lutheranism, fell far short of meeting with that cordial and general approval which the author and his immediate friends had probably expected. Moreover, the views of some of the adherents of "American Lutheranism," in reference to the means of promoting spiritual life, have undergone no inconsiderable change. It is true, protracted meetings are still continued to be held, reports of revivals, according to Methodist custom, are still in high favor with some, new measures have not altogether outlived themselves, and there is still a prevailing disposition to fall in with whatever is, for the time being, popular, as is evidenced by the Kossuth and other excitements being made the frequent topics of pulpit oratory. Yet many extravagancies have been discontinued, a more sober judgment, in the choice of the means for promoting religion—the effects of which were often only too specious—is beginning to be exercised. In many things they are evidently returning to the good old ways.

Thorough and systematic instruction of the young, in the truths of the Christian religion, hand-in-hand with the influences of a careful religious training, in our schools and families, is the only solid way of building up the Church. In connection with this, it is worthy of special mention, that there is a large portion of our *lay-members* who, under the influence of their respective ministers, naturally sympathize with American Lutheranism, manifest a very active interest in the affairs, cares, enterprises, and conflicts of the Church. They love their Church in sincerity, are liberal in the promotion of religious and benevolent objects, and deservedly enjoy as much esteem in public life as the members of any other denomination. They desire to see religion manifest its influence on private and public life, and on all our social and domestic relations, in the true American spirit, which, it must be confessed, does not always keep itself confined within proper limits. Though it is true, that with the exception of one Synod, which, in consequence of its political tendencies, was not received by the General Synod into its connection, the slave question and other distinct party interests have hitherto not been made subjects of public discussion in the Lutheran Church, say the cause of temperance and the use of the Bible in our public schools, which are questions coming more within the scope of the pulpit. Laymen often push their ministers in such matters unduly forward, and thus place them in a position utterly irreconcilable with their office. The great danger consists in that prevailing disposition which readily falls in with every popular movement, as long as it is popular—which is sometimes not very long—and to draw down religion to the stand-point of worldly utilitarianism, whereby the dignity of religion, the Church, and the holy office of the ministry is invariably lowered.

From what we have thus far said, it may readily be perceived what spirit pervades American New Lutheranism. What has

been alleged in regard to Puritanism, is equally applicable to it, namely, it is full of energy, and adapts itself to common sense and practical utility, but is, at the same time, also irritable, excitable, inflammable, and prone to exaggerate whatever idea it may lay hold of, as the Methodistical excitements during the last half century abundantly prove. The German element of *Innigkeit* and *Gemuethlichkeit* has almost entirely disappeared. Americanism has absorbed it, as well as in this large branch of the Lutheran Church in this country, north and south, east and west, the German language has almost entirely disappeared. Its piety has assumed the character of English Protestantism,—it is legal; the performance of certain religious duties, such as keeping the Sabbath, and the like, are strenuously insisted upon, and the main stress laid on external conduct generally. It is true, God is not often spoken of from Lutheran pulpits, as he is from those of Calvinists, where “the Lord” often causes “the Father” to be lost sight of, yet the Gospel is rather received as a “nova lex” (new law); religion is there regarded as a work, a task to be performed, a service faithfully to be accomplished. On these things, the main stress is laid. In German evangelical piety an opposite, and no less one-sided tendency, predominates: here, religion is enjoyment; the soul’s calm sabbatical rest; the elevation of the mind to an ideal view of life; the leisure hour of the inner man for intellectual contemplation, a foretaste of future blessedness, only an imaginary life, which possesses not sufficient vitality to subject self to a strict discipline, and thus give some striking visible manifestations of its existence, by outwardly exhibiting its power and energy. It is like a treasure hid in a napkin, not indeed without inherent value, but practically without profit, both to the possessor and those around him. In this there is great danger of an abuse of evangelical liberty; in the other, and wherever else Protestantism is infected with Puritanism and carried to extremes by it, there is danger of

regarding legal performances as meritorious, becoming self-righteous, and falling into hypocrisy. The German attaches too much importance to internal experience, to his individual consciousness, and hence possesses too little church-interest, congregational feeling, and too little concern as to what influence his conduct may exert upon others. The Puritan, on the contrary, is too prone to attach too much importance to his honorable, upright standing in the Christian community, and draws the dividing line between the righteous and the wicked too much from external and superficial appearances. That many truly pious souls are to be found among both parties, who are well aware of the dangers to which those inclining to either extreme expose themselves, and who are, on that account, striving to keep themselves guarded against it, needs no proof.

But from what has already been mentioned, it will appear that "American Lutheranism" is also something new, if compared with the spirit and life of the Lutheran Church in Germany; a fact which sufficiently accounts for the want of sympathy on the part of American Lutherans with German Lutheran affairs. They are not sufficiently aware of their historical connection with Germany. Besides, they justly regard, with indignation and disgust, the existing church establishment of that country. What they usually hear of the condition of religious life in Germany, is not calculated to inspire them with respect for it. The German Sunday, with its theatrical performances, parades, and other similar exhibitions,—things to them great stumbling-blocks,—fills them with so much aversion, and excites their prejudices to such a degree, that they find it very difficult to appreciate what is really good in the Lutheran Church of the Old Fatherland.

Here too is the place to say something in reference to the *Organs of "American Lutheranism."* It is true, among these may, in a certain sense, be reckoned all publications,

seminaries, and synods engaged in the service of this party. Yet we understood by them, more especially those *public papers* which, existing within the bounds of the denomination, have made it their special business to defend the principles and promote the interests of New School Lutheranism. Of these, there are several. One of them, which was formerly published in Springfield, Ohio, has lately been discontinued, and blended its interests with those of the *Lutheran Observer*. The *Lutheran Observer*, edited, at present, by Rev. B. Kurtz, D.D., in Baltimore, must be regarded as the most important organ of American New Lutheranism. It has already been in existence some thirty years; is the joint property of several clergymen, and affords a most striking proof of how great an influence a religious paper may be made to exert upon the Church, even in cases where it is only the private property of a few individuals. It is said, the *Observer* has some 10,000 subscribers. In accordance with this, its actual readers may be put down at 50,000, on the formation of whose judgment, in reference to whatever questions may come up before the Church, it exerts, each coming week, a renewed influence. The *Lutheran Observer* is the open and avowed advocate of the principles, views, and tendencies of the American Lutheran party. It has especially raised its standard in favor of the mutilation of the Augsburg Confession, as proposed by Dr. Schmucker in his "Definite Platform," and opposes the true Lutheran dogma concerning the holy sacraments, and other long-established doctrines and usages of the Lutheran Church, if possible, in a more popular manner than even Dr. Schmucker himself. It seems to be of opinion, that the Augsburg Confession has lasted long enough; that three hundred years is altogether a sufficiently advanced lifetime for any Confession; nay, the *Observer* speaks sometimes in such a manner, that it is difficult to avoid the conclusion, that it would be heartily glad if there were no Confessions at all. The Bible alone is

enough, and sufficiently plain. However, rigid consistency does not appear to be one of the strong points of the Observer. Yet, upon the whole, it may rest assured, that even its enemies will not fail to award to it the honor of being *a right smart fellow*. In its weekly visits to its readers, it is never remiss in bringing them something interesting and attractive, which, if it be not its love, it may be its hatred,—and the Observer is a good hater;—if it should not be grave, it may be humorous; in all of which, it cannot fail to find favor, even with those who have not passed through a revival. Here we find the usual amount of church intelligence, following it, an affecting catalogue of editorial groans; now and then, conscientious admonitions by the accountant; then again, some caustic remarks by the Editor, on exciting questions of the day, varied occasionally with moving Jeremiads about the great scarcity of revivals, which is again speedily followed up by an announcement of a glorious outpouring of the Spirit, during this or that protracted meeting, on which occasion, such ministers, as have been particularly active, do not neglect to apprise the Church, sometimes, through the columns of the Observer, of the signal victory achieved by light over darkness.

Of course the different questions that agitate the Church are also not lost sight of, and, during these polemical discussions, some pretty heavy blows are at times dealt out, as may be satisfactorily shown by a reference to some of its later issues; but, though some few took exception to this, it nevertheless seems to suit the taste of the party, for the Observer indulged in public rejoicings at the increase of his subscribers. Of course he unites in the popular outcry about Antippery with might and main, and whoever refuses to chime in with him is at once regarded with suspicion. Yet withal it cannot be denied, that he is, on the whole, sincere in his claim to piety. His columns are often filled with articles of a devotional and practical character, taken, in part, from other religious papers,

and vital piety is strenuously urged. In this sense must also be understood those side-thrusts which are ever and anon levelled against the "Lutheran heresies," concerning baptismal regeneration, the real presence of Christ in the holy Eucharist,—which the Observer never tires upbraiding with consubstantiation,—Liturgical services, Responses, and the like. However, perhaps the Observer does not understand these things any better. But, lest the desire for such strong meat might become too great, the contents are varied, by either introducing, here or there, some droll and ludicrous anecdote, or an article pampering national pride. From all this it is easy to see, that the Observer does not lack variety; on the contrary, it is really entertaining, spicy, and racy; and yet we have by no means exhausted the almost endless catalogue of its contents. And this is the weekly religious paper which has hitherto been more extensively read by the members of the Lutheran Church in this country than any other. And, though only private property, it has gained great power in the Lutheran Church. It has been, in connection with Dr. Schmucker's writings, the strongest weapon ever employed in this country against the old original Lutheran doctrines, and this fact imparts to it its historical importance. No other similar periodical within the Lutheran Church in the United States can, thus far, in point of influence, at all compare with it.

Here also is the proper place to say something in regard to the General Synod, especially because some of the most influential representatives of American Lutheranism wish it to be regarded as the strongest bulwark against the more strictly Lutheran tendency. The General Synod is composed of delegates, elected in proportionate numbers by the District Synods in its connection. These number at present between 20 and 30, among which some, however, are numerically very small. It is not a legislative, but rather an advisory body for

the Church. It has the chief superintendence of the Seminary at Gettysburg, of the Lutheran Home and Foreign Missions, and provides the books used in divine worship. The General Synod affords ample proof that the American Lutheran Church, or New School Lutheran party, has, in a manner, recognized the departure from the letter and spirit of the old Lutheran Church. We have already had occasion to direct attention to the relation which the Formula for the government and discipline of the Evangelical Lutheran Church, adopted by the General Synod, bears to the Confession of the Lutheran Church. It not only passes by the collective body of the Symbolical books, requiring none of its ministers to subscribe to them, but even grants liberty of interpretation and comment in regard to the Augsburg Confession itself. In the second part of that Formula, where, in § 2, it treats of the *visible Church*, no allusion whatever is made to the Church's Confession, the Bible alone being mentioned as the juridical code, just as if all Christendom was perfectly in the clear, and altogether unanimous in its interpretation. The General Synod has also published a Liturgy and Hymn Book. But it seems as if that body had not presumed on a regular use of the Church's Prayer Book, there being, as far as our knowledge extends, scarcely any New Lutheran congregations in which, if we except the reading of the Confession of Sins, the custom of using the Liturgy prevails. Since then, the Lutheran Church, like the Episcopalian, was from the beginning *liturgical*, yet without intending thereby to exclude extemporaneous prayer, either from her public or private worship, the New Lutheran tendency in the United States has also in this respect, if not indeed exclusively sanctioned, at least tacitly permitted the Puritanic custom, of using none but extemporaneous prayer to prevail in its own Church. It is much to be deplored that some leading and influential men in connection with this party have cast the blame of Romanizing abuse

upon Liturgical responses and Antiphonies, though most unquestionably used under the Old Testament dispensation. They also originally entered largely into the public service of the primitive Lutheran Church, infusing new life into its congregational service, and making it a truly cheerful and vigorous adoration before the throne of grace.

But it is just within the bosom of the General Synod, where, at this very time, a great divergency in opinion concerning Church matters and Lutheranism exists. The impression is gaining ground among our ministers and laity that the Lutheran Church has an individual character in regard to Church usages and Confession, and that this character she ought not to forfeit. There is an increasing conviction that the Lutheran Church only shows its weakness by becoming the sport of Puritanical and Methodistical religious tendencies. Many of our older and younger ministers are actively engaged in searching out the original doctrines of the Lutheran Church, whose confessional documents are again beginning to command that respect they so eminently merit, and the conviction is gradually forcing itself upon the mind of the Church, that the arguments of old Lutheran theologians need not fear to encounter those brought forward by the friends and followers of Zwinglé. Nay, out of the dread of this newly-awakened life of the old Lutheran faith, the existence of which can no longer be disputed, has originated the plan to change the Augsburg Confession so as to agree with the New Lutheran Puritanic view. But the "Definite Platform" has, for a number of reasons, failed to find that general approval, even in the General Synod, which its author had felt himself justified to anticipate.

PART SECOND.

THE RIGHT WING—THE LUTHERANS OF A STRICTLY
SYMBOLICAL TENDENCY.

CHAPTER I.

PRELIMINARY REMARKS—LUTHER—HIS CHARACTER.

THE Lutheran Church, from the time of her origin, stood forth in decided opposition, not only to the Romish Church, but equally so to all the religious parties that were, at that time, forming around her. In other words, she had, from the beginning, a character of her own. Wittenberg set Rome at defiance, but could not, in many things, stretch out its hand either to Geneva or Zurich. The Lutheran Church formed her peculiarities in doctrine and in the arrangement and management of her worship at a very early day. Nor was the formation of her peculiar character at all the result of mere accident, but she assumed it in her numerous conflicts with the other Protestant parties, not less than with the Papists.

No one attacked Popery more courageously and openly than Luther. No one opposed it more triumphantly, no one had been armed from above with greater power for the conflict than he; and there was not one who could compare with him in that incalculable influence which he swayed over millions of the subjects of the Papal throne, as an author, teacher of theology, preacher, sacred poet, and especially as the translator of the Holy Scriptures. He was not merely urged on in his strife by a sense of righteous indignation at the awful corruption, profligacy, and deep degradation of the Romish clergy, and by a justifiable anger at the gross neglect which the misguided and oppressed flock of Jesus Christ suffered at the hands of perfidious hirelings; he battled for the truth of the Gospel with an eagerness with which a man only battles for his life; for salvation in Christ, free Grace without the least

personal merit had given himself the life. He knew that the blood of Christ is the life-giving fountain of the New Testament, and there it was where he had again found, after many deplorable and useless wanderings in the labyrinth of Popish ordinances, penances, meritorious works, outward gestures, and internal anguish of conscience, the lost paradise for his heart. He knew that the complete salvation of the world was concentrated in this one word: God was made manifest in the flesh, reconciling the world unto himself. This idea of the infinite love of God in Christ, the fundamental principle of God's revelation to man, the centre in the kingdom of God, was also the centre of all Luther's thoughts, and this idea contrasts most strongly with whatever, in the Popish system, is founded on legalism and the merit attributed to human works.

But this same Luther, who knew a thousand times better, why he called the Papacy the Antichrist, than thousands of those who now repeat it after him, was very far from consenting to everything, simply on the ground of its being antipopish, and thus letting loose a spirit of wanton liberty, which would have been just as dangerous as the hitherto existing death-dealing servitude under which they were groaning. No one regretted it more deeply, that the Reformation was instrumental in producing a split in the Church, than Luther; and we, at this distant day, are utterly unable to conceive how severely the hearts of Luther, Melancthon, and all the other Reformers, were exercised in reference to this point.. It was not Luther's wish to found a new Church, but only to purify and restore the old. And in his attempt to accomplish this, he did not go to work with the impetuosity and violence of a fanatical revolutionist, but like one who did not wish to demolish more than what, by the clear light of the sacred Scriptures, he had learned to distinguish as the devil's workmanship on the temple of God; and wherever these enjoined upon him the obedience of faith, he was inflexible, and proof alike against the assaults of friend and foe; and as for false

liberty, which is so strongly inclined to accommodate the revelation of God to human reason, he never either advocated, or in the remotest degree countenanced. Luther exhibits, in his whole character, every one of those features that have ever marked the man of true greatness. In him were found combined wise moderation with indomitable courage, noble self-command with the most untiring energy, original and powerful ideas, with a decidedly conservative tendency.

Such was the man after whom millions, both in the Old and New World, call themselves, whenever they wish to designate their faith as differing from that of other Christian Confessions. And he, as the father of the Lutheran Church, has imprinted upon it the stamp of his own originality. True, he did not possess the power of compelling others to think as he did on the subject of religion; and if he had, he, among all others, would have been the last to have employed it. Yet, if his thoughts had not forced overpowering conviction on the minds of thousands, the Lutheran Church would never have existed. She became, in the natural course of events, the very image of Luther's own peculiarities. He has been called not only the greatest, but the most German German. He was both. And this must not be lost sight of, when we reflect that the Lutheran doctrines and Church met with their most cordial reception, and found their most permanent home, among the purer Germanic nations. Luther thought, felt, lived, as a man of the highest order of what we may call Germanic genius. He was penetrative by intuition, and at the same time possessed of an uncommon share of good, sound, practical sense, childlike and simple, kind and benevolent, full of dignified and energetic hatred wherever he found the devil at work, immovable when God's truth and honor were at stake; besides, he was richly endowed with a variety of talents. He was theologian and philologist, the man who gave to the Germans a new religion and a new language; he was counsellor to the Church and to the state; the first in the pulpit, and not

the least among those who tune their harps to the praise of God. These various parts united formed a harmonious whole, in which each individual attribute is fitted to the other in beautiful proportion. Luther was particularly alive to the beautiful. He had a happy artistic taste, and desired to see the beautiful employed along with the true and good, in the service of God, who endowed men with such a variety of talents for these things. For this reason, he delighted in a union of the arts with religion and the Church. In this he was no Puritan, for it was his desire that the beautiful should be employed in the service of God, and sanctified by religion. He well knew, that the secularizing of the arts is productive of mischief to the Church, but that by means of them, religious truth may be symbolically exhibited, and a spirit of devotion, in various ways, promoted, provided they are not permitted to sustain any other relation than that of servant to religion. On this account, Luther retained many of those beautiful and solemn usages which had prevailed in the Catholic Church, almost from time immemorial. Moreover, he was conservative, and did not wish to run from one extreme into the other, as many fanatically inclined individuals in his time had done, and whose melancholy example, with its disastrous consequences, he had before his eyes. He simply aimed at dispelling those Romish superstitions which had attached themselves to what was in itself useful and beautiful, and then regulate the service of the sanctuary, in every essential, in accordance with the pure Word of God, and thus make it a service in spirit and in truth.*

* According to this must be decided those ignorant accusations which represent Luther as having retained the ceremonies of the Romish mass, private confession, &c., in compliance with Rome. The United States of America might, with equal propriety and justice, be called a monarchy, because the executive power of the government is vested in a single individual. On the mass see Apol. Conf. Aug. de Voce Missa. We shall hereafter have occasion to return to this subject.

The Lutheran Church has, from the beginning, drawn a correct line of demarcation between the essentials and non-essentials in Christianity. What she regards as essential is the true doctrine concerning salvation, and genuine faith in this doctrine; this concerns our immortal souls. Here are at stake the unadulterated and unabridged truths of the Word of God. The other, such as forms of worship, external regulations, Church government, and the like, are non-essential in reference to our salvation. As regards these, evangelical liberty may be used, according as time or circumstances require it, provided nothing be done contrary to the pure Word of God. To convince the reader how liberal the Lutheran Church acted in this, from the beginning, it is only necessary to refer him to the Augsburg Confession, where, in Art. XV, he may read as follows: "Concerning ecclesiastical rites and ceremonies, instituted by men, we teach, that those may be kept, which can be attended to without sin, and which promote peace and good order in the Church, such as certain solemnities, festivals, &c. Concerning matters of this kind, however, we maintain the principle, that the consciences of men should not be burdened, as though such observances were necessary to salvation."

CHAPTER II.

THE PRIMITIVE LUTHERAN CHURCH.

ABOUT fifty years after the *Diet of Augsburg*, the internal formation of the Lutheran Church was substantially completed. No one can expect the formation of a new religious life, the reorganization of an ecclesiastical constitution, the adoption of a new Confession, the establishment of a new form of worship, to be brought about suddenly and with one stroke, as if by miracle. But within the space of those fifty years the development of the Confession and the doctrines of the Church had

arrived at a certain termination. The founders of the Lutheran Church had, during that time, very properly directed their chief attention to the accurate determination of the doctrines touching our salvation. But as regards public worship and Church government in general, no absolute uniformity was required.

1. THE SYMBOLICAL BOOKS OF THE LUTHERAN CHURCH.

The doctrines of the Lutheran Church are comprehended in her *Symbolical Books*, which, taken together, are denominated the Book of Concord. This contains:

A. The three ancient *Symbola Œcumenica*, namely, the so-called *Apostolic Symbol*, which is a very ancient enlargement of the form of baptism (Matt. 28 : 19); then the *Nicene Constantinopolitan Symbol*, from the years 325 and 381; and lastly the *Symbolum Quicunque*, or *Athanasian*, which, however, comes not from Athanasius.

B. The *Augsburg Confession*, as submitted June 25, 1530, at the Diet of Augsburg, to the Emperor Charles V, by the Lutheran princes and cities. This is the so-called *unaltered* Augsburg Confession; and is, in reality, the only one which can claim the authority and command the respect of a Symbolical Book. For in later editions Melancthon made, in several points, arbitrary alterations.

C. The *Apology of the Augsburg Confession*, drawn up by Melancthon, is a refutation of the objections raised by the Romish theologians against the Augsburg Confession. If we reflect how unsettled theologians in general were, at that time, in their ideas concerning the meaning of the word *sacrament*, we will not be surprised to find that *absolution* was still called a *sacramentum*, if not so distinctly in the original German, at least in the Latin. So, also, Luther, in his Larger Catechism, calls penance a *sacramentum*. The confessional writings of the Lutheran Church, of a subsequent date, altogether refused to apply

the appellation of *sacramentum* to penance and absolution, and clearly defined the meaning of the word Sacrament.

D. The *Smalcald Articles*, which Luther had drawn up for the purpose of laying them before an ecumenical council expected to be called, and which, in 1537, were signed by the Lutheran theologians, at Smalcald. This document is a powerful polemic against the Romish heresies. Connected with it is an historical and canonical appendix, concerning the origin of the papal primacy and the jurisdiction of the bishops, drawn up by Melancthon, and also signed by the same theologians.

E. *Luther's two Catechisms*, the Larger and Smaller. A visitation of the Churches in Saxony had resulted in showing that the people were exceedingly ignorant in regard to the subject of religion, which induced Luther to prepare these two Catechisms, in 1528 and 1529, of which, especially the smaller one, has become emphatically the Symbolical Book of the laity, and to which many thousands owe the principal part of their religious instruction, as well as their insight into the principal doctrines of the sacred Scriptures.

F. The *Formula Concordiæ* (Form of Concord); the first complete authorized edition of which appeared in 1580, after having been drawn up in 1577, at the convent of Bergen, by a number of the most able theologians. It received forthwith the signatures of 53 princes, 35 cities, and about 9000 ministers, theological professors, teachers, &c. It is divided into two principal parts,—an Epitome and a Solida Declaratio. Its design was, as its Proæmium informs us, to settle certain differences of opinion that had sprung up among Lutheran theologians themselves, by the only rule of faith, the Word of God, and by these means lay down the doctrinal system of the Lutheran faith, in every essential, as distinguished from and opposed to both the Romish and Calvinistic. All the points in dispute are treated of in eleven articles, and always with the design of defending the Lutheran and refuting the opposite

views. The twelfth article treats of Anabaptists, Unitarians, and other heretical sects. It contains, besides, an appendix on the person and dignity of the God-man. The Form of Concord, frequently denominated in a special sense the Symbol of the theologians, is a masterpiece of the scientific exhibition and confirmation of the doctrines of the Christian religion.*

It would lead us much too far were we to undertake to explain here, one by one, the doctrines contained in the Symbolical Books of the Lutheran Church, or endeavor to prove their scriptural correctness. Those of our readers who have been instructed in Luther's Smaller Catechism are already sufficiently acquainted with the principal part of them. But what we call the peculiarities of the Lutheran creed, and of the religious life in the Lutheran Church, may be briefly brought to the reader's notice.

2. PECULIAR CHARACTERISTICS OF THE LUTHERAN CREED, AND THE RELIGIOUS LIFE IN THE LUTHERAN CHURCH.

It is hardly necessary to inform the reader, that the doctrines of the Lutheran Church stand in direct and most decided opposition to the doctrines of the Romish Church. The main point consists in this,—that Lutherans are taught, by the doctrines of their Church, that the Romish Church knows nothing about the doctrine of reconciliation, in an evangelical sense; that a Romish Christian has in Christ, not a whole and all-sufficient Saviour, but must, by his own works, prepare for himself a way to heaven; and that, in consequence of this, it is impossible for true love to exist between God and man, because no complete reconciliation has been wrought out; that God, on that account, continues far from and a stranger to him, and he therefore stands in need of the intercession of the

* Those who wish to obtain a more intimate acquaintance with the development of the Lutheran doctrines, are referred to Dr. G. Thomasius's *Christi Person und Werk*.

saints, of sacrifices, penance, and similar aids. In the Romish Church, the Word of God is not regarded as the only fountain of Divine truth; the honor of Christ, and the merit of his sacrificial death, is degraded; human works and words are exalted, and instead of looking to the Spirit, who infuses the love of God into the heart, great importance is attached to many laws and institutions of men, and the kingdom of God is secularized in outward ceremonies. In all this, the conscience finds no real comfort and peace; and where true faith is wanting, where implicit confidence in the free grace of God in Christ is wanting, it never can come so far, that man ceases to be something within himself, that grace may abound in him.*

But the Lutheran Church does not only, in her teachings, stand forth in direct and distinct opposition to all this, and especially to many other dogmas unalterably determined by the *Council of Trent*, she also disagrees with Zwingle and Calvin on many important points. Among these may be instanced *Calvin's doctrine concerning Predestination*. The latter maintains, that the *Decretum Dei absolutum* irrevocably predeter-

* We are astonished to see that the Rev. Dr. Schmucker seems to favor in this point the Romish doctrine of co-operation, on man's part, as necessary to his salvation; for we cannot give any other interpretation to the following extract from his "American Lutheranism Vindicated," page 125, viz.: "Consequently, without a new birth, an entire moral renovation, in which the rebel lays down the arms of his rebellion, and the slave of sin is delivered from the dominion of his depraved habits and becomes an obedient servant of Christ, loving holiness and delighting in the service of God, it is impossible for him to obtain pardon, or to be justified." The only inference which must necessarily flow from these words is clearly this, namely, that the sinner must be sanctified before he can be justified. We also believe that the Doctor does not clearly distinguish between living, fruit-bearing faith, and that true confidence which a penitent should exercise in the promises of God, like the thief on the cross. Vide p. 127.

mines man's salvation and damnation, but that through a *decretum particulare*, one part of the human family has been destined for the glory of His grace, to salvation ; another part, for the glory of His justice, to damnation ; that, in conformity with this predestination, the Gospel call leads some necessarily and irresistibly to salvation ; the others, just as necessarily and irresistibly, into sin, and accordingly to damnation.

From the adoption of these dogmas, and their consequences, the founders and fathers of the Lutheran Church were preserved ; not less through that just horror with which they regarded them, than in consequence of a proper insight into the whole sum of Scripture doctrines. Whilst freely acknowledging that God's counsels far exceed our thoughts, and that it does not become us to estimate his designs and ways by human logic and laws, the Lutheran Church teaches, with the Holy Scriptures, that God will have all men to be saved and come unto the knowledge of the truth ; that the gracious call of the Gospel, wherever preached, is seriously intended ; that, although every man as incapable as he is of effecting, of himself, anything good, or work out his salvation, must yet, in his conscience, give his assent to the justice of the sentence which the Word of God pronounces against the awful corruption of the human heart. There is yet a desire for grace and peace in the natural heart, and God will cast no one away who will believe in Christ, the destroyer of sin. In this faith in the Son, is the life. God justifies whoever believes in Christ's sacrifice. Out of this justification, as out of man's deliverance from the curse of sin, its penalty and power, flows new love of man to God, and watching and praying, he is led forward in the way of holiness.

First of all, special prominence must be given to the fact, that the Lutheran Church has ever, most strenuously, insisted on the sacred Scriptures being received as the pure and unadulterated Word of God ; on their being obeyed without note or comment, and most implicitly relied on as his promise.

This faith in the Divine Word, this unconditional reception, is the only condition on which we can become the recipients of the blessings therein offered, and experience its happy effects, consolation and strength. Upon the obediential faith in the Word of God rests the Lutheran doctrine, and especially also that concerning the Sacraments. But let no one say that such a confidence consists merely in the exercise of a dead historical faith. That man wilfully deceives himself who thinks that the Gospel entitles him to the comforts of justification without repentance.

If it be asked, however, what particular idea forms the central point of the Lutheran creed, we feel constrained to answer, *Divine love*; Divine compassion for a world lost in sin. In this the Lutheran Creed not only rests on the leading thought which runs through the writings of St. Paul and St. John, but it is precisely in this where she has correctly explained the peculiar signification of the New Testament in opposition to the Old, which was only a shadow of good things to come. Let it only be observed how the Lutheran Church, in giving special prominence to this central point of the Christian doctrine concerning salvation, differs both from the Romish and Calvinistic Church. The *love of God*, his compassion, his voluntary coming down to us, miserable sinners, retires, in both these systems, far more into the background. According to the Romish Creed, God dwells, as it were, behind a thousand barred gates, surrounded by a brilliant retinue of saints, being shut out from the world by a priestly Church, and only accessible through this privileged caste; the poor sinner is obliged to be satisfied with directing his petition to the doorkeepers; he must torment his conscience, must bear heavy burdens, and whilst he would rejoice, in the hour of death, in the blood of the eternal Son of God, who, out of love to him, died upon the accursed tree, nothing is more certain to him than the torments of purgatory instead of the blessings

of heaven. Where in all this is there a word concerning that comforting love and mercy of God, which far exceeds all our thoughts?

The same may be said with regard to the other extreme, the Calvinistic doctrine. According to it, it is true, God has instituted a plan of salvation, but only for a chosen few. These must be saved, whether they be willing or not; the residue must be lost, because He has from all eternity so decreed it. His government is that of an absolute despot, and it behooves man to bow in silent submission to these decrees, and honor his law, both for heaven and hell. Where is there in this that love that comprehends the whole world? An eternal decree has taken the place of a father's loving, compassionate heart, to which the most abandoned sinner may address his repentant sighs, and from which he may expect forgiveness and new life. In the Romish and Calvinistic systems, terror and the law have the sway,—the eternal, irrefragable will. The Lutheran doctrine lays the main stress on love. This she regards as the chief pillar in the New Testament, and in this, namely, in recognizing this, she enjoys the undeniable superiority of having gained the clearest and fullest insight into the mysteries of the kingdom of God.

This distinguishing peculiarity of the Lutheran Church, namely, that in perfect agreement with the sacred Scriptures, she makes love the fountain of every redeeming and saving act of God, might be deduced from every dogma in her Confession. Even the revelation of his wrath, in the death of his only begotten Son, Jesus Christ, is nothing but an exhibition of his love to man. And although other Confessions do not deny this truth, they nevertheless make it retire more into the background. In proof of this we will only cite an instructive example, as afforded in the doctrine concerning the Sacraments, and more especially in that concerning the Lord's Supper. Why does the Romish Church say, Christ does not

unite himself to bread and wine, in order to give himself to us, in this his holy ordinance, in a sacramental enjoyment? Why does she deem it necessary that bread and wine should first undergo a change, through some symbolical representation of the sufferings and death of Christ, performed by the priest? Because she separates the divine and the earthly, and will not believe, that, notwithstanding Christ, the Son of God went about amongst men, upon the earth, in the form of flesh, the divine cannot take up its abode within the earthly, and thus impart itself to us. The love of God is not recognized. Why does Zwinglé say, bread and wine only signify something already come to pass, and are commemorative signs? Because he was unable to comprehend the idea of Christ's personal surrender for us, as well as his active love to us. Why does Calvin teach us to raise our thoughts, during the enjoyment of the Holy Supper, to Christ's throne in heaven? Because that love which induced him to take up his abode in us, and eternally and inseparably unite the Godhead and humanity in one person, is, in its application to the doctrine of the Sacraments, incomprehensible to him. Now, if Luther and the Lutheran Church persist in maintaining that Christ, the God-man, gives himself to us in the Holy Supper, *in, with, and under* bread and wine, the Lutheran doctrine is not only in strict accordance with the letter of the words of institution, which is immovable, but also in perfect agreement with her interpretation of the whole divine-human manifestation and the Word of God, and has in this, as in every other respect, in accordance with her truly evangelical spirit, nothing to do with a Christ whose death is only commemorated as a mere matter of fact, nor with a Christ who is only enthroned in heaven above; but with a Christ who so loves us poor and miserable sinners, that he, in his pitying love, imparts to us, in the Holy Supper, his Divine-human nature, in order that we might truly become one with him, flesh of his flesh, and bone of his bone. For it must not be

forgotten that St. Paul himself, where speaking of the relation Christ sustains to his people, refers to the relation the husband sustains to his wife, and even calls it a great mystery. Ephes. 5 : 29-32.

From this same point of view, which is unquestionably that of the entire Scriptures, rightly understood, the dogma concerning baptism must also be viewed,—a dogma against which ignorance and distortion have raised some exceedingly silly objections. The Lutheran dogma does not only rest on the clearest and most unequivocal declarations of God's Word, when it calls baptism the water of regeneration (Titus, 3 : 5 ; John, 3 : 5), but is perfectly justified in believing that, although, under the Old Testament dispensation, nothing but types and shadows were presented, the revealed love of God gives us, under that of the New Testament, in whatever it ordains and appoints, something real. Whatever Christ has established in his Church, and whatever is performed in the name of the triune God, is not merely a sign, but the fulfilment of what, in the Old Testament, was only typified. The love of God, which invites man to receive the ordinance of baptism, does not only offer him a shadow or type, but a substance, a reality ; it gives its own self to him. It remits his guilt, and pardons his sins, and these gifts are designed to be his as long as he lives, and they will continue to be his, till rejected by him. He consequently sustains, after baptism, a different relation to God from what he did before. He now stands under the gracious influence of the Holy Spirit ; a new life, born of the Spirit, now wars within him against the life born of the flesh. Whoever, therefore, so distorts and misrepresents this doctrine as to make the Lutheran Church teach, that she regards every baptized person a complete Christian, who has already attained perfection in holiness, him we would take the liberty of asking, whether an individual who believes himself to have received the baptism of the Holy Ghost to a new life, during a peni-

tential struggle, at the anxious bench, is to be regarded a finished Christian, and one whose life is entirely free from sin? No sane man, whose mind is, at the same time, imbued with sound religious knowledge, will ever even dream of making an assertion so ridiculously absurd. The Lutheran doctrine lays the main stress *here*, as it does everywhere else, on the free and complaisant love of God, which induced him to preordain and love us, and extend to us the offer and bestowal of salvation, altogether irrespective of our condition. But this love we must gratefully and joyfully receive by faith, with our whole heart, and with childlike confidence in his gracious promises. In view of this, it has been remarked, and not without truth, that every baptism, even that of the adult, is an infant baptism; for "whoever shall not receive the kingdom of God as a little child, he shall not enter therein." Mark, 10 : 15. We must exercise a childlike faith in the gracious compassion of God, and not doubt, nor presume to dictate to him, when, and where, and how to bestow his blessing.*

* We have vainly endeavored to understand the views which Dr. S. Schmucker entertains in regard to the doctrine of the Sacraments. Formerly, we thought we knew what the reverend Doctor means, but since the appearance of the "American Lutheranism Vindicated," we find ourselves completely in the dark. We will refer our readers to the Doctor's expressions regarding baptism. On page 125, the Doctor seems strongly to advocate the view of the Baptists. He says: "Faith presupposes regeneration. Hence, as faith is the instrumentality employed by the Holy Spirit in the production of *regeneration* and *faith*, and as baptism is to be added *after* the great moral change, conversion, has been effected in adults, it follows, that the truth or word is the grand and principal means of grace, and not secondary to baptism." On p. 128 he says: "As baptism without faith does not rescue the soul from damnation, it evidently cannot be the *immediate* or certain condition of pardon; for if the immediate condition of a blessing is performed, that blessing must be conferred." At the same time, the Doctor admits, on p. 129, that "the blessings which baptism confers on children are

Should we wish, in order to describe the spirit of primitive Lutheranism, to call particular attention to another principle, which, like an undercurrent, runs through the entire doctrinal system, and influences, perhaps more than anywhere else, the religious mind in a peculiar manner, it would be that of *Life*, a principle which is the leading idea of the New Testament. The Old Testament gave the law. But the law, the letter, does not quicken. All the works of the law cannot save. Christ, on the contrary, gives his people *life*. But this life, in the Romish Church, is wanting. She performs, to this day, nothing but legal works, thus leading her people around Golgotha, but never to the Cross, to the blood of the Lamb, the fountain of the new life. She is ignorant of what she might have in Christ, the Prince of life. The same is the case in the strictly Reformed or Calvinistic Confession, however free from Romish error it otherwise is. It attaches, most undeniably, far greater importance to the law and legal works than the Lutheran Confession does. The former regards the Gospel more as a "new law;" the latter, on the contrary, more as a "new life." The one binds more to established precepts; the other lays greater stress on Christian liberty, which is directed more by the favorable operations of the Spirit within, than by an imperative letter from without. Piety, in accordance with the general spirit of Calvinism, is fear of God, submission to his will, and obedience to his laws; according to that of Lutheran-

bestowed irrespectively of any action of their own." Again, on p. 122, the Doctor says: "We not only admit, but strenuously affirm, that the Sacraments have an important *intrinsic* value. The Platform thus describes it: 'Baptism in adults is a means of making a profession of previous faith, or of being received into the visible Church, as well as a *pledge* and *condition* of obtaining those blessings purchased by Christ, and offered to all who repent, believe in him, and profess his name by baptism. As to the question, whether this influence is intrinsic or not, it is not touched in the Platform.'"

ism, it is faith in God's love in Christ, and the divine life growing out of it, and bearing fruit to the glory of God. In all this, the Lutheran system has given special prominence to those illustrations of Christianity which are presented to us in the writings of St. Paul. According to the former, piety appears more like a task to be performed; according to the latter, more like an enjoyment of God and the quickening power of his grace.

The old German theologians did not speak at random when they declared that a *unio mystica* existed between Christ and believers. The New Testament does the same. And it certainly shows that they fully comprehended the principle of God's love to us, as well as the principle of that faith which lays hold on the love of God in Christ. The Lutheran Symbols justly denounce the doctrine of the Antinomians, who believe that the Christian needs no law; but they also insist with equal justice that the law is only a schoolmaster to bring us to Christ, not to supersede him, no matter how strictly it may be performed; and that all legal works are worthless, except they proceed from faith, from a change wrought by the grace of God within us. The Lutheran Confession, therefore, whilst it by no means treats with indifference the obedience to the letter of God's law, cares more about the internal, the *animus*, the spirit, which alone makes an act acceptable in the sight of God. And in this it is certainly well grounded on the Bible.

3. MANNER OF WORSHIP IN THE PRIMITIVE LUTHERAN CHURCH.

Christ, the Lord, has established his Church on earth upon two immovable pillars, namely, *the Word, and the Sacraments*. Where one of these is wanting, there, in fact, the Church is wanting also. The Augsburg Confession, therefore, very correctly teaches that the Church is "the congregation of believers in Christ, among whom the Gospel is preached in its purity, and

the holy sacraments are administered in accordance with the Gospel." (Art. VII.)

According to this, the preaching of the Word and the administration of the Sacraments form, in conjunction with prayers, the centre of the Divine worship of the Evangelical Lutheran Church. It is not necessary here to make special mention of the fact, that the whole Reformation of the sixteenth century owes its entire success to the preaching of the Word that quickeneth. How deeply anxious Luther was to make the people acquainted with the sacred Scriptures, is abundantly evident from the great pains he took to translate them into the German language, and the zeal he manifested in imparting, both to old and young, religious instruction, and the active interest he displayed in the preaching of the Gospel, and in the education and preparation of evangelical ministers. What here more especially claims our attention is, not that which the Lutheran Church possesses in her worship, in common with other evangelical denominations, but that in which she differs from them. And even in this we confine ourselves to the more important.

And first, we must again remind the reader that the Lutheran Church has, from the beginning, clearly laid down the principle, and stoutly maintained it, that the greatest possible importance is to be attached to *purity of doctrine according to the Word of God*, but that in matters pertaining merely to the outward mode and manner of worship, Christian liberty should be granted, as long as nothing be done contrary to the Divine Word. The Christian worship is not, like that of the Jews under Moses, regulated by "special law." And where there is no law given, liberty becomes a law. This liberty the Lutheran Church freely accords to all. Yet its exercise must necessarily depend on, and be regulated by, local, temporary, ethnological, and national relations and circumstances. And whatever usages and customs may grow out of the co-operation of

these different relations, in any Christian community, those will become the established customs and usages of that community, and as such should enjoy the respect of its members. They even receive, in the course of time, the sanction, and often exercise the authority, of law. This is, for instance, the case in the Presbyterian Church, in which the exclusive use of extemporaneous prayer has become a law, notwithstanding nothing of the kind is to be found in the sacred Scriptures. Among the Episcopalians precisely the reverse is to be seen. In view of that liberal spirit which, in reference to this point, has prevailed in the Lutheran Church from the beginning, we are not surprised that no inconsiderable differences in the mode and manner of her worship have always existed among her members, both in the different parts of Germany itself, as well as in other countries. We will, as much as possible, confine ourselves to an enumeration of what she has, in the main, in common.

There are two elements in particular, which, in the arrangement of the worship of the Lutheran Church in Germany, were of importance, and which we have already described in connection with Luther's personal character, namely, a conservative, and esthetic or artistic element. Luther was anxious to retain of the old, what the Word of God did not prohibit. He respected prevailing customs, as long as they were not in opposition to the Divine law. Himself an ardent admirer of the fine arts, and numbering among his personal friends painters, such as Lucas Kranach, musicians, such as Walther, he also knew that the Germans possessed a very lively sense and appreciation of the beautiful. He availed himself of art, the beautiful, to add to the solemnity of public worship. For this purpose he employed the clerical vestments of the officiating minister; availed himself of sacred music, by causing alternate singing between the minister and the choir; was not offended by artistically embellished altars and churches, and

even would permit lighted candles upon the altar, as the symbol of the light of the Gospel in this darksome world. He also retained in the Church the dearest and most sacred memorial, the cross, and other similar things. And this was the man who had given the deathblow to Popery; this was the Church which first of all replaced the candlestick of the Gospel. Was Luther, was the Lutheran Church on that account Popish? Let us not judge that which is to be received by us as Christian, by the accidental standard we may have adopted under the influence of surrounding circumstances, the contractedness of our own habits, the everchanging opinions of any particular age, no matter whether the influences to which we are exposed be Quaker, Puritanic, or Episcopalian. It is deeply to be regretted that the great mass of our ministers and laity possess so little acquaintance with the history of Christian customs and Church usages. Were they better informed on these subjects, they would, in many instances, form quite a different opinion. In illustration of this fact, we will merely relate the following circumstance. Luther usually made the sign of the cross with his hand, &c.; he gives directions in his Smaller Catechism to all Christians to do the same. Is this anything Popish? Some will be inclined to say, Yes. Yet Tertullian, who lived during the second century, when the Papacy was not yet dreamed of, and what we now call Romish customs did not obtain, says of his time, that Christians were in the habit daily of making the sign of the cross on their foreheads when performing all manner of business, at their outgoings and incomings, mornings and evenings, &c. (Tertull. de Cor. Mil. c. 3. See also Ad Nation. c. 1, 12; Apologet. c. 16.)

Of the mode and manner of public worship in the Apostolic age we, unfortunately, know very little. Certain it is, however, that Christians were obliged, during the first few centuries of the Church's existence, to keep many things hid from the Gentiles, so as to prevent pernicious misunderstandings,

which nevertheless happened. According to St. Augustine, it was the custom not even to commit the Apostle's Creed to writing, but transmit it orally. The statement that the Christians of the first three centuries conducted their public worship with Puritanic simplicity, is purely imaginary; and those who make it, fabricate a history in opposition to the testimony of history to suit their own predilections. Whoever resorts to the opinion that the Church rapidly degenerated immediately after the Apostolic age, should remember that the Christians of that time poured out, with the zeal of true and faithful witnesses, their very life-blood in honor of their faith and hope. We do, however, not wish to be so understood as if attaching any importance to mere outward signs of devotion and faith, or as advocating the reintroduction of things obsolete, and from which no possible benefit could be derived.

In regard to the Lutheran worship it must be remarked, that in its arrangement Luther aimed especially at securing the claims of three things, namely, *adoration*, or prayer, the preaching of the Word, and the celebration of the Holy Sacraments. And in this too he exhibited that soundness of judgment which was peculiar to himself, and under the guidance of which he always avoided extremes. In the Romish Church the preaching of the Word had been almost entirely abandoned, and her worship consisted almost exclusively of ceremonial acts of devotion. In this state of things ignorance in religion could not but continue to increase. On the other hand, in extreme Protestantism, and more especially in Puritanism, the preaching of the Word has formed the principal part of divine worship, whilst the adoration of God, worship in a more specific sense, has almost entirely disappeared. People resort to the house of God to hear the sermon, the eloquent speaker, the great orator. They come as censorious and critical hearers. A true spirit of devotion is evidently too much wanting in most of our Protestant religious assem-

blies, a want which is beginning to be more and more felt and acknowledged.*

Luther was desirous of according to the preaching of the Word all that prominence which it deserves. And he did it. But he was equally desirous, on the other hand, of securing to the other part its right. He well knew how vastly the congregation at large, as well as each individual member, would be benefited by cultivating a deep and sincere feeling of adoration and devotion. This is something more than simply being an attentive *listener* to a preached sermon, or an eloquent prayer. The regular singing of chorals by choirs was a means of uniting the congregation in common prayer. This was still more the case by making the service *liturgical*; these were set prayers, which the officiating minister read, and in which the congregation took an active part, by giving the responses, as is customary in the Episcopal Church now, and as, according to the united testimony of the ancient Church-fathers, it was customary in the Christian Church from the beginning. We refrain here from any remarks in reference to our mostly stereotyped so-called extemporaneous prayers.†

* It is truly deplorable to see what stress is laid, in the election of ministers and pastors, on their eloquence, their oratorical powers, the sparkling effusions of their imagination, the grace, fulness of their elocution, and the display of learning, which is often of a very doubtful character. To listen to such sermons becomes with many merely a sort of entertainment. True devotion does not consist in an excitement of feelings, produced by the outpourings of natural gifts, but is the result of child-like faith in the plain, and, at the same time, sublime manifestations of God's love in his Word. We would here also take occasion to express our feelings of horror at the desecration of many places dedicated to the worship of God, by converting them into lecture-rooms, banqueting-halls, halls of exhibition, &c. "My house is a house of prayer," saith the Lord.

† To those who manifest such decided and not unfrequently even fanatical opposition to the use of liturgical prayers, we would simply propose the question, where more fruit of piety, more morality, honesty, justice,

It is sufficient for our purpose simply to direct attention to the fact, that in the Lutheran Church, both, set (liturgical), and spontaneous extemporaneous prayers are admitted. The former is salutary, for it is designed to pronounce the faith of the Church, her acknowledged Confession, prevents arbitrary alterations and changes, and by being often repeated by the people becomes familiar to them. A good prayer is always edifying, no matter how often repeated. Every pious soul experiences this in the use of the Lord's Prayer. The latter, namely, extemporaneous prayer, is salutary, because it is to show that the one faith of the Church and of the Fathers has not only been handed down to us as a tradition, but is a living reality, that in its spirit we too might be able to pray. Luther has bequeathed to the Church a treasure of the most precious prayers, partly such as gushed forth from his own heart, and partly such as had been in use in the Church for centuries, and from which he expurgated all Romish additions. O, would that our ministers were more generally acquainted with the rich treasure of the ancient prayers of our Church and the Christian Church as a whole, which breathe, in the language of the Holy Scriptures, a power of faith hardly known to our times.

In the primitive Lutheran Church, therefore, the preaching of the Word constituted one part; another consisted in the exercise of adoration, conducted as a special act, although prayer was also joined to preaching. The whole service was so arranged that adoration or prayer, the reading of the Scriptures, benevolence is to be met with, among the Puritans, who do not use a liturgy, or among Episcopalians, who do? We would not like to decide. The tree is known by its fruit. We would also point to the fact that many of the hymns sung in our churches are *set churchly prayers*. And, surely, they greatly promote edification, and would do so in a still more eminent degree, if people, some of whom exhibit a laudable skill in singing in private parlors and other places, were not too indifferent to sing in church.

tures, preaching, and the Lord's Supper, formed integral parts of the whole, so that the order of the principal service on every Lord's-day was as follows :

A. The *Introit*; a short prayer, commencing with a passage taken from the Psalms, with reference to the course of the ecclesiastical year.

B. The *Kyrie Eleison* : Lord have mercy on us, miserable sinners.

C. The Gloria in Excelsis.

D. The *Collect*, with introductory passages from the Bible, a short and comprehensive prayer for the preparation of the spirit to listen to the reading of the lessons of the day—the Epistle and Gospel.

E. The Epistle for the day. The Epistles were read in the apostolic congregations before the Gospels had been committed to writing, and before they were read. On this account the custom of reading the Epistle first was continued.

F. The Graduale; passages from the Psalms, sung by the choir.

G. The Gospel of the day.

H. The united singing of the Creed.

I. The Sermon.

K. *Praefatio*; a prayer of praise, which always referred to the times and festivals of the ecclesiastical year, and concluded with the Holy, Holy, Holy, &c.

L. The Consecration of the bread and wine, by pronouncing the words of Institution and the Lord's Prayer.

M. The Distribution of the Lord's Supper, whilst the congregation sang, "O, Lamb of God," etc., and which was received by the communicants kneeling around the altar.

N. Finally, the Prayer of Thanks for the enjoyment of the Holy Supper, and the dismissal of the congregation with the blessing.

This is the order in which Luther arranged the principal

service of the day, in 1523. It was his wish to celebrate the solemn service of the Lord's Supper every Sunday, for the primitive Christians celebrated it during the apostolic age, as is well known, at the close of every regular service. Luther even declared at that time, that if any one felt disposed to light candles or burn incense, as in the Old Testament, they might do so, for such things were neither prohibited nor commanded. At first, he permitted even the use of some Latin in German churches, in consideration of its having been an ancient custom, and because most men were, at that time, familiar with the language. But he afterwards dropt this also, simplified considerably the order of exercises, and exerted himself generally to preserve Christian liberty in the external arrangement of public worship.

It seems almost incredible, that there are to be found individuals, even in the bosom of the Lutheran Church, who persist in maintaining, that Luther had approved of the ceremonies of the *Romish* mass. We will here only remind the reader, in passing, that the principle of liberty in matters pertaining to public worship is altogether foreign to the *Romish* Church, both as regards the letter and spirit. Nor can any one make such an assertion, who is at all acquainted with the order of the *Romish* Canon concerning the mass. They should first inform themselves better about this, before they prefer such an accusation against Luther. The ceremonies of the *Romish* mass may be regarded as a symbolical representation of the progress of Christ's sufferings and death, as Christ is even sacrificed again in its ceremonies, according to the Roman doctrine.*

To show the injustice and groundlessness of the assertion alluded to above, it only need be mentioned, that Luther, in

* In the solemnities of the mass in the Greek Church, this stands out yet more prominently. In this sense are to be understood the formulas and hymns of their liturgy, and all the symbolical rites and ceremonies of the priest and officiating ministrants.

connection with others, expunged also that part in the Romish mass which is there regarded as so very important, namely, the *offertorium*, or that act of the priest by which he offers, on the part of the people, bread and wine to God. In like manner did he prohibit priests from celebrating mass for themselves. Of his opposition to the principal point in the Romish mass, the repeated offering of Christ, and the changing of bread and wine, it is unnecessary here to speak. If Luther retained, in the celebration of the Lord's Supper and Baptism, some few customs, such as the sign of the cross, exorcism, and others, it was not done because these customs were *Romish*, but rather because they were ancient Christian. He however granted, we repeat it once more, full liberty in this respect, because the Holy Scriptures contained neither a prohibition nor a commandment in reference thereto. It has recently been confidently asserted by Dr. S. S. Schmucker, what, to our knowledge, no Lutheran has ever yet even remotely hinted at, namely, that the word *mass*, as used in the Augsburg Confession, does not mean the celebration of the Holy Supper. We will hear what Luther himself has to say in reference to this assertion. About three years after the drawing up of the Augsburg Confession, he discourses in his tract on the "*Winkelmesse und Pfaffenweihe*" as follows: "God be praised, we are able to show, in our Church, a genuine Christian mass, according to the appointment and institution of Christ and the Church. Here our curate, bishop, or minister, right honorably and properly called, stands before the altar—he chants, publicly and plainly, the form instituted by Christ, takes the bread and wine; gives thanks, distributes and gives it, by virtue of the words of Christ, 'this is my body, this is my blood, this do in remembrance of me,' to us, as we are there assembled; and we, particularly those who wish to partake of the sacrament, kneel beside him, behind and around him, husband, wife, young, old, master, servant, &c., just as God has brought us

together, all of us right holy fellow-priests, sanctified through the blood of Christ, and through the Holy Spirit anointed and consecrated in holy baptism. And in this our inborn and hereditary priestly honor and attire we are there like those who are described in Rev. 4 : 4, as having crowns of gold upon their heads, harps in their hands, and golden censers. And we do not permit our ministers to repeat the words of institution used by Christ, as if designed for himself alone, but he is our spokesman, and all of us repeat them with him, from the heart, and with our faith directed to the Lamb of God, who is for and with us, and who, in accordance with his institution, nourishes us with his body and blood. *This is our mass, and it is the right mass*, and which we should not like to be without." (Luther's Works, Walch, XIX, p. 1561.)* This will suffice. Let the reader first look at this glorious and truly edifying picture, and then at a Romish mass. We have no disposition to forestall his decision.

It is unnecessary to add anything more in reference to the order of worship in the primitive Lutheran Church. That adoration, the reading and preaching of the Word, and the celebration of the Holy Sacraments, constituted the principal parts, has been satisfactorily proven. Luther also established Bible-classes, with a view to a systematic explanation of the Scriptures, social prayer-meetings in the church, and catechization in churches and schools. He insisted particularly on family worship, and the religious instruction and education of children by parents, and all such as have the charge over them. As for the rest, the Lutheran principle is that of

* We would here call the reader's attention to a series of highly instructive extracts, translated from the writings of former Lutheran theologians, which have recently appeared in the columns of the *Missionary*, under the well-known signature of C. P. K., and which are well calculated to throw light upon the evangelical and biblical character of our Confession, as well as to refute the errors of the Platformists.

liberty in all matters not expressly prohibited or enjoined in the Word of God. The Puritanic mode of worship is also proper in its place. We do not call it unchristian. But to reject that of the primitive Lutheran Church, which is certainly more solemn and devotional than the Puritan, as Romish, and thus draw upon it the hatred and contempt of the ignorant, with whom Romish, unchristian, and heathenish are synonymous terms; nay, to go even so far as to attempt to make it odious in the eyes, and lower it in the estimation of her own members, instead of properly enlightening their minds in regard thereto, is not right; it is beneath the dignity of any man whose calling requires him not to cater to public prejudices, but to remove them by imparting correct instruction from the history of the Christian Church.

Something might yet be added about the constitution of the primitive Lutheran Church. It is well known, that, torn loose from the Papacy, she was induced, by the force of circumstances, and, especially, on account of the persecutions of the Romish Church and princes to which she was exposed, to cast herself on the protection of those princes who had espoused the cause of the Gospel. This was in many respects an unfortunate circumstance for the Lutheran Church, as her union, in the Old World, with the State, is to this day. This is altogether different in the New World. It is our intention, in another place, to return to this significant fact.

CHAPTER III.

THE STRICT LUTHERANS OF THE PRESENT DAY.

1. HISTORY OF THE STRICT LUTHERANS.

THE preceding explanations were necessary in order to show the reader clearly on what historical foundation that party, in the Lutheran Church, stands, which we properly denominate

the strict Old Lutheran party. We will first give a short sketch of its history, in order to be able to be more brief in our statements of its leading principles, and its whole spirit and tendency.

First, then, the *history of Old Lutheranism* in America. We speak now of those Lutherans who occupy a position more in direct opposition to American Lutheranism, namely, the Brethren belonging respectively to the Synods of Missouri, Ohio, and other States, and that composed of Rev. Grabau and his associates, and often called, but not properly, the Synod of Buffalo.

It is well known, that the Lutheran Church in Germany has, from the middle of the last century, till lately, suffered greatly from rationalistic tendencies, which had crept into her theology. A reaction against these encroachments of an infidel philosophy upon the sanctuary of the Church, which, it is true, had still retained a hold on some of her members, commenced soon after the conclusion of that terrible war, that had, at the beginning of the present century, shaken both Church and State to their very foundations.

This happened about the year 1817, at the time of the third grand Jubilee of the Reformation. When Christian faith and life began again to revive, thousands evinced a desire that all Christians who believed in the sacred Scriptures as the Word of God, and in Christ as the Son of God, should henceforth be united into one Church Union; and that all differences existing between the Lutheran and the German Reformed Confession should consequently be set aside, and a United Evangelical Church be established. This project did not only meet with favor from a considerable number of theologians, who interested themselves in its accomplishment, but it became a favorite measure with Frederic William III, who was at that time the reigning king of Prussia, and who died in 1840. He accordingly caused arrangements to be made in the Evangelical Church of Prussia, and proposed a new Church

Prayer Book, the so-called *Prussian Agenda* of the year 1822. The king, of course, did not intend this to be regarded in the light of dictation, but rather as a personal desire. A royal wish, however, whilst passing through the hands of subalterns, becomes often changed into a command. This Agenda gave considerable offence. To those whose minds had been tainted with rationalism, and who had not regained a taste for the language and steadfast faith of the primitive Church, it appeared too Romanizing or too Old Churchly. Others discovered that it was not Lutheran enough, that it intentionally evaded the doctrinal differences of the Reformed, especially touching those concerning the Sacraments. To express satisfaction with such an Agenda, which was essentially neutral, seemed to them an act of perfidy in regard to the Lutheran Confession. And, indeed, since Gospel-faith has been reanimated in Germany, the conviction has been strengthened, both among Lutherans and German Reformed, that the points of difference between the two Confessions are, by no means, easy of reconciliation. There are, moreover, many signs which indicate that it would be far easier to effect a dissolution of the union of the two Evangelical Churches, than it had been to bring it about in the manner in which it had been done.

In Prussia, the reaction against the Union continued, on the part of the Lutherans, to increase in strength, the more it became apparent that the royal government strove to support it and the alterations it had induced by the exercise of its secular authority. At last matters came to such a pass, that a number of ministers and congregations handed in a formal protest against the Union, and dissolved their connection with the Prussian State-Church. For since that doubtful Liturgy was to be regarded by them as a law, it was useless to maintain that the Lutheran Church, as such, with its peculiar Confession, had not been abolished by that Union. The strict Lutherans wanted their old Church Prayer Books, and the old

Lutheran rites and ceremonies at the celebration of the Holy Sacraments. The ministers in favor of this, part of whom had been suspended from the exercise of their functions by the government, resolved, at a Synod convened in Breslau, in 1835, to preserve the Lutheran Church by the employment of all lawful means. Strict Lutheran Churches were consequently preserved, especially in Silesia, and also in other parts of the Kingdom of Prussia. They introduced amongst themselves the Apostolic form of Church government, and maintained a very rigid Church discipline. The Prussian government committed the folly and injustice of persecuting both ministers and congregations; attempting even to force them into compliance by the aid of the military. Thus it happened that many of the adherents of the Lutheran tendency, after having passed through many sore and severe trials of their faith, chose, rather than to deny the faith of their fathers, to leave their fatherland. However, these persecutions of the Lutherans in Prussia having ceased since the accession of Frederic William IV, the Union has not gained in strength, whilst the strict Lutheran party, though its adherents did not all secede from the State Church, has, for a number of years, steadily advanced. In some of the other German States too, as in Bavaria, Saxony, Hanover, Mecklenburg, love for the Lutheran Confession is fast returning, and this orthodox tendency is defended by the most distinguished theologians, such as Rudelbach, Harless, Sartorius, Thomasius, Delilzsch, Hoffmann, Kliefoth, Kanis, and others, with the most decided success.

f Those Lutherans driven out of Prussia by persecution found in the United States, where many of them had emigrated, other strict Old Lutherans, who, in 1838, misled by the fanaticism of the Saxon preacher, Stephan, had seceded from the Lutheran Church in Saxony, and emigrated to America. But, becoming convinced of Stephan's perverseness, they expelled him from their communion, and returned again to sounder

Church views. In addition to these Prussians and Saxons, others have since arrived, partly sent out by that well-known Bavarian minister and Christian writer, W. Loehe, and partly by the Missionary Society of Saxony. Some came in consequence of the oppressed condition of things at home, whilst, in 1840, others from Bavaria, Saxony, and Hanover, came from free choice, and for the express purpose of breaking the bread of life to their brethren in a distant land, all of whom found, amidst the great mass of German emigrants, abundant opportunities either to take charge of congregations, or to organize them. The general condition of the Lutheran Church and of the German part of its members in America, had become fully known in Germany, through Rev. Wynecken's pamphlet, entitled, "The Wants of the Evangelical Lutheran Church in America."

It might have been expected and desired, that these Brethren would at once unite with the Lutheran Church in this country, or with existing Synods, or with the General Synod, and in connection with it organize new Synods. That they, however, did not do this, seems very natural. The cause of their standing aloof from the General Synod is not so much to be sought for in the difference of languages, as in other circumstances. Most of them settled in the far West. They had left Germany because the Evangelical Union Church was not Lutheran enough for them. And when they arrived here, what did they find? A General Synod, the most important representative of the Lutheran Church in this country, which did not stand on the basis of the Lutheran Church, nay, which did not even unequivocally acknowledge the Augsburg Confession as the principal confessional document of the Evangelical Lutheran Church, and whose members were, in their theological views, decidedly Zwinglean, in their practice generally Puritanic, and withal unable to offer a vigorous opposition by means of sound religious principles to the delusions of Methodism.

Thus it happened that these Brethren felt the necessity of forming themselves into a separate Synod. The way to this was prepared by the Conferences held, respectively, in 1845, in Cleveland, Ohio, and in 1846, in Fort Wayne, Indiana. The Synod was organized under the name and title of "The Synod of Missouri, Ohio, and other States," in Chicago, Illinois, April 26, 1847. It numbered at that time 22 standing members in its Ministerium, namely, 12 ministers entitled to vote, i.e. such whose congregations stood connected with the Synod; and 10 advisory members, i.e. such as only stood connected with it as individuals. In addition to these, there were also present 2 candidates of the Ministerium who sided with the Synod.

F/ The acknowledged organ of this tendency, "*The Lutheran*," has been in existence since 1843. It is edited by the Rev. Prof. C. F. W. Walther, a man of a most thorough theological education. He is a decided Lutheran, and there are few in our day more intimately acquainted with the Old Lutheran doctrines and divines than he. He has lately rendered very important service to the department of science by his work on the Lutheran doctrine concerning the church and the ministerial office. He has also edited, for several years, a religious periodical, under the title of "*Lehre und Wehre*" (Doctrine and Defence), which is designed to meet the wants of the scientific, as the *Lutheraner* endeavors to meet those of the popular part of that community.

These periodicals afford already in themselves an evidence of the energetic spirit of these Lutheran brethren, who have, in a measure, made a new beginning with the Lutheran Church in America. They are also unwearied in their exertions to organize new congregations, build new churches, and especially to promote religious instruction, and erect parochial schools. They justly regard these as the most effectual means to ground the young in the doctrines of the mother Church, and thus preserve the Church itself from final dissolution. They have, besides, already a number of higher educational institutions

in connection with this new Lutheran Church, built on the old foundation. There is, for instance, Concordia College, in St. Louis, which contains, at present, already more than fifty students. In the Seminary at Fort Wayne there are now about thirty candidates in course of preparation for the profession of school-teachers and ministers of the Gospel. This seminary alone has, during the nine years of its existence, sent out seventy-two school-teachers and ministers; and it is worthy of special notice, that this institution pays particular attention to the training of competent school-masters.

The dispersion of these Lutheran brethren over the eastern and western part of this country, made a division of the original Synod into four district Synods necessary, which was brought about in 1854. The total number of ministers in connection with these Synods amounts at this present writing (Sept. 1856) to about 140. A joint or general meeting takes place once in every three years. The district Synods and their respective congregations are from time to time visited by the President of the General Synod, a custom in which one of the distinguishing features of the Episcopal organization is practically applied by Lutherans, a circumstance eminently deserving the attention of the entire Church.

In connection with this must also be mentioned a party, composed of a comparatively small number of ministers and congregations, who, though in every essential in perfect harmony with the Synods of Missouri and Ohio, and other States, do yet stand aloof from a more intimate connection with them. This is the Synod of Buffalo, whose principles find their chief advocate and defender in Rev. J. A. A. Grabau, who also edits a separate paper, the "Kirchliche Informatorium" (Church Intelligencer).

Rev. Mr. Grabau, a Prussian by birth, was formerly a member of the Synod of Missouri, &c. In a pastoral letter, published as far back as 1840, he complained of certain irre-

gularities in Church matters, of which some congregations had been guilty. He justly denounced the practice of individual congregations electing and installing pastors under any pretence whatsoever, without even the advice of an existing Ministerium, maintaining that men thus arbitrarily appointed by a congregation, should not be permitted to preach and administer the holy Sacraments. From this follows, by necessary inference, the principle, that ordination performed by the Ministerium is not simply an ecclesiastical custom, but a divine necessity. These views met with opposition, especially from the Saxon portion of the clerical members of the Synod of Missouri, &c., because they were apprehensive lest the ministry of the New Testament might gradually assume the character of the hierarchical priesthood of the Old, and become a caste, or separate and fixed order of men, who claim the exclusive right to minister in holy things. Grabau and his friends, on the other hand, feared the introduction of a too liberal and lax form of Church government, a democracy in the bad sense of the term. At first, the discussion was more of a scientific character; soon, however, conflicting interests of individual congregations were identified with it; each party judged of these cases according to its own theory, and the differences have not been adjusted to this day. German theologians were appealed to, but their advice was equally ineffectual to heal the breach. To us it seems that Rev. Mr. Grabau lays so much stress upon the priestly character of the evangelical ministry, that the general priesthood of evangelical Christians, upon which Luther, in opposition to the Romish clergy, so strenuously insisted, is thrown too much into the background. But after all, it must be confessed, that none can serve their congregations more faithfully and conscientiously, or be more attentive to the instruction of the young than he is; a fact to which the brethren of the Synod of Missouri, &c., have repeatedly testified.

In connection with this it must also be mentioned, that a

small Synod, numbering but few ministers, has recently been organized in Iowa. These brethren agree essentially with the principles maintained by that portion of the Lutheran Church of which we have just been treating, with the exception that they occupy a middle course between Grabau and his Synod, on the one side, and the Synod of Missouri, &c., on the other, on the doctrine concerning the office of the evangelical ministry. They seem to have adopted the views lately advanced by the Rev. W. Loehe, of Bavaria, to whom we have already alluded. We, however, are free to confess, that we have not as yet been able to make ourselves fully acquainted with their principles.

If it be asked, what is the actual character of this stricter Lutheran tendency? it may be answered, that it is the endeavor of its adherents to remain true to primitive Lutheranism, to restore the Lutheran Church to its original formation, and continue to build on its ancient foundation. After what has already been said in regard to the condition of the primitive Lutheran Church, we may be permitted to be more brief in what follows.

2. THEIR DOCTRINAL POSITION, FORMS OF WORSHIP, AND RELIGIOUS LIFE.

In *doctrinal* views, these brethren stand on the Confession of that faith which is contained in the *Symbolical Books* of the Lutheran Church, as far as they are comprehended as a whole, the several parts of which are explanatory and supplementary to each other. They regard the dogmatical system of Christianity, as contained in these books, as being the *true interpretation of the Sacred Scriptures*. They do not esteem these writings, because they emanated from Luther, or from some of the other fathers of the Lutheran Church, or because they had once obtained authority in the Lutheran Church, or are of importance in connection with its history, but because

they cherish the conviction that a better and more correct comprehension of the principal doctrines of the sacred Scriptures has never been produced, nor can be. They regard a Confession of Faith of absolute necessity to the Church, for the Bible is equally in the hands of the Catholic, the Baptist, the Unitarian, and the Quaker. But they read it, each one with his own eyes. Each finds his own peculiar tenets in it. A Church destitute of a fixed interpretation of the sacred Scriptures, which she regards as the true one, and adopts as her own, would be nothing but a confused mass of dogmatical and religious views of mere individuals.

This Confession, adopted by the Church, forms the Confession of the Church. Only by means of it the Church acquires a fixed character, or, so to speak, an individual look, peculiar features, by which it is distinguished from other religious societies. It is just in this way that a Church retains her individual life in history. She thus remains true to herself, and possesses a guarantee against her own dissolution. It is a well-known fact, that during the last century, in Germany, the decline of the authority of the Symbolical Books of the Lutheran Church, and the rise of rationalistic theology, were simultaneous. At present, we find that in the same country respect for the Symbolical Books is returning, and with it faith and piety. Symbols are nothing else than what the original meaning of this word of Greek derivation signifies, namely, a compilation of the principal doctrines of the Creed; they either pronounce the true orthodox Faith, like, as for instance, the Apostle's Creed, or they give a clear explanation of it, in accordance with the sacred Scriptures, refuting and rejecting the views of heretics, wherever they teach doctrines at variance with the Word of God. This is done with peculiar skill especially by the larger among the writings of the Symbolical Books.

It is easy to perceive what an anomaly it would be to call

any modern religious society the *Lutheran Church*, except it, at the same time, regards that as the Confession of its Faith, which was regarded as such by the Lutheran Church from the beginning. The Lutheran Church certainly holds many doctrines in common with other denominations. But this by no means constitutes her the *Lutheran Church*; just as little as, on the other hand, a Unitarian can be called a Lutheran, because his ancestors may, at one time, have been Lutherans. The Lutheran Church is Lutheran, by virtue of its peculiar Lutheran Creed, and not without it. As soon as it relinquishes this or any part of it, it forfeits its claim to the name. The members of the Lutheran Church possess, at all times, the right to subject the faith of their Church to the most rigorous examination by the Word of God; and in case they should not find it in perfect agreement with it, they have the privilege to leave a Church whose Confession seems to them at variance with the Word of God. But to change this ancient Confession, and in this altered condition pass it off as the Lutheran Confession, is as far from being just and honest as it would be to take one of Raphael's original paintings, and, after having altered its nose, eyes, mouth, and ears, persist in calling Raphael the father of such a mutilated production. No one has ever contended that the Symbolical Books are of equal importance with the Scriptures, or that they make the Scriptures needless. No! They only claim to be a compilation of the principal doctrines of salvation, and a plain Scriptural exposition of the points especially in dispute among the different religious parties existing at the time of the Reformation. It is true that our salvation does not exactly depend equally on all of those points, as, for instance, on that of the Holy Sacraments, yet it cannot be denied that not one of them in the entire doctrinal system was accidentally this or that way determined, but they constitute a whole, in which the several parts are to agree with, and necessarily affect, each other. Thus,

for instance, the dogma concerning the Holy Sacraments will not be made a condition of salvation; but my comprehension of this doctrine stands connected with the meaning which I attach to the declaration of the sacred Scriptures, and also with my entire view concerning the relation sustained by Christ to his redeemed. Therefore it is possible for me to be in error in regard to one point, without thereby overthrowing the entire foundation of the Creed, i. e. I may remain ignorant of the consequences which may result to the whole Christian system of doctrines from my error. But the more clearly I understand the intimate connection of all the different parts, the less shall I feel inclined to regard it as a matter of indifference whether I believe so or so in reference to any single doctrinal point.

If, therefore, these Lutheran brethren of a stricter symbolical tendency require the members, and among these especially the ministers of the Lutheran Church, to maintain its ancient Creed, they are not only justified by the former universal custom of the Lutheran Church, but they do it to make the Word of God, and not, as some will have it, the word of man, binding on their consciences, the true interpretation of which they confidently believe to be contained in the confessional documents of the Lutheran Church. They challenge to a most open examination of the sacred Scriptures, and to the severest trial of the Symbolical Books by them. Should any one find that these books teach anything contrary to these Scriptures, he should at once give up all desire of remaining any longer a member or minister of the Lutheran Church. No one should receive the Lutheran Confession on the authority of another, but find it again and again, as the result of his own investigations, in the sacred Scriptures. He will then not be in danger of lifeless orthodoxy, but heartily rejoice at the enlightened understanding with which his Church has been favored, and gladly proclaim her doctrines. But to make the Symbolical

Books of our Church, so closely interwoven as they are with her entire history, not even a subject of study, or even condemn and reject them, before having carefully compared them with the Word of God, is unworthy of every honest and noble-minded Christian, to say nothing of his being a Lutheran. These are, in the main, the principles hitherto maintained by all the adherents of the Old Lutheran faith.

This may suffice to show why the brethren of a stricter symbolical tendency maintain the principle, that the Lutheran Creed, as contained in the Symbolical Books, must have authority in the Lutheran Church. They cannot convince themselves that these documents, as a whole, contain anything contradictory to the Scriptures, and therefore retain them, nay, they would lay themselves open to the charge of acting most unconscionably if, with these convictions, they would not retain them. To them they must adhere under all circumstances which everywhere exert their influence on men, even in cases where by a change of the principles of the Lutheran Church the greatest external advantages should offer. For truth possesses a value above all prize; this we must hold fast, teach, and believe, order our lives in strict conformity to it, and leave the rest to the all-controlling Providence of God.

As regards the *forms* employed in the Divine worship of strict Lutherans, we have but little to say. They, of course, maintain with the Symbolical Books, the principle to which repeated reference has already been made, namely, that in regard to this subject liberty is to be granted, and nothing is to be rejected, except what is contrary to the Word of God, and does not tend to the edification of evangelical Christians. But that uniformity in these things, though not absolutely necessary, is nevertheless desirable throughout the Church in general, is a point concerning which they are also agreed. They have, however, hitherto been unsuccessful in their endeavors to bring about such a uniformity, and are far from making any

law in reference thereto, lest what would be acceptable to some might prove obnoxious to others. In the meantime, however, they are endeavoring to preserve in the main the regulations as they obtained in the Lutheran Church during the sixteenth century. They consequently observe in their public worship the same order which we introduced above, as that followed by Luther himself. They read every Sunday the Old Epistles and Gospels, sing antiphonies and chorals, and celebrate the Lord's Supper, if not every week, yet much more frequently than other Lutheran Churches in this country are accustomed to celebrate it. They published, about fifteen years ago, a Hymn-book for the use of their congregations. In this are contained the old church-hymns; we say the *old*, because what the German Lutheran Church has since the middle of the last century added to her hymnological treasury is of no account, not even the productions of such men as Hiller, Bengel, Spitta, Knapp, &c. In an appendix to the Hymn-book are found prayers for private use, formulas for private baptisms (*Nothtaufen*), a collection of Antiphonies (Intonations and Responses), the prefations on Sundays and festivals, Luther's Smaller Catechism, the Ecumenical Symbols, the Augsburg Confession, the Epistles and Gospels of the ecclesiastical year, and the history of Christ's sufferings, according to the four Evangelists. This Hymn-book has accordingly been prepared with a view to liturgical worship, and may in many respects be regarded similar to the Book of Common Prayer of the Episcopal Church. Preaching is always joined with extemporaneous prayer. Their choral-singing is quicker and livelier than in most places in Germany and this country. A common Church prayer book has not yet been published by these brethren. We have, however, been informed, that they are about having reprinted for their use, with probably a few unavoidable alterations, the order of services formerly in use in Wittenberg, Saxony. The Liturgy, published, about two years since, by

the Synod of Pennsylvania and adjacent States, they do not deem satisfactory. They also adhere very strictly to the Old Lutheran custom of catechizing the children on every Sunday. As regards external forms of worship, no fixed rules have been established. The *sign of the Cross* is, as far as we know, by many a general custom, whether the minister makes it with his hand, or whether a crucifix stands on the altar in commemoration of the sacrifice rendered by Christ on Golgotha. Of any superstitions being connected therewith, there are no traces whatever. In some congregations, lights are also, on special occasions, kept burning upon the altar. Of the existence of any other strange or unusual customs among them we have no knowledge. Moreover, neither of these things is looked upon as being essential. They are merely regarded as ancient customs, retained out of consideration for many of their members, who have emigrated from the northern part of Germany, where they are in use throughout the entire Lutheran Church. We refer the reader, in regard to this subject, to the Minutes of the Eastern District of the Synod of Missouri, &c., of 1855, p. 14. The Minutes of the Western District Synod of 1855, p. 33, ff., are equally explicit. They urge the *doctrine of Christian liberty* in the introduction or exclusion of ceremonies, but press, at the same time, the view that ceremonies which have once become identified with a Confession, such as the breaking of bread in the Lord's Supper, as a confessional mark of the Reformed, are to be regarded in a different light as other general religious ceremonies. This they regard as manifestly unsuitable to be introduced into the Lutheran Church, because this has always been a distinguishing feature of the Reformed Church. As to using bread or wafers, it is immaterial, only caution in all such matters should be observed. As an appropriate ceremony was named the use of the Old Testament blessing as most proper for dismissal, &c. The sign of the Cross used in Baptism,

in the Lord's Supper, confirmation, absolution, and blessing, is called "the most lovely Christian ceremony," because it "continually reminds us of Him who, for our redemption, died upon the Cross, and through whom all heavenly blessings are received."

But what is the *character of the religious life* of these Lutheran brethren of a stricter tendency? If active zeal in the promotion of the kingdom of God, in the spirit of the Lutheran Church, may be regarded as an evidence of living piety, they are not surpassed by any part of that Church. They manifest the most lively interest in the cause of missions, having erected stations even among some of the Indian tribes of the northwestern part of this country. They are indefatigable in the building up of colleges, seminaries, churches, parochial schools, and congregations. These congregations are often very small in numbers, but always ready to do their utmost in sustaining their churches, schools, and public worship. Many of our German congregations especially would do well to imitate these brethren in their voluntary, self-denying labors for the kingdom of God. Most of the ministers, it is true, command the respect and love of their people, but their outward circumstances are often those of poverty and hardship. Many of them are obliged to act during the week as teachers of parochial schools. The religious education of children is another point upon which they most earnestly insist. The profession of a school-teacher is most justly regarded by them as being closely allied to that of the minister, and it is worthy of note, that well-tried and pious school-teachers are received as advisory members at their Synodical meetings. They also aim especially at having, as far as possible, divine service in every congregation on every Sunday, so that ministers are not at liberty to take charge of as many congregations as they may think proper. New congregations in the West, which are not too distant from each other, and wish to be

associated, often build their churches at the most central point, where all may easily assemble every Sunday for worship; but each congregation has nevertheless its own school and teacher. Within the congregations themselves a very strict Church discipline is maintained. These brethren, who, in a measure, commenced the Lutheran Church here anew, have most wisely profited by the sad experience of many of the older congregations of this country, whose constitutions were, in this particular, exceedingly deficient,—a circumstance which has, in many instances, been productive of the most lamentable results. In their Church discipline we regard *private confession** as one of the main points, it being made part of a minister's official duty to acquaint himself, as far as lays in his power, with the spiritual condition of each individual member of his flock. Equally important is the fact, that no individual can, as long as he is a member of any secret society, be admitted as a regular member of the congregation. He may indeed be received for one year on probation, but when that has expired he must come to a decision whether he will dissolve his connection with the secret society or the congregation; a measure, it will easily be perceived, eminently calculated to exclude from a congregation all foreign and disorganizing elements.† Members are of course required to subscribe to the doctrines and constitution of the Church and congregation.

* It is hardly worth while to answer the objections of such as are not able to see the difference between *auricular confession* as practised in the Roman Catholic Church, and *private confession* as practised in the Lutheran Church. The former is used, by a hierarchical priesthood, as a powerful means to control the actions and burden the consciences of men; the latter is a sure sign that the evangelical pastor, in his official intercourse, enjoys the full confidence of the individual members of his flock, and affords him an opportunity of admonishing, advising, comforting, consoling, and of making himself acquainted with the spiritual condition of those whose souls are intrusted to his care.

† To those of our ministers and laymen who have not fully made

3. CONCLUDING REMARKS.

Against these brethren, who have only lately commenced their labors in the United States, and who have, consequently, only but a short time been known amongst us, various complaints have been urged. Some have even converted the term Old Lutheranism into an expression of terror. That this has unfortunately been done under the influence of prejudice, and without first instituting a minute and dispassionate inquiry, cannot be denied. Many of us may have become acquainted with the weak side and repulsive features of Old Lutheranism, whilst we have remained almost entirely ignorant of its strong points, as well as of the character, doctrines, forms, and constitution of the primitive Lutheran Church. One party is continually finding fault with the Creed of these Old Lutherans, whilst, on the other hand, some of the best theological talent is employed to defend, with all the weapons of Scripture and learning, the faith of the fathers as genuine, Christian, and evangelical. Or has belief in the Lutheran doctrines and fidelity to the Confession of the fathers and the Church become a fault in a Lutheran? Or is the bare assertion that the peculiar doctrines of the Lutheran Church are not the doctrines of the Scriptures, sufficient proof that they are not?

We are far from approving everything belonging to these Old Lutheran brethren. Yet it must be borne in mind that their cause met with persecution in Germany, and persecution easily engenders bitterness. They have, moreover, experienced some very severe trials amongst themselves, in consequence of

up their minds about the tendency of secret societies, and who have hitherto not been able to discover any difference between the moral standard set up by the Church, and that set up by secret societies, we would earnestly recommend a highly instructive work, by the Rev. Jas. T. Cooper, Pastor of the Second Assoc. Presbyterian Church, Philada., 1853, on Odd-Fellowship.

which they have become somewhat irritable. Their earnestness, therefore, frequently manifests itself in a somewhat harsh, repulsive, and inclement manner. And who does not know that a persecuted Church has hardly ever recognized any good in those at whose hand it has suffered oppression? These facts account for that immoderate, really foolish, hatred displayed by some Old Lutherans against the German Evangelical Union, and against whatever is even remotely connected with it. This hatred often borders on the ridiculous, as if the Union was responsible for all the misfortunes that have befallen the German Church. Just as ridiculous is it when some designate the difference between Lutheran and not Lutheran, as identical with the difference between Christian and not Christian, as if only the Lutheran Church was entitled to the appellation of *Church*,—a name which they seem to apply in a sense intended to convey the idea, that the difference between their own and other ecclesiastical bodies is not one of different degrees of Christian knowledge and faith, but a difference of *genus*. That among these brethren differences of opinion on minor points should exist, is easily conceivable and quite natural; but that both parties should have exhibited in their controversies, as, for instance, in the discussions above alluded to, as having been carried on between the Synod of Missouri and that of Buffalo, so much bitterness of feeling, is deeply to be regretted. Its effect cannot be other than unfavorable. Surely, no one can be induced to believe that all this severity of language was indulged in out of sincere love to God and man, and that no carnal, earthly passions rankled in the hearts of those who used it. Equally exceptionable is that frigid exclusiveness which they manifest, especially towards all who do not fully consent to whatever the party requires, and who, on that account, often, without even first giving them a fair trial, and endeavoring to become better acquainted with them, are treated and denounced as enemies

of the truth. In like manner do we regard it as a mistake, that their just and commendable attachment to the good old ways and customs should incline some of these brethren to deal somewhat unjustly with whatever is new. As an instance of this we refer to the Hymn Book above alluded to. Highly as we value the old and unadulterated treasures of the hymns of our Lutheran Church, we yet believe that the gracious gifts which the Lord has bestowed upon our Church in our own time are also deserving of notice. But in this too we only regard the *ultra* opinion as a mistake, and an act of injustice against the Church and her members, and a misapprehension of the blessings of God. Wise moderation and the utmost precaution in the application of whatever is new, is proper, yea, even a duty. That, however, these brethren lay too much stress upon the principle of sound doctrine, on mere orthodoxy, on the letter, does not appear from the actual condition, order, activity, and self-denying labors of their congregations. Of the fact that they have at times been somewhat unguarded in their expressions, especially when speaking of the relation of the Symbolical Books to the Scriptures, these brethren have long since been informed by well-disposed friends from without. It will be to their own interest to avoid misapprehension. And it is after all nothing else but this, for the Scriptures, according to their own Creed, give importance to the Symbolical Books, and not the Symbolical Books to the Scriptures. These brethren do, on the whole, not regard the condition of the Lutheran Church during the seventeenth century, when Symbolical orthodoxy had certainly degenerated with thousands into lifeless formality, as their ideal. Some few, indeed, may have fallen into this error, but of the whole it can by no means be alleged. They possess far too much spiritual vivacity to be easily brought into subjection to the mere letter, to fall into another sort of legitimacy. It is with them a peculiar feature that their Synods and Con-

ferences are not merely engaged with questions to which the constitution, the external relation of Church and congregation, may give rise; but they discuss questions from a theologico-scientific point of view in discourses, and in their subsequent deliberations, which may be of importance either to the minister or to the congregation, or to schools, or missions, &c. In this way much spiritual incitement is produced, and one leaves the convention enriched with knowledge.

This Lutheranism of the old unaltered Confession of ancient forms has sprouted like a green bough from the old oak, and has been thriving during the last few years in our midst. It stands by itself, but it also grows by itself. It will yet be subjected to some severe trials, among which the transition of the younger generation from the German mother Church to the English will not be the least. We hope that these brethren will be the less disposed to oppose any obstacles to a transition of the young, the more these will carry with them the old spirit and faith into the new language. The history of the future alone will solve the problem of what degree of vitality there is in this old Lutheran seedling, transplanted into the fertile soil of the New World.

PART THIRD.

THE CENTRE.

THE CONSTITUENT ELEMENTS OF THIS SECTION—ITS VITALITY—ITS ORGANS.

WE have thus far endeavored to describe the two parties in the Lutheran Church in the United States, which occupy positions in direct opposition to one another. In this we have more especially aimed at giving prominence to whatever seemed to us characteristic of both, and what might show us, how far two tendencies and parties, calling themselves by one and the

same name, and laboring, each one in its way, to promote the interests of one and the same Church, might differ in their views concerning that Church. But whilst placing beside these two clearly distinct parties a third, which we denominate the *Centre*, we wish, by no means, to be so understood, as if we entertained the opinion that this third party *intended* to occupy a middle, much less a mediating position between the other two; but we call it the Centre, because, on the one hand, it neither sympathizes with the principles of the American Lutheran party, nor, on the other, has it come to a full agreement with the Old Lutherans, whom we have last described. Yet some portions of it approximate the Old Lutherans, maintaining only a few unimportant points of difference.

From all this, it appears that this central party does not in itself form an organically connected whole. It is represented by different Synods, all of which are in no constitutional connection with each other; and also by a considerable number of ministers, in connection with Synods, which are, as such, regarded as belonging to the American Lutheran party, and in connection with the General Synod.

If we would form our estimate of the probable influence of this party—if we may so call it—on the Lutheran Church in this country, from the number of ministers who may be said to belong to it, we would doubtless call it considerable. This is, however, at least in a direct way, not the case. The fact is, we have not here before us an harmonious whole, but rather a multiplicity of parts, which stand loose and unconnected beside each other, the one inclining more to this, the other more to that side, and consequently not united into one body. They only agree in this, namely, that they have, at least thus far, not positively committed themselves in favor of either one or the other side. It is also worthy of remark, that it is precisely in this central party where both languages, the German and English, are particularly required for church service, whilst among the “American Lutherans” almost

nothing but English is necessary. Among the Old Lutherans, the German has thus far been exclusively required.

The undecided attitude which this middle party between the "American Lutherans" and Symbolical Lutherans has assumed, makes it unnecessary to enlarge to any considerable extent on the peculiarities of this tendency. Some seem to be a sort of eclectics, who select from the two opposite systems, whatever appears to them most useful and beneficial. So also do we find here, what is indeed the case everywhere, that historical relations have to a considerable extent influenced the condition of the Church and the formation of views on church matters.

It is a circumstance worthy of note, that the oldest Lutheran Synod, the "*Synod of Pennsylvania and adjacent States*," belongs to this central party. Within its bounds once labored the man whose name is now and ever will continue to be dear to every member of the Lutheran Church, the Rev. H. M. Muhlenberg, D.D. What this faithful servant of God, together with other fathers of the Church, who have long since entered into their rest, disposed and established in and for the Church, when they came from a far country to lay the foundation of our Lutheran Zion in this western land, has continued to exert an influence on the mother Synod. It is true, that during the interim between their day and ours, many changes have taken place within the Synod they have founded, and some things have taken a different direction from what they had intended; yet with all this, no essential principle laid down by them has ever been formally abandoned, whatever liberty some individual members may have assumed, or however mild she may have been in the enforcement of obedience to old established principles. Even the principle laid down in her ministerial constitution, that the discussions should be conducted in the German language, has not been changed by a formal resolution of Synod, though in practice both languages are used.

Our business here is not with her past, but her present con-

dition. The Synod of Pennsylvania and adjacent States has already several times taken occasion clearly to define its *doctrinal position*. It declared in 1850, "that it had never renounced the confessional writings of the Lutheran Church as a faithful exposition of the Word of God, but that it continues to regard them as a faithful elucidation of the Word of God." In like manner did this Synod, in resolutions passed in 1853, give special prominence to the great importance which has been attached to the Symbolical Books from the beginning, declaring, at the same time, the Confessional Books, the very means to bind ministers to the Scriptures, and guard them against misapprehension, error, and unbelief. The Synod has consequently earnestly called upon its ministers and candidates for the ministry to endeavor to obtain a more intimate acquaintance with our Symbolical Books, an acquaintance which, with many, is entirely wanting; and this is the only reason why many are ignorant of their high value, as well as of what their Lutheran mother Church in matters of faith really teaches. And it is with this the Synod declares, that it desires no agreement with churchly orthodoxy, except such as may be the result of conviction, produced by investigating the original sources; but it is, at the same time, fully convinced that no one can read those testimonials of the faith of the fathers, without becoming convinced that they were firmly grounded upon the Holy Scriptures. The Synod does, however, not require its applicants for membership to subscribe the Augsburg Confession, but receives candidates by examination and a colloquium, and members of any other Lutheran ministerium upon the presentation of an honorable dismissal from the body with which they stood last connected, without further inquiry concerning their orthodoxy. Their practice is accordingly very liberal, and far removed from exclusive measures. This Synod has also, after a long period of separation, reunited, in 1853, with the General Synod, with the explicit proviso, however, that in so doing it does not wish to be regarded as having

surrendered any one of those principles hitherto maintained by it. The Synod has cherished and continues to cherish the hope, that the friends and defenders of the old Confession are increasing in the General Synod, and that this body, together with the whole Church, will become more and more in spirit and character, what it is in name, Lutheran.

That the tendency of the Synod of Pennsylvania and adjacent States is conservative, appears also from the fact of its having retained the use of the Liturgy as an old Lutheran, or rather as an old Christian custom, and in its latest issue, of 1855, reintroduced much which, at one time, had been the standing custom of the Church, but which had, in consequence of the decline of Church life in Germany and in this country, during the last hundred years, fallen into disuse. And whatever objections critics may feel disposed to urge against this new edition, it is nevertheless one of the many signs of the times, that the Church is returning to the consciousness of her peculiarity, and that she is, after years of misapprehension, learning to admire and love many of her ancient treasures—her ancient customs.

Of this Synod it must, however, also be said, that, whilst it gives utterance in this to the correct Lutheran and churchly principle, it is exceedingly lax in its execution and practice. For whilst, in some congregations, the Liturgy, and now again, responses and collects are used, at least during the principal Sunday service, they are in others altogether dispensed with. This state of things must continue to exist as long as our young men, who dedicate themselves to the service of the Church, are not accustomed to these ancient Lutheran usages, and instructed according to correct Church principles, during their years of preparatory study. They should be taught how beneficially the use of the Liturgy will operate as a preventive of those dangers which flow from the abuse of liberty; how it may be made, through the co-operation of the minister, the

choir and congregation, to enliven public service, and how each individual member, to whom the Church, at the same time, gives in the Liturgy a means for private and family worship, may be brought, by means of this common Church prayer-book, into 'closer union with the Church itself.

How little exclusiveness, notwithstanding its stricter Lutheran tendency, is exhibited by this Synod, appears from the fact, that it has never objected to German Reformed ministers occupying its pulpits, wherever a suitable opportunity for so doing presented itself. But with the looseness of those Lutheran brethren, who even invite the avowed enemies of infant baptism into their pulpits, it would never sympathize. Whilst the Old Lutheran brethren of the Synod of Missouri admit none but the hymns composed by Lutherans into their collection, the Hymn-book published by the Synod in 1849, and circulated by many thousand copies throughout the country, contains a goodly number of the best church hymns of German Reformed authors, such as Tersteegen, Lavater, and other highly gifted and pious men.

In this connection must also be mentioned the "Joint Synod of Ohio." This Synod has in its whole spirit and character many things in common with the Synod of Pennsylvania and adjacent States. In its constitution, adopted in 1853, and somewhat modified in 1854, it expresses itself thus: "The Joint Synod of Ohio consists of delegates from the Evangelical Lutheran Synods, at present in connection with the existing Synod of Ohio, and of all such as may from time to time adopt this constitution, and with us maintain the doctrines of the Gospel, according to the testimony of the collective body of the Symbolical Books of the Evangelical Lutheran Church, or who, in their own constitution, recognize and hold fast the unaltered Augsburg Confession, and Luther's Smaller Catechism, in the sense and spirit of the other symbols."

From this it appears that the Synods in connection with the

"Joint Synod of Ohio," adhere strictly to the Symbolical Books of the Lutheran Church, giving to them their unconditional assent, as far as the doctrinal principles of the Church are concerned. These brethren are conscious, as far as the action of their Synods may be regarded as the expression of their opinion, that they are more decided in their adhesion to the confessional writings of the Church than the Synod of Pennsylvania and adjacent States. Yet there exists between both bodies a friendly and intimate relation, and they have even co-operated in enterprises of general interest, such as, for instance, in the compilation of the new German Hymn-book and Liturgy, in which they were also joined by the Synod of New York.

But whilst the Synods in connection with the Joint Synod of Ohio agree, as far as the confessional documents are concerned, with the stricter Lutherans above alluded to, there still exists, between both parties, some material differences. One of the ablest, best-informed, and most gifted among the Ohio brethren lately expressed himself in regard to this matter thus: "There is a considerable difference in temper and practice between us on the one hand and the Missouri and Buffalo Synods on the other. In practice we are *less rigid*, and in temper we endeavor to avoid their almost absolute exclusiveness and uncharitableness, their unnecessary severity and unkindness. As to the Missouri Synod, it always seemed to me that their congregational, democratic principles, and the well-known arbitrary, imperious course of many of their ministers, are anything but consistent." Again: "In regard to the question about the Church and the ministerial office, our Synod never has given any special expression, as we never had occasion to do so. But so far as I am acquainted with the views of the brethren, I think most of them look upon the Missouri and Buffalo positions, as far as developed, as *extreme* in the democratic and hierarchic directions. Of course I do not mean

to say, that this statement will apply with equal force to all our members, or that it represents the views of each individual, but I think I may safely say, that it is a correct representation of the position of our Synod as a whole."

We do not err in adding, that there exists between these brethren and the Old Lutherans also this difference, namely, that the former have, in all matters pertaining to public worship, in the observance of the forms, formerly in general use in the Lutheran Church, such as crosses in churches, lighted candles upon the altar, &c., expressed themselves decidedly in favor of the customs prevalent in the American Protestant Churches, whilst the latter seem more disposed to oppose themselves also in this to the current of the Protestant system in America, yet in such a way as not to surrender the Lutheran principle of Evangelical liberty in things non-essential. The Ohio brethren are like the Synod of Pennsylvania, &c., conservative, holding fast in common with her to what the Lutheran Church from the beginning regarded as essential, namely, the faith, the genuine Lutheran Confession—nay, they seem, at this time, to take hold, with renewed devotion, of the testimony of the fathers concerning the faith. These two sections, though practically differing from the Old Lutherans of Missouri, &c., yet theoretically agree with them in their disapprobation in regard to the employment of what are known as "*Methodistical new measures*," which are more or less artificial, and have upon the whole, in their results, by no means been justified as agencies for awakening and sustaining vital piety, and are far from being in accordance with the spirit of Whitefield and Wesley themselves. In this they are also more especially strictly distinct from that party represented by the Lutheran Observer.

Among these must also be particularly included the Tennessee Synod, which has long been and is now persisting in maintaining a separate position, but which is at the same time noted

for its strict adherence to the Symbolical Books.* From the midst of this orthodox Synod an English translation of the entire Book of Concord has gone forth. Latterly the way for a closer and more intimate relation between this and the Missouri Synod seems to be preparing; for the latter has publicly expressed its joy at the constancy with which the Tennessee Synod has adhered to Lutheran orthodoxy, and this one sent a delegate (1856) to the Western District Synod of the Joint Synod of Missouri, Ohio, and other States; which act, expressive of good feeling, was reciprocated in 1856. We feel justified in numbering this strictly Symbolical Synod of Tennessee among the integral parts of the central party here in question, because, though true to the Lutheran faith, it has relinquished the ancient rites and ceremonies of the Lutheran Church; for this Synod conforms even to the custom, peculiarly Reformed, of breaking the bread at the celebration of the Lord's Supper. There are besides this other peculiarities not necessary to mention.

There has also sprung up a Synod on the western shore of Lake Michigan, the Synod of Wisconsin, which must be ranked among this central party, though in a doctrinal point of view not strictly Symbolical, according to the acceptation of this term among Symbolists, but which in reference to Church customs adheres both in theory and practice to the principle of Evangelical liberty. This seems indeed necessary, because that difficult field of labor embraces emigrant Germans from all the different parts of Germany.

* An interesting report on this Synod is given in a small book with the title, "Short Account of the Business Transactions of the first Conference held by the German Evangelical Lutheran Ministers, in the State of Tennessee, July 17th, 1820." Here we find, amongst other things, "Important Objections against the Proposed Constitution of the General Synod." The German of the book is not classical, but there is a good deal of sound reasoning in it. It was printed in 1821.

To this same tendency also belongs the Synod of Texas, which carries on the work of the ministry of the Gospel among the many emigrant Germans settled in that State.

This also seems to be the proper place to speak of our Lutheran brethren from Sweden and Norway, who have settled particularly in the northwestern part of our country, and have, during a short space of time, organized flourishing congregations, built churches, and promise to add considerable increase to the Lutheran Church in this country.*

In addition to these Synods, which we mention, notwithstanding their dissimilarity, as in connection with this central party, we must also call attention to single individuals, both ministers and laymen, who, whilst in connection with Synods predominantly American or New School Lutheran, must nevertheless be classed among the central party. Also among these—and they include men of considerable importance in the Church—there is again an essential difference, that must not be overlooked. Some of these regard doctrines peculiarly Lutheran in the main correct, but they are far from desiring synodical connection only with such brethren as entertain views similar to their own, in every particular. They believe that, on the whole, the entire current of the Church points towards a restoration of the ancient faith and customs, but they neither wish forcibly to retard this peaceful development, nor accelerate it with undue precipitancy. Others again are not fully convinced of the correctness of all the doctrines composing the Lutheran Creed, but hold to those principles of the doctrinal system of Christianity which are indispensably necessary to salvation, and accordingly occupy in this the stand-point of the New School Lutherans. But they again

* It is to be deplored that in former times a goodly number of Scandinavians and their descendants connected themselves with the Episcopal Church, and that seems to be the case at the present time. So much for the attractions of the principle of Episcopacy.

differ from these, first, because they either approve not at all, or at best only under very great restrictions, the introduction of new measures, and secondly, because they pay deference to the principle of tolerance and conservatism to such a degree, that they cannot see why strict Old Lutherans and decided American or New School Lutherans may not co-operate as members of the same Church, Synod, and General Synod. They are therefore opposed to any measure that might make a rupture in the General Synod unavoidable, as for instance the Definite Platform. They wish to tolerate and be tolerated.

Finally, we must here also give a place to those,—for where else could they find one?—who are at present in a sort of transition state. They are beginning to become better acquainted with the character of their Lutheran mother Church. They have lately become convinced of the fact, that their Church has a peculiar character in point of doctrine and other respects; they also see that these peculiarities have been greatly misunderstood and misrepresented, and they feel the injustice of regarding them as worthless, merely on the authority of other Churches, or individuals imbued with principles foreign to the Lutheran Church.

That in this party, with all its differences and shades of opinions, a considerable degree of vitality is found, is a fact in proof of which its enemies afford the clearest testimony. For the originators of the Definite Platform made this one of the strongest points in their defence, when accused of disturbing the peace of the Church,—that they had been compelled to take this step, because by many who had hitherto sided with the principles of American Lutheranism, a reaction in favor of the Symbolical Books and Old Lutheran customs had undeniably taken place, and the ultimate ascendancy of this tendency was consequently to be apprehended. The reasons why such a surprisingly large number of ministers, and among these very many of the most influential men, did not favor

the intended alteration of the Old Lutheran Confession, are various; but among all, respect for the venerable document had its influence; and even those who, in some doctrinal points, agree with the author of the Definite Platform, would not break loose from the conservative party, concerning which they confidently believe, that they mean it well with the Church, and that they possess the right, as Lutherans, of continuing to build the Church upon its ancient and unaltered basis. The conservative party has, therefore, on the whole, come forth victorious from this Platform controversy, despite all the efforts put forth by the Lutheran Observer to influence public opinion in its favor.

One of the principal signs of the vitality of this central party, which, in opposition to New Lutherans, pursues a conservative course, is its literary theological activity. We have been credibly informed that a surprisingly large number of copies of the Book of Concord have been circulated among such of our ministers and students as were formerly scarcely acquainted with it by name. From this party have also emanated a number of publications in defence of the Lutheran doctrines, such as *The Broken Platform*, a *Plea for the Augsburg Confession*; yea, even the Board of Publication, composed, as it is, of men of opposite views, ventured, in its fidelity to conservative principles, to stand up in opposition to the plan proposed by the New School Lutherans.

In this party is also found a great deal of interest in the best productions of ancient and modern German Evangelical theologians. If we examine the libraries of most of those among our ministers who have received an English education, and who officiate in the English language, we are surprised to find how few Lutheran works they really contain, whilst we, on the contrary, everywhere encounter the popular English works of such men as Dwight, Clark, Scott, and others. Now these, it is true, contain much that is good, but, at the same time,

also much that is unlutheran; and the works of Dr. S. S. Schmucker, which are generally found along with them, are pervaded by this same heterogeneous spirit. The newly-awakened interest of the English Churches in Great Britain and America in the writings of believing German theologians, whose country has again been liberated from the blighting curse of rationalism, also exerts an influence upon the Lutheran Church in this country. And who, indeed, should feel more deeply interested than we, who are not only their kindred by blood and national origin, but members of the same ecclesiastical family, and bound together by the same name?

It is, therefore, delightful to see that not only the demand for German theological, exegetical, dogmatical, and historical theological manuals is increasing, but that also some of those very theologians, in connection with this central and conservative party, have commenced to translate for the use of our ministers and laity some of the best German works. Among these may be numbered the contributions by Professor H. J. Schmidt, D.D., in the *Evangelical Review*, from Thomasius; and that most excellent translation of "Dr. J. H. Kurtz's Manual of Sacred History," by Rev. Prof. C. F. Schaffer, D.D., of Gettysburg. Other works, such as "*Ledderhose's Life of Melancthon*," translated by Rev. G. F. Krotel; or narratives connected with the history of the Reformation, such as Dr. J. G. Morris, of Baltimore, has furnished us with, are eminently calculated to arouse the sympathy of our ministers and laity in behalf of the history and spirit of the Lutheran Church. Other works of a similar character are in course of preparation. The Board of Publication, which, through the *Home Journal*, endeavors to furnish our families with a pure and healthy religious literature, has an eye to the wants of our ministers and laity, and is able to advance the cause of practical piety as well as that of theology, if the Church should favor it with its patronage, and continue to encourage it. It has made arrangements

for the translation into the English language of at least part of Luther's works. Other smaller works of an entirely practical character have already been extensively circulated throughout the Church. Here we must also mention those translations from old and new Lutheran works, which appear from time to time in the Lutheran Standard, and in the Missionary, and which are admirably calculated to explain the Lutheran doctrines, and defend them especially against the erroneous charges preferred against them by the Definite Platform. In the Standard we find many very instructive articles, explanatory of peculiarly Lutheran doctrines. In the Missionary have appeared, over the signature of that able writer, C. P. K., of Pittsburg, extracts from Luther's works, which cannot fail to bring to light the misrepresentations circulated by the Definite Platform and its defenders.

That this central party is, moreover, deeply interested in the building up of the Church is also abundantly evident. The Ohio Synods have in Columbus a College (Capitol University) and Seminary, which appear in a prosperous condition. In these institutions instruction is imparted in both the German and English languages. The Synod of Pennsylvania and adjacent States has only recently founded the Professorship of the German language and literature in the College and Seminary at Gettysburg. Only the Synod of Tennessee has hitherto shown a singular aversion to seminaries under the direction of Synods. These Synods also take a very active part in supporting and educating young men for the Gospel ministry, as well as in sustaining the cause of Foreign and Domestic Missions. Of course, the means necessary to the undertaking of extensive enterprises are, in many places, still wanting, especially among congregations composed principally of emigrant Germans. There is also a great scarcity of ministers. In many places too, it must be confessed, there is still a want of proper zeal, still an unwillingness manifested to employ part of the

means with which the Giver of all good has so richly endowed us to the promotion of his kingdom on earth. This applies more especially to some parts of Pennsylvania. Church discipline is not enforced as it should be. The resolutions of Synods do not command sufficient respect. Abuses of long standing, and which are not unfrequently retained even under the pretext of law and justice, are abolished with difficulty. Many congregations that are actually wealthy do not even manifest sufficient interest in and attachment to the Word of God to give their ministers a decent salary, and thus secure to themselves their services regularly every Lord's day. They are satisfied with having public worship once in three or four weeks. Ministers, consequently, receiving from each of their congregations only a very small salary, which barely enables them to maintain themselves and families, to say nothing of laying by something for the infirmities of age, are under the necessity of taking charge of so many congregations, that they find it impossible properly to attend to their spiritual wants, and hence the condition of such congregations is not what is desirable that it should be. The scarcity of ministers is, of course, partly the cause of this. And the cause of this again is, among others, the difficult and irksome position which most ministers sustain in their congregations in consequence of such a state of things. For with the almost certain prospect of encountering innumerable obstacles, many of our most promising and talented young men are deterred from devoting themselves to the service of the Church. Still there are some signs that a brighter day for the Church is dawning, notwithstanding the circumstance that much of that zeal, which characterizes the German Old Lutheran and American New Lutheran congregations, is wanting in many places where this central conservative party has obtained a footing.

A few words remain yet to be said in regard to the public organs of this entire party. Among these we reckon the Evan-

gelical Review, a quarterly, published at Gettysburg, by the Rev. Drs. C. P. Krouth and W. M. Reynolds, and devoted to the interests of theology and the Church; and as far as its scientific character is concerned, it may challenge comparison with any similar publication of other denominations. Its efficiency, however, in promoting the cause of science in the Church, and in keeping up a churchly feeling, might be increased yet more, if our ministers generally took more interest in theological investigations. But with many, alas, the custom of relinquishing their studies immediately after having left the Seminary still prevails. They stop with whatever they have there acquired, and manifest not sufficient disposition to increase their knowledge in exegesis, dogmatics, Church history, &c. The consequence often is, that whilst these men yield up their entire strength to the performance of the practical duties of their office, this scientific stagnation becomes not unfrequently the hot-bed of the most dangerous onesidedness and prejudices; for the less scientific clearness one possesses, the more apt is he to be influenced in his official conduct by the passing current of public opinion,—as is sufficiently evidenced by the wild fire of New-measurism,—and the mischief, that results from the want of a clear and solid theory in matters pertaining to religion, is visible in those convulsive and spasmodic manifestations which ever and anon appear in the Church.

The weekly papers which belong to this party, and which, at the same time, reflect the different views that prevail among its different parts, are the Lutheran Standard, published in Columbus, by the Synod of Ohio. It of course occupies the strictly Symbolical stand-point of the Ohio brethren, and regards it as its mission to confess and defend the genuine Lutheran faith, and the Lutheran Observer finds in him not only an honest but a well-armed opponent, of whom he might learn much. Its decidedly instructive character is the strong point of the Standard.

In Pittsburg has been published, as a weekly paper, since the beginning of the present year (1856), *The Missionary*, edited by Rev. W. A. Passavant, with the assistance of able hands. Brother Passavant is the well-known *Missionary* of the law of charity, a distinction to which his undertakings in behalf of the sick and poor, widows and orphans, fully entitle him. The *Missionary* stands, in a Confessional point of view, on the basis of the Augsburg Confession, is predominantly popular in its character—for which reason it stands aloof from literary brawls—bears patiently the rancorous and extremely undignified attacks of the *Lutheran Observer*, circulates by means of small but powerful doses a great deal of correct information in reference to the frequent misrepresentations and distortions of the faith of the Reformers and Church fathers, and gives besides a large amount of useful and desirable Church and missionary intelligence.

A few German papers only remain yet to be mentioned in connection with this part of our subject. Among these the "*Lutherische Herold*" of Mr. H. Ludwig, of New York, possesses the strictest Confessional character, originality, and spirit, but is at the same time tolerant. The "*Kirchenbote*" of Gettysburg must also not be overlooked. What its doctrinal stand-point in the Lutheran Church really is, we have not, as yet, been able to discover, but it is honestly endeavoring both to make and preserve peace, in neither of which, however, it seems to be at all times successful. Rev. S. K. Brobst, of Allentown, Pa., appears to be gifted with the happy talent of promoting, in the most popular manner, sound Church views and life among the old and young, in his publications, the "*Jugend Freund*," *Missions Blaetter* "*Almanac*," &c.

PART FOURTH.

THE SPIRIT AND LIFE OF THE LUTHERAN CHURCH IN
AMERICA DURING THE LAST CENTURY.

IN what we have thus far said, our endeavor has been to present a picture of the Lutheran Church in the United States which should correspond with its present condition. We have noticed the different tendencies that prevail within its bounds, and in doing so acknowledged the good, and condemned what to us seemed reprehensible, regardless alike of praise or censure.

From these foregoing considerations we have learned that the present agitated condition of the Church is principally owing to the influence of two causes. The one of these we found in what was originally in many respects altogether foreign to Lutheranism, in the peculiar doctrines, manner of worship, and spirit of Puritanism, and partly also of Methodism; the other, in the revival of that kind of Lutheranism that prevailed at the time when the Lutheran Church was first organized. The first tendency has for years been in existence in this country. It appeared to be gradually gaining such undisputed dominion over the Lutheran Church in the United States that it already began to triumph in its power. Yet there have always been some sections in the Lutheran Church where a certain degree of conservatism saved many of its peculiarities from being sacrificed at the shrine of a strange spirit. Now, however, a decidedly Lutheran tendency has again sprung up, armed with the strong weapons of science, and displaying an energy by no means to be despised. This regards the relinquishment of the peculiarities of the mother Church as an act of unfaithfulness against that legacy which

the Lord had intrusted to its keeping, and endeavors to resist the further encroachments of foreign influences.

In order, however, to complete our picture, it is necessary that we should also inquire, what was the condition of the Lutheran Church when it was first organized, in this country, into an ecclesiastical body, and what was its spirit, and what were its principles in regard to doctrines, worship, and other matters entering into the constitution of a Church establishment. To these questions we must devote our attention for a few moments, and that the more so, because it is well known that each one of the opposing parties in the Church is constantly appealing to that time in support of its principles, so that those men, who eminently deserve to be regarded the founders of the Lutheran Church in this country, are spoken of on all sides in terms of the highest praise, and with profound veneration.

It is not our intention to present the reader with a comprehensive history of the first period of the Lutheran Church in this country.* Our object will have been gained, if we show from indisputable facts what her character in this country was about the middle of the last century, the period of the formation of the first Synod (1748), up to its close.

CHAPTER I.

EXTERNAL HISTORICAL RELATIONS.

THE Lutheran Church in this country had, prior to the formation of the first Synod, in 1748, not been regularly organ-

* We are happy to state that a History of the Lutheran Church in North America, by Rev. C. W. Schaeffer, D.D, of Germantown, is in an advanced state of preparation. This work will be welcomed by all who take an interest in our Lutheran Zion.

ized. The first Lutherans, who had settled here about the middle of the preceding century, had emigrated from Holland. Subsequently, however, some arrived also from Sweden, Salzburg, and other parts of Germany. These, though members of one and the same church, did yet not stand in any regular connection with each other, partly on account of their difference in language, and partly on account of their geographical situations, they being scattered over the entire extent of country reaching from Maine to Georgia, in comparison to which their numbers were too inconsiderable. The supply of ministers, especially, was far too inadequate for such an extensive territory, there being at the time of the formation of the first Lutheran Synod, only eleven regular Lutheran ministers in North America.

At this period the majority of Lutherans were *German*. And the Lutheran Church has, to this day, received from no quarter greater accessions than from Germany. It was accordingly necessary that they should also be supplied with ministers from the mother country, and these were principally the men who formed and fashioned the Lutheran Church of that time.

It is easy to be perceived, how important, for the future, the circumstance would prove, that German theologians arrived, just at that time, from the old Fatherland, to organize the Lutheran Church in this country.

German theology had undergone, during the latter quarter of the seventeenth century, some very important transformations. Prior to that time had prevailed that kind of orthodoxy which had converted what in itself was really good into a fault, not without disastrous consequences. For however necessary it is that, in the kingdom of God, a strict watch over the purity of doctrine be observed, and every error that intrudes upon the sanctuary of the Christian Confession be carefully excluded, this is far from being all that is required. One

may insist on purity in doctrine with the wild enthusiasm of a fanatic, and yet manifest but little concern about spiritual life. The mind may agree with every part of the orthodox Confession, and in no instance deviate a hair's breadth from any jot or tittle therein contained, whilst at the same time the conscience may sleep the sleep of death. This would be like a government which, whilst it was securely guarding its fortresses, was permitting the enemy to overrun and pillage and burn its towns and villages and farms; or like a physician curing the head of his patient, whilst forgetting that his heart too is diseased. It is an acknowledged fact that this was, during the seventeenth century, alas! but too much the case in the Church in Germany. Zeal for orthodoxy had called forth much contention about words, and recriminations about heresy, whilst the requirements of the Gospel in regard to Christian life were too much overlooked. Opposition to this perversity was not wanting. Many ministers aimed faithfully at making purity of doctrine productive of practical piety. For this Arnd wrote his book on "True Christianity," and H. Mueller complained that whilst controversies in regard to Christian faith abounded, vital godliness was wanting.

The Lutheran Church was, however, made the scene of an important internal commotion, mainly through the divinely approved labors of Philip Jacob Spener, a man of learning, as distinguished for his living piety as he was noted for his orthodoxy, and who labored, both as a writer and ecclesiastic of high rank for the revival and restoration of spiritual life. He laid great stress upon the vitality of faith in the hearts of believers, and upon the influence of doctrinal knowledge on the lives of Christians. He accordingly insisted upon an earnest application of the doctrine of salvation to man's condition. He insisted upon a different, more pungent, and practically useful manner of preaching, a more impressive mode of instructing the young; he desired that preaching should arouse

the sinner out of sleep, lead him to repentance, and convince him that it is impossible to have the assurance of the grace of God without repentance and faith. He made new application of the principle of the universal priesthood of all believing Christians, and consequently laid stress justly upon the laity ministering in the family and actively participating in all truly Christian enterprises. He was sensible of the fact that the real influence of the minister does not only depend upon his orthodoxy, but also and especially upon a personal living piety and experience of the grace of God in his own heart.

The influence which Spener had exerted was very extensive, but of a twofold kind—one producing a healthy, the other a sickly and pernicious effect.

In regard to the latter, the following is worthy of notice. Spener and his most able friends had indeed regarded the condition of the Church as they, at that time, found it, as being most lamentable. But they were very far from laying violent hands on its foundation, viz., the Lutheran Confession, of whose Scriptural correctness they were fully convinced. Others, however, did not rest the matter here; they were not satisfied with making the proper practical use of the truth as laid down in the Confession of the Church, but, being influenced by a morbid spiritualism, they despised the purity and importance of dogmas, laid the entire stress on revival sermons, and, by these means, fell into that affected manner of devotion generally known by the name of *Pietism*, and which possesses, among much that is good, also much that is only seemingly so, and spurious. But the worst of it was, that the disregard which churchly orthodoxy now experienced at the hands of the Pietists, many of whom actually abhorred it, prepared the way for the introduction of more and more heterodox views into theology and piety, by which means Christianity in Germany suffered immense loss. Whoever is acquainted with the history of Protestantism knows that the rise of rationalism

among theologians and irreligion-among the people were simultaneous with the decline of the authority of the Symbolical Books of the Lutheran Church in Germany.

Alongside of these deeply to be regretted results that grew out of the reforming activity of Spener, for which that faithful servant of Christ is, however, by no means to be held responsible, others of a salutary and beneficial nature must not be forgotten. Wherever faith is quickened, there also it has never yet failed to manifest its fruit-bearing power. This was the case in Germany. There were many souls who, through the instrumentality of Spener, had been stirred up to a new life, and had begun to esteem and love the Confession of the Church, because it only now became a capital in their hands, bearing abundant interest for themselves and others. What glorious reminiscences, for instance, cluster around the name of A. H. Franké, and around the institutions in Hallé associated with that name. Faith had again commenced to work by love. Efforts were made to educate pious young men for the Gospel ministry, to convert the common schools into nurseries of religion, and to minister to the relief of the poor and destitute. Orphan houses were founded, Bible Societies were organized, Missionaries were sent out to foreign lands. And amidst all this the cause of scientific education was not suffered to fall into neglect. Strict attention was paid to the study of the ancient languages, which had been so highly recommended by Luther, on account of the important influence they exert, especially in the study of theology. Hallé, too, was the place where was first successfully tried the experiment, afterwards imitated by other nations, namely, that of diffusing by means of national public schools a general knowledge of the natural and technical sciences.

There, at Hallé, in Saxony, in that nursery of Christian training, under the eyes of the ablest men, associated with lovely youths who had consecrated themselves to the service

of the Saviour, we find engaged, up to the spring of 1742, in the capacity of an instructor to the poor orphans, whom Christian charity had collected, fed, clothed, and taught, a young man, imbued with the same spirit that pervaded that institution, vigorous and sprightly, richly gifted and highly cultivated, and standing at the very portal of a long and prosperous life of public usefulness. The Heavenly Gardener, according to his choice, transplants this young tree from its parent soil to a new world. The history of the life of that young man will ever be inseparably connected with the history of the Lutheran Church in North America, and every Evangelical Lutheran heart is made glad by the sound of the name of H. M. Muhlenberg.

From the same circle in whom a living faith worked by love, other witnesses of the truth have gone forth, whose memory will ever be blessed in the Lutheran Church.

CHAPTER II.

INTERNAL CONDITION.

WE have seen that the reforming activity of Spener had infused a new life into the Lutheran Church in Germany, and also that it had not been his intention to put piety in the room of an orthodox Christian faith, but rather, that faith should become productive of life, and theory be carried out into practice. We know, that the consolidation and organization of the Lutheran Church in this country, as it was finally effected by Muhlenberg and his co-laborers, must be regarded as an historical result of that revival which from the beginning to the close of the first half of the last century pervaded the German Lutheran Church. God has so ordered it, that that missionary activity which, after Spener, had been newly aroused

in the Lutheran Church in Germany, should become a blessing to this Western Hemisphere.

The question now with us is, in what spirit and in accordance with what principles was the Lutheran Church in America organized by H. M. Muhlenberg, D.D., and his co-laborers? We are already prepared to give the result of our investigations in reference to these questions, and maintain,

A. It is an established fact, that those men aimed at neither more nor less than to place the Lutheran Church in this country upon the same doctrinal basis upon which it rested in the German Fatherland, namely, upon the doctrines of the Holy Scriptures as laid down in the Symbolical Books. This was in reality the foundation upon which Lutheran congregations in this country had been established before the year 1748, the year in which the first Lutheran Synod in America was organized, some receiving the collective body of the Lutheran Symbols, whilst others, as the Swedes, preferred more especially the Symbols officially recognized by the Church of their country, but none of them ever protested against any of the Symbolical Books, or against any part of their contents.

B. This Lutheran orthodoxy, however, was by no means merely a dead-letter service, or the means of keeping alive polemical discussions on the subject of theology, but there were living faith and energetic and powerful exhortations to repentance and faith. There was, it is true, on the one hand, no disposition to relinquish anything that was peculiarly Lutheran, and, on the other, to decry men of opposite views as heretical. These church-fathers, on the contrary, sustained the most friendly relation to members of other denominations, and rejoiced in their sympathy and advice. They moreover used their best endeavors to transplant the Old Lutheran faith into their English congregations, an example which posterity did unfortunately not always follow.

C. It is a settled fact, that the use of the liturgy, responses,

&c., was at that time regarded a genuine Lutheran custom, and as such established in our congregations, and by them regularly observed. In this, however, no undue bias prevailed. Extemporaneous prayer was made use of during public worship by the minister, and on other occasions, such as in family worship or private religious meetings, also by lay-members. In matters pertaining to ceremonies the Lutheran principle of evangelical liberty generally prevailed; and whilst retaining some of those customs which distinguish Lutherans from the Reformed, they accommodated themselves in regard to others to the peculiar circumstances by which they were, in a new country, necessarily surrounded.

D. One of the principal subjects which, from the first, engaged the attention of these fathers, and in which they manifested the deepest interest, was the religious education of the young. Not only did they everywhere attach the greatest importance to the erection of parochial schools, with the view of securing to their children religious instruction generally, not only did they insist on imparting to their youths a thorough and saving knowledge of the doctrines of salvation, preparatory to confirmation, but they even established regular catechization on the Lord's day, in which even the older members of the Church were sometimes required to take part.

E. What Spener had already aimed at in Germany, and what is truly evangelical, namely, the active participation of the laity in the government of the congregation and Church, our fathers succeeded in accomplishing in the organization of the Lutheran Church in this country. But whilst doing so, they did not, in a genuine Lutheran spirit, lose sight of the difference between the *ordo clericus* and *laicus*, and therefore separated, as a distinct unit, the Ministerium, i. e. that body composed exclusively of regularly ordained ministers, from the other distinct unit, composed of regularly ordained ministers and lay-delegates, assigning to each its special business.

This introduction of Presbyterian government was the most significant change experienced by the Lutheran Church at the time of its transplantation from the Old to the New World.

In these points we believe that we have presented what was substantially the prevailing spirit of the Lutheran Church in this country during the latter half of the last century. It may, however, not be without interest if, in addition to what has already been said, something more be appended in illustration of the views already expressed. And what we are about to say may, at the same time, be regarded as a necessary supplement to the portraiture drawn by the Rev. S. S. Schmucker, D.D., in his "American Lutheran Church."

We here confine ourselves principally to the time of the Patriarch Muhlenberg, as the period of the actual formation and organization of the Lutheran Church in this country. This we denominate the patriarchal age of the Lutheran Church in America. Dr. S. S. Schmucker, however, continues this age down into the present century, and even regards as an evidence of progress the circumstance, that "about the beginning of this century they ceased, in fact, to require assent even to the Augsburg Confession at licensure and ordination, and demanded only faith in the Word of God, thus practically rejecting, as they had a right to do, all the Symbolical Books as tests."

Now, to all this we protest; not, indeed, because the broad sense in which the learned Doctor uses the term *Patriarch*, holds out the not distant prospect of himself being numbered as one of them; but because we desire to see among *patriarchs* a little more agreement in opinions and sentiments, and, also, because we sincerely believe that that latitudinarianism which began to prevail at the beginning of the present century, was very far from being an evidence of progress in our Church, or a proof that she has achieved a victory; but rather that it was the means of throwing open her gates to a spirit

foreign to herself, however sincere and well-meant the intentions of those, to whose care her interests were at that time confided, may have been. For the setting aside the Confession of our Church, in the Church itself, is equivalent to a declaration that it is worthless. If it contains the truth, it cannot, for the truth's sake and on account of its historical importance, be worthless. Should we nevertheless regard it as being unnecessary, we lay ourselves open to the charge of professing to possess the truth in greater purity than is set forth in the Church's Confession. But such a degree of confidence no believing theologian has ever yet ventured to exercise in that theological science, which dates its rise from the beginning of the present century, and which has become proverbial for its wide-spreading rationalism. Yet we are happy in being able to add, that there are many theologians who have not bowed to this science of unbelief.

For us it is important to know, that the Lutheran Church in America was, from the beginning, built upon the old foundation of the Gospel as interpreted by the collective body of the Symbolical Books, and that ministers and parochial schoolmasters were required to preach and teach in accordance with them.

As regards the mode and manner of using the Symbolical Books during Dr. H. M. Muhlenberg's time, the following may serve as an example. In the large work, entitled, "*Acta Historico-Ecclesiastica; or, Intelligence collected from the latest Church History, Weimar,*" we have the following account of the year 1749, from North America. "Mr. Weigand has hitherto been engaged in school-teaching, at Raritan, Pennsylvania. When Mr. Muhlenberg, who had charge of that congregation, upon visiting it, learned *that he held sound doctrines*, devoted himself diligently to the instruction of the young, and had led an orderly course of life, he asked the congregation whether they would not, in consideration of his own

inability to attend to them at so great a distance, permit him to ordain Weigand as their pastor, and give him a regular call. When they had expressed themselves satisfied with this arrangement, Mr. Muhlenberg wrote a call in the English language, in which he was charged to promulgate sound doctrine, according to the word of the Apostles and Prophets and the *collective body of our Symbolical Books*, but with the condition, that he would *teach and live according to that Confession*. Mr. Muhlenberg thereupon asked him publicly, in the church and before the congregation, whether he would with God's grace and assistance do this? Whereupon he not only answered yea, but also gave his hand in token thereof." In another part of the same work we read from the year 1753. "The consecration of the Philadelphia Church has been minutely described by Rev. Muhlenberg, but we will only notice in regard to it, that as the corner-stones of this church have been laid with the intention that in it should be taught the Evangelical Lutheran doctrines according to the Prophets and Apostles, conformably to the unaltered Augsburg Confession, and *all the other Symbolical Books* of our Church; so also were the Church-authorities of Philadelphia, at its consecration, publicly required to enter into a verbal engagement that they would endeavor, with the help of God, to preserve it for the object above named, for their children and children's children." (Vide *Lehre und Wehre*, 1856, April, pp. 120, 121.)

It may be interesting to subjoin also a written document drawn up by the elders and deacons of the Lutheran Church, of Lancaster, Pa., in 1767, in reference to supplying a vacancy then existing in their congregation. "Highly and most reverend teachers of the United Evangelical Lutheran congregation in Philadelphia, Providence, &c., and more especially ye dear guardians of souls, Messrs. Dr. Wrangel, Henry Muhlenberg, Em. Schultz, and others, as also the honorable

members of the corporation of St. Michael's, in Philadelphia. We, the undersigned, present elders and deacons of the Church of the Holy Trinity, of the Town of Lancaster, which is united with surrounding evangelical congregations, send hearty greeting, and inform you that our large congregation is vacant and without a regular pastor. And since we, as officers and rulers of said congregation, feel bound in obedience to God and our own consciences to see to it, that our congregation do not fall into neglect, but be again provided by the grace of God, as soon as possible, with a pastor who shall treasure up in a pure conscience as a rich legacy the salutary evangelical doctrine according to the Apostles and Prophets, the unaltered Augsburg Confession, and the other Symbolical Books of our mother Church, therefore," &c. &c.

At the consecration of St. Michael's Church, in Philadelphia, August 14, 1748, one of the pastors in his address says: "The corner-stone of this church has been laid with the design that in it may be taught the Evangelical Lutheran doctrines according to the Apostles and Prophets, as contained in the unaltered Augsburg Confession, and all the other Symbolical Books." (Hall. Nachr. p. 288.) Similar testimonials might be collected from a number of Lutheran congregations in this country.

That, however, such expressions were not merely used in obedience to a traditional custom, but that, on the contrary, those fathers were in earnest when they required assent to the Confession of Faith, is sufficiently evidenced by their activity. But we prefer appealing also in this to special proof. Paul D. Pryzelius was, in 1760, admitted into the Synod, on which occasion he submitted the following declaration in writing: "Therefore do I sincerely promise before God, the Searcher of Hearts, that I will teach nothing to my congregations, during my prospective labors in the ministry, except what is well founded in the canonical books of the Old and

New Testament, and to conform in all my sermons and in all my public and private instructions of the Holy Sacraments to our *Symbolical Books*," &c.

To those who desire additional information in regard to the estimation in which the specific Lutheran doctrines were held during the last century, we would recommend an attentive perusal of the Liturgy, published by the Ministerium while Dr. J. H. C. Helmuth was its President, for the use of the United Evangelical Lutheran congregations in North America, 2d edition, 1786. We will only here subjoin a few extracts from the *prayer* in the *Formula of Baptism*: "Almighty God, who hast in accordance with thy righteous judgments condemned to death the unbelieving world through the flood, and according to thy mercy saved believing Noah, . . . and thereby typified this washing of thy holy baptism; thou who hast, through the baptism of thy dear child, Jesus Christ, our Lord and Saviour, consecrated and constituted Jordan, and all waters, to a blessed flood and plentiful washing away of sins, we beseech thee, for thine infinite mercy's sake, to look graciously upon this little child, and endow its spirit with saving faith, that in this healing flood may be drowned and destroyed all that it hath inherited from Adam, and by its own acts added thereunto, and be separated from unbelievers," &c. The following is contained in the Prayer after Baptism: "Merciful and heavenly Father, we thank thee with our whole hearts, that thou hast, through water and the Holy Ghost, regenerated this little child, received it as thine own, and thereby also transplanted it into thy holy Church," pp. 24, 25. In the words used during the distribution of the elements in the Lord's Supper they even employed the terms, "this is the *true* body, the *true* blood," &c. p. 38.

Interesting is also what Dr. H. M. Muhlenberg communicates (in the Hall. Nachr. pp. 1163, 1164) about some of his

personal friends: "My old friend, Mr. Richard Peters, who for many years has been Secretary of State, Counsellor and President of the Academy, has resigned his laborious situation, and accepted a call from the congregation of the English High Church as principal minister. This gentleman is a moderate theologian, and imbued with a Catholic spirit; he thinks a great deal of our Lutheran Church, and has often said, if he could only be useful to her without detracting from the teachings of her *Libris Symbolicis* and other *Immunities*, it would afford him great pleasure."

It would be a very easy matter to adduce much more evidence of a similar kind. We will, however, in further proof of the opinion above expressed, make mention of the fact, that the United Lutheran congregations in existence prior to Father Muhlenberg's time, stood on the same basis, namely, the teachings of the Holy Scriptures and the Symbolical Books of the Lutheran Church.

In the year 1708 the Lutheran minister in New York and Albany, Justus Falkner, from Zwickau, in Saxony, published a book, which was evidently occasioned by his controversies with the Calvinists. This work is noticed by the strict Lutheran, E. V. Loescher, in his "*Unschuldigen Nachrichten*," 1726, pp. 411-416, in which he plainly calls it a *compendium doctrinæ Anti-Calvinianum*. From this it evidently follows that the Lutheran doctrines had most determined defenders in those congregations. As a further proof of the same assertion we would also refer to the work published by W. Ch. Berkenmeyer, in the year 1728, in New York, occasioned by a disturbance caused by a certain J. B. von Dieren, in a Lutheran congregation in Hakkinsak, who, in addition to other irregularities, also made an attempt to introduce, in violation of the Lutheran custom, the breaking of the bread in the Holy Sacrament, in which, however, he met with opposition in the congregation itself. (See *Lehre und Wehre*, 1856, Mai, pp.

153, 154.) Concerning the Lutheran congregations composed of the *Salzburgers*, settled in Georgia, and organized in 1733, we know that they accepted the aid proffered them by the King of England and the English *Societas de promovenda cognitione Christi*, only on condition "that they would be protected in the free exercise of their religion as contained in the Augsburg Confession and the other *Symbolical Books* of the Evangelical Church, of which they professed to be members." (See *Lehre und Wehre*, 1856, April, p. 121, *efr.*; *The American Lutheran Church*, by S. S. Schmucker, D.D., 1853, p. 17.)

From all this it is clearly evident that the foundation of the faith of the first Lutheran congregations and Ministerium in this country, was no other than that expressed in the *Symbolical Books* of the Lutheran Church. Father Muhlenberg and his associates in the work of the ministry had not deviated from it. This cannot be denied. And it must be borne in mind, that these men were thoroughly-educated theologians, that they were held by their cotemporaries in the highest estimation as profoundly learned and highly-finished scholars, that they sustained the most honorable characters, and, above all, that they were Christians, full of sincere living piety. All this no one, to our knowledge, has ever yet ventured to call in question. And we rejoice that Dr. S. S. Schmucker has himself repeatedly and clearly testified to these facts.

We can, of course, in view of all this, not even entertain the shadow of a doubt that these men also preached the same faith, which they otherwise professed. They had given a solemn promise that they would teach the doctrines contained in the *Symbolical Books*. And they honestly kept their word. That they understood the sacred duties of the Gospel ministry, and performed them with conscientious fidelity, is universally acknowledged. We are particularly pleased to find that Dr. Schmucker, in a special paragraph, speaks in so beautiful a

manner of the zeal and faithfulness of those men of God. (The American Lutheran Church, pp. 99-106.) But how can Dr. Schmucker consistently eulogize the pulpit performances of those men, as long as he maintains that certain doctrines contained in our Symbolical Books, must exert a most pernicious influence on our pulpits? But we will let the Doctor speak for himself. In his "American Lutheranism Vindicated," he sometimes speaks of the pernicious tendency of some of the doctrines contained in our Symbolical Books, and affects to point out how much of Romish and Puseyistic leaven they contain, &c. &c. (pp. 122-131.) On page 135, he treats on the Lutheran doctrine of baptismal regeneration, after which follows a special paragraph, entitled, "*Influence of this Doctrine on the Pulpit.*" The Doctor calls it (p. 141) "a most deleterious one;" and then introduces no less than six arguments to prove that this deleterious influence must necessarily be exerted in the pulpit-labors of the ministers holding it. We refer the reader to the Doctor's own words. Now there is no doubt of the fact that Father Muhlenberg believed this Lutheran doctrine of baptismal regeneration, and, we think, without injury to himself or others; and, also, "*that he did not deceive himself or others by employing the name, when he did not mean the thing,*" (p. 143.) And yet these very men, Father Muhlenberg and his fellow-laborers in the Lord's vineyard, Dr. Schmucker sets up as most estimable examples also in pulpit activity. And in this the Doctor is perfectly right, though we can see no consistency in the whole of his reasoning.

Those faithful servants of the Lord, and hundreds of others besides them, are so many speaking arguments in attestation of the fact, that the Lutheran Confession of Faith does produce living fruit, wherever it is rightly received into the heart. We subscribe to all Dr. Schmucker has said in commendation of their activity and zeal displayed in awakening souls, attend-

ing to individual members, instructing the young, increasing the opportunities for edification through the means of Bible-classes and prayer-meetings, and promoting vital piety. We would be pleased to see many prayer-meetings conducted in the spirit and faith of a Muhlenberg. We wish that, when ministers meet together, they would discuss, in a truly edifying manner, important pastoral and theological questions, like these fathers were accustomed to do, in order to promote knowledge, experience, faith, love, and zeal. Such would certainly prove beneficial to all of us. But with all this we are very far from regarding those men as representatives of that system now generally known by the name of "new measures," which is the product of Methodism, and in which feeling is frequently confounded with faith, excitement with awakening produced by the Holy Spirit, and awakening with conversion. A sinner may be said to be awakened, when he is not yet converted. Losing sight of the essential difference between these two things, has been and is even now productive of incalculable mischief. But the difference between the new measure system and the principles held by those fathers will appear still more striking, when we bear in mind with what contempt the former regarded, and, in some instances, do even yet regard, the plan of imparting religious instruction to the young, by means of the catechism, and how much importance those fathers attached to this subject, and with what assiduity they devoted themselves to the religious instruction of both the old and young. They even interested themselves in having Luther's Smaller Catechism translated into the Indian language.

We would yet add a few words in reference to rites and ceremonies pertaining to public worship. That the Lutheran Church in this country was from the beginning, as it has been everywhere, *liturgical*, that, in addition to extemporaneous prayers, it also made use of set formulas, is beyond all question. Already in the year 1754, only six years after the organization

of the first Synod, a small Liturgy was composed, adapted to the wants and circumstances of the congregations. (American Luth. Ch., p. 103.) From this, however, it by no means follows, that they had, prior to this, dispensed with the use of the Liturgy; as little as the fact that the Synod of Missouri is only now occupied with the subject of publishing one, proves, that a Liturgy with responses has hitherto not been in use among their congregations.* The contrary was the case. Old Liturgies were used, as far as convenient. But that all the prayers then in use in the Church had not been embodied, by the fathers of our Church of the last century, in their printed Liturgy, will also appear by a reference to the edition published in 1786, where it is said (p. 4), that, at the close of the sermon, either the "following common prayer or the Litany may alternately be used, which, except in cases of necessity, must not be omitted." Now, it appears from this that the Litany, that sublime prayer, so full of holy earnestness, an invocation of all Christendom when prostrated before God in the dust of self-abasement, though not included in this edition of this Liturgy, was nevertheless well known and *used*; also, that liturgies were commonly employed, and that their use was not to be omitted, except in cases of "*necessity*." This, too, may be regarded as supplementary to what Dr. Schmucker says on page 103, in his "American Lutheran Church." We also find that the established custom of Liturgical Prayers and Formulas to which those fathers strictly conformed, did not in the least interfere with extemporaneous prayer. They did the one without leaving the other undone (see American Lutheran Church, p. 107). They loved evangelical liberty, but also recognized in the use of the Liturgy a salutary regulation and very ancient custom of the Christian and again of the Luth-

* Since writing the above we learn that the Synod of Missouri, &c., has just now published a Liturgy mainly compiled from the old Liturgies of our Church.

ran Church, which they respected and looked upon as being beautiful and good.* It moreover appears from the Liturgy of 1786, that responses had been introduced into the ordinary service. These consist of nothing but sentences taken from the Holy Scriptures, which are pronounced alternately by the minister in addressing, and the congregation in answering or responding, by which also the congregation gives an audible expression of its faith and prayer. This was customary already under the Old Testament dispensation, and is, therefore, in character and form purely Biblical. (See Deut. 27 : 15, 16 ; and a number of the Psalms.) It would not be worth our while to say even a single word on this point, if there were not also among ourselves men who are ever ready to denounce whatever does not chime in with the traditions and views they have derived from the Puritans as Romish, no matter how Biblical or Christian it may be. That the Liturgies of that time were small is partly explained by what has already been said, and partly by the circumstance that the publication of books in general is attended with considerable expense, and that the pecuniary facilities were, at that time, by no means abundant. We, however, subscribe to the principle that Liturgies should not be voluminous.

In these things, then, in their retention of many venerable Lutheran Church customs, in the observance of some of the most important Church festivals, in wearing the ecclesiastical vestments during public service, in using a Liturgy with responses, and in believing, preaching, and teaching the Old

* It is to be regretted that Liturgies have not, as yet, had a fair trial, especially among the English portion of our Church. It is no easy matter to frame a formula of prayer of a really liturgical character. Real Church language is something widely different from the expression of individual piety, or even from the best style of secular classics. It is painful to see how void of Scriptural language many of the formulas in use in our English Liturgies really are.

Lutheran faith, they, of course, differed in many points from many of our American Lutheran ministers. But in this, that they lived and labored and suffered to the glory of God, whose servants they were, we are all agreed. Yet with all this they were, by no means, sticklers for external rites and ceremonies, but maintained in this the principle of evangelical liberty according to the Symbolical Books of our Church, wisely guarding, on the one hand, against an undue license, and, on the other, avoiding a slavish submission to mere forms. They ever retained a consciousness of their Lutheran peculiarity; and Count Zinzendorf, not less than Bishop White, had demonstrative evidence of the fact, that Muhlenberg and his brethren in the Lord were perfectly in earnest and sincere Lutherans both in theory and practice.

We conclude this chapter by simply mentioning a subject to which the fathers of that time paid very strict attention in the performance of the duties of their office, but the neglect of which, at a later period, in many congregations, has been productive of incalculable mischief, namely, church discipline. Wherever the Presbyterian form of Church government is introduced, Church discipline is absolutely necessary, that the multitude of the ungodly may not invade the congregation, lay waste the sanctuary of the Lord, and after their own lusts heap to themselves teachers, having itching ears. It appears from the charters of many congregations of that period, that the fathers, at that time, used the precaution of securing their congregations, as far as legal provision enabled them, against the influence of the ungodly and infidels. Yet there are evidences to prove that they were even more strict in practice, and we are able to refer, if necessary, to instances where Dr. H. M. Muhlenberg refused the communion to some, others were excommunicated, and penitents, in presence of the whole congregation made public confession of their sins. And it is particularly gratifying to find, that congregations at that time

supported their ministers in this, and thus aided them in their endeavors to maintain Christian discipline and order.

All these features together, which we mention as being characteristic of the spirit and life of the primitive Lutheran Church in this country, afford sufficient evidence that its history had, in this new field of labor, a most favorable and blessed beginning, that standing as it did on the foundation of the old Confession, its growth was vigorous and cheering, and that in view of its inherent strength and the agreement of its parts, it could look forward to a glorious future. But how very different according to its internal character, yea, according to its entire condition, does the Lutheran Church in this country now stand before us! It has enlarged its borders and enlarges them daily. But it is no longer a unit, but a battle-field for different parties. Some have in many respects abandoned the faith once so dear to their fathers, and publicly decried and opposed this and that as erroneous. The doctrines of their own Church, as well as many of its ancient and time-honored customs, have become worthless in their estimation, and they rather adopt, what the respect they entertain for the Church-customs of other denominations allows them to regard as suitable and right. Others, on the contrary, are desirous of returning to the old doctrines and usages, and are not even satisfied with the judicious moderation and tolerant spirit of such a man as Father Muhlenberg. Others, again, take no active interest in these questions, but desire, for the sake of outward tranquillity, as a matter of expediency, a church-peace, which is not to be expected, where there is no unity in the spirit, and which, if it be built on the basis of indifference in regard to weighty questions, would scarcely be deserving of true praise. But tranquillity in this cannot be feigned, and a peace cannot be forced. The fewer carnal weapons are employed in this warfare, the less will the labor be accounted as lost that has been spent in conducting it to a successful issue—a true harmony.

PART FIFTH.

CONCLUDING REMARKS.

WE have endeavored to present to our readers a picture of the past and present of the Lutheran Church, in as clear a light as possible. Guided by the testimony of history, we have had occasion to go back to those severe conflicts, where Luther, the herald of a new epoch in the history of the world and the Church, stood up boldly in opposition to the Pope, and unfurled the banner of the Word of God. We have seen how, under the influence of his mighty genius, a Church was formed that bears his name, and stands among the trees in the garden of God unmistakable in the peculiarity of its character, vigorously growing, alongside of others, out of the rotten trunk of the Romish Church. We have seen that this Lutheran Church reads the Holy Scriptures with her own eyes, and has never been afraid to proclaim openly before the whole world what she has therein found as the irrefragable testimony of the Holy Spirit to the salvation of souls. May others find and believe according to the measure of grace God has given them. The Lutheran Church does not say that in her only men can be saved, but the knowledge of the Divine mysteries, which she possesses, she does not relinquish, but still says, "Except I am refuted by the clear testimony of the Holy Scriptures; I neither can nor will recant. Here I stand. I cannot do otherwise. God help me! Amen!"

The Lutheran Church has also passed in review before us, as it was, during the last century, transplanted from the Old World to this western land. It was just about the time when it had passed a fearful period in its history. Amid the zeal displayed for the purity of the faith, the importance of spiritual life was very often not sufficiently considered, and there were indeed

many who had a zeal not according to knowledge. But a new life had again been awakened through the powerful instrumentalities of God. The point of the sword of the Spirit, the Word of God, had been turned not only against error in doctrine, but especially against the sins and impurities of the heart and life. Confessional orthodoxy was not regarded as the fruit of mere Bible knowledge, but as that knowledge which exhibits its fruit in living piety and a truly Christian walk and conversation. Just about this time, the time when Christian life was undergoing a most salutary regeneration, it pleased God, in his ever wise Providence, to bless the Lutheran Church in North America with the service of faithful witnesses and energetic laborers. Their Confession was, as we have seen, the Lutheran. By this Confession those servants of God lived and died. Their memory amongst us is blessed, and ever will be. Though they be dead, they yet speak.

But our aim has more especially been to give a picture of the Lutheran Church as it appears at present in the United States. We have seen how much violent opposition exists among those who are nominally members of one and the same Church, and who, notwithstanding their principles diverge considerably, love their Lutheran Church, and are zealously laboring for the promotion of its interests.

And surely there cannot be one member among those who love it who does not, in view of all these circumstances, ask himself the question, What will be its future destiny? Will she continue to remain in this divided condition? Will not, perhaps, even what yet remains to unite its members in their labors be removed, and the whole come to an open and disastrous rupture? Will not these divisions finally end in a total dissolution? Or, may we hope that this diversity of opinion will eventually lead to a satisfactory result—to a closer unity in the Church? May not this very controversy, if conducted in a dignified manner, without perverse and unreason-

able obstinacy and unchristian bitterness, and by every one forming his judgment in accordance with facts, and not from preconceived opinions, and with a mind open to conviction, be instrumental in disseminating more correct information and enlarged views, and thus be conducive to the general good?

Verily, these are no idle questions; for they remind every one of the influence he either does or may be able to exert in the Church. They remind him of his personal responsibility, and of his sacred duty of putting his hands to the work, and with earnestness, self-denying fidelity, and judicious moderation, aid in building up the walls of Zion.

If, in the following, we give expression to a few thoughts which, though most intimately connected with the contents of this book, point yet more to the future than the past, we do not entertain the remotest idea that we are able to penetrate the future, or understand the mysterious designs of the Divine government of the world and the Church. We only desire to direct the serious attention of our readers to a few points, which are of importance in regard to our views concerning the Church, and our conduct as its members.

CHAPTER I.

THE MISSION OF THE LUTHERAN CHURCH.

It is an axiom, the truth of which no Christian will even for a moment doubt, that whatever takes place in this world, great or small, is subject to the superintendence of an omnipotent, allwise, loving, and holy Governor, whose designs all things are, in the end, made to subserve; *for wonderful are the thoughts of God, which are to usward.* (Ps. 42 : 5.) From this it follows that especially the history of the Church is subject to his holy and divine guidance. It is true, in one

sense, we see in it a human work, for revealed truth has been committed to man's keeping; he is a steward, and as such teaches, preaches, and labors, with the view of promoting the interests of the kingdom of God. But, on the other hand, it must not be forgotten that God watches over all his actions, and either permits or prevents them, as in his infinite wisdom it may seem good. Man's nature being corrupt, sin and error are possible wherever he is active. But if God permits them, at any time, to be committed, it is done that he may finally reveal to men his wisdom and holiness. The knowledge of this reconciles us to much that transpires in the history of the kingdom of God on earth. The fact that God's hand is over all, and that he accomplishes his purposes and designs in spite of all apparent hindrances, is to us full of consolation.

But we also meet, both in the Church and the world, with a great variety of gifts and talents, which, nevertheless, are to be employed in the service of one and the same Lord. These various faculties when put in motion, will, notwithstanding their agreement in those principles which must necessarily give direction to this motion, produce different results, as may be perceived in all the different departments in which the mind of man has displayed its activity. The faculties of individuals differ in degree and quality, notwithstanding the identity of the fundamental laws that govern the human mind. This same diversity in gifts we also find to exist between different nations. We speak of their peculiar genius, and recognize their peculiarities in their literature, arts, laws, and customs, some being particularly distinguished in one, some in another of these departments.

To this diversity, ordained of God, religious ideas and life are also subject. Such is the case, too, with regard to Christianity. The revealed truth of God is but one, the Gospel is but one, the law in regard to our salvation is but one. But in this oneness we must not overlook the existence of a plurality

of doctrines, ordinances, and appointments, which are, however, only so many rays emitted from the same sun. But now it is intended to save a great variety of men through this one Gospel. Thereby those inherent diversities in their natural talents are made to appear. For the Holy Spirit does not remove, but only sanctify them. The same sun sends forth his rays in all directions, but they emit different degrees of light, whilst they produce one and the same heat. Matthew and John loved the Saviour with equal affection, and yet how different is, notwithstanding this internal agreement, the manner in which they record their testimony of his life, labors, and words! The individuality of each is apparent, but employed in the service of one and the same Lord and Master, and under the guidance of one and the same Spirit. The same may be noticed in reference to Paul and James. One lays peculiar stress on faith in the free grace of God, whilst the other insists more particularly on the fruits which such a faith must produce. All this involves, however, no contradiction; and this very variety, which we find in the Holy Scriptures, only increases its interest and makes it the more instructive.

This idea we will now apply, with but one exception, to the history of the Church at large. This exception consists in the fact, that the Apostles, with all their diversity of gifts, were in their characters as sacred writers and teachers free from error. With their successors this was not the case. And we are now obliged to try the truth of any doctrine, that may be promulgated, by the Word which has been handed down to us from them. Yet we nevertheless also firmly believe, that wherever souls manifest a sincere desire to establish themselves on the Word of God, there, too, will its divine truth manifest its effects, though error may, at the same time, intermingle with their views concerning its teachings. It is impossible to regard these diversities in views, which are based on one and the same Divine Word, as being the result of blindness or

perhaps malice. They are much rather the effect of different capacities, yea, even the effect of different national spirits. This diversity equally existed, during the 16th century, when Protestantism appeared in opposition to the Romish Church. Who does not perceive a mighty difference between a Luther and a Calvin? Were they not, each one, the representative of a different national genius? Both searched after the Divine truth, both strove to promote the honor and glory of God. But both read, each with his own eyes, in the Holy Scriptures, and found, in some points, something different from the other. And notwithstanding the intimate relation which Lutheran and Reformed Churches sustain to one another, they nevertheless essentially differ.

But are those disputes now settled? Is there any one of sufficient authority to be able to quiet the consciences of all as to whether Luther was in the right in this, and Calvin in the wrong in that, or *vice versa*? O, no! On the contrary, we feel constrained to say, that the time of its adjustment appears still very distant. Yet of this we are certain, that the various spiritual gifts, which we find at work in the different sections of the Protestant Church, are also under Divine guidance. They are each, in their way, productive of good, and the one may become instrumental in promoting the usefulness of the other.

Above all, we will not lose sight of the fact, that there is a general basis for all Protestant denominations, who hold to the Apostles' Creed, who maintain these two principles, namely, the Word of God is the only source of religious knowledge, and, we are saved through the free grace of God in Christ. Wherever these are taught and believed, there may men obtain salvation. But now, let no one say, Why, then, not leave all else out of view, and preach only this? We answer, because here are at issue those manifold religious truths, all of which flow from that same fountain. Here are concerned the

ways and means to be employed in making man the partaker of this free grace of God in Christ. And this is the point where difficult exegetical, dogmatical, and other questions rise up, especially so, because Protestantism insists, and that justly, upon a most minute and absolutely reliable investigation of the Holy Scriptures.

We now direct our attention more particularly to this diversity among the different parts of the Protestant Church. This is found to exist in doctrine, worship, and Church government. To remove this diversity in the entire Protestant Church is, of course, altogether out of the question. What God may, in future, constrain men, through the influence of his Holy Spirit, to do, we know not. But thus much we do know, that, if these differences are the result of that influence which the operative natural capacities of individuals and nations exert on religious ideas and life, it must also follow, that one individuality and nationality possesses a certain degree of superiority over the other, and that the latter will often appear to a corresponding disadvantage. God has endowed the Germanic nations with mental gifts, which, in due course of history, have become known to the world. Equally peculiar capacities are possessed by Romano-Germanic nations. These capacities are designed to be employed for the good of the Church and civilization generally. *They have a mission.* We trace their influence in Confessions, in forms pertaining to public worship, and in Church government. If they throw aside their peculiarities, they cease to be a peculiar sect, and lose their peculiar qualities with their corresponding usefulness. We, of course, do not wish to be so understood, as if including every sect assuming the name Protestant. But let us look at Calvinism and Lutheranism as prominent examples. Calvinism, with its rigid discipline, and zeal for the law, exhibits one of the most important features of the Word of God, and the character of

the Church. Its capacities are peculiarly fitted for this. The peculiarity of the Lutheran doctrine consists in its intimate acquaintance with the entire economy of the Old and New Testament, and that living relation into which divinity and humanity entered, in consequence of Christ, the Son of God, appearing on the earth. It gives special prominence to the difference between the law and the Gospel, and urges Evangelical liberty. Now, is the former to give up its peculiarly strong points, because some of its adherents run into the extreme of legalism? Or shall the Lutheran Church part with her peculiarities in doctrine and spirit, because some of her members are not able to appreciate their truth and value, or perhaps even abuse them? By no means. But they are to learn of one another. And to do this, it is not necessary that either of them should give up its characteristic peculiarities. Whatever good the one may find in the other, let her imitate it. In this way, the example of the Calvinistic or Presbyterian form of Church government has, in North America, already been followed by the Lutheran Church, and we regard this as an evidence that it will, in future, sustain a sound and vigorous growth.

We can, therefore, see no reason why the Lutheran Church should relinquish its peculiar doctrines, and some other things that have been customary to be observed, in its public worship, since its existence. We have had occasion to call attention to a few points, in which the evangelical purity and genuine Christian profundity of the Lutheran doctrine may be recognized. Its distinction from other Confessions constitutes its superiority. We have the testimony of the greatest and most learned theologians, the most reliable and accurate grammarians and philologists, and of men of the sincerest and most unaffected piety, from the time of its origin to the present, in favor of these selfsame Lutheran doctrines. These doctrines are simply based upon the Word of God. They do not construe it,

nor endeavor to adapt supernatural revelation to the comprehension of our natural reason, they add nothing, take nothing away, but *simply believe* it. And have they not a right to do this?

And we do not merely say our Church has a right, but that it is her sacred duty. And for the same reason she is under a most solemn obligation to preserve that knowledge of the Scriptures which God bestowed upon her, as a rich and priceless treasure for her future life and history, while yet an infant in her cradle-bed. And the time may come when she will send out as rich a flood of light as she did three centuries ago, when her doctrines will exert an influence upon the views now prevalent among some other denominations. There is in the Lutheran Confession a depth and profundity of comprehension of the mysteries of the New Testament, that ought to be the last thing a Lutheran should be willing to resign, go whithersoever he may. If the German mind can lay a just claim to superiority in any one thing, it is that penetrating intuition with which it pierces sublime and heavenly things. In this it exhibits its acuteness. To this must be added that profoundness and independence in regard to scientific investigations so peculiar to German scholars. Scientific liberty is nowhere more extensively enjoyed than in Germany; and though its abuse has, as is everywhere the case, been productive of mischief, its benefits have also been abundant.* And

* Those who may feel disposed to doubt that German theology is exerting an influence in this country, need only be referred to the large number of modern German theological works to be met with in the libraries of the Seminaries of all denominations, as well as in those of a goodly number of ministers, who otherwise possess but little acquaintance with German affairs, and manifest as little sympathy for them. They know, however, right well, how to benefit by German theological ideas and learning. All this is owing to the circumstance of German theologians having returned to the true faith. And what we here say in regard to this country is equally applicable to Great Britain. The translation of German theological works into the English

this Germanic peculiarity the Lutheran Church ought never to disown. By means of it she may hereafter become a blessing to Christendom, in many parts of which superficiality in religious affairs is evidently prevailing more and more. There are so many who weigh revealed truth only in the scale of common sense, who judge of the effects of the Gospel by the uncertain and ever-varying standard of personal feeling or outward appearances, and who even attempt either to substitute their fancied humanitarianism for doctrines altogether beyond the comprehension of reason, or subject them to their earthly-minded utilitarianism.

We therefore entertain the hope that the Lutheran Church will have to perform a mission in the Church at large. To us, indeed, it appears not a mere matter of accident that, in the providence of God, so much of the German blood intermingles, in this country, with the Anglo-Saxon and Irish, and that the Lutheran Church is here being established on a broad and liberal basis between the Roman Catholic and Calvinistic Churches. Call us who may a visionary enthusiast. We feel warranted, after calm and mature reflection, and not without a glance at the history of the past and the confusions of the present, in declaring it as our firm and settled conviction, that Divine Providence has an ultimate design in the preservation and increase of the Lutheran Church.

On this account we regard it as very hazardous to give up, in obedience to the influence of a foreign spirit, in addition to our doctrines, many other peculiarities of the Lutheran Church, as is, alas, in too many places the case. True, it matters but little about forms, as such. But if we give them up merely in accommodation to others, the consequence will be, that our

language is almost carried on by wholesale; whilst, on the contrary, English theology exerts scarcely any influence on German theology. In the practical department, however, the case is different.

own will gradually decline in our estimation, and we will lose self-respect.

We therefore regard fidelity to the doctrines and principal usages of the Lutheran Church a duty. For we believe, that in so doing she will be the better fitted to accomplish her mission in the history of the future. But let no one so understand us, as if we intended to say, that we ought, on that account, assume a forbidding and intolerant attitude towards those entertaining different views. In this way we would only cut off, for ourselves, every opportunity of exerting an influence upon them. We, on the contrary, do most sincerely desire, that the principle of toleration may prevail more and more among dissenting brethren in the Lutheran Church itself. It must not, at once, be taken for granted that an opponent is governed by evil designs. We must consider what a powerful influence is everywhere exerted on man, by education, associations, &c. Nor must it be forgotten that, when a view has become popular among the people, it is by no means an easy task to induce them to give it up. Blind zeal, a disposition to accuse others of heresy, and of acting from impure motives, does not impress them favorably with ourselves, or incline them to listen to our views and arguments, but sours and repulses them. Only declare the truth calmly and in love, and with the earnestness of Christ bear your testimony for it; as for the rest, it will make way for itself.

But suppose the Lutheran Church should give up her peculiar doctrines; suppose she should adopt the Zwinglean dogma concerning the Eucharist, or the doctrines of the Methodists, or the formless system of the Puritans,—what would become of this Lutheran Church? Perhaps she would say, the Augsburg Confession is indeed my Symbolical Book, but I blush to be obliged to confess, that it contains a number of very deplorable errors, which I cannot, on that account, believe! Truly, such a Symbolical Book would be an oddity indeed;

and that Church which must everywhere confess that it does not believe in its own Confession, must be in a very sad and lamentable condition. The consequences that would result from such a state of things are not difficult to foresee. A Symbolical Book can only be regarded as such as long as it professes the faith of a Church, but ceases to be a Symbolical Book as soon as it contains doctrines which the Church declares errors. This has been so regarded as long as the Church of Christ has existed upon the earth. But how can the Lutheran Church ever expect to command the respect of others, as long as she everywhere publicly denounces her own Symbolical Books as erroneous? Such a course of conduct cannot but weaken the confidence of her own members, and lessen that reverence and love which they should cherish towards her, as their mother Church. And if one or more individuals may at any time publicly declare this or that part of the Confession of the Church erroneous, if neological views may exercise within her so much power over the teachings of the Lutheran Reformers, where will matters end?

Just about the time when, in Germany, the authority of the Symbolical Books was being undermined, Rationalism raised its head, and the hostile attacks which were at first directed against the doctrines of the Church were afterwards also aimed against the Word of God itself. If our Lutheran Church ceases to regard her teachings as the teachings of the Divine Word, if our Lutheran Reformers were in error in those very points for which they could not hold out the hand of fellowship even to Protestant brethren, then indeed may she be ashamed of all in which she was, from the beginning, and has been hitherto, original; then indeed had she better be dissolved and become blended with other evangelical denominations, in whose Confession there is truth unmixed with error; then, too, has she no other mission to fulfil.

But we are far from giving place to this most melancholy

thought. We, on the contrary, believe that there are many indications that the Lutheran Church, so far from being in danger of entirely disappearing, is only gaining new strength. The field lying open before her ministers is boundless. Let us only first ourselves drink in again the truths of our Confession, and then in the name of the Lord commence to build the Lutheran Church, not upon an unlutheran, but a Lutheran foundation, and she will fulfil her future mission!

CHAPTER II.

PIA DESIDERIA.

WE think it scarcely possible that any of our readers can have followed us in our recital of the condition of that Church of which they profess to be members, without having become deeply impressed, in view of the differences and schisms existing amongst us, that we ought, above all things, to be more closely and actively *united*. Our Lord Jesus Christ prayed for his people, that they might be one, even as He and the Father are one. (John 17.) Every true Christian regards the condition of the Church universal with feelings of sadness, and ardently prays for the accomplishment of the promise, which declares, that there shall be one fold and one Shepherd. (John 10 : 16.) But yet it is his special desire that peace and unity may prevail in that part of God's kingdom with which he stands more immediately connected. So also will every true Lutheran desire and pray, that the walls of partition, in our mother Church may speedily be thrown down, and the time be hastened when brother shall cease to oppose brother, and all live together in peace, as members of one body, uniting their efforts in promoting the interests of our beloved Zion. And we sincerely trust, that every member will be willing to labor with self-denying devotion for the consummation of such a union,

and cease to place confidence in those who seek to cause internal divisions, and thereby weaken the energy and neutralize the influence of the Church.

That her influence on the world and on the kingdom of God is necessarily dependent on such a union needs no proof. The material out of which she is to be built up is exceedingly abundant. She has already gained a footing in the east and west, and north and south of this immense country. The protracted and uninterrupted flow of the tide of emigration from Germany and Scandinavia hitherward, promises to this Church an extraordinary increase. And the obstacles which continually rise up before her, in consequence of the irreligious condition, especially of many of the German emigrants, should only stimulate *that* Church, which has the first and best claim to them, to more vigorous action in their behalf, that they may be influenced for good; then might we confidently look to the succeeding generation for better things, and the Lutheran Church might rejoice in the accession of thousands of members. It must, moreover, not be forgotten that the majority of native and emigrant members of the Lutheran Church belong to the best, most solid and substantial part of the entire population of this country. They are not a fluctuating, but a fixedly-settled class of people, including, in our towns and cities, many mechanics and merchants, and throughout the country many farmers, who reside on their well-cultivated and productive plantations. The Church of Christ does not depend upon external means, yet it can as little exist without them as an individual.

Now here we have a large number of the most solid citizens of our country, who, with the means with which God has so richly endowed them, form the basis for the external support and promotion of the Lutheran Church. No Church has, in this respect, better prospects than she; and if the liberality of her members was only more proportionate to their means, and

the virtue of giving more common among them than it really is, what enterprises might she not undertake, what important objects accomplish? Our Colleges might all be endowed, our Seminaries might educate a considerable number of young men for the Gospel ministry, and our Foreign and Domestic Missionary stations might be increased. We might also make ample provision,—and who is more in duty bound to do this than the Lutheran Church?—that the Gospel might be preached in German and English among our people everywhere, as circumstances would require. Our Church contains a large number of talented and scientifically educated men, who are familiar with the German and English, and can duly estimate the advantages of literature, particularly as they flow from the theological and ecclesiastical science of both languages, which they might unite and translate, the one into the other, and thus render important service to the department of science in this country, and, at the same time, exert a most important influence on the entire Protestant Church in North America. Some few, we are happy to see, have already made an effort in this direction.

In this way the Lutheran Church would be fulfilling her mission, of which we have spoken above. If this widely-extended, rapidly-increasing Church was united as she should be, if we would hold together as our fathers did, in those days when views which prevailed in Churches of English origin had not yet deprived the Lutheran Church, in this country, of the precious treasure of her Faith and Confession, if there had always existed, and was now existing, among her ministers agreement in doctrine, a certain uniformity in usages and forms, unshaken firmness upon the old and well-secured foundation, the Lutheran Church with her peculiarities would stand before us as firm as, for instance, the Episcopal, or the Baptist, or any other. We would then know where to find her; but as it is, her members are only too frequently forced

to confess that they do not know in what she differs from others. Yet, notwithstanding, there are thousands who sincerely love their Church. But, owing to those heterogeneous views which have obtruded themselves upon her and exerted a marked influence even on some of our Professors and Doctors, not only much that is altogether unlutheran has been forced upon the Church, but some things peculiarly Lutheran have been decried by some of her own members, with inconceivable recklessness.

When will the time come, when the man shall excite nothing but pity who proclaims to the Church and the world that the principal Confession of the Lutherans, the Augsburg Confession, teaches *five* grave errors? Where must such a course of conduct lead to? Does not the experience of these latter times teach us that it causes our people to become mistrustful of their own Church, and makes them feel insecure in its communion? The first Professor of the first Seminary of our Church publishes to the world, that her doctrines must exert a very deleterious influence upon her pulpit; that soul-destroying errors were taught by Luther and our fathers in the Old and New World. Men, some of whom would not be able to pass an examination on their special knowledge of the doctrines and Symbolical Books of our Church, or who have never been accustomed to examine and think for themselves, but received, without first subjecting to the test of accurate criticism, whatever professors and instructors, who are themselves under the influence of such views, may have repeated to them, willingly fall in with these prejudices. Synods proclaim it to the world that they do not believe those errors, whether contained in the Augsburg Confession or not; just as if any one, in our day, thought they did. Adherence to the old doctrines, as delivered to the fathers, is spoken of in a way as if it was supposed to be destructive to vital piety, whilst, at the same time, it is well known that in olden times, when the Church yet

adhered to them, more genuine virtue, piety, justice, honesty, faith, and heavenly-mindedness, and less affectation of piety, hypocrisy, mammon-worship, vanity, contention, and strife existed, than is the case in our day, with all its self-praise and boasted modern *measures* for the promotion of piety. Men, at that time, lived more with a constant view to heavenly things. They lived with God, and in his fear. The young, being constantly under the influence of religion, grew up in obedience and faith. But now we have, in spite of all our advantages, only a sort of religion, which has a mere convulsive existence. A refined unbelief, which endeavors to accommodate Divine revelation to the comprehension of human reason, pervades everything. Religion has become, with thousands, only a Sunday-ornament. The world, with them, is getting larger; heaven and eternity smaller. Religion is, so to speak, no longer a matter of course, "the one thing needful," a something without which a man cannot live, his element, the life of his life, the guiding star of his actions, the light of his heart, the comforter in his sorrows. No; to interest men in religion nowadays requires the aid of special excitement and uncommon attraction. This is the case with thousands, particularly among the fashionable. And this is so because, instead of sincerely believing in those supernatural agencies, of which the Word of God testifies, Divine revelation is accommodated to man's natural understanding. Hence this over-estimating of private judgment, casual emotions, subjective taste, desires, love, hatred, believing and disbelieving; as if Divine truth was revealed in this! And now, instead of returning to the old, instead of endeavoring to become better acquainted with its spirit, instead of subjecting our ancient Confession, which originated at a time, when the world was favored with a special outpouring of the Spirit and renewed light, many, even in the Lutheran Church, bow before the spirit of the age which now governs the religious world, and

convert their own Church into an undefined and ever-changing form, thus weakening its internal strength, stinting its growth, preventing its several parts from combining into a solid internal union, and withdrawing their influence from the Church generally. Are these not all suicidal measures?

The reader must, however, bear in mind, that this sort of conduct, the undermining of the Church, by no means finds favor with a very large portion of the most intelligent English Lutheran ministers and laymen. They even raise their voices against it. But what is the consequence of such a condition of things? Of course, no other than disunion, want of mutual confidence, want of sincere fraternal feeling and cheerful co-operation. It creates factions, which only gather around their own men. Names, which to one party are odious, are pronounced by the other with admiration. The public press is employed as a medium to give vent to bitter feelings in regard to men and parties. Efforts are made, both publicly and in secret, to influence the members of Synods in favor of this or that party, with the view of promoting its interests and increasing its authority. The one endeavors to deprive the other of power and influence. Alas, alas, what a sad and saddening picture of a Church! Let this suffice to convince us that we stand in need of nothing more than *internal unity*.

However, in this all agree. The question only is, in what way is this union to be brought about?

We are very far from believing ourselves able, though ever so willing, of proposing a remedy that might heal these internal divisions. The fact is, in a case of this kind, neither force nor advice will prove availing. What we can do, and what we ought to do, is to pray and labor, as far as it is in our power to do so, and as far as we know how, for the welfare of Zion, regardless alike of the favor and fear of man. It is the duty of every one to make the existing condition of things a subject for serious reflection, and acknowledge, without prejudice, whatever he may find to be either good or bad.

One of the greatest disadvantages under which the Lutheran Church has long since labored is that *looseness*, in consequence of which we have principally lost our former character as a Church, and to which it is owing, that other ecclesiastical bodies or even single individuals have found it so easy to produce an internal transformation of our Church, and adapt it to others.

This *looseness* has thrown the door wide open to the arbitrary conduct of individuals. Look, for instance, at the Episcopal Church. There, the case is altogether different. And whilst there, perhaps, too much weight is attached to ritual law, our own Church does certainly not pay sufficient regard to established Church usages. Our Synods, although composed of *clerical and lay* delegates, are only *advisory bodies*. Individual ministers do not appear to regard themselves in duty bound to obey the resolutions of Synod, except they please to do so. And hence our ancient Church usages, in connection with public worship, have not been discontinued in consequence of Synodical action to that effect, but because every minister regarded himself, by virtue of this *looseness*, at liberty to act, in reference to these things, as he listed. If he was favorable to the Old, he retained it; if not, it was rejected, and something new adopted in its place. Thus our Church, with her great variety of constitutions and usages, strongly resembles the many-colored coat of Joseph. But such a state of things is, by no means, calculated to exert a beneficial influence on the members of our Church throughout the country. They feel, in consequence of these differences, separated amongst themselves, and the fewer of the ancient customs they meet with in their own Church, the less they are aware that only such or such was the Lutheran form, and the more easy will they find it, on opportunity, to unite with other denominations. In consequence of this *looseness*, the regulations which originally existed in the Lutheran Church, and also during the last cen-

tury, in this country, have given way to great disorder, want of harmony and uniformity.

This *looseness* has also been the cause of the introduction of strange doctrines into our Church, as well as of that ignorance which with many prevails in regard to our own. Could a man, and that man a Professor of one of our theological Seminaries, have stood up in our Church during the last century, and charged the Augsburg Confession with teaching errors? But what a lamentable effect has it had, that individual views have been allowed to exert so great an influence? Does this circumstance not fully account for the uncertain character of our churchly piety, which in many places may, with much more propriety, be called Methodistical than Lutheran? And does it not also account for that disunion and strife which now prevail in our Church? Liberty is a good thing. But liberty can only exist by means of law and submission to law. This holds equally good in ecclesiastical affairs. "If a house be divided against itself that house cannot stand." If an instructor in a theological Seminary enjoys the liberty of teaching doctrines other than the doctrines of the Church, whose servant, not lord, he is, if a convention of ministers and lay delegates may declare, by resolution, this or that point in our Confession heterodox, if in this way, that which should be most stable, namely, our doctrines, become the most variable and uncertain, where, we ask every reflecting reader, will we find a limit to this changeableness? One may come to-day, and say, this is indispensably necessary to be believed—another may come to-morrow with a different platform, which he extends or contracts at pleasure. We may here also be permitted to remark, that Professors in theological seminaries of a Church are above all others in duty bound to be conservative; not to teach neological views in opposition to the original faith of the Church, but rather to defend it, so that instructors may be raised up for the Church, who shall be well grounded in her faith, and faithfully con-

tinue to build on the old foundation. Should a man's convictions not permit him to do this, the Church will suffer far less by his leaving, than by his continuing in her connection, to promulgate strange doctrines and foster a foreign spirit, which, in the end, can only be productive of discord and strife.

It is a fact established by the united testimony of ecclesiastical history, that those doctrines, which a religious denomination has once adopted as its Confession of Faith, cannot easily be so altered, that the same denomination may afterwards be regarded as teaching a faith different from that upon which it was originally established. Such was the case in Germany. Rationalism, about fifty years ago, appeared to have gained a complete victory in the Lutheran Church in Germany. But behold what a remarkable reaction has taken place in favor of the Old Lutheran doctrines! Nay, even in America, a very intelligent reaction has already commenced, in opposition to that transformation which has been in progress for the last thirty years—a reaction, the more slowly and firmly it proceeds, the more certain will be its success. And among those who, in this new world, regard the faith of the fathers, who have lived since the days of Luther, the true faith, are found not only foreigners, but also Americans, men well versed in theological science, and gifted with no ordinary talents. They have devoted themselves, with renewed pleasure, to the study of our Lutheran doctrines, with a view to gain a deeper insight into their profound biblical and strictly evangelical contents.

Another defect, deserving of special mention, and more or less connected with that *looseness* of which we have just been treating, is a *great deficiency in a thorough acquaintance with the doctrines and peculiar character of our Church*. This deficiency may, to a great extent, explain the misunderstandings now existing among our members.

We presume no one will take offence at us, if we express the wish, that our ministers, especially, would make themselves better acquainted with the Confession of our Church, by carefully examining the original sources. A more frank and honorable course it is impossible for us to pursue, than that of inviting all to subject our Confession to a most rigid and searching examination by the infallible Word of God. Nay, we feel fully persuaded, that an unprejudiced study of our Symbolical Books would prove the simplest, as well as the most effectual expedient for reconciling those differences which, partly, exist in regard to them. We would like to be informed how many of those, who now speak of them either sneeringly or by way of condemnation, have actually thoroughly studied them. We have reason to believe that some, who are about taking their stand on the "Platform," must confess, to the honor of truth, that they have never thoroughly studied either the Augsburg Confession, or any of the other Symbolical Books. But now we ask, that these records of the faith of our fathers be rigidly examined, and that, too, before they are either commended or censured. For we do not wish them even to be commended, save by those really acquainted with them. We fear that there are also those, in our day, who, under the peculiar influence of their theological education, and in consequence of a certain position, have too easily arrived at the conclusion that there is something great and glorious in the Church's orthodoxy. But far from being able to comprehend the spirit of the fathers, they practise the most spiritless dead-letter orthodoxy, indulge in the use of high-sounding words, exhibit a fondness for making a show in their pulpits, by the frequent introduction of the name of Luther, or even citations from the Symbolical Books, which mimicry they regard as being sound Lutheranism. Such men become most generally haughty and litigious, hierarchical in the administration of their pastoral office, refuse to acknowledge any good in those with

whom they differ, and are utterly unwilling to learn anything from them. We regret it, if such men make the orthodoxy of our fathers their catchword. We cannot discover any Christian, and consequently no Lutheran virtue, in that susceptibility which, under the pretext of zeal for Divine truth, is ready to disturb the general peace, in the event of any and every difference, and which, in looking at the things in which we differ, is blind to all in which we still agree.

But nothing would be more painful to ourselves and every other true friend of the Lutheran Church, if orthodoxy should suddenly become with us a thing of fashion, like New Measures, or windows of stained glass, in American churches, have become a matter of fashion. No, we do not want the assent of any to our Old Lutheran Confession, save of those who really know to what doctrines and principles they are assenting. Otherwise our return to the ancient faith would only be an illusion, and the second error be worse than the first. We will therefore repeat it, that we want men who shall esteem it their duty to search out and examine the views under the influence of which Luther and his coadjutors framed the doctrines of our Church. The more intimately any one will make himself acquainted with the spirit of those men, the less will he be of opinion, that he need only subscribe to the letter of their orthodoxy, or, on the other hand, that he is their superior in matters pertaining to theology. The misapprehensions under which both are laboring will vanish, as soon as they will know with accuracy, how, during that time of grave theological discussion, our Lutheran Confession was formed, in its originality, under the hands of those holy men of God.

It seems to be a generally acknowledged fact, that our Church, in this country, is in a *state of transition*. Her external condition is one of rapid growth. Her strength, which, according to the common course of things, lay hitherto more in the eastern part of the United States, will, in future, be

developed, especially, in the West and Northwest. The German element in her, is, in consequence of emigration, and particularly on account of the energetic zeal of the Old Lutheran Brethren, again on the increase. These, although maintaining separate positions, are nevertheless most actively devoted to the interests of the Lutheran Church. There is no doubt that they are continually collecting more and more material, and that a considerable amount of the best theological talent from Germany will unite with them. The success they have met with for the last ten years is most encouraging, and promises much for the future. It cannot be otherwise than that they will, in time to come, cause their influence to be felt over a large part of the territory of our Church in this country. As a means of self-preservation they will not confine themselves to the German, but make special provision for an English Lutheran literature, with a view to promote the interests of our faith.

If we take a general survey of the present condition of our Church, we cannot but be peculiarly impressed. Not many years ago, when Methodistical excitements had thrown the whole country into a religious fever, it might have been regarded as a settled fact, that the views and principles of the New Lutheran Church, *i. e.*, of a confessionally altered Lutheranism, would, in a short time, everywhere prevail. A transformation of the Lutheran Church appeared to be silently taking place. It seemed as if there existed a general agreement in regard to the subject, and but little attention was paid to the opposition of such as still maintained different views. But now, in this our own day, even the authors and instigators of the "Platform" themselves confess, that they have been forced to resort to the expedient of publishing a platform, in consequence of the increasing prevalence of Old Lutheran doctrines and usages. This is a concession evidently in favor of the increase of stricter Lutheranism, whether it is merely a pretext

or not. But altogether certain it is, that with American Lutheranism a large portion are evidently dissatisfied, and among these more especially those who know what the true Old Lutheran Confession contains and supplies, and what the other has made of it. But this present condition cannot long continue. The one or other of these tendencies must ultimately prevail, whether or not a formal separation takes place between those at present united in the General Synod.

But just because we are in a state of transition, because we live at a time when many are only beginning to inquire, what is Lutheran, and what is not Lutheran, just on this account the wish that both sides may judge moderately and charitably seems so reasonable. That the majority on both sides mean it honestly is evident, though some individuals may, and doubtless do, incline to this or that side from caprice or selfishness, or that they may not lose their influence, or from some other motives of the kind. We know what influences are generally at work in the formation of a man's religious views. Let us only reflect what an influence a single teacher of theology exerts upon the whole Church, or upon entire generations. He trains his pupils according to his own views. They enter upon the active duties of the ministry, and operate, in the same spirit, on their congregations. And how difficult it is, to change views which we have long entertained and which have been adopted from partiality, especially if they affect the subject of religion, is well known. And yet we have latterly witnessed instances of this kind in the Lutheran Church in this country. But amidst the fermentation which is at present evidently in progress, and which is yet far from having come to a general result, it is necessary that one party should bear with the other. We can therefore, at the present moment, not perceive any justifiable reason for creating a division. No one can be expected to believe contrary to his convictions. But all may justly be required to bear in mind that

the Lutheran Church and doctrines were here before they were, and that whoever presumes to alter and deprive them of their character takes upon himself a great responsibility, before God and man.

We think none of our readers who, with a mind free from prejudice, have attentively read the statements contained in this book, will be disposed to accuse the author of having expressed his preference for the early faith of our Church, as such, without due and serious reflection, if he declares it as his firm conviction, that the question here affects a return from the most dangerous neological views in theology to the ancient faith of the fathers. Still less can he be accused of a want of acquaintance with the peculiarities of the Lutheran doctrines and Church. He feels perfectly conscious of knowing them; and each repeated comparison he institutes between the Lutheran doctrines and other Confessions, tends only to confirm his conviction the more, that the mystery of the manifestation of God in Christ has nowhere, in the doctrines of any Church, been so clearly and fully comprehended as in those of the Lutheran. Let any one only abide by the plain and unsophisticated sense of the sacred Scriptures, to the absolute authority of which all must submit, or let him, in reducing the doctrine concerning salvation to a regular system, begin with the idea concerning the God-man, the unity of God and man in the *person of the Redeemer*, and the reconciliation between God and man through the work of redemption, upon which the entire system of Christianity rests, and pursue this idea, which runs through the whole, regularly and consistently, step by step, in its course through every article of faith, and he will find that the Lutheran doctrines will abide the test, that they had their origin in the innermost fountain of the knowledge of the gracious designs of God in the institution of the Church of Christ. Being founded on the rock of the Divine-human person of Jesus Christ, upon

this fundamental idea of the Christian religion, they could not accidentally become what they are, but must have followed, as the natural and unavoidable effect of this idea. They may be misapprehended and misconstrued; but refuted from the sacred Scriptures—never! It follows, of course, that, wherever properly understood and practised, they also must become the mother of every Christian virtue. For this even the fault-finders with our Augsburg Confession must themselves allow, that it cannot be denied, that whoever, with the unaltered doctrines of our Church, believes the Word of God, and conformably to it leads a Christian life, will, with the aid of the Holy Spirit, see salvation. Nay, all of them believe, that a Luther, a Paul Gerhard, an Arndt, a Spener, a Franke, a Muhlenberg, and a host of others, being orthodox Lutherans, were also true Christians, and, after death, met with a Christian's reward. Why then oppose this biblical Lutheran faith? Why not rather animate it, or endeavor to preserve its vivifying power, that it may not become a dead letter, but a living reality to each one of us individually, and to the Church collectively? This would be a noble and dignified work, and one which would preserve peace, increase love, strengthen the Church, and call down the blessing of Heaven on all around.

We are far from insinuating, as is sufficiently evident from what we have already said, that none but Lutheran doctrines contain anything Christian. We do not wish to undervalue other Confessions. But we recognize in our Lutheran doctrines a comparative excellency and superiority; and because we do this, we esteem it not only our *right*, but our solemn *duty*, to endeavor to preserve the Lutheran Confession in the Lutheran Church. We are ready to learn from and imitate the good of others, wherever it is possible for us to do so. We are even prepared to subscribe to the principle of evangelical liberty in things indifferent. But that invaluable treasure, our *Faith*, for which our fathers struggled, and suffered, and watched,

and prayed, we will not expose to the fluctuating spirit of the age, which has already gained an undue influence over the theology of our times, nor to the arbitrary disposal of individuals. Every alteration now effected in our Church doctrines is not a creative act, by which the Church would first be established. The old Confession, which is coexistent with the Church, is that act which binds and unites the Church, and every alteration makes the foundation of the Church insecure, and the consequence must be, that her religious life too must become unsettled and wavering.

This want of *respect for the historical basis* and that *connection between the present and past which has grown out of it*, is mainly the cause of the unfortunate condition of our time and Church. The error here in question will be, in the course of events, soon enough revenged on those who commit it. Their views, too, will prevail but for a little while, and they themselves will soon be forgotten. But this want of respect for the early faith of our Church also produces that most unfortunate inclination, which is ever ready to welcome everything of a novel and exciting character. Hence there are those who are continually experimenting in the Church, as if *the conversion of the world* was more easily effected by such attempts now than formerly. And what is there gained, in the end, with all this? The experience of the age in which we live points, for an answer, to that materialism, earthly-mindedness, egotism, and unrighteousness, which characterize our time, in spite of all our boasted progress; as in everything else, so also in religion.

We need not assure any one that we too are in favor of progress. But we would, at the same time, be guided by the principle, "Prove all things, hold fast that which is good." Olden times have certainly had their faults. These we will endeavor to avoid. But truth remains forever new, and though it may for a time be obscured, it will emerge again like stars,

when the freshened wind shall have dispelled the sable clouds, and shine forth with resplendent beauty. In the same manner we now behold emerging many a bright old churchly gem from that dark obscurity to which they had been consigned. Among these may justly be reckoned the ancient doctrines of our Church. To become better acquainted with these, to know them more intimately in their truth, to be more united with Luther and other fathers in spirit and faith, is not a retrograde, but a forward, a progressive movement; it is a further advance in the kingdom, an increase of faith in the eternal *Word of God*. This is the one thing needful for our time, for Christianity, for theology, for our *Church*.

THE END.

Lindsay & Blackiston, Philadelphia,

HAVE RECENTLY PUBLISHED

THE CHILDREN OF THE NEW TESTAMENT

BY

REV. THEOPHILUS STORK, D.D.

"Of such is the kingdom of heaven."—JESUS.

"How oft, heart-sick and sore,
I've wished I were, once more,
A little child."—MRS. SOUTHEY.

CONTENTS.

INTRODUCTION.—THE WONDERS OF BETHLEHEM.

The "Holy Child Jesus." The Childhood and Youth of Christ. The Devout Simeon, with the Infant Saviour in his arms. Jesus among the Doctors in the Temple. The sympathy of Christ with little children. The beauty of childhood. Poetical quotations from Wordsworth.

LITTLE CHILDREN BROUGHT TO THE SAVIOUR.

Explanation of the scene in Mark x. 13, 14. The Disciples' conduct. The probable reasons of their interference. The Saviour's displeasure at their conduct. His affectionate welcome to children. How parents now may prevent children from going to Christ. An earnest dissuasive from such deportment. The importance of example. The influence of the home-spirit. The positive duty of bringing our children to the Saviour.

THE CHILDREN IN THE TEMPLE.

Explanation of the temple-scene, Matt. xxi. 15, 16. The hosanna of the children. The displeasure of the priests and scribes. The Saviour's vindication of the children Ps. viii. 2, explained. The importance of early impressions. Reformation.

National education. Sunday schools. Facts, showing that children trained in religion will become the champions of truth and virtue. Beautiful visions of the future.

TIMOTHY.

His early religious education. The influence of maternal piety. Eunice an example for the imitation of mothers. The "child father of the man." Instruction and piety combined. Encouragement to pious mothers.

THE INFANTICIDE AT BETHLEHEM.

Explanation of the scene. Seeming incongruity. Vindication of Divine Providence, in the massacre of the infants. Infant martyrs. The scene, suggestive of the following topics:

1. The death of little children. Sources of consolation. Providence. Infant salvation.
2. Mission of children. The advent of a little child in the family. The child at home. The sick and dying child. The memory.
3. Children in heaven. Beautiful aspect of the heavenly home.
4. Recognition. Difficulties of the doctrine. Scriptural aspect of the subject. David. Recognition of the loved and lost in heaven.

Conclusion.

One neat 12mo. Volume, Cloth, gilt. Price, 75 cents.

LINDSAY & BLAKISTON'S PUBLICATIONS.

The Rev. John Cumming's Works.

UNIFORM EDITION.

Price 75 cents per Volume, and sent by mail, free of postage, upon receipt of this amount by the Publishers.

CUMMING'S APOCALYPTIC SKETCHES; OR, LECTURES ON THE BOOK OF REVELATION.

One Volume, 12mo. Cloth.

CUMMING'S APOCALYPTIC SKETCHES.

SECOND SERIES. One Volume, 12mo. Cloth.

CUMMING'S LECTURES ON THE SEVEN CHURCHES

One Volume, 12mo. Cloth.

CUMMING'S LECTURES ON OUR LORD'S MIRACLES

One Volume, 12mo. Cloth.

CUMMING'S LECTURES ON THE PARABLES.

One Volume, 12mo. Cloth.

CUMMING'S PROPHETIC STUDIES:

OR, LECTURES ON THE BOOK OF DANIEL.

One Volume, 12mo. Cloth.

CUMMING'S MINOR WORKS. First Series.

One Volume, 12mo. Cloth. This Volume contains the following:

THE FINGER OF GOD, CHRIST OUR PASSEOVER, THE COMFORTER.

Which are all bound and sold separately. Price 38 cents.

CUMMING'S MINOR WORKS. Second Series.

One Volume, 12mo. Cloth. This Volume contains the following:

A MESSAGE FROM GOD, THE GREAT SACRIFICE, AND CHRIST RECEIVING SINNERS

Which are also bound and sold separately. Price 38 cents.

CUMMING'S MINOR WORKS. Third Series.

One Volume, 12mo. Cloth. This volume contains the following:

INFANT SALVATION, THE BAPTISMAL FONT, AND THE COMMUNION TABLE.

Which are all bound and sold separately. Price 38 cents.

The Rev. John Cumming, D.D., is now the great pulpit orator of London, as Edward Irving was twenty years since. His great work on the "Apocalypse," upon which his high reputation as a writer, has already reached its twentieth edition in England; while his "Lectures on the Miracles" and those on "Daniel," have passed through many editions of 1000 copies each and his "Lectures on the Parables" through four editions, all with a comparatively short time.

LINDSAY & BLAKISTON'S PUBLICATIONS.

The Rev. John Cumming's Works.

UNIFORM EDITION. PRICE 75 CENTS PER VOLUME.

CUMMING'S FAMILY PRAYERS,
FOR EVERY MORNING AND EVENING IN THE YEAR
With References to appropriate Scripture Readings.
IN TWO VOLUMES.
JANUARY TO JUNE—JULY TO DECEMBER.

URGENT QUESTIONS.
TWELVE URGENT QUESTIONS, PERSONAL, PRACTICAL, AND POINTED.
In one 12mo. volume, cloth.

SIGNS OF THE TIMES:
OR,
THE PAST, PRESENT, AND FUTURE.
In one 12mo. volume, cloth.

CUMMING'S MINOR WORKS.
Price 38 cents per Volume.

THE COMMUNICANT'S MANUAL,
A Plain and Practical Exposition of the Lord's Supper. 1 vol., cloth.

INFANT SALVATION,
Or, All Saved that Die in Infancy. Specially addressed to mothers mourning the loss of infants and children. 1 vol., cloth.

THE BAPTISMAL FONT,
Or, the Nature and Obligations of Christian Baptism. 1 vol., cloth.

CHRIST OUR PASSOVER,
Or, Thoughts on the Atonement. 1 vol., cloth.

A MESSAGE FROM GOD,
Or, Thoughts on Religion for Thinking Men. 1 vol., cloth.

THE GREAT SACRIFICE,
Or, the Gospel according to Leviticus. 1 vol., cloth.

THE COMFORTER,
Or, Thoughts on the Influence of the Holy Spirit. 1 vol., cloth.

CHRIST RECEIVING SINNERS.
One vol., cloth.

The FINGER of GOD, in Creation, The Spread of Christianity, &c
One vol., cloth.

Archbishop Whately's Works.

Well it is for the Protestant cause, which, in some respects, never had a more valiant champion than Richard Whately is still Archbishop of Dublin. We most cordially recommend his writings. They can never be read without instruction.—*Episcopal Recorder*

LINDSAY & BLAKISTON, PHILADELPHIA, PUBLISH

I. SCRIPTURE REVELATIONS CONCERNING A FUTURE STATE.

In one volume, 12mo. Price, 75 cents.

This work can hardly fail to be interesting to the people of God, discussing, as it does, the most important of all concerns, our relations to a future state of existence.—*Presbyterian*.

We cannot with great confidence, recommend it as one of the greatest efforts of mind of the present generation.—*Southern Baptist*.

It is an able contribution to theological science, and every minister of the gospel, and every man who has capacity or relish for such subjects, should read it.—*Presbyterian of the West*.

No book is more needed in this age of scepticism, and no man better qualified to write it than Bishop Whately.—*Christian Chronicle*.

We most cheerfully recommend this volume to our readers as an antidote for the errors of the day.—*Christian Secretary*.

II. SCRIPTURE REVELATIONS CONCERNING GOOD AND EVIL ANGELS.

In one volume, 12mo. Price, 63 cents.

The clear, cogent, and logical writings of the eminent Archbishop of Dublin, can never fail to secure readers. When he asks attention, he is sure to have something to say which is deserving of a hearing, and is always amply prepared to reward the attention he has excited. In the treatise before us, he puts to flight the ignorant unbelief of those who profess to discredit the existence and influences of evil spirits. Each topic is discussed with eminent clearness, and the Scripture doctrine is evolved in a manner highly satisfactory.

III. THOUGHTS AND APOPHTHEGMS, RELIGIOUS AND MISCELLANEOUS, FROM THE WRITINGS OF ARCHBISHOP WHATELY.

In one volume, 12mo. Price, \$1.00.

There is a directness of aim and argument, and a wide compass of mind, in the Writings of Archbishop Whately, which commend them to thoughtful, discriminating readers.—*Lutheran Observer*.

IV. LECTURES ON THE LIVES AND WRITINGS OF OUR LORD'S APOSTLES.

In one volume, 12mo. (*Preparing*.)

Intellectual vigour, extensive erudition, strong common sense, and manly argument, commend this work to the attention of students and general readers.—*Christian Observer*.

LINDSAY & BLAKISTON'S PUBLICATIONS.

WATSON'S NEW DICTIONARY of POETICAL QUOTATIONS,

Containing Elegant Extracts on every Subject. Compiled from various sources, and arranged appropriately, by JOHN T. WATSON, M. D.

We view it as a casket filled with the most precious gems of learning and fancy, and so arranged as to fascinate, at a glance, the delicate eye of taste. By referring to the index, which is arranged in alphabetical order, you can find, in a moment, the *best ideas* of the most inspired poets of this country as well as Europe, upon any desired subject.—*Chronicle*.

WELD'S SACRED POETICAL QUOTATIONS;

OR, SCRIPTURE THEMES AND THOUGHTS, as Paraphrased by the Poets
Selected and arranged by the REV. H. HASTINGS WELD.

The design was an equally happy and original one, that of collecting the fine moral and religious passages of the poets which are paraphrases of the Scriptures; and the execution of it has obviously involved much labour, as it required the good taste and critical judgment which no one was better qualified than Mr. Weld to bring to the task.—*North American*.

MISS MAY'S AMERICAN FEMALE POETS.

With Biographical and Critical Notices, and Selections from their Writings.

We regard this volume as a proud monument of the genius and cultivation of American women, and we heartily commend it to all our female readers as eminently worthy of their attention.—*Louisville Journal*.

DR. BETHUNE'S BRITISH FEMALE POETS.

With Biographical and Critical Notices, and Selections from their Writings.

As a treasury of nearly all the best pieces from their pens, and as a manifestation of female talent of woman's imaginative and sensitive excellence, and the influence they exercise over social manners, it is a valuable contribution to English literature. The poems are selected with much judgment and good taste.—*Ledger*.

OCTAVO EDITIONS OF EACH OF THE ABOVE FOR PRESENTATION,

BEAUTIFULLY ILLUSTRATED

Bound in Library Style, Marble Edges,	-	-	-	Price \$2 00
" Cloth, full gilt, bevelled boards,	-	-	-	3 00
" Turkey Morocco, full gilt,	-	-	-	4 00
" " " Antique,	-	-	-	4 50
Also, 12mo. editions of each, in Cloth, gilt backs,	-	-	-	1 25
" " " " full gilt,	-	-	-	1 50

PROCTOR'S HISTORY OF THE CRUSADES
With 154 Illustrations.

HISTORY OF THE CRUSADES,

THEIR RISE, PROGRESS, AND RESULTS. By MAJOR PROCTOR, of the
Royal Military Academy.

CONTENTS.

CHAPTER I. THE FIRST CRUSADE.—Causes of the Crusades—Preaching of the First Crusade—Peter the Hermit—The Crusade undertaken by the People—The Crusade undertaken by the Kings and Nobles—The First Crusaders at Constantinople—The Siege of Nice—Defeat of the Turks—Seizure of Edessa—Siege and Capture of Antioch by the Crusaders—Defence of Antioch by the Crusaders—Siege and Capture of Jerusalem by the Crusaders.

CHAPTER II. THE SECOND CRUSADE.—State of the Latin Kingdom—Origin of the Orders of Religious Chivalry—Fall of Edessa—Preaching of the Second Crusade—Louis VII. and Conrad III. in Palestine.

CHAPTER III. THE THIRD CRUSADE.—The Rise of Saladin—Battle of Tiberias, and Fall of Jerusalem—The Germans undertake the Crusade—Richard Cœur de Lion in Palestine.

CHAPTER IV. THE FOURTH CRUSADE.—The French, Germans, and Italians unite in the Crusade—Affairs of the Eastern Empire—Expedition against Constantinople—Second Siege of Constantinople.

CHAPTER V. THE LAST FOUR CRUSADES.—History of the Latin Empire of the East—The Fifth Crusade—The Sixth Crusade—The Seventh Crusade—The Eighth Crusade.

CHAPTER VI.—CONSEQUENCES OF THE CRUSADES.

At the present time, when a misunderstanding concerning the Holy Places at Jerusalem has given rise to a war involving four of the great Powers of Europe, the mind naturally reverts to the period when nearly all the military powers of Europe made a descent on Palestine for the recovery of them from the possession of the infidels. It would seem that the interest in these places is still alive; and the history of the Holy Wars in Palestine during a considerable portion of the Middle Ages, may be supposed to form an attractive theme for the general reader.

Under this impression Major Proctor's excellent "History of the Crusades" has been carefully revised, some additions made, a series of illustrative engravings, executed by first-rate artists, introduced, and the edition is now respectfully submitted to the public.

The editor, in the performance of his duty, has been struck with the masterly, clear, and lucid method in which the author has executed the work—a work of considerable difficulty, when we consider the long period and the multiplicity of important events embraced in the history; nor has the editor been less impressed with the vigorous style, and the happy power of giving vividness, colour, and thrilling interest to the events which he narrates, so conspicuous in Major Proctor's history. No other historian of the Crusades has succeeded in comprising so complete and entertaining a narrative in so reasonable a compass.

A Handsome Octavo Volume, bound in Cloth, with appropriate Designs, \$2.00

“ “ “ **Embossed Leather, \$2.50**

LINDSAY & BLAKISTON'S PUBLICATIONS.

THE SEPULCHRES OF OUR DEPARTED.

BY THE REV. F. R. ANSPACH, A.M.

"As flowers which night, when day is o'er, perfume,
Breathes the sweet memory from a good man's tomb."

Sir E. L. Buxton.

Third Edition. In one Vol., 12mo. Price \$1. Cloth, gilt, \$1 50.

This is a volume to comfort and to cheer; to render the grave familiar, and to derive from its contemplation the most encouraging hopes. A fine tone pervades the volume, and it abounds in just sentiments gratefully expressed. We should be glad to see that general seriousness of feeling which would make such a volume popular.—*Presbyterian*.

All Christians who are looking forward to the bliss of heaven, by passing through the tomb, will be strengthened and comforted by glancing over the lessons here inculcated as addressed to the pilgrim on a search of that better country.—*Christian Chronicle*.

THE CHILDREN OF THE NEW TESTAMENT.

A Beautiful Presentation Volume. By the REV. THEOPHILUS STORCK, D.D.,
Pastor of St. Mark's Lutheran Church, Philadelphia.

12mo., Cloth, 75 Cents; in full gilt, \$1 00.

"How oft, heart-sick and sore
I've wished I were once more
A little child."—*Mrs. Southey*.

The general contents, the devotional and lovely spirit that pervades it, the flowing, lucid, and rich diction, the sound sentiments, the encouragements to parents to bring up their children in the fear of the Lord, the abounding consolations for those who in God's providence have been called to yield up their little ones to Him who gave them, these and other characteristics, render this book one of the most interesting and valuable of the kind that has for a long time been presented to the public.—*Lutheran Observer*.

STRUGGLES FOR LIFE, An Autobiography.

In One Vol., 12mo. Price \$1 00.

What Sunny and Shady Side are, as descriptive of American Pastoral Life, this delightful volume is as descriptive of the Life of an English pastor. It describes, in a most felicitous style, his labours, trials, sorrows, pleasures, and joys. But, perhaps, its chief value consists in the vivid views it gives of human nature as illustrated in the leading characteristics of English society, manners, and customs.—*Spectator*.

THE POETICAL WORKS OF JAMES MONTGOMERY.

The only complete edition; collected and prepared by him just prior to his death.

With a PORTRAIT. One Volume, octavo.

Price, in Library style, \$2 00; Cloth, full gilt, \$3 00; Turkey Morocco, \$4 00.

The poetry of the Sheffield bard has an established reputation among serious readers of every clime. The spirit of the humble Christian and the pure Philanthropist, breathes through it all; and few will read from the perusal of Mr. Montgomery's poems without feeling the elevating power of his chaste and beautiful lines. We are glad to see such a favourite poet in such graceful attire. The type is clear, and entire "getting up" of this volume, is in tasteful accordance with the previous general design, and reflects great credit on the publishers.—*Recorder*.

AN ILLUSTRATED LIFE OF MARTIN LUTHER,

THE GREAT GERMAN REFORMER. With a Sketch of the Reformation in Germany Edited, with an Introduction, by the Rev. THEOPHILUS STORCK, D.D., late Pastor of St Mark's Lutheran Church, Philadelphia. Beautifully ILLUSTRATED by sixteen designs, printed on fine paper. A handsome octavo volume.

Price, in cloth, gilt backs, - - - - - \$1 50
 full gilt, - - - - - 2 50
 In embossed leather, marble edges, gilt backs, &c., 2 00

The world owes much to Luther, and the Reformation of which he was the prominent leader, and setting, save the pure, simple word of God, will do more towards securing the prevalence and perpetuating the influence of the principles of religious liberty for which he and the other Reformers contended, than the circulation of a book in which the mental processes by which he arrived at his conclusions, are set forth. We can safely recommend this book as one that is worthy of a place in every dwelling, and we hope its circulation may be as wide as its merits are deserving.—*Evangelical Magazine*.

THE LIFE OF PHILIP MELANCHTHON,

THE FRIEND AND COMPANION OF LUTHER, According to his Inner and Outer Life Translated from the German of Charles Frederick Ledderhose, by the Rev. G. F. KROTZ, Pastor of the Trinity Lutheran Church, Lancaster, Pa. With a PORTRAIT of Melancthon in one Volume, 12mo. Price \$1 00.

THE PARABLES OF FRED'K ADOLPHUS KRUMMACHER.

From the seventh German edition. Elegantly ILLUSTRATED by Twenty-six Original Designs, beautifully printed on fine paper. A handsome demy octavo volume.

Elegantly bound in cloth, gilt backs, - - - Price \$1 50
 full gilt sides, backs and edges, 2 50
 Turkey morocco, antique, - 4 00

The simple and Christian parables of Krummacher, chiefly the productions of his younger years have acquired a wide popularity, and have long afforded a fund on which our periodicals have freely drawn. In their collected form they have passed through various editions in Germany, but we doubt whether any of them have been so tasteful and beautiful in all their appliances as the one before us. The typography is very chaste, and the illustrations neat and appropriate.—*Presbyterian*.

THE CHRISTIAN'S DAILY DELIGHT.

A SACRED GARLAND, CULLED FROM ENGLISH AND AMERICAN POETS. Beautifully ILLUSTRATED by Eight Engravings on Steel.

In one volume, demy, octavo, cloth, gilt backs, - Price \$1 50
 full gilt sides, backs and edges, 2 00

In the attractive volume we find much to please the eye; but the most valuable recommendation of the work is found in the lessons of piety, virtue, morality, and mercy, which are thrown together in the many-coloured garland of poetic flowers.—*Episcopal Recorder*.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine is incurred by retaining it
beyond the specified time.

Please return promptly.

3126313

MAR

71M

Cancelled

HNSIQ8

Scan
9250
405

Harvard College Library

BOUGHT WITH INCOME

FROM THE BEQUEST OF

HENRY LILLIE PIERCE,
OF BOSTON.

Under a vote of the President and Fellows,
October 24, 1893.

TSCHANDALA

BERÄTTELSE FRÅN 1600-TALET

AF

AUGUST STRINDBERG.

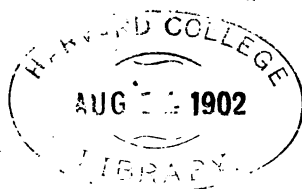
STOCKHOLM

C. & E. GERNANDT'S FÖRLAGS AKTIEBOLAG.

~~Scan 9252.33~~

Scan 9250.405

*

Pierce fund!

STOCKHOLM 1897,
KÖRSNERS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG.

FÖRSTA DELEN.

Den lärde magister Andreas Törner satt i sin kammare i korsvirkeshuset vid Lilla Gråbrödragatan i Lund en aprildag mot slutet af Karl XI:s regering och kände sig tungsint till humöret. Studenterna vid det nyligen stiftade universitetet, till större delen danskar, som skulle lära sig svenskt språk och svenska seder, hade efter vanligheten anstiftat spektakel och okynniga upptåg, men ställt till så klokt, att de skyldiga icke kunde ertappas. Magistern, som aldrig steg upp i katedern utan att framtaga ur bakfickan en laddad ryttarpistol, som han med ostentation lade bredvid sitt vattenglas, hade i dag haft den oturen att strax vid början af föreläsningen sätta sig ned i golfvet till följd af att stolen var sönderbruten och helt klent hoplimmad igen. Någon munterhet hade icke dervid kommit till utbrott, dess värre; ty nu fanns det ingen som han kunde låta umgälla saken, och att anställa undersökningar efter gerningsmannen var som att skjuta skarpt i tomma luften.

Magisterns missmod hade också en stund förut fått ny näring; ty nu, när terminen nalka-

des sitt slut, hade han gjort sig räkning på att få tillbringa sommaren i Vexjö, hvarifrån han var hemma, men rektorn hade nyss meddelat honom kunglig resolution om att han, i betraktande af den jäsning som rådde i de eröfrade provinserna, skulle stanna i landet och med sin närvaro inverka på de hårda sinnena, genom samqväm och ordskifte göra sig underkunnig om befolkningens tänkesätt och arbeta för *uniformitetens* införande.

Det var icke något bekvämt göra att bekläda ett docentembete i dessa tider, och för att ingjuta respekt hos studenterna brukade rektorn välja ut starka och manhaftiga karlar, som när så behöfdes kunde taga nappatag med auditoriet, och magister Andreas hade anträdt sin akademiska bana beväpnad med en hagtornspåk, medelst hvilken han under en och en half timme hade tillbakaslagit stormningen mot katedern med den påföljd att han och sex studiosi måste tas in på sjukhuset. Han var en hård man, hade i sin ungdom varit med i kriget, hade deltagit i slaget vid Lund och bar åtskilliga skråmor i ansigtet. Hans lärofack var politik och ekonomi, till hvilket senare ämne räknades djur- och växtlära, hushållningslära och fysik. Nu när sommaren nalkades och hemlängtan efter födelsebygdens granskogar började pina hans sinne, men ingen utsigt fanns till att få denna längtan tillfredsställd, hade han hört sig om efter en sommarbostad nere åt kusten, der han kunde få tillfälle

att samla växter och insekter och bo i närheten af någon större skog jämte sin familj, som bestod af hustru och två barn. Dock hade han på förhand bestämt sig för att icke hyra in sig hos bönder eller fiskare, med hänsyn till det hos småfolket rådande agget mot Sverige, men han hade hört sig före hos de köpmän der han var kund, om någon herrskapsfamilj kunde vara hågad afstå ett par rum med kök och erforderliga uthus, och han hade just genom kramhandlaren fått vink om ett bra ställe, hvars egare kunde väntas in till staden en af de närmaste dagarne.

Det var egentligen icke i dessa sommarfunderingar magister Andreas var försjunken, när han satt i sin läderstol och rökte holländsk knaster och det knackade på hans kammardörr. Vid hans tankspridda »stig in!» öppnades dörren först på glänt och efter några ögonblick på vid gafvel af en svartmuskig karl af medellängd, klädd som en förmögen borgare och temligen ung. Den inträdande kastade snabba blickar omkring i rummet, som om han letade efter någon-ting, undersökte skrifbordet och bokhyllorna och bockade sig ödmjukt och smilande för magistern, hvilken anmodade honom om att säga sitt ärende. Men mannen tycktes inte vara böjd att tala så oförberedt, utan slog bugter på kroppen och ville synbarligen aflocka den andre något, som han kunde svara på.

»Hvem är Ni», sporde magistern till slut, på en gång otålig och orolig.

»Jag ber så mycket om ursäkt, men jag kommer i anledning af en lägenhet att hyra för sommaren», svarade den okände, på hälften danska och hälften svenska.

»Jaså», sade magistern på bruten danska för att visa sig tillmötesgående. »Hvad har ni att bjuda på?»

Den okände tycktes öfverväga sitt svar och känna sig före, som om det gällde att träffa den ömma punkten.

»Jag har ett slott!» utbrast han äntligen. Magistern rynkade på näsan.

»Det vill säga, om man så önskar. Törs jag annars fråga, hvad herren vill ha?»

Jag vill ha en bra lägenhet med trädgård . . .»

»Ja, jag är trädgårdsmästare», inföll den okände.

Magistern tyckte icke hans hvita hy tydde på att han var trädgårdsarbetare, men det fick gå.

»Är Ni egaren», tog han upp tråden igen.

»Nej, det är jag inte, jag är bara förvaltare, men baronessan sitter sjelf nere i vagnen, om magistern vill göra sig besvär med att stiga ner.»

Då magistern kom ned, var den så kallade baronessan redan stadd i underhandling med magisterns hustru, baronessan sittande i en stor kaross från drottning Kristinas tid, förspänd med två löjlige hästar, som buro seldon med friherrekronor på. Och på kuskbocken satt en

karl klädd i papegoj-färgadt livré, vanvördigt flinande hvarje gång han såg sig om på herrskapet. Baronessan såg mycket konstig ut, ytterst simpel, men klädd i en grannlåtsdräkt från sista förmyndareregeringens tid.

Enär inga ordentliga underhandlingar kunde ega rum med mindre man hade sett på lägenheten, antogo magistern och hans hustru inbjudningen att stiga upp och åka med till stället, som låg en mil utom staden vid stora kungsvägen mellan Landskrona och Helsingborg.

Under det att sällskapet åkte bort på den smutsiga vägen, fick magister Törner tillfälle att närmare taga sina blifvande värdar i ögonsigte. Baronessan hade ett solbrändt, rundt kattansigte med fiskögon och dåliga framtänder. Hon såg ut som en grönsaksmånglerska eller trädgårds mästarehustru och hade icke ett drag, som röjde bildning. Trädgårdsmästaren, eller förvaltaren, vexlade uttryck hvar femte minut. Hans bleka ansigte var för blekt för en nordbo, hans stora bruna ögon med vidt utspärrade pupiller tittade mest mot marken eller åt sidorna. Kläderna sutto illa på honom, så att klädeströjan stack upp öfver kappkragen, och om halsen bar han en duk af röd sammet med guldbroderier, hvilken såg ut som den vore utskuren ur en messshake eller en dyna. Hjortskinnshandskarna voro tydligen för stora och drogos af och på, som om de generade, och när de en gång blefvo liggande på hans knän, lade magistern märke

till en stor diamantring på en smutsig, ovårdad hand. Stenen i ringen var för stor för att vara äkta, ehuru infattningen nog var riktigt guld. I den bredskyggiga hatten satt en tuppfjäder, som inte hade något der att göra, och peruken såg ut som den var spunnen af hästhår.

Efter en stunds tystnad ansåg baronessan sig skyldig att göra sig angenäm, men ingen kunde höra hvad hon sade för vagnens skrammel, och magistern såg blott hennes otäcka leende öfver de svarta tänderna, hörde hennes liksom af nattvak hesa röst och kände hennes kallvattenblickar fästa på sig. Han ville gerna se ut genom fönstret, men det satt för lågt för honom, och han var så fastklämd i vagnssätet midt emot den fyrtioåriga damen, att han var tvungen se henne i synen och med minspel tillkännage att han hörde på hennes sladder. Landskapet såg härjadt och ödsligt ut på båda sidor om vägen; man åkte förbi ruiner af slott, och halft nedbrunna väderqvarnar visade hela hjulverket mot den klara vårluften. De samtalsämnen, som lågo till hands, voro farliga för samsam, och man tillgrep å nyo tystnaden som den säkraste utvägen. Efter en timmes färd närmade vagnen sig en stor bokskog, som sträckte sig öfver den svaga landryggen mellan Landskrona och Helsingborg, och efter ytterligare en kvarts förlopp stannade vagnen utanför en hög jerngrind, som var upphängd på två massiva stenpelare, försedda med obelisker och kulor.

Sällskapet steg ut, och baronessan ringde med en gammal bordsklocka. Dess klang besvaredes af ett doft hundskall, som tycktes komma från jorden, ett mångdubbladt, märkvärdigt dämpadt skall liksom från en jagt långt borta i skogen. Förvaltaren vände sig bort med besvårad min, men kusken flinade ohöljdt, som om han hade gjort något ondt. Baronessan ringde en gång till, och ut kom en putslustig småsven med liderligt utseende; han såg ut som en morian, hvilken hade svårt att hålla sig för skratt.

Magistern, som på nytt hörde det hemlighetsfulla hundtjutet, tog sig friheten spörja, om man höll många hundar der i huset, hvarpå baronessan, husets vana trogen, svarade med en fråga:

»Tycker Ni inte om hundar?»

»Jag afskyr hundar», svarade magistern.

»Det passar utmärkt, för vi har bara en bandhund, som jämt står i kedja, och så en liten, som ligger på sängen hela dagen», svarade den alltid tillmötesgående baronessan, medan kusken grinade alldeles hejdlöst och morianpojken såg ut som han hade haft en hjertesorg.

Emellertid hade grinden öppnats, och igenom en svart granallé vandrade man upp till slottet. Det var en mörk flygelbyggnad, rätt enkel, som tycktes kunna ha tillhört exempelvis en kronofogde. Men i hörnen hade man tillbyggt fyra vindsrum, hvilka tjänstgjorde som torn, och framför den bristfälliga trappan var en portbygg-

ning i okänd stil uppmurad. Allting såg bofälligt ut; takrännorna voro otäta, och kalken fjällade af murarna. Några fönsterbågar voro grönmålade, andra hvita, som om färgen icke räckt till, och i källarvåningen hade man på måfå tagit upp ett fönster midt på fasaden, och derigenom kunde man se en hyfvelbänk med snickareverktyg. Genom allén hade man vandrat i smuts, och smuts låg i högar framför porten. Smutsiga voro dörrposterna, smutsiga fönsterrutorna, smutsigt portlåset — så att magistern gjorde minner till sin hustru att de skulle vända om. Men det var nu för sent, och man ville inte såra folket på stället, och när äntligen porten kunde öppnas, sedan man letat efter nyckeln en halftimme, inträdde man i en ryslig förstuga, der en stank af ruttet kött eller våta hundar slog emot de inträdande. En trång trätappa, som icke såg ut att ha blifvit skurad på år och dag, ledde upp till våningen. Ledstången hängde löst ned, men var icke dess mindre öfverklädd med röd sammet, fäst med messingsstift; dock räckte sammeten endast halfvägs upp i trappan. På sista stycket var ledstången bar, smutsbrun, öfversmord med någon hemmagjord färg och bärande spår af otvättade händer.

Då sällskapet hade hunnit upp i farstun till öfre våningen, nödgades man klättra öfver färgpytsar, ölfat, murslefvor och jernskrot — för att komma fram.

Magistern vardt vred och ville gå sin väg,

men nu följde en störtsjö af ursäkter för reparation och dylikt, och i nästa ögonblick var man inne i en stor, praktfull sal, full af solsken, så att magistern klarnade upp, i synnerhet då han såg en dörr, ledande ut till en balkong, hvilken bildade taket till stora porten.

Salen var ekpanelad till manshöjd, taket gipsadt i arabesker och prydt med målningar, och en gammal glaskronas slipade prismaglas bröto solstrålarna i regnbågens alla färger på den kolossala kaminhufven, som var prydd med ett söndrigt vapen. Möbleringen motsvarade icke det ståtliga rummets utsmyckning och bestod mestadels af musikinstrument i bristfälligt skick. Ett haltande klavér med få strängar, en harpa strängad med hampsnodder, en luta, en fiol, en basun funnos spridda här och der i rummet. På ett eländigt bord stodo två halftömnda glas, som hade afsatt ringar efter sig; vid sidan af glaset lågo brödkanter och en fläsksvål som lemningar af en måltid, intagen på det smutsiga bordshörnet.

Golfvet var nersmordt med kalk och lera och fläckadt af jordklimpar, som buro spår af träskor. Men hvad som i högsta grad gjorde vistelsen i rummet obehaglig, var en genomträngande stank utan like; samma blandning af diskvatten, orent linne, gamla kläder, ruttet kött och våta hundar, som magistern redan i trappan hade lagt märke till. Halfqväfd af den skämda luften öppnade han balkongdörren och lät vårvinden strömma in. Baronessan, som märkte

hvilket obehagligt intryck huset gjorde, aflägsnade sig nu för att hemta ett glas vin, och förvaltaren, som kände sig befriad från vittnen, började låta tungan löpa.

Detta slott var byggt af konung Kristian den fjerde, berättade han, och den här salen hade allerhögstdensamme sjelf bebott, hvarför den också kallas kungssalen. Baronessans farfader hade varit hofman hos konung Kristian och i förläning fått detta slott med tillhörande afvelsgårdar, men hade efter landets eröfring naturligtvis måst gå ifrån afvelsgårdarne. Baronessan egde nu blott denna gård, men uppbar stora räntor; hon lefde tillbakadraget och umgicks aldrig med grannarna, därför att hon inte kunde tåla danskarne på grund af att hennes mor hade varit ryska — eller också af andra orsaker, som förvaltaren emellertid icke kunde förklara; meningen var emellertid, att här i huset fanns inte något svenskhat, tvärtom. Förvaltaren sjelf hade aldrig trifts så bra som under det svenska herraväldet, och danskarne i trakten hatade honom och afskydde honom, utan att han närmare ville uppgifva anledningen dertill.

Sedan man hade besett de öfriga rummen i våningen, vände man tillbaka till kungssalen, der baronessan redan hade infunnit sig med en kanna vin och glas. Medan vinet iskänktes, gick förvaltaren oförmärkt bort till ett stort ur, som stod vid väggen, och drog i ett snöre, hvarpå uret spelade en italiensk menuett. Der-

efter drack man vinet, men magistern vände sig bort och spottade ut sitt på balkongen, allt under det förvaltaren berömde vinet som äkta och påstod, att han hade införskrifvit det direkt från Frankrike, hvilket var svårt att bestrida, oaktadt magister Andreas tyckte det smakade som ruttna äpplen.

Efter en kort underhandling om priset på vånningen, som var satt så lågt, att ingen meningsskiljaktighet kunde uppstå derom, gick man en trappa högre upp för att se på magistrernas blifvande studerkammare. Öfverraskningen var stor, då man vandrade genom en vind, fylld med allt slags bohag, kistor, möbler, jern, träsaker, lerkärl, kläder, paltor, sönderslagna glas, dörr- och fönsterkarmar, skiffersten, verktyg, allting af olika slag och allting mer eller mindre skadadt.

Förvånningen blef ej mindre, när man steg in i tornrummen. Der funnos garderober med kostymer från Gustaf I:s och följande tider, hattar, peruker, solskärmar, kistor, helgonskrin, böcker och papper. När magistern hade sett tre rum och önskade se det fjärde, fick han det besked, att i detta bodde förvaltaren, och att man inte visste hvar nyckeln fanns. Sedan man därför bestämt sig för ett af de tre tillgängliga rummen för det fall man blefve ense, gick man ned i trädgården. Det var ett stort jordstykke med många fruktträd och många bärbuskar; landen voro kantade med låga buxbomshäckar, och

der fanns godt om spaliergångar, lusthus och gräsplaner. Midt i parken låg en karpdam, hvori det skulle finnas alla slags fisk, till och med gäddor, hvilket föreföll magistern en smula otroligt, då der äfven fanns karpar och kräftor. Och i dammen låg ett tempel, till hvilket en bro ledde. Här stod en half springbrunn af marmor, en sockel till en staty, en sönderslagen Delft-kruka, ett stycke af en solvisare. Allt såg förfallet ut; träden voro sammanvuxna och kastade redan skugga, ehuru löfven ännu icke voro utslagna. Gångarna voro igengrodda, spalierna uppruttna, och allt var fullt af ogräs och förvildning. Men förvaltaren hade svar till hands på alla invändningar; anmärkte riktigt nog, att en trädgård inte tog sig något ut förrän den blifvit gräfd och iordningställd; att vintersnön hade förderfvat det mesta, men att här nu på våren skulle komma tre trädgårdsmästare, och då skulle det bli annat af. Magistern tog skäl, och när han fick se drifhuset, der meloner redan kröpo mellan blomsterplantor af alla slag och körfveln stod tumshög, blef han intagen i platsen.

Efter slutad besigtning af trädgården gick man upp igen i kungssalen, der fruntimren hade samtalat om ett och annat som rörde köket. Förvaltaren fyllde på vinglasen, och nu hemtade baronessan fram en liten kista, ur hvilken hon lyfte ett positiv, och i det hon föll på knä framför detta började hon spela upp en gavott ur

drottning Kristinas berömda ballett, hvarunder förvaltaren försvann.

Magistern och hans hustru sutto och utbytte blickar fulla af förvåning öfver de besynnerliga människorna och hviskade i smyg anmärkningar om allt det hemlighetsfulla de hade sett och hört. En baronessa, som låg på knä i smutsen och vefvade positiv, klädd som en tatterska, otvättad, okammad, glömsk af det ärende som hade fört gästerna dit ut, tömmande i botten glas på glas som en drinkare — det var lindrigast sagdt någonting ovanligt.

Under det de sitta och fundera på detta, inträder den lille morianen, bärande ett bord med en oren duk på, hvilket han ställer ifrån sig midt på golvet och plockar fullt med några föremål af besynnerligt utseende, hvarefter förvaltaren visar sig i taskspelarkostym och med en trollstaf i handen.

Magistern tror nu att han har kommit in i ett dårhus, men afbrytes i sin misstanke af förvaltaren, som i skräflande ordalag förklarar att han, utom det att han sköter sina göromål vid gården, också är trollkonstnär och i denna egenkap har gästade Europas största städer och gjort omätlig lycka.

Baronessan fortsätter oförtrutet med att vefva positiv, och till ackompanjemang af hennes musik sjunger förvaltaren en visa om greffen af Luxemburg, som troddes stå i förbund med djefvulen och med giftblanderskor. Han hade nu fullstän-

digt vexlat utseende, och den ödmjuke trädgårds-mästaren sjöng och gick på och fäktade som en vilde, rullade med ögonen och visade sina stora hvita tänder.

»Han ser ut som den onde sjelf», hviskade fru Törner till magistern och ville gå derifrån, men magistern, som annars icke var rädd af sig, afrådde från att bryta med värdfolket, då man inte kunde veta i hvad för slags hus man råkat in, om det var hos galningar eller banditer.

Dernäst byter förvaltaren om mask och antar med grofva åthäfvor den älskvärde taskspelarens fasoner. Han vill slå vad om hvad som helst, att han skall kunna trolla fram ur sin hatt en kanna glödgadt vin. Magistern, som kan den konsten och många ännu styfvare, håller god min, spelar den förundrade och håller vadet. Vinet kommer verkligen fram, och förvaltaren stoltserar öfver sin inbillade skicklighet, medan baronessan beundrande klappar händerna.

Emellertid har solen gått ner, och det lider mot aftonen. Magistern anhåller att få göra uppbrott för att komma hem före natten, och förvaltaren ger verkligen order om att spänna för hästarne. Men medan man väntar på att vagnen skall köra fram, nystar taskspelaren fram det ena konststycket efter det andra, dock af det allra tarfligaste slag, sådana som marknadsgycklare pläga bjuda på. En timme har gått, och vagnen är ännu icke framme. Då blir magistern vred och säger ifrån att han vill komma i väg,

om han också skall hyra sig vagn på närmaste krog. Hans hustru har suttit och frusit, och sjuklig som hon är börjar hon misstänka, att de äro narrade i ett bakhåll. Förvaltaren spelar ridderlig, hjälper frun på med kappan, fyller i glasen ännu en gång, hvarvid han oförvarandes råkar att lägga sin arm om lifvet på baronessan, som tycks vara drucken. Skymningen har sänkt sig, och man skiljs åt, utan att ha afgjort något bestämdt om våningen; dock har magistern lofvat att lemna svar om åtta dagar.

På trappan hör man ånyo det underjordiska hundskallet, och då magistern stannar och lyssnar, ryggar han tillbaka för ett skri ute från gården, ett skri som af ett skrämmt barn, en döende räf eller en qvinna i barnsnöd.

»Hvad var detta?» frågade han vänd till förvaltaren.

»Hvilket?» frågade denne, alltjämt trogen husets vana att icke svara.

»Hörde Ni inte skriket?»

»Nej.»

Magistern tog ett tag om sin hagtornskäpp och fixerade karlen för att se om han ljög. Och så gick han ned. Vagnen var framkörd och den alltid flinande kusken stod bredvid och hade all möda att icke brista ut i skratt, i det han låtsades torka af hästarne med sin tröjärm. Och nu såg magistern, att hästarne voro bara skinn och ben; att skinnet, som en gång hade varit hvitt, nu var nästan gult med stora svarta,

bruna, rödgula fläckar, och att smutsen hängde i skofvor på dem.

Efter en ström af försäkringar från förvaltarens sida om att detta ställe var det bästa de kunde komma öfver, det mest stilla och billiga, åkte magistern och hans hustru derifrån, fast beslutna att aldrig mera sätta sin fot i detta hus.

Följande morgon gick magister Törner in till kramhandlaren i Lund för att erhålla några trovärdiga upplysningar om stället »Bögely», som denne hade rekommenderat. Krämarens log och medgaf, att folket der var litet besynnerligt och »apart», men tillade, att man aldrig hade hört något ondt om dem. Mannen var af tatarer släkt och hade kommit till baronessan såsom kusk, hade sedan stigit till förvaltare och till slut blifvit hennes älskare. Hennes far hade också varit en kuriös person och gått klädd i träskor och paltor, och hennes mor hade tidtals lidit af sinnesförvirring, hvartill kom att äktenskapet var olyckligt, och föräldrarna hade därför i sitt testamente insatt det vilkor, att dottern aldrig skulle få gifta sig; i motsatt fall skulle hon förverka sitt arf.

Magistern ansåg sig ha fått nog med dessa upplysningar och slog bort hela saken som någonting ligkiltigt, hvilket icke angick honom.

Men med det hemlighetsfullas och ovanligas

makt trängde åsynen af det mörka huset sig åter på honom, och då våren i de första dagarne af Maj bröt fram på allvar och hans försök att komma öfver en passande lägenhet icke kröntes med framgång, fattade han ett raskt beslut att hyra »Bögely», mest kanske lockad genom minnet af den vidsträckta gamla trädgården, der han väntade sig att finna sällsynta växter af intresse både för hans lärofack ekonomin och för *materia medica*.

Och när så storkarna hade anländt och näktergalen började sjunga, tog magistern allt sitt och alla de sina med sig, drog ut ur staden och slog sig ned i det hemlighetsfulla huset.

Der låg allt i samma skick som förr, och det behöfdes åtta dar för att skura, sopa och ställa i ordning. Allt var förfallet; inga fönsterhakar funnos der, och åtskilliga rutor voro ersatta med bleckplåtar; dörrarne hängde på ett gångjern, alla lås voro sönder, så att magistern måste sofva för öppna dörrar, men då han visste, att de som bodde i huset voro beskedliga menniskor i goda omständigheter, närde han inga misstankar, utan lät slarfvat ha sin gång, sedan han förgäfves upprepat sin anhållan att få en smed dithemtad.

På de spatserturer han nu i de vackra vårdagarne företog i trädgården, gjorde han emellertid den ena upptäckten efter den andra, som styrkte honom i hans tro, att han visserligen hade att göra med en halftokig menniska, men

tillika med en lögnare. Dag för dag märkte han, att hundarnas antal växte, så att efter åtta dagars förlopp åtta större och mindre hundar ströko omkring, lågo på trapporna, skällde på solen, blåsten, kråkorna, på allt, som kom inom deras synkrets. Och alla sågo utsvultna ut, som illa uppstoppade kräk från Theatrum Zoologicum. Husets folk hade alltså ljugit fräckt, och magistern skulle ha blifvit rasande, om inte Jensen hade sett så undfallande ut och för öfrigt gjort sig all möda att visa sig älskvärd.

Det fanns en bakgård, som skilde stallet från boningshuset och som var ett praktstykke af oordning. Der vandrade djuren om hvarandra liksom i Noachs ark, två qvigor, magra som markattor, en ko utan jufver, tre hästkrakar, höns, ankor, kalkoner. Och på taket till afträdet, som begränsade gården på ena sidan, var inredt ett kaninhus, försedt med galler för att skydda djuren mot hundarne.

Men fastän Jensen och baronessan ständigt ordade om sin omåttliga kärlek till djuren, fingo dessa likväl nästan ingenting att äta; hästarne tuggade hackelse utan hafre, korna slickade mossan och möglet från väggarne eller drogo ned halmstrån från det ruttna stalltaket, och fjäderfäet slogs om gödseln. I stallet fanns intet strö, och djuren sofvo på sin spillning. Midt uppe i detta elände spatserade dock två påfoglar och visade sin ståt för de afundsjuka kalkonerna, som ej voro sena att flyga i kammen på dem.

Magistern fortsätter sina undersökningar och kommer till källarfönstret på husets fasad, der han hade sett hyfvelbänken. Då han tittade ned deri, möter han kuskens glada grinansigte och bakom detta i halfmörkret ett annat med rött skägg.

»Hvad böfveln, har ni snickarverkstad här också?» frågade magister Andreas, förvånad öfver att se den livréklädde kusken stå der med en hyfvel i utfallställning.

»Ja, hvad har man inte allt för slag här i huset!» svarar Madsen och ser illistig ut, »men det förstås, det skall ingen veta om.»

»Hvem sköter då jordbruket och djuren?»

»Det gör väl Ivan, kan jag tro.»

»Hvem är Ivan?»

»Det lär ska' vara förvaltarens bror, påstår man.»

»Den lille?»

»Ja.»

»Nå men är förvaltaren då icke jordbrukare?» frågade magistern på nytt, allt mera förbluffad öfver denna hushållning, som var så full af öfverraskningar.

»Förvaltaren ska' ju vara stolmakare», svarade Madsen, och ett gapskratt hördes inne från källaren.

Magistern ville icke göra sig till de underhafvandes förtrogne eller medskyldige, hvarför han afbröt förhöret och gick ut i trädgården. Man var nu långt inne i Maj månad, men ännu

hade ingen spade varit i jorden. Ogräset stod högt, och Tussilago hade redan blommat ut och gått i frö. När han kom ned till drifhuset, såg han melonerna ligga torra, och alnshögt ogräs dolde blomsterplantorna. Magistern, som tyckte det vara synd att ett par månaders arbete skulle på detta sätt ödas bort, öppnade dörren och gick in för att rädda hvad räddas kunde. Först nu, när han kommit ned deri, upptäckte han, att det icke var något uppmuradt drifhus, utan ett brädschjul, byggt öfver en jordkula och öfvertäckt med halm och jord, hvarigenom blåst och regn hade fritt tillträde. Der fanns visserligen en värmeledning och en ugn, men allt såg ut som rent skoj, och fönstren voro tagna från drifbänkar, hvilka lågo öppna och vanskötta, utan att ett frö ännu hade kommit i dem.

Emellertid började magistern rycka upp ogräset nere i huset, men han hade icke plockat många strån, förrän han kände någonting kallt och obehagligt som rörde vid hans hals. Han vände sig hastigt om, i det han steg åt sidan, och varseblef en stor svart snok, som hängde ned från taket och spelade med den utsträckta tungan. Magistern lyfte ögonblickligen spaden för att slå ihjäl besten, då han i samma stund hörde en ängsligt bönfällande röst borta från dörren:

»Nej, för himlens skull, slå inte ihjäl min snok!»

Det var förvaltaren.

»Hvarför får jag inte slå ihjäl den?» frågade magistern förvånad.

»Jo, för att snoken är ett heligt djur och för lycka med sig.»

»Det finnes inga heliga djur längre», svarade magistern, som i hemlighet var anhängare af Cartesius' filosofi. »Men om den också annars bringar lycka med sig, så synes det i alla fall inte här inne. Hvarför har Ni inte vattnat melonerna?»

Förvaltaren funderade ett ögonblick, och så svarade han:

»Jo, ser Ni, de äro af en art, som inte behöfver vatten.»

»Hvad är det för art?»

»Det är Haarlemska meloner!» svarade förvaltaren, som fått tid på sig att tänka efter hvad han skulle draga till med.

Magistern måste för sig själf tillstå sin okunighet och blef svaret skyldig.

Först när de hade kommit ut ur drifhuset, märkte han att förvaltaren hade rakat skägget af sig, hvarvid ett par stora läppar med en mängd spelande drag omkring blifvit synliga. Dessutom bar han en gul sammetsjacka med blå halsduk, en besynnerlig mössa, sådan som endast hästskojare brukade begagna, och med en påfogelsfjäder i, samt röda strumpor och blond peruk. Det var svårt att känna igen honom.

Magistern följde honom fram genom trädgården, pekade på förödelsen rundt omkring och

frågade, om man icke snart skulle gräfva upp landen.

Jo bevars, hvad der skulle bli fint, bara han fick ut den rätte trädgårdsmästaren från Rosenborg vid Köpenhamn, men denne var för tillfället upptagen.

De klefvo just öfver två långa trädgårds-sängar, och upp ur dessa stucko midt bland kardborrblad och mjölkört några långa, gröna stjelkar, som ådrogo sig magisterns uppmärksamhet.

»Hvad för slag? Låter ni er sparris skjuta upp i fria luften», utbrast han. »Bryr ni er inte om att göra något åt den?»

Förvaltaren trummade med fingrarna på hakan, sköt fram öfverläppen för att se förnumstig ut och svarade:

»Nej, vi skördar dem inte i år, för de bli bättre när de få stå öfver en sommar».

»Ja men jag har hört att de bli träaktiga, om de inte skötas och skäras af», genmålte magister Andreas.

»Nå, det må så vara, att det är på det viset längre norr ut», menade förvaltaren, »men i den här lösa jorden är det kanhända en annan sak», svarade den aldrig svarslöse.

Och så gingo de vidare. Då de hunnit genom trädgården och kommit till egorna, väntade en ny öfverraskning den förbluffade magistern. Så långt ögat kunde nå, sträcke sig en jämn åker med den skönaste mylla, men deraf lågo

fyra femtedelar i tråde, beväxta med ogräs, en del af återstoden var gräsmark, ett stycke visade litet grön blandsäd, och på sista biten var slutligen Ivan sysselsatt med att harfva.

»Har ni inte sått ännu?» vågade magister Andreas sig fram med en ny fråga, som han dock icke ville ge någon förebrående ton.

»Nej», svarade förvaltaren raskt efter inlärd vana, men utan begrepp om eller förmåga att hitta på nya skäl. »Nej, vi sår alltid sent, för på det viset kan man vara säker på att utsädet inte ligger och ruttnar.»

»Det var högst besynnerligt!» genmålde magistern. »Är detta en ny metod?»

»Ja, en alldeles ny.»

De promenerade vidare utåt egorna och stannade vid grönfodret. Detta var en blandning af råg och korn, tistel och cikoria, rofvor och ärter, ja der fanns till och med purjolök. Magistern skattade i mjugg, men ville inte gå rakt på saken.

»Hvar har Ni lärt Er jordbruk?» frågade han för att fråga om någonting.

En obehaglig tystnad inträdde.

»Jag har lärt hos grefve Bille-Brahe på Fyen.»

»Och Ni brukar er gård utan folk?»

»Jag brukar den sjelf, och Ivan brukar den också, och han kan arbeta styft, så liten han än är.»

»Hvem är Ivan?» frågade magistern för att pröfva hur långt förvaltaren kunde drifva sin dumma fräckhet.

»Han är en fattig torparson från Landskrona-trakten, som jag hjälpt fram», svarade zigenaren.

I det samma körde harfven förbi, hoppande fram öfver den oplöjda marken, medan Ivan låg ofvanpå med tömmarne om nacken och sjöng med full hals.

Magistern hade sett nog, men hade icke lyckats utforska hvad för slags folk han hade att göra med, om det var galna människor eller banditer eller begge delarna.

Emellertid blef baronessan osynlig i ett par veckors tid; det hette att hon var sjuk, hvilket icke hindrade att det spelades och sjöngs halfva natten i hennes rum. Och magistern lade märke till att man aldrig hörde förvaltaren gå upp på sitt vindsrum. Och då han en gång för att komma på det klara med den saken frågade Ivan, hvar förvaltaren bodde, pekade denne på ett fönster i första våningen, hvilket just var den lägenhet baronessan bebodde, och till hvilken det var ingång från samma förstuga, som ledde upp till magisterns våning. Dörren till hennes bostad var alltid stängd, och när magistern eller någon af hans hushåll knackade på för att fråga efter någon af husets folk, öppnades dörren på glänt först efter ett ändlöst bultande, och besked togs emot igenom dörrspringan, under vildt larm från en mängd hundar. De, som hade råkat

titta in igenom dörren, hade blott sett någonting kolsvart och märkt en olidlig stank.

En dag, när magistern satt i sin stora sal, hörde de en tupp gala i rummet innanför den stängda dörr, som ledde till baronessans rum. Tjensteflickan påstod, att hon äfven hade hört killingar bräka och turturdufvor kuttra derinne, men när man nu en gång var derute och kontraktet var bindande till den första Oktober, tog man till regel att inte blanda sig i andras angelägenheter eller genom närgångna undersökningar väcka misstro och agg.

Magister Törner hade i trots af sina lofvande föresatser i sådant afseende en hård strid att bestå mot sin nyfikenhet. Uppfostrad till forskning, hade han fått för vana att aldrig släppa en undersökning, förr än han hade funnit kärnan, och allt, som vid första ögonkastet föreföll honom oförklarligt, eggade i högsta grad hans forskningslust. Så gick nu med det hemlighetsfulla huset och dess konstiga innebyggare. En baronessa, som egde förmögenhet, men tyckte om att ha det smutsigt och obeqvämt omkring sig; en djurvän, som svälte sina djur; en zigenare, som var stolmakare, bönhas, taskspelare, trädgårdsmästare och landtbrukare, men inte kunde så mycket som sätta en hake på ett fönster, som inte kunde göra konster och inte förstod sig på sparris eller visste, när rågen skulle sås; som ljög i hvar enda ord han sade, som gick utklädd och bytte om skepnad två gånger om dagen — här fanns

mycket att gräfvä i och mycket att utransaka. Enär han från sitt tornfönster hade utsigt öfver gården, trädgården och egorna, och då hans fönster dessutom lågo rakt ofvanför baronessans, hade han godt tillfälle att iakttaga och lyssna, och eftersom det delvis hörde till hans uppdrag att lära känna folkets tänkesätt, lugnade han lätt nog sina samvetsbetänkligheter öfver att så der snoka i deras hemligheter, i synnerhet som han aldrig ämnade använda upptäckterna till annat än sitt eget nöje.

En förmiddagsstund i Juni, då solen stod högt på himlen och klockan kunde vara elfva, låg magister Andreas i sitt tornfönster och rökte pipa. Det hade varit en stormig natt nere hos baronessan, ty förvaltaren hade sjungit, spelat och druckit till fram på morgonen. Derefter hade det varit tyst ända tills nu, det vill säga nere i våningen, men ingalunda ute på bakgården. Hästarna stampade af svält i stallet och beto i i krubborna, kon bölade, getterna bräkte, tupparne golo, kalkonerna skrockade och påfoglarna skriade som besatta, och så hade de hållit på i sex timmar, alltifrån soluppgången.

Till sist öppnas ett fönster, och förvaltarens svarta hönstjufperuk sticker ut, och ett ögonblick efteråt visar sig hans gula jacka nere på gården. Han öppnar först en liten glugg för

hönsen, som komma sättande i vild fart och så ifriga att se solen, att de fastna två och två i gluggen, hvarefter de eröfra gödselhögen. Så komma ankorna rultande, skölja halsen med en brun vätska, som har samlat sig i hjulspåren, och öppna derefter belägringen af gödselhögen, hvarifrån de drifva bort hönsen genom att bita dem i stjerten. Påfoglarna åse en stund högfärdigt, huru ankorna göra rent hus; så löpa de till storms mot gödselhögen, viska ankorna om näbben med sina långa stjertfjädrar och nappa dem i nacken med sina roffogelsnäbbar.

Då de eröfrat positionen uppe på högen, hissa de sin flagg, vända de sig rundt om i triumf, smällande med sina chokoladfärgade undervingar, och stöta i trumpet för att utmana kalkonerna till tvekamp. Dessa låta icke vänta på sig, och de två tupparna böja nacken tillbaka mot ryggen, pumpa upp rött blod i bröstkråset, spänna ned vingarna som sköldar och springa upp på den mjuka val-len. Men de ha svårt för att vända, och de rikta sina angrepp från sidan med vingar och sporrar, och när påfåglarna icke kunna hålla stånd, lyfta de och flyga ett litet hopp, utan att dock uppgifva gödselhögen.

Förvaltaren, som nu har släppt ut hästarna, tar en piska, och med några välriktade klatschar på kalkonernas halspåsar bringar han dem till lydnad.

Hästarna gå rundt omkring och nosa efter halmstrån, utan att hitta något. Kon kommer

ut och lägger sig genast. Getterna gnaga på afträdesdörren, som är hopspikad af obarkade bokribbor, och hela bakgården är nu ett virrvarr af djur.

Förvaltaren tar en lie på nacken och går ut på gårderna, och magistern kan se huru han hugger in på den halfvuxna rågen tills han mejat af en liten stack, som lassas på en kärra; Ivan, som kommit dit, hjälper till med att köra in den på bakgården. Nu blir der ett lif! Hästarne bitas och slåss, kon reser sig upp, och getterna stå på bakbenen och rifva ned af kärran så mycket de komma åt.

Under tiden går förvaltaren upp på afträdestaket med ett fång grönt till kaninerna, hvar efter han lägger sig på rygg i solskenet med piskan i handen och skickar små klatschar ned öfver hufvudena på djuren, när de slåss alltför ilsket.

Så kommer baronessan ut i himmelsblå klädning, med ett bernstenshalsband om den bara halsen, träskor på fötterna och bärande en diskbalja, i hvilken hon skall mjölka. Hon är okammad och otvättad och kliar sig emellanåt i hufvudet, som om hon hade qvistiga tankar att reda ut. Kon sparkar och ger icke någon mjölk, men mjölkas skall det ändå, och när baronessan uttalar förvåning öfver att det inte blir något af, svarar förvaltaren vresigt från sin liggplats, att »kon visst är med kalf», och då kan den inte ge mjölk. Baronessan undersöker ytligt förhållandet, men kan inte komma till någon

visshet. Så blir det tyst igen på gården, och förvaltaren faller i sömn på taket med piskan i hand.

Magistern, som hade den sofvande rakt under sig, kunde nu betrakta hans ansigte, medan det icke var under en vaksam viljas herravälde. Det var dödsbleka drag, vilda linier, som tycktes strida inbördes, djupa fåror, likasom urhålkade af laster och lidelser, och under ögonlocken tecknade sig de stora ögongloberna, som ännu under sin betäckning tycktes vilja dölja blickens oro. Kaninerna smögo sig omkring den sofvande, nosade på honom och kilade derefter tillbaka under några brädstycken; kommo åter fram, luktade på kläderna och rynkade på näsan; klippte med öronen och lade ihop dem, när de hörde den dödfalles stönande under sömnen.

Så långt hade magistern kommit i sitt studium af karlen, att han trodde sig ha skäl för sin åsigt när han tog honom för en storjugare och tjufnatur. Alla upplysningar, som magistern hade gett om trädgårdsskötsel och jordbruk, hade förvaltaren rättat sig efter, men utan att tillstå hvem han hade dem att tacka för och utan att säga tack. Sålunda hade han både vattnat och beskurit melonerna efter magisterns råd, men skröt sjelf efteråt med sin visdom. Likaså hade han en dag tagit af sparrisen och med en triumferande uppsyn visat magistern, hur han förstod sig på att odla sparris. Magistern hade hållit god min som alltid, men frågat sig sjelf, huru

en zigenare, som inbillade sig att vara så listig, kunde vara dum nog att tro, att den andre hvarken kunde minnas eller begripa. Å andra sidan hade förvaltaren betygat magistern en hundaktig tillgifvenhet, sådan som man visar en menniska, af hvilken man mottar gåfvor; som man har lof att ostraffadt narra, och som man tillskrifver en hög grad af oegennyttia och hederlighet. Zigenaren älskade honom, efter hvad han försäkrade, och ärade honom såsom ett med högre vetande utrustadt väsen, som med fulla händer strödde omkring sig en upplysning, hvilken kunde utmyntas i ekonomiska fördelar. Sjelf uppvuxen bland idel kältringar, böjde han sig för en menniska, som han icke tilltrrodde att kunna ljuga, men i hans beundran låg en smula medlidande med denna menniska, som inte hade nog förstånd till att genomskåda en annans svek. Och sin tjufnatur trogen kunde han icke låta bli att lura sin oegennyttige välgörare och vän. Så hade magistern upptäckt, att det vin, som förvaltaren skröt med att ha importerat från Frankrike, icke var annat än äppelvin, som han sjelf pressade af ruttna frukter — ruttna, emedan det dervid rann fram en tjock brun saft, som liknade spanskt Alicante, hvilket han förvexlade med franskt vin. Hade magistern bedt förvaltaren köpa matvaror hem åt sig, kom han alltid med skämda saker och till högsta pris. Att få tillstånd till att plocka några blad af den persilja, som växte halfvild

bland trädgårdens ogräs, kostade tre gånger så mycket som på torget i Lund. När dertill lades en mängd småsaker, som förvaltaren i kontraktet hade förpligtat sig att prestera, men som han svängde sig ifrån — så ansåg magistern sig ha tillräckligt material till att bedöma karlen. Men han blef inte vred på stackarn. Då han kände menniskonaturens tvång under de rådande förhållandena och uppfostran, race-bestämtheten och nationella egendomligheter, var han endast glad åt att kunna åse detta skådespel af en paria, som hade ernått en viss ställning i samhället och från fattigdom kraflat sig upp till välstånd samt ingått förbindelse med en gren af en efter hvad man påstod gammaladlig ätt.

Emellertid, när magistern hade ätit middag klockan tolf och kom upp i sin tornkammare, låg förvaltaren ännu i godan ro nere hos kanierna och sof. Vid det buller, som magistern gjorde med fönstret, vaknade han, gned sig i ögonen, ropade på Ivan och befallde, att alla hästarne skulle spännas för välten. Derefter hoppade han ned från taket, tog en säck med utsäde och gick ut på fältet.

Magistern åsåg en stund det tokroliga skådespelet af huru zigenaren i sin gula jacka gick och sådde på den oplöjda marken, som Ivan hade harivat så att tistlarna lågo med roten i vädret. Han gick med gravitetiska steg och gjorde stora taskspelargester med handen, när han kastade ut säden, medan läpparna rörde sig

som om han reciterade någonting. När han hade promenerat en half timme, slutade han upp, som om han blifvit trött; hvisslade på Ivan, som körde fram välten med trespannet; svingade sig upp på sätet, fattade tömmar och piska och smälde på. Det var en syn att skåda. Zigenaren, i brabantisk hatt med påfågelsfjäder, uppe på välten, hästarne magra som skelett i blånkande seltyg med skinande friherrliga kronor och tofsar — ty det fanns bara en uppsättning af seldon — och trespannet i fyrsprång släpande välten efter sig som en kanonvagn, när den kör fram till drabbning. Arbetet var färdigt på en kvart.

Det var nu strax före midsommar som han sådde två skäppor hafre på oplöjd jord.

Efter denna ansträngning gick han ned i lusthuset ute i dammen och beställde en kanna öl. Med den satt han i tre timmar och tittade på karparne. Derefter befaller han fram en ridhäst och trafvar i väg ned mot kusten.

Om aftnarne, när solen var nära sin nedgång och magistern hade spiset qvällsvard, gick han vanligen ned i trädgården, ensam, ty hans hustru var ständigt sjuk och barnen kommo tidigt i säng. Att gå omkring i den igenvuxna, smutsiga trädgården var honom en plåga, och den enda rena och torra plats han kunde uppehålla sig på var lusthuset i dammen. Der hade han med gäddref en hel månads tid försökt att fiska de omnämnda gäddorna, tills Ivan en dag

råkade att prata bredvid munnen och berätta, att det aldrig hade funnits gäddor der och inte heller några kräftor, något som emellertid icke gjorde vidare intryck på magistern, då han nu visste hvad han hade att vänta sig af förvaltaren.

Medan han satt der och lyssnade till näktergalens slag i vinbärsbuskarna och kände sig betryckt till sinnes af förödelsen rundt omkring, af vantrefnaden och den olidliga smutsen, hörde han en larmande sång nära invid, hvilken närmade sig från en lönnallés mörka djup, tills förvaltarens gula jacka blef synlig i solnedgångens röda ljus.

»Jag är grefve af Luxemburg, traralalala, lalalala!» sjöng han med full hals och helsade med en hofmans sirliga manér, fastän öfverdrifvet och smaklöst. Han var alldeles hvit i synen, som om han varit med om ett större slagsmål; ögonen rullade och sprutade eld, och hans läppar voro blåsvarta. Bakom honom kom Ivan, klädd som page och med värja vid sidan, bärande en bricka med vinkrus och gröngula glas.

Magistern såg ångestfull på det rysliga vinet och de smutsiga glasen, men han hvarken ville eller tordes afslå inbjudningen.

Förvaltaren tycktes vara upprörd och temligen drucken. Först började han talade öfvermodigt och högljudd.

»Magistern går här och har tråkigt, men nu kommer snart trädgårdsmästaren från Kristiansborg, och då skall det bli annat af! Det är den förnämsta trädgårdsmästare i de tre nordiska

rikena, och han skall ha hundra daler i månaden, utom fri kost!» skräflade han.

»Men säg mig nu» — föll magister Andreas in — finns det inte här i trakten några menniskor, som man kan umgås med?»

»Inte en enda», försäkrade zigenaren. »Det är det värsta pack, allihop! Och de galnaste svenskhatare! Nej, dem ska' Ni min själ inte slå Er i slang med, magister, tro mig på mitt ord, jag är er vän, för jag är så att säga på sätt och vis också svensk! För min farmor var svenska, och min farfar var fransman — och fransmännen äro den förnämsta af alla nationer. Och jag känner på mig, att jag är fransködd och att jag har svenskt blod i mina ådror, och jag hatar det danska folket, jag hatar det!» skrek han och reste sig med blodsprängda ögon. »Men så hatar de mig också tillbaks! Det vill jag lofva!» tillade han med öfvertygelse och hväsande röst.

Ivan, som hade kommit tillbaka med ett kredenskärl af silfver, hade ställt detta på bordet och derefter slagit sig ned. När förvaltaren fick se det, höjde han handen och gaf pojken en sittopp, så att han flög upp från bänken.

»Stå der, din hund!» vrålade han, när Ivan tänkte gå. »Stå der och håll i kannan!»

Magistern hade beslutit att en gång låta zigenaren prata ur sig om sina hemligheter, men för att insöfva hans möjliga misstankar antog han en bifallande och deltagande min, framka-

stade ett betydelselöst, men uppmuntrande ord och spelade framförallt rollen af den uppmärksamme åhöraren, den tacksamme lärjungen, som andaktsfullt lyssnade till den vidterfarnes ojämförliga visdom.

»*Maxima debetur pueris reverentia*», det är uttydt: barn äro skyldiga oss äldre den största vördnad», citerade han till stöd för zigenarens skamliga behandling af sin bror.

Zigenaren gick i fällan, och efter att de tömt ett glas till, blef han öppenhjertlig.

»Ser magistern, jag är af ringa härkomst, men jag har talanger, och det kan folk inte tåla. Jag var stolmakargesäll i Köpenhamn, och när jag var sjutton år, var jag den skickligaste i min konst. Men jag kunde inte få burskap för att jag var för ung. Och när jag ändå öppnade verkstad, så kom polisen och ålderman och ville stänga den, men då blef jag vild och kastade ut allihop; jag tog den ena och slog den andra med, tills vakten kom och satte mig i kurrän. Nu trodde de att de hade mig fast, men jag var slugare än så — för jag gick till kungens råd, jag gick till kungen sjelf, och polisen och ålderman fick stå der med lång näsa; men jag slapp lös! Och från den stunden hatar polisen mig, men den kan inte göra mig någonting; ingen menniska på jorden kan kröka ett hår på mitt hufvud, och den som försöker med det, den är dödens man! Jag har varit i finkan, det medger jag, men jag har aldrig varit straffad,

aldrig! Och ni, som är en hedersman, Ni ska' tro mig på mitt ord! För jag håller af Er som en broder, en vän! Jag älskar er, för Ni är den första människa som har behandlat mig som människa. Ni vet inte Ni, hur elaka mina gran- nar ha varit från första stund jag kom hit till trakten! Bara spektakel och retfullheter; än rifver de ned stängsel och släpper in sina djur, än stjäl de som korpar, än lägger de stenar på vägen för mina hästar, så de slå sig förderfvade, och jag har aldrig gjort dem annat än godt! Åh, jag har många tusen daler utlånta utan ränta, och dem får jag aldrig igen; och baro- nissan, som är god som renaste guldets (här skrek han för att höras uppe i byggningen), hon har födt och klädt traktens fattiga i år och dag, och nu blygs de inte att bestjåla henne. Hon är en engel, en ren och rättfärdig qvinna, som det inte finns någon fläck på, fast de baktala henne så nedrigt, så nedrigt! Men det är bara afund- sjuka, ser Ni, afundsjuka, för att hon inte vill umgås med någon och stänger in sig för sig själf med sina djur, som hon älskar högre än allt annat; och djuren, magister, de äro mycket bättre än människor — mycket bättre! De äro tacksamma och förstå att sätta värde på en väl- gerning, men det göra människorna inte. Åh, fy, så usla människorna äro!»

Han hade gått på och talat så att fradgan stod om munnen på honom, och magistern, som redan förstod att öfversätta hans lögnstexter, kände

sig betydligt mera på det klara med mannen än förut.

På en vink af zigenaren hemtade Ivan positivt och ställde det på stenbänken. Förvaltaren, som kände sig lättare till sinnes nu när han trodde sig ha förjagat magisterns alla dåliga tankar om sig, erfor behof att gifva sina glada känslor luft och på samma gång visa magistern sin öfverlägsenhet i musikalisk riktning, kanske också få tillfälle att låta ana någonting visst hemlighetsfullt hos sin person, något, som just felades eller åtminstone blott fanns i mycket tarflig form.

Med skärande rå sångröst och med ett uttryck, som skulle föreställa någonting öfvernaturligt, men bara blef marktschrejtartjut, drog han till med sin favoritvisa, medan Ivan vefvade positivt:

Och jag är grefve af Luxembur
tralalalalalá lalalá!

Om dag, om natt, med hund och lur
i skogens djup jag har min gång,
vid åsen sjunger jag min sång.

Men den som hör mitt horn, blir tyst på stund,
ty jag med Satan ingått ett förbund!

Derefter följde flere strofer om den på denna tid så hemskt beryktade marskalken grefve Luxemburgs hemlighetsfulla lefnad med banditer och giftblanderskor samt hans underbara räddning ur polisens och hexkommissionens klor.

Berusad af vinet och sången började zigenaren bli vek, och i ett anfall af ädelmod bjöd han Ivan sitt glas, som denne tömde med blotadt hufvud och knäböjande som det anstod en page. I trots af sitt ynkliga och svultna utseende gjorde han detta med en viss grace, så att magistern fann sig föranledd att belöna honom med en uppmuntrande nick. Då kunde zigenaren inte längre styra sin glädje och stolthet, utan glömsk af sina föregående lögnen lät han undfalla sig:

»Det är min bror, ska' magistern veta. Jag uppfostrar honom strängt, men han skall bli en stor man — kanske riksamiral, om vi få lefva!»

Magistern utbredd sig med ifver om sjö-maktens snabba utveckling i Norden och om den lysande karrier som detta ädla yrke erbjöd nu i jämförelse mot förr, gaf goda råd och vinkar om huru en ung man skulle uppföra sig och hvilka vägar han skulle gå och hvilka kunskaper han måste förvärfva sig för att komma sig fram som sjöofficer.

Under tiden hade det blifvit natt, men den ljusa sommarhimlen gaf ännu så mycket ljus, att magistern kunde se, hur baronessan kom smygande genom lönnallén. Förvaltaren hade redan fått öga på henne, och med hatten i hand gick han henne till mötes på bron, bad henne vara välkommen och frågade, om hon ville dricka ett glas i magisterns sällskap. Baronessan tackade och satte sig ned, drack på bönders sätt ur samma glas som förvaltaren och tycktes redan

på förhand vara onykter. Zigenaren visste inte, på hvilken fot han skulle stå. Å ena sidan ville han hedra sig sjelf med att visa sin älskarinna största vördnad; å andra sidan ville han få fram i hvilket förtroligt förhållande han stod till den förnäma damen, och detta kunde endast ske genom en närgångenhet, som emellanåt kom in på det ohöfviskas område. Så räckte han henne ena stunden glaset med böjdt knä och blottadt hufvud, än tog han henne om lifvet liksom af oaktsamhet, titlarna vexlade mellan ers nåd och du på ett mycket dumt sätt.

Sedan baronessan en stund skrytsamt berättat om sina höga förfäder, som hade tjänat under Kristian IV — tydligen den ende kung, som hon och förvaltaren kände till — bad hon zigenaren, som hon kallade Jensen, sjunga om grefven af Luxemburg.

Grefven af Luxemburg tycktes spöka i begges hufvuden till en grad, som gjorde magistern ännu mer orolig med hänsyn till deras conduite, och när zigenaren nu sjöng visan om igen och kastade blickar af hemligt förstånd på baronessan, gapskrattade denna, som om han hade hittat på någonting riktigt finurligt, och när sången var slut, frågade hon magistern, om han tyckte om den. Hvarpå denne svarade, att Jensen vore en stor och eminent sångare, som förtjente att tillhöra kungens berömda kapell. Deröfver blef zigenaren som tokig och sjöng ännu en visa om Ulspegel, och när han slutat den, reciterade han

utan att be om lof hela sagan om Fortunatus med lyckohatten. Magistern fann uppträdet out-
härldigt, och han frågade sig, hur han kunde
sitta och lugnt höra på en inbilsk, men talanglös
gatgycklare. Han reste sig till slut och sade
god natt, hvarefter sällskapet bröt upp och man
följdes åt genom trädgården. På förvaltarens
och baronessans slingrande rörelser kunde man
se, att de voro betydligt öfverlastade, och som
det var många saker att bära, erbjöd magistern
sin hjälp och tog vinkannen och kruset. När
man kommit upp i förstugan, öppnade barones-
nan, glömsk af alla försigtighetsregler, sin köks-
dörr och bad artigt magistern stiga på.

»Här ser så oordentligt ut», sade hon ur-
säktande, »men magistern är en snäll människa,
och nu skall Ni för resten se mina små djur.»

Den syn, som nu företedde sig för den oin-
vigde besökaren, öfvergick allt hvad han kunnat
tänka sig i sina vildaste drömmar.

Det var ett fullständigt hexkök. Väggar,
golf och tak voro svarta och blänkte af sot. På
spishällen stod mellan grytor och matrester en
hel rad glasflaskor och retorter till alkemistiskt
bruk. På golvet lågo högar af rofvor, kål och
lök, och på en vägg hängde en fårbringa så högt,
att hundarne icke kunde komma åt den. Hun-
darne sprungo omkring de inträdande, viftande
på svansen och nosande på den främmandes
strumpor. I en fällbänk låg en ung mennisko-
kropp under ett lakan, och man kunde endast

se ett lurfvigt bakhufvud. På hufvudgården hade en tupp flugit upp; han började gala, när zigenaren tände ett talgljus.

»Det är min gamla englagris», kelade baronessan med det brokigfärgade djuret, som hon hade tagit i sin famn. »Har magistern nånsin sett en tupp, som varit tjugu år och blind?»

Det ondsinta djuret högg efter magisterns finger, som han sträckte fram för att kittla det på halsen.

Nu öppnades en dörr till, och man steg in i ett mindre rum. Det första som der föll i ögonen, var en mycket stort tilltagen säng med sänghimmel och gardiner. I sängen stodo två gula danska hundar och fortplantade sig utan att någon af de inneboende tog notis derom. Rummets enda fönster var upptaget af fogelburar med grönsiskor och turturdufvor. I taket hängde en uppstoppad stork med utbredda vingar och med en förtorkad huggorm i näbben. I ett hörn lågo på golfvet två stora magra hundar vid sidan af en bur med kycklingar; i en korg sof en katt med sex ungar, och ur en dragkista framtog baronessan en kull ankungar.

Alla dessa djur spredo naturligtvis en förskräcklig stank, och golfvet var nersöladt af orenlighet.

Baronessan, som hade förevisat alla dessa sina älsklingar, gick nu att öppna dörren till det tredje rummet, och ehuru zigenaren gjorde en mängd otvetydiga grimaser åt henne för att hindra detta, släppte hon in magistern dit. Och

han befann sig i en stor sal, så fullproppad med möbler och hvarjehanda föremål, att det knappt fanns en bar fläck der. På golvet kunde man endast med svårighet sätta foten utan att trampa på någonting, ty der lågo högar af kläder och bjefs, böcker, planscher, kartor; i fönstren stodo bågare, vaser, kokkårl; och utmed väggarna trängdes skåp, stolar, sekretärer, om hvarandra och ofvanpå hvarandra, så att hela rummet såg ut som ett klädstånd men icke som ett boningsrum.

Efter slutad besigtning inbjöds magistern att sitta ner i sängkammaren och dricka ett glas vin af en ännu finare sort, och eftersom natten nu i alla fall var tillspillogifven och det led mot dagbräckningen, roade det magistern att se dessa människor blotta sina hemligheter.

Zigenaren slog i glaset och började på nytt att skrodera, pratade om sina egodelar, om sin gård, sina djur, och sedan han hade gått på en stund, for högmödsdjefvulen åter i honom och han ville sjunga, men magistern, som hade tröttnat på att vara narr åt en sådan kältring, stämde då lutan, som stod obegagnad, och räckte den till zigenaren, som med missnöjd uppsyn sköt den ifrån sig med den förödmjukande förklaringen, att han inte kunde traktera den. Magistern försökte med fiolen och harpan, men med samma resultat.

»Men baronessan spelar väl?» frågade han, vändande sig till denna.

Nej, inte hon heller.

För att hämnas frågade förvaltaren spottskt,

om inte magistern ville spela sjelf, hvarpå denne svarade med att spela en gavott.

Förvaltaren hörde på med andakt, men såg nedslagen ut, obehagligt öfverraskad, som om han blifvit narrad af den andre.

Derefter sjöng magistern och ackompanjerade sig på harpan, spelade danser på violinen och berättade till sist en saga.

Baronessan var hänryckt, men zigenaren satt der lik en våt hund, som fått stryk, och var redo att när som helst taga upp utmaningen till sångarstrid.

Under en paus sprang han också upp, harskade sig och utbrast:

»Nu skall jag be att få ta ett nummer!»

»Tig han vackert stilla, Jensen, med sin Luxembur!» afbröt baronessan honom.

Zigenaren skummade af afundsjuka och ilska och satt och lurade på hämd.

»Ja, magister Andreas är nog en riktig trollkarl», utbrast han, »men ta fram kycklingar ur en hatt, det kan han ändå inte!»

»Kan jag inte? Jo, min gode Jensen, jag kan alla hans konster och fler dertill!» svarade magistern godmodigt.

»Nej, det få vi lof att se! det få vi lof att se!» ropade baronessan och slog ihop händerna.

Magistern lät be sig en stund; derpå tog han upp ur fickan en liten flaska och en penna och bad om en bit brefpapper. Vätskan i flaskan var färglös, och när han hade skrivit på pap-

peret, syntes der inte ett spår till skrift. Derpå förseglade han brevet med harz. När han gjort detta, bad han zigenaren öppna brevet och läsa.

Zigenaren, som verkligen kunde läsa, vardt alldeles hvit i synen, när han fick se det ord, som nu mycket tydligt framträdde i blå skrift, och under det att baronessan förgäfvos sökte utleta dess betydelse, utbytte zigenaren och magistern en blick, som icke bådade godt.

»Nej, men hvad står der för slag?» frågade baronessan, som blef allt nyfikenare.

»Det står bara ett latinskt ord, Romani, som betyder romare», svarade magistern, under det han med sitt ena öga lät tattaren förstå, att han mycket väl visste, att romani äfven var zigenarnas namn på sig sjelfva.

Tattaren utkämpade en invärtes strid om, huruvida han skulle ge sig eller göra motstånd mot denna afrättning af hans personliga företräden gent emot baronessan; men en brännande törst efter att komma i besittning af den andres kunskaper gjorde att han gaf efter.

»Det kostar väl stora pengar att få sådant der bläck?» frågade han, på en gång butter och underdånig.

»Nej, det kostar rakt ingenting», svarade magistern. »Ni kan sjelf gå ned i trädgården och plocka den blomma, som kallas Ringblomma, och pressa saften ur den.»

»Ringblomma», upprepade zigenaren. »Men formeln, som man skall läsa, då?»

»Formeln? — Jaså, tror Ni verkligen på allvar, att jag befattar mig med att signa och besvärja? Jag skall säga Er en sak, Jensen! Om jag hade velat föregifva mig ega kunskap om förborgade ting, så skulle jag aldrig ha visat Er flaskan, men skulle haft i beredskap en bit papper, som på förhand var fullskrifven. Och så skulle jag ha ljugit för Er och sagt, att ingenting stod skrifvet der, när jag visade det hvita papperet för Er; och så skulle jag ha läst: *pax + max + nis + skaris*. Men nu visade jag ringblommesaften för Er, och jag säger: så och så är denna saft beskaffad, att när jag låter värmen från lacket inverka på den, så blir den blå. Hvarför den blir blå, det är mera än jag vet; jag vet bara, att den blir så!»

Zigenaren kunde inte förstå, att någon ville lära bort så värdefulla konster, som kunde användas till tysta förbehåll i förskrifningar. Men det plågade honom ännu i själen, att han dragit det kortaste strået i denna täflan, der han så länge fått gå och inbilla sig att han var den starkaste, och plötsligt for han upp, tog fram en smutsig kortlek ur fickan och skrek:

»Pass på nu, magister, så skall jag spå Er!»

»Det kan Ni inte», svarade magistern med förnäm öfverlägsenhet.

»Kan jag inte?» hväste zigenaren, som tilltrrodde sig fullkomlighet i den konsten.

»Nej, det kan Ni ingalunda!» försäkrade magistern. »Och Ni kan det inte af den orsak,

att Ni inte känner mig, inte känner mina föräldrar, inte min hustru, mina barn, mina förmän, och hos alla dessa hvila en del af mitt öde. Ni kan inte spå mig af den orsak, att Ni inte anar, hvad jag vet och kan, inte har begrepp om, hvad som sker ute i verlden nu för tiden, och inte vet, hur människors öde styres! Men jag kan spå Er, utan några kort och utan att läsa och signa! Vill Ni tro det?»

Zigenaren hade sjunkit ned på en stol och vred sin kropp som en orm under en stöfvelklack.

»Hm! Jaså, Ni kan spå mig!» blossade han upp igen.

»Ja, därför att jag känner Er», svarade magistern lugnt och bestämdt.

»Ni, åh, Ni vet ingenting om mig, inte det ringaste!» skrek zigenaren till med det sista försök till sjelfförsvar.

»Såå? Inte det», slutade magistern ordbyttet, i det han med sitt tonfall antydde, att han visste mera än han egentligen gjorde.

Derpå reste han sig.

Solen hade redan gått upp och föll igenom gardinerna in i rummet. Turturdufvorna kuttade och grönsiskorna sjöngo. Baronessan hade somnat på sin stol, och Ivan låg och snarkade i den stora sängen emellan de två bruna hundarne.

Zigenaren ville slå i mera vin, men magistern sade bestämdt nej, hvarefter hans värd följde honom ut i köket.

Der satt nu på sängkanten en ung flicka halfklädd och drog på sig strumporna, stirrande förvånad på den främmande så att hon glömde att dölja sina behag.

»Skäms du inte, din slyna!» skrek zigenaren och gaf henne en örfil, hvarefter han kastade ett täcke öfver henne.

Magistern skyndade sig att ta afsked och gick upp på sin kammare för att sofva ut efter den genomvakade natten.

Magister Törner hade icke fått en blund i ögonen efter den märkvärdiga natten nere hos baronessan. Han frågade sig upprepade gånger, hur det hade gått till, att hans själ hade kommit i beröring med en så lågt stående individ som zigenaren, så att hans tankar sysslade med denne, vare sig han var vaken eller sof. Kunde det vara en följd af den allmänna attraktionslagen, som drager fluida i skilda djurkroppar till hvarandra, som drifver människor att söka hvarandra, som åvägabringar ledning eller rapport mellan alla individer? Ensamheten, vanan att dagligdags flere gånger träffa endast en och samma person, ackommodationsförmågan, som gör umgänge mellan menniskor möjligt, intresset af att skåda in i själens hemliga verkstäder och särskildt i en själ af ovanlig beskaffenhet, som stod på det läg-

sta trappsteg och som en universitetsmagister icke ofta i sitt lif kunde få tillfälle att se — allt detta sammanlagdt hade åstadkommit, att zigenaren hade trängt sig in i magistrernas tankar och borrhått sig fast där som en integrerande beståndsdel, hvilken han ej kunde drifva ut igen.

Han hade för att sjelf få vara i fred velat hålla umgänget indifferent, men denna natt hade deras själar ett ögonblick törnat ihop, en gnista hade hoppat öfver från den ena till den andra, intressen hade korsats, och det var som om det låg strid i luften. Magistern hade tröttnat på sin tarfliga roll som beundrare af stackaren, hade visat sin öfverlägsenhet utan att ta i på skarpen, men hade oförsigtigt nog antydtt, att han sysselsatte sig med den andres person och angelägenheter. Zigenaren, som hade trott sig väl skyddad bakom sina lögnar, hade märkt, att han tagit miste, hade kännit ett öga hvila på sig, ett finger röra vid sina inelfvor, och så hade han vaknat ur sin säkerhet. Magistern märkte detta, och utan lust att spilla tid och krafter på att inlåta sig i en gagnlös strid med en lumpen och ärelös person, beslöt han sig för att på nytt insöfva honom i ro och låta det oundvikliga umgänget antaga så likgiltiga och vänskapliga former som möjligt, gömma sig inom sig sjelf och tillsluta ögonen för allt som han nödgades se och höra.

Med denna föresats gick han på söndagsmorgonen ned i trädgården för att få sig en prome-

nad. Man var nu i början af Juni månad, men ännu var intet land uppgräddt, och allt hopp om att se något planteradt var förbi.

Kvigor, getter, får och hästar gingo tjudrade vid fruktträdens stammar och betade ogräset. Getterna stodo på bakbenen och gnagde på dyrbara buskar och unga fruktträd; gångarne voro nedsmutsade af kreaturen, buxbomshäckarne nedtrampade, hönsen åto de omogna vinbären, och i körsbärsträden häckade skator och starar. Det var en förödelsens styggelse, som magistern icke kunde fatta att dessa människor med penningtillgångar ville finna sig i att skåda på; ty om de också inte behöfde inkomsten, skulle man tro att de åtminstone inte ville undvara nöjet att kunna spatsera i trädgården. Och allt detta feta ogräs, som såg så mörkt och giftigt ut, förhöjde det intryck af smuts, som framkallades af djurens orenlighet, nedtrampad rundt omkring i rabatterna, de små svarta mullvadshögarna, murkna grenar och brunt fjolårslöf.

Kardborren och nässlan, som alltid följa människans uttömningar, stodo der till flere alnars höjd, röjande hvad som brukar döljas, tistlarne hade, bortdrifna från fälten, slagit sig ned här; Tussilago, som folket på skämt kallar ymnighetshornet på grund af dess otroliga fortplantningsförmåga, hade breddt ut sig i stora grågröna mattor, och i de mörkaste vrårna hade som mörksens gerningar den otäcka bolmörten stuckit sig undan med sin kadavergula blomma, påminnande

om lik med lefradt blod. Magistern, som kom att tänka på de faror, som den giftiga örten kunde utsätta barnen för, lyfte sin käpp och anstiftade ett blodbad på djefvulstyget, då zigenarens jämrande röst hördes bakom en buske. Magistern blef ej särdeles öfverraskad, ty han var nu så van att se dennes smygande skepnad dyka fram och försvinna öfverallt bakom buskar och inhägnader — öfverallt der det fanns någonting att gömma sig bakom.

»Slå inte min bolmört, magister«, bad zigenaren..

»Är den också helig?» svarade denne, med skämtsam häntydning på snokmordet.

»Nej, det är den inte, men jag gömmer fröna!»

»Jaså, hvad gör Ni med dem då?» frågade magistern.

»Jo, de kan vara bra för många saker,» svarade zigenaren med en lömsk blick, som skulle antyda att han visste reda på mera än han ville ut med.

Magistern påminde sig längre fram denna tilldragelse med bolmörten och trodde sig därigenom fått bekräftelse på sina tidigaste intryck af att det låg något misstänkt öfver husets inbyggnad och deras förehafvanden.

Emellertid var detta endast inledningen till det som zigenaren ville säga; ty han grep genast tillfället till att sätta giftörten i förbindelse med någonting annat, som tycktes ligga honom på hjertat.

»Här finns för resten en och annan,» tog han upp ämnet med en eftertänksam min och sköt fram läpparne på ett djupsinnigt, hemlighetsfullt sätt, så som han alltid gjorde när han ljög, »här finns en och annan, som nog kunde behöfva en portion bolmört.

»Hvad menar Ni med det?» utbrast magistern, som kände sig förlägen likt en som orättvist misstänktes eller hotades. »Hvad är det som har händt?»

»Jo, det har händt det, att någon i morgse har stulit den ena påfogeln,» sade zigenaren med så stark betoning, att den skyldige måste känna sig träffad.

Magistern log vid tanken på att han skulle kunna misstänkas, men lät genast narra sig till att gå med på att diskutera saken, fast den icke angick honom. Det mystiska i sjelfva tilldragelsen, att en påfogel blifvit stulen midt på blanka förmiddagen tätt under husets fönster och från den inhägnade gården, der husfolket kom och gick, — allt detta framställde han genast som invändningar, då i det samma baronessan, Ivan och den lurfviga pigan kommo dit under larm och klagorop, jämrande sig öfver förlusten af fogeln.

Misstankarne kastades än på den ena än på den andra; platsen undersöktes, och man hittade ett stycke af fogelns långa stjert.

»Det är naturligtvis räfven», försäkrade baronessan, »för han brukar alltid plocka stjerten af hönsen.»

Zigenaren låtsade först gå med på denna åsigt, men tycktes likväl vara villrådlig om hvad han skulle tänka och lät de andra tala. Magistern ansåg det för alldeles otroligt, att räffen skulle midt på ljusa dagen ha vågat sig in, då den ju hade natten för sig, i det att påfoglarne sofvo i det fria.

Sedan man hade pratat fram och tillbaka, blef magistern ensam med zigenaren.

Saken vändes och vreds nu på alla möjliga håll, och magistern stannade förståndigt vid den mening, att endast en af sjelfva husfolket hade kunnat föröfva tjufteriet. Och när man så gick igenom personalen, måste misstanken helt naturligt vända sig mot de två nästan alltid osynliga snickarne. Men när samtalet började vända sig åt det hållet, gjorde zigenaren plötsligt helt om.

Nej, det kunde inte vara tal om; snickarne vore fullkomligt hederliga; men det fanns en annan, som säkert var den skyldige, och det var grindvaktaren, som bodde i stugan strax intill.

Magistern, som icke kunde tänka sig möjligheten af att en främmande midt på ljusa dagen skulle klifva öfver stenmuren och in på den öppna gården för att stjäla, ville icke genom motsägelse göra saken ännu mera invecklad; han lät därför samtalet falla och gick upp på sitt rum, obehagligt berörd af hela äfventyret, som han ej kunde förklara.

På aftonen, när han kom ned i trädgården, mötte han zigenaren, som gick och slog dank.

Af brist på samtalsämne föll talet på påfogeln. De hade först kommit i närheten af kalkonhuset, der tuppen redan hade krupit in, medan hönsen rufvade äggen ute under en liten halmstack. Magistern, som inte visste hvad han skulle säga, lät nu det yttrande undfalla sig, att det vore omöjligt för en människa att taga en påfogel med händerna.

»Jo, det skall Ni få se att man kan,» svarade zigenaren, hvars motsägelsselust tycktes bli eggad. »Kan man ta en kalkontupp, så kan man också ta en påfogel.»

Och i ett nu hade han slagit armarna om den stora argsinta fogeln och tryckte den tätt till sig som en kattunge, och för att ytterligare bestyrka möjligheten af grindvaktarens förmenta tjufnad, försäkrade han sig ha sett personer, som kunde fånga en dufva på marken. För resten fanns det folk, som kunde så många konster; han kände — det vill säga, hade hört talas om folk, som lockade andras höns och ankor till sig med korn, som de lade i långa strimmor, och mest durkdrifna af alla voro hästmånglarna. Året förut hade de stulit en röd häst från grannen, bonden upp vid korsvägen, och man hade sedan aldrig sett ett spår af den. Men han visste nog, hur de buro sig åt. De kunde förändra färgen på en häst genom att smörja in den med någonting så att håren föllo af, och de nya hår, som växte ut, fingo aldrig samma färg som de affallna, och dessutom kunde man alltid genom några snitt

med en knif ställa till med en bläs på hästen, ty det blef alltid hvitt på de ställen der man skurit.

Detta var idel nya och okända saker för magistern, så att han i sin ifver efter att höra på glömde att fråga, hvar förvaltaren hade inhämtat kännedom om allt detta. Och de promenerade vidare, fördjupande sig i ett samtal, som tycktes djupt intressera zigenaren. De öfvergingo till stölder i allmänhet, och zigenaren uttryckte sitt förakt för tjufvarne, som i regeln inte förstode de två vigtigaste punkterna i all tjufnad,

»Hvad är det då för slag?» sporde magistern i så oskyldig ton som möjligt, medan de satte sig ned på en stenbänk vid brädden af dammen.

»Jo-o, ser Ni» — här funderade zigenaren ett ögonblick — »den ena är att alltid vara utan medbrottslingar, och den andra är att ha två vittnen i beredskap.»

»Ni menar för att konstatera alibi? Vet ni hvad det vill säga?»

Zigenaren såg begrundande ut ett par sekunder och tycktes ej veta något om alibi, men ville som vanligt icke röja sin okunnighet, hvarför han svarade:

»Säg Ni först, hvad Ni menar med — hm, så skall jag efteråt säga min mening.»

»Alibi», tog magistern till orda, »är det vigtigaste vid hvarje defension, ty om jag kan bevisa, att jag vid det ifrågavarande tillfället har

varit annorstädes än der som förbrytelsen begicks, så är jag frikänd.»

»Just hvad jag tänkte säga,» afbröt zigenaren ifrigt lyssnande och med oförställd glädje i sitt bleka ansigte. »Men», fortfor han, »att vara ensam är ändå den första regeln vid all stöld.»

»Ja, det kan nog så vara», menade magistern, »men viktigare är dock att icke under någon form lemna efter sig någon corpus delicti. Vet ni, hvad corpus delicti är?»

Ja, det visste han nog så der temmeligen, hvad det var för slag, men kunde inte uttrycka det så bra, och därför ville han gerna höra magisterns mening först, så skulle han sedan säga, om han menade samma sak.

»Corpus delicti», svarade magistern, som nyligen hade studerat juridik, »kan vara ett föremål, som finns i den anhållnes ego, eller också ett föremål, som tjuften lemnat efter sig på det ställe, der stölden begåtts — eller t. ex. vapnet, om det är ett mord,» tillfogade han. Var det så, Ni mente?»

»Ja, i det närmaste,» svarade zigenaren raskt, ehuru något lång i synen.

»Vidare», fortfor magistern, som inbillade sig vara i katedern — något som var en farlig vana hos honom — »vidare bör den anhållne alltid erkänna alla detaljerna, men förneka hufvudsaken. Mördaren skall vidgå, att han var tillstädes på mordplatsen, för den händelse någon har sett honom, men han skall alltid ställa det

så att han med något sken af sanning kan påstå sig ha varit der i ett annat ärende. Det dum-maste man kan göra är att neka till allt; då trass-lar man bara in sig i motsägelser. Och det aldra dummaste är att icke hålla tand för tunga, utan ge sig luft i hotelser och önskningar, så att man efteråt, ehuru oskyldig, kan bli tagen för hufvudet för saker, som man aldrig har begått. Ni är en oförsigtig karl, Jensen! Här om dagen uttalade Ni en önskan om att åskan måtte slå ned i stallet, så att Ni kunde få ut brandassuransen och bygga ett nytt. Tänk nu, om stallet brunne i natt! Jag skulle naturligtvis genast misstänka Er, allden-stund Ni hade yttrat en önskan om att det måtte ske och alldenstund Ni skulle ha fördel af att det skedde, utan att Ni därför behöfde vara skyldig.»

»Skulle Ni angifva mig?» insköt zigenaren hastigt.

Nu måste magistern tänka sig för, och det gjorde han grundligt.

»Ser Ni», tog han slutligen till ordet, »det finns någonting man kallar antydningar och nå-gonting man kallar angifvelser. Antydningar be-tyder, att jag hyser misstanke och enskildt med-delar myndigheterna denna min misstanke i den afsigt att de skola anställa sjelfständiga undersök-ningar, på hvilka de uteslutande ega att bygga den eventuella häktningssätgården. Men — fort-for han, det finnes i vårt rättsväsende så mycket föråldradt och dåligt i förfaringssättet, att jag för min del kunde önska att se mycket deri förändradt.

— Säg mig en sak, tänker Ni inte att utpeka grindvaktaren såsom möjligen skyldig till stölden af fogeln?»

Zigenaren svarade hastigt:

»Nej det vågar jag inte, för han står väl hos myndigheterna.»

»Det borde Ni laga att Ni också gjorde, svarade magistern, som ville ge den andre en liten påminnelse. »Och jag förstår inte, hur Ni kan hata den, som beskyddar er egendom och utan hvilken Ni inte skulle kunna sofva lugnt en enda natt.»

Zigenaren utbröt i förbannelser mot grindvaktaren, lät förstå, att denne vore den värsta rackare man kunde tänka sig, och hetsade upp sig till den grad, att det slutligen undslapp honom, att han önskade se honom med afskuren hals på en dikeskant. Derpå hejdade han sig plötsligt och vände ånyo talet på förbrytelser och förbrytare i allmänhet. Magistern, för hvilken en ny, okänd synkrets öppnade sig, och som hade undrat öfver att zigenaren, som misstänkte grindvaktaren, icke stämde honom, beslöt nu känna sig före, om det möjligtvis kunde finnas något hemligt skäl till att zigenaren icke vågade röra vid grannen. Han anslog därför åter sin docerande ton, som om han fortsatte sitt föredrag om rättegång och rättsskipning från rent filosofisk synpunkt.

»Ett mycket vanligt förfaringssätt hos durckdrifna förbrytare är att implicera i saken den person, som kunde väntas blifva det farligaste vittnet.

»Hvad menas med implicera?» frågade zigenaren ifrigt och nyfiket.

»Det finns många sätt att implicera på. Ett sätt är att låta det vittne, man fruktar, få se så mycket af förberedelsen till brottet, att vittnet vid gerningsmannens häktning kan uppgifvas vara invigd i förbrytelsen och ha förtegat den någon tid; men på samma gång gäller det att inte låta honom få se så mycket, att han vågar anmäla saken för myndigheterna. Begriper Ni dilemmat eller snarar? Vare sig vittnet angifver eller icke angifver, kommer han att hänga med i saken eller impliceras i den.»

»Det är storartadt!» skrek zigenaren utom sig. »Det är storartadt!» Och hans ansigte strålade af hänryckning.

»Ett annat sätt» fortfor magistern, »som förbrytare af rang också pläga begagna, är att i förväg söka etablera inhabilitetsskäl mot vittnet. Vet Ni, hvad inhabilitet är? Som inhabilitetsskäl räknas släktskap eller till och med endast trolofning eller lös förbindelse med släkting till den instämnda; vidare räknas såsom inhabil att vittna en uppenbar ovän eller afundsman. Således skulle era snickare vara inhabila som vittnen mot grindvaktaren, om det vore bevisligt, att de hade lefvat i fiendskap med honom.

»Nej är det verkligen sanning!» skrek zigenaren och ville fatta magistrerns hand. »Hvad Ni måtte ha läst och studerat många slags skrifter för att kunna ha reda på så mycket!»

Derpå ångrade han att ha visat sig hänryckt, och högmodsdjefvulen for i honom igen.

Ja, jag skall förresten säga Er, att jag också har läst en hel hop,» upplyste han; »magistern har kanhända inte läst historieboken om grefven af Luxemburg?»

»Nej, det har jag inte,» svarade magistern sanningsenligt. »Men jag har hört talas om honom, och jag har hört Er sjunga visan om honom.»

»Åh, det är en bok det, ska' Ni tro» — sade zigenaren och gjorde sig vigtig öfver den andres okunnighet — »det är en bok, som hvar menniska kan lära någonting af, och så är den så rolig. Tänk bara, en grefve, som stjal och mördar och som polisen aldrig kan få tag i, hur gerna den än vill! Det var en förslagen karl, må Ni tro. Tänk Er, han gick ut på kyrkogårdar och galgbackar, der man gräfde ner lik, och så förgiftade han nålar, som han efteråt satte fast i stolsitsen hos dem, som han ville göra sig af med; för ser Ni, lik äro förgiftade. Och när han tog något, så tog han aldrig annat än pengar, för se dem kan man inte känna igen, och de rullar i väg igen som de kommer; men klenoder och juveler tog han aldrig, så att när polisen kom och skulle göra undersökning, stod inte det ringaste att finna!»

Han hade talat med värme, men höll nu plötsligt inne, som om han ångrade hvad han sagt.

Och för att öfverskyla det fel, han begått, vände han sig argt mot grindstugan, som kunde skönjas mellan buskarne, knöt näfven och for ut:

»Ja, det finns så många rackare här i verlden, och det är en elak sälle, den der grindvaktaren!»

Magistern kände sig illa till mods efter detta samtal, och i det han till hälften ångrade sig vid tanken på allt som han sagt under loppet af denna afton, gick han orolig till sängs.

Åtta dagar senare tog magister Törner sin vanliga morgonpromenad i mycket betryckt sinnesstämning; ty den föregående veckan hade varit rik på tilldragelser, som kunde ha rubbat äfven en lugnare naturs jämnvigt. Dagen efter samtalet om förbrytelser och förbrytare hade magistern på sin vandring i skogen funnit några blå bröstfjädrar af den stulna påfogeln och hade tagit dem med sig hem; hade förevisat sitt fynd och trott sig dermed ha fritagit grindvaktaren från misstanke, eftersom det funna bytet så godt som bevisade, att råfven var den skyldige. Men man hade mött hans påståenden med misstro, och zigenaren hade invänt, att riktigt utstuderade spetsbofvar alltid förstodo att afleda uppmärksamheten och anbringa en falsk 'corpus delictum'. — Der fick magistern nu igen sina lärdomar för första gången — corpus delictum!

Men nästa morgon hade magistern funnit några af slagvingarnas fjädrar skarpt afskurna med en knif, och när han kom hem med dem, triumferade zigenaren och förklarade, att räfven väl ändå inte gick med knif i fickan.

Påföljande natt var kalkontuppen bortstulen, utan att man kunde upptäcka ett spår af den.

Nästa afton hade magistern stått vid jerngrinden tillsammans med zigenaren, då lagmannens son, som var egendomsegare, hade kommit ridande, hållit inne sin häst och häftigt frågat, om han kunde få köpa ankbonden, som han såg rulta omkring på gräsplanen. Zigenaren svarade honom höfligt, att han icke kunde sälja den.

Om natten försvann ankbonden.

Det fanns här några omständigheter, som gjorde tilldragelserna rätt oförklarliga. Om räfven hade tagit kalkontuppen, som satt inne i ett skjul på sin pinne och hade krafter att försvara sig, hvarför hade den då inte tagit hönan, som låg på ägg i halmen på den öppna platsen utanför — så mycket mera som sakkunnigt folk försäkrade, att räfven icke kunde ta en kalkontupp, men väl en höna?

Och vidare: hvarför skulle ankbonden just bli bortstulen natten efter lagmanssonens besök. Att fatta misstanke till en rik och förnäm man skulle vara rena vanvettet, och ingen på gården vågade antyda något i den riktningen. Låg det någonting bakom detta, eller var det ett tillfälligt sammanträffande af omständigheter? Nå men

fjädrarne, som med uppenbar afsigt voro utlagda i magistrerns väg, för att han skulle hitta dem? Hvad kunde meningen vara med det? Om grindvaktaren var tjuften, skulle han väl ändå inte gå och lägga fram bevis för att det inte kunde vara räffen! Lika litet skulle snickarne göra det, om de varit skyldiga. Hvem hade då lagt dit fjädrarne, och i hvilken afsigt? Idel gåtor!

Dessutom hade i dagarne både fogden och gevaldigern kommit till Bögely för att undersöka stället, der stölderna begåtts. Baronessan och zigenaren hade beredt fogden ett festligt mottagande, bjudit på vin och skickat efter magistrern, som de hade föreställt såsom ifrig danskvän, hvar efter de hade berömt honom och skrutit med honom omåttligt, som om de ville skrapa guld af honom för att dermed förgylla sig sjelfva och sitt. Zigenaren hade till och med framhållit magistrern som sin gode och intime vän, sin lärare, sin förtrogne, så att magistrern slutligen kände sig beklämd och, så vidt det var möjligt utan att såra, hade tillbakavisat detta smicker. Och det märkvärdigaste med den historien var att alldeles samma presentation hade upprepats vid gevaldigerns besök, som egde rum kort efter fogdens.

Derefter hade i stor hast grindvaktaren blifvit instämd för birkedomaren i Helsingborg, icke för stöld af foglarne, men af några träplankor, och skulle därför i arresten, då plötsligt zigenaren i egenskap af käre hade uppträdt som ädelmodig och afstått från alltyrkande på straff,

hwarefter grindvaktaren med tårar i ögonen hade tackat sin välgörare, hvilken också af birkedomaren erhöll beröm för sitt vackra beteende.

Men dagen innan parterna gingo inför rätta, voro de två snickarne försvunna och ersatta med två nya, somingo uttrycklig befallning att icke sätta sin fot inom dörren hos grindvaktaren, som hölle lönnkrog.

Händelserna hade hopat sig på hvarandra, så att magister Törner icke hade kunnat följa med och utleta betydelsen och sammanhanget, allraminst af följande senast inträffade, som öfverraskade honom mera än alla de andra tillsammans. Han hade nämligen en morgon på sin kammare funnit den burrhåriga flickan sysselsatt med att bädda upp hans säng, och vid efterfrågan hos sin hustru hade han fått veta, att hon blifvit anställd hos dem som tjensteflicka på rekommendation af förvaltaren, hos hvilken frun hade hört sig för efter en piga, som kunde gå henne till handa i huset. Dertill kom, att pigan af snickarne i huset hade uppgifvits vara zigenarens syster, något som denne icke ville erkänna, så att hon liksom Ivan måste titulera sin bror för monsieur.

När magistern nu hade hunnit igenom bokskogen och beträdde granparken, der en öfvertäckt stig af unga granar förde vandraren uppför en backe, — det var der han hade hittat påfogelsfjädrarne, — hade han dock någorlunda ordnat sina intryck och som hufvudsumma fått ut,

att der i huset försiggingo hemlighetsfulla saker och att man var i full gång med att spinna omkring honom ett nät, till hvilket han kanske sjelf hade lemnat garnet utan att veta det.

Hvad afsigten var med allt detta, kunde han icke utleta, ty zigenaren gjorde sidosprång och ställde till med villospår liksom haren på snömark, och han förmådde icke följa hans förvirrade hjernas nycker. Men gent mot alla sina misstankar kunde han ställa upp endast ett motskäl: mannens goda ekonomiska ställning, som måste fritaga honom från frestelsen att bli tjuf.

Mellan zigenaren och magistern hade under de senaste dagarne ett godt förhållande rådt, måhända mera vänskapligt än eljest från den förres sida och mera krypande; men den gamla sjelfsäkra tonen, som denne under den första tiden hade antagit, återkom nu, då magistern icke längre tryckte honom med någon oombedd visdom, vare sig i musik, jordbruk eller trollkonster.

Baronessan visade sig aldrig, och sången och musiken hade förstummats der nere, hvaraf magistern slöt att zigenarens uppträdande som artist icke mer gjorde någon verkan på hans käresta, men hvaraf han också drog den för honom sjelf obehagliga slutsatsen, att det hade blifvit något agg qvar från den der qvällen, då han hade öfverglänst charlatanen och baronessan hade tystat ned dennes sång.

På skogsstigen sken solen ned mellan de unga granarne, och magistern gick och betrak-

tade färska fotspår, som stodo tecknade i de nedfallna barren och som icke kunde vara hans egna, då i samma stund en skata flög upp inifrån det täta buskverket och skrikande försvann ofvanom grantopparne. Magistern tvärstannade, stirrade in i mörkret och fick syn på boet, som låg mellan grenarne och stammen på en ung gran. Ett knippe solstrålar bröt in och kastade ett gulgrönt ljus på stammarne. Plötligt häftade magisterns blick vid ett träd, i hvars bark åtskilliga tecken voro inristade med en skarp knif och så djupt att det hvita träet lyste fram och kådan hade runnit i tårar och strimmor ända ned till granens fot.

Magistern betraktade de ganska tydliga tecknen, hvilkas utförande vittnade om mycken öfning och en säker hand, och det, som dervid först slog honom, var deras likhet med de tecken, som de vilda indianska folkslagen i vestern brukade och som han hade sett afbildade i en resebeskrifning från Nya Sverige vid Delaware-floden. Men det föll icke honom in att sätta de två skriftarterna i någon förbindelse sins emellan. Emellertid kunde han förstå så mycket, att bildskrift eller hieroglyfer torde vara beslägtade hos alla folk, och då han här såg en hand, en nyckel och ett öga afbildade, drog han den slutsatsen att det genom jämförelse, undersökning och någon kombinationsförmåga skulle bli möjligt att tyda dessa teckens mening och derigenom komma på

spåren hemligheter, som kanhända anginge honom mera än han ville tro. Han tog emellertid upp sin anteckningsbok och aftecknade hieroglyferna så noggrant han kunde. Men i stället för att vända om hemåt, sedan han gått stigen ut ända bort till grinden, vandrade han vidare bort mot inhägnaderna för att sätta i verket ett beslut, som han länge hade närt, att göra besök hos sin granne för att få några närmare upplysningar om de människor, hos hvilka han hyrt sig in och hvilka nu tycktes förhafva hemliga planer med honom och vilja blanda in honom i sina angelägenheter.

Det var emellertid med det fasta beslutet att icke säga ett ondt ord om sin värd eller kasta den ringaste misstanke på honom, som han en halftimme senare trädde in i hemmansegaren Virups förstuga och träffade en piga, som han bad anmäla sitt besök.

När han steg in i spiselrummet, såg han värden sitta på ungsbänken och med sina skarpa grå ögon betrakta den inträdande utan att resa sig, i det han bad om ursäkt för att han blef sittande, emedan han hade gikt i benen.

Magistern var på det klara med, hvad den der gikten hade att betyda, och begrep, att den skulle bemanla ohöfligheten; han tog därför utan vidare plats i bästa länstolen och behöll hatten på, ursäktande sig med att han led af hufvudvärk.

Derefter framförde han sitt ärende

»Jag kommer,» yttrade han, »både för att helsa på hos en granne och för att be om en tjänst. Ni vet förmodligen hvem jag är, men säkerligen inte, hvad jag har att uträtta här i trakten. Jag är emellertid bland annat växtsamlare, och för detta studiums skull nödgas jag emellanåt stiga öfver gårdsel in på andras mark; tillåter Ni, att jag går in på edra fält, om jag lofvar att inte trampa i säden?»

Hemmansegaren gaf utan betänkande sitt tillstånd, ovan vid så mycken artighet från fienders sida, ja han veknade så att han sjelf ansträngde sig för att fortsätta samtalet, som från början icke tycktes vara lockande för honom.

»Nå», knöt han vid, »Ni bor således på Bö-gely; hvad tycker Ni om er värd?»

Det var just den frågan magistern hade längtat efter, och han grep den begärligt:

»Det är en rask karl, synes det mig, så vidt jag kan döma.»

»En smula slusk, eller hur?» flinade hemmansegaren.

»Det har jag inte märkt», svarade magistern.

»Han förstör ju både baronessans pengar och egendom.»

»Anser Ni verkligen det?» frågade magistern på nytt, fast besluten att genom motsägelser få fram sanningen. »Han är ju dock förvaltare utan aflöning och går sjelf som en dräng bak plogen, slår gräs och vattnar djuren, så att man kan tycka han gör skäl för födan.»

»Jo, jag vet, att Ni är god vän till honom», svarade hemmansegaren, »och därför vill jag inte säga något ondt om honom!»

Nu blef magistern rädd! God vän till honom! Men han ansåg det ännu vara för tidigt att draga sig ur elden.

»Hans vän? Hvad menar Ni med det? Vänskap kan endast finnas mellan personer af samma bildningsgrad», citerade han ur Ciceros *De amicitia*, »och någon förtrolighet har jag icke hedrat förvaltaren med.»

»Ja naturligtvis», svarade hemmansegaren och såg menande ut, »jag vet naturligtvis ingenting annat än man berättar! — Här i trakten gäller han för den största tjufstryker som gått i ett par skor, och kommer inte baronessan på fattighuset före mikaelisdag, så är det min själ ett underverk.»

»Nej, hvad säger Ni? Tror Ni verkligen det?» utbrast magistern. »Är baronessan då inte välbergad?»

»Ja, hon har ju egt åtskilligt, men det har den der sällen förslösat, och det har redan gått så långt, att man gör utmätning för skatter och väghållningsavgifter. Men han är en förslagen karl, och när fogden kommer och skall ta djuren, så äro de skrifna på Jensen, såsom hans egendom.»

Magistern hade fått bekräftelse på det viktigaste af det, hvarpå hela hans byggnad af misstankar hvilade, eller att baronessan var utfattig;

och nu begrep han, hvarför gården fick förfalla, hvarför man der kokade skämd mat, hvarför . . . Här stannade han, och för att inte komma i frestelse att utveckla sina tankar högt, lät han det vara nog med frågor, reste sig, tackade för visad välvilja och tog afsked.

Hemmansegaren såg förvånad ut öfver samtalslets bråda afslutning, och glömmande sin gikt reste han sig för att följa gästen ut.

I förstugan föll det magistern in att han borde säga allt och med kraft tillbakavisa hvarje misstanke om att han var zigenarens vän, något som folk lätt kunde tro, när han på detta vis utan vidare affärdade hvarje meddelande från grannen, som denne kanske hade gett i vänskapligt syfte. Men den ena tanken korsade den andra, och hemmansegarens ansigte uttryckte redan en sådan köld, att han icke kom sig för att säga någonting, utan lyfte på hatten och gick.

Han hade en känsla af att han hade begått en dumhet, medan han gick ut genom grinden för att öfver ängen vandra hem igen. Men det var för sent att vända om, isynnerhet som han såg zigenaren gå och vakta utanför trädgården i närheten af gårdslet och han troligtvis redan var upptäckt.

Han ville ogerna utsätta sig för ett möte med Jensen just nu, när han kom från grannen, för hvilken han ju blifvit varnad, men här fanns ingen möjlighet att undkomma, och det enda han kunde göra var därför att gå rakt mot fienden.

Jensen gick med böjdt hufvud, höll en stång i handen och låtsades uppmäta marken, utan att låta märka att han såg magistern nalkas.

Denna helsade högljudt god morgon. Zigenaren spelade förvånad, men sade ingenting, hvarför magistern beslöt att sjelf gå rakt på saken och säga allt, som kunde sägas, utan att sanningen kom alltför tydligt fram.

»Jag har varit öfver till vår granne för att be om lof att få gå öfver hans mark», förklarade han.

Zigenaren framtvang ett leende, som skulle vara vänligt, men på samma gång ligkigtigt för den sak som förelåg. Han teg fortllrande.

Återtåg var ej möjligt för magistern; han måste gå på, till och med om han skulle råka vilse, hvilket han då också grundligt gjorde, ty ett oemotståndligt behof att ursäkta sig kom plötsligt öfver honom. »Ni har icke vännér här i trakten, Jensen», sade han. »Hemmansegaren derborta talade illa om Er.»

»Det tror jag, det!» svarade zigenaren. »Ty han gick på sin tid och slog efter baronessan och hennes pengar, men när det inte tog skruf, fick jag soplåren öfver mig.»

Detta var säkerligen lögn, tänkte magistern, som var van vid att zigenaren alltid torkade af sin smuts på andra; men han låtsades sätta tro till beskyllningen.

»Det sade jag honom också», fortfor han, »och jag sade honom mera dertill, derför att

jag kunde höra, att han var afundsjuk. Jag berömde Er, Jensen, som en rask karl och en oegennyttig karl, som sjelf gick och arbetade på åkern, fastän Ni var förvaltare, och det gör ingen annan förvaltare i hela landet; och jag lät honom veta, att baronessan inte gerna kunde hysa någon godhet mot Er, när hon låter Er släpa så der utan lön.»

Här lät zigenaren narra sig, ty han trodde obetingadt på att magistern icke kunde ljuga, enär han icke hade ljugit någon gång förut; och i tacksamheten öfver att ha lyckats intala magistern sina lögner, grep han hans hand och tryckte den med oförställd rörelse, prisande sin lyckliga stjerna, som låtit honom ändtligen träffa på en hederlig människa, hvilken talade godt om honom. Och han gaf efter för sin rörelse, öppnade sitt hjerta, berättade om de senare årens missväxt, som hade ruinerat dem, om elaka människor, som hade narrat dem på pengar de lånt af dem, om sina bekymmer med att hvar vecka skaffa mat åt människor och djur, om allt, som kunde väcka medlidande med hans person och hans ställning.

Magistern begagnade tillfället, medan mannen var vek om hjertat och tycktes vara hågad att lyssna till ett godt råd, till att föreställa honom det tokiga i att icke odla jorden, som ändå kunde ge bröd, och sökte öfvertyga honom om att det vore en bättre ekonomi att hyra folk till att sköta jorden och arbeta ute på egorna, än att

förvaltaren sjelf gick och förspilde sin tid med detta.

»Om Ni ligger på en bänk, röker pipa och håller öga på ert folk, så är det mycket mera värdt än om Ni, som är stadsmenniska med fina vanor, går här och släpar», slöt han sin förmaning.

Detta att ligga på en bänk och röka pipa måtte ha tilltalat zigenaren i högsta grad, ty för första gången medgaf han, att magistern var en vis man, full af goda råd, som han tacksamt skulle dra nytta af.

Magistern lemnade sin tacksamma discipel med det medlidande man känner för en olycklig, som nedlåter sig till att beklaga sig, och med den lugna tillfredsställelse, som känslan af att ha gjort en annan sig förbunden medför. Han kände sig efter detta utbrott tryggare gentemot zigenaren, och då han icke längre var rädd för honom, försvann allt agg öfver små oförrätter och oförsåmdheter, och han glömde alla sina misstankar, som dock nyss hade bekräftats af de upplysningar han fått om mannens ekonomiska ställning.

I särdeles ädelmodig sinnesstämning gick han genom trädgården, då han fick se en menniska ligga framstupa på marken vid foten af solvisaren; han upptäckte genast att det var den burrhåriga pigan.

»Hvarför ligger Magelone här?» frågade han, förundrad öfver att se flickan ute vid

denna tid på dagen, då hon brukade städa hans rum.

Flickan reste sig långsamt, och i det hon med handen dolde sina af gråt svartstrimmiga kinder och röda ögon, snyftade hon:

»Frun har kört bort mig!»

»Hvarför det då, mitt barn», sporde magistern vidare.

Pigan teg en stund och framsnyftade derpå:

»Frun sade, att jag inte var fin nog, men jag har bara den klädning jag går och står i, och det kan jag inte hjälpa.»

Magistern såg på den lurfviga pigan, som var mycket smutsig, men utpyntad med två perlhalsband och ringar i öronen. Och ehuru han mycket väl insåg rätta förhållandet, hade han icke hjerta att säga henne hvad han tänkte om saken; han bad henne därför icke vara ledsen på frun, som var mycket sjuk och säkerligen inte hade menat illa.

Pigan tittade på magistern genom de utspärrade fingrarna och frågade med så bedjande röst hon kunde:

»Men magistern tar nog tillbaks mig igen?»

»Ja, ser du, mitt barn, de der sakerna lägger jag mig inte i. Dem har min hustru att ställa med!» svarade han och fortsatte sin väg, förstämd öfver detta försök att begagna honom till att afgöra en tvist, som han ej kände något om.

När han kom fram till trappan, stod hans barnflicka der och piskade sängkläder.

»Hvad är det som har händt med Magelone?» frågade han.

»Jo, det är en snygg jänta», svarade flickan. Hon har gått och fört med sig ohyra i sängarna och så har hon skaffat barnen utslag. Frun har ofta förbjudit henne att kyssa dem, men ändå så gör hon det. Och när hon nu blef oppsagd, hväste hon som en katt och svor och förbannade sig på att det skulle det svenska packet nog få betala.»

Medan pigan gaf luft åt sin harm, märkte magistern, att någonting rörde sig bakom en gardin i våningen der baronessan bodde, och han förstod att man lyssnade.

»Det var en ledsam historia», sade magistern liksom för sig sjelf, medan han gick upp på sin kammare, uppfylld af oroliga aningar, efter allt hvad han kände till om tattarens oförsönliga hämdlystnad, när de på något sätt kränkts. Men så mindes han det vänskapliga samtal han nyss haft med brodern, och derefter gingo tankarne vidare tillbaka till morgonvisiten hos grannen, de upplysningar han der fått, de hemlighetsfulla inskrifter han hade sett. Och allt det mörka och otrefliga, som tilldragit sig i huset, upprullade sig för honom, så att han i ett ögonblicks våldsamt längtan efter att vara utanför alltsammans fattade det beslutet att resa bort från

alltihop, sak samma hvart, bara så fort som möjligt!

Här, det kände han på sig, förehades ting och spunnos ränker, som började draga sig tätt ihop om honom och hotade att qväfva honom.

ANDRA DELEN.

ur tjensten talade han ej ett ord, men en vild glöd tycktes brinna i hans ögon när han mötte något af magisterns barn eller tjenstefolk, och de sistnämnda måste nu akta sig väl för hundarne, som lömskt blefvo tussade på dem från alla möjliga smygvrår af Ivar och Magelone. Och barnen vågade man icke mera låta gå fritt omkring nere i trädgården; de höllos inne på rummen utom de tider på dagen, när barnflickan promenerade med dem.

Vid magisterns upplysning om att han tänkte flytta hade zigenaren icke haft lålamod att höra förklaringen till slut, utan hade genast förrådt sig och med ett elakt grin gjort uppmärksam på kontraktet, hvartill magistern ögonblickligen hade svarat, att kontraktet icke kunde tvinga honom att bo qvar der, men blott till att betala hyra till flyttningsdagen i Oktober.

Uppsägningen hade icke desto mindre gjort förhållandet ännu mera spändt, om än zigenarens beundran hade växt för denne man, som inte försökte svänga sig ifrån en förpligtelse till att betala ut pengar, och som utan protest lät narra sig i affärer.

Lusten att flytta derifrån hade betydligt stegrats hos magistern, sedan han gjort en efter hvad han tyckte oroande upptäckt. Han hade nämligen, trots ständiga påminnelser under ett par månader, icke ännu fått lås i dörren till sitt rum, så att den stod oläst dag och natt. En eftermiddag hade han märkt, att det hade varit

någon inne der och rört hans böcker, medan han varit borta. Han upptäckte, att man hade vändt upp och ned på hans afhandling om proberkonsten och att den bar spår af smutsiga fingrar. Zigenaren hade således varit der, och i stället för att be om tillåtelse att få låna boken, hvilket ej skulle ha vägrats honom, hade han, af ren lust för att stjäla, stulit sig till att läsa den. Förargad hade magistern skickat efter en smed och låtit denna gå ned till baronessan för att be om betalning, hvilken han också ordentligt hade fått. Men då magistern hade låtit undfalla sig ett likgiltigt ord om hvad han hade gjort, till zigenaren, hade denne icke kunnat dölja sin harm eller förlägenhet, ty han förstod nog att han var upptäckt.

Luften var nu så laddad, att en explosion kunde väntas i hvarje ögonblick, men man sökte på ömse sidor undgå stridens utbrott, då ju skilsmessan var så nära förestående. Och längtan efter den stunden hade synnerligen häftigt gripit magistern efter två nya händelser, som nu då husets ruin var honom bekant måste förefalla honom så obehagliga, att han helst ville vara långt borta från alltsammans. En morgon kom han nämligen ned i trädgården och såg de två snickarne sysselsatta med att i största hast hoplimra en gödselvagn, i form af en likkista med snedt uppstigande lock. För att säga något framkastade magistern på skämt:

»Hvad skall ni använda den här likkistan till?»

Den ene snickaren var rask att svara och slog likaledes an en skämtsam ton.

»Ja, det är nog inte första gången man har kört lik i en sådan här.»

»Hvad menar Ni med det?» frågade magistern, som hörde, att det låg ett slags allvar under svaret.

»Jo, förstår Ni, jag menar, att det är i dyngvagnen man brukar hitta barnlik!» sade snickaren. »För se far min var fångknekt, och då får man ju höra ett och annat.»

Zigenaren hade stått tyst bredvid och tittat ned i marken.

Nu slog han upp ögonen och afbröt det obehagliga samtalet.

»Trädgården skall göras i ordning, och jag skall därför hemta gödsel från Landskrona rytteristall, som jag har ackorderat med.»

Magistern skulle icke ha lagt märke till denna obetydliga tillfällighet, om han icke på sin fortsatta promenad genom trädgården hade träffat trädgårdsmästaren nere vid drifhuset.

»Skall ni gödsla jorden midt på sommaren?» frågade han denne, egentligen utan synnerlig lust att få veta något.

»Ja, sådant jordbruk har jag aldrig varit med om förr, men förvaltaren säger, att han har träffat bestämdt aftal med kungliga ladugården vid Helsingborg och att han inte vill vänta!»

»Hvad för slag?» började magistern, men höll genast inne, fast besluten att icke säga nå-

got, som kunde göra zigenarens lögnaktighet uppenbar.

Följande natt, när vagnen blifvit färdig, vaknade magister Törner vid ett buller ute på vinden. Han reste sig upp och lyssnade noga efter, om han inte möjligen hade hört orätt, men blef snart öfvertygad om att det fanns folk på vinden, hvilka hade något för sig, som de sökte att dölja; ty det var näppeligen af omtanke för att icke väcka de sofvande som de gjorde sig besvär med att smyga. Det lät som om man släpade bort någonting tungt och dervid råkade törna mot de mångahanda föremål, som voro hopade der.

På tjufvar tänkte han ej ett ögonblick; ty alla hundarne hade på aftonen varit lössläppta och genomsnokat egendomens hela område, och dessutom hade zigenaren medelst pistolskott rundt omkring huset åtvärnat möjligen i närheten befintliga nattvandrare att nalkas.

För att nu, då han var säker på att det var husets folk, komma på det klara med huruvida dessa ville hemlighålla sina förehafvanden eller icke, dock så att han ej genom att öfverraska dem tvang dem till farliga åtgärder för sjelfförsvar, steg han ur sängen och frågade genom dörren, om det var någon der. Och då han hörde, att det strax blef tyst, sade han högt liksom för sig sjelf, för att de ute på vinden skulle kunna tro att han låtit narra sig: »Jag måtte ha drömt.»

Derefter lade han sig igen, låtsades, som om han föll i sömn, och snarkade hårdt.

Efter en stund började pysslandet åter ute på vinden, och smygande steg hördes aflägsna sig nedåt trappan.

Magisterns tankar flögo hit och dit, men återvände ständigt till gödselvagnen, som utan synlig anledning hade blifvit förfärdigad i sådan hast; de kretsade omkring det fjerde tornrummet, som han aldrig hade fått se och der zigenaren falskeligen hade uppgifvit sig bo, dröjde en stund vid de lögnaktiga och motsägende uppgifterna om stället, der gödseln skulle hemtas, och stannade slutligen vid hundarnas utdrifning aftonen förut.

Sömnfebern jagade upp hans inbillning, och gamla sägner om inspärrade och ihjälsvulna arfvingar dansade rundt i hans upphettade hjerna; tjufterier och smugglarchistorier af äldre och yngre datum döko fram för hågkomsten, men han jagade bort dem igen lika hastigt som de kommo. Skulle han nu öppna fönstret och fortsätta undersökningarna? Han vågade det icke, ty att röja, att han bespejade dem, var farligare än allt annat.

Derför vände han sig mot väggen och insomnade snart. När han vaknade igen, stod solen redan högt på himmelen.

Nattens händelser stodo lefvande och skarpt för honom, och han kände genast på sig, att det inte gick an att låtsas om ingenting, ty detta

skulle väcka mer misstanke än om han talade. När han därför kom ned och mötte baronessan, helsade han fryntligt och frågade, om hon icke hade hört väsen på vinden sista natten.

Nej, hon hade icke hört något.

»Åh, jag blef så rädd», sade magistern med sin oskyldigaste uppsyn, »jag trodde det var tjufvar».

»Nej, hur kan Ni tro något sådant! Hvilken väg skulle de ha kommit in», frågade baronessan med hycklad förskräckelse.

»De kunde ha klättrat in från körsbärsträdet.»

»Åh nej, det kan jag aldrig tro. Det har nog bara varit kattorna», svarade baronessan. »För jag skall säga Er att jag lät vindsdörren stå öppen i går afse. Det fins nämligen så mycket råttor der uppe, och de äta allt som vi ha förvaradt der.»

Magistern ville icke våga sig längre ut, men låtsades tro på det der med katten, anförde skäl, som kunde tala för, att det var så, och hade nu blifvit fullt öfvertygad om att man ville dölja det nattliga besöket.

Men, invände hans skarpa logik, därför att man döljer något för främmande menniskor, behöfver det icke vara en förbrytelse. Man döljer sina affärsförhållanden och sin fattigdom, sina familjehemligheter, sina sorger: hvarför skulle det då just här vara fråga om en förbrytelse?

När han kom ned i trädgården, var gödselvagnen borta. Och af trädgårdsmästaren fick han veta, att förvaltaren hade rest till Danmark för att köpa höns.

Han ville icke fråga något mera, men en sak var säker: gödselvagnen var borta, och till Danmark hade den icke förts. Var det då osanning, att zigenaren farit till Danmark?

En stund efteråt spände man för stora krossen, och baronessan åkte i väg med Ivan och Magelone, efter hvad som uppgafs för att fara till Landskrona och se på en djurtämjare, i anledning af att det var Magelones födelsedag.

De gåfvo sig af och kommo ej hem förrän på nattsidan, så trötta eller druckna, att de blefvo sittande qvar och sofvo i vagnen till ljusan dag, när magistern kom ner och fann det besynnerliga sällskapet snarkande med solen midt i ögonen på sig. Baronessan återfick först medvetandet, hörde korna råma och erinrade sig, att de icke blifvit mjölkade på de sista tjugufyra timmarne. Hvarför hon fäste upp sin salopp och satte sig i full gala till att mjölka.

Under tiden hade Magelone vaknat. Gnidade sömnen ur ögonen, närmade hon sig magistern med en egen hemlighetsfull min och började med hackande röst, osäker blick och förvirrade rörelser på kroppen att berätta:

»Kan magistern tänka sig, att vi funno påfogeln hos djurtämjaren.»

»Nej, är det möjligt!«

»Ja då, och den kände genast igen baronessan och kom bort till henne för att få bröd, och så tog baronessan tag i den.»

»Men, min lilla vän, hur kunde Ni känna igen den då?» frågade magistern, som ännu trodde på historien.

»Jo, för den hade ju ingen stjärt, och baronessan kände förresten så väl igen sitt djur. — Men,» tillade hon, »magistern får inte berätta det för Jensen.»

Baronessan ropade på henne, och samtalet var slut.

Nu vaknade magistern till besinning och frågade sig sjelf: pro primo, hur kunde fogeln vara der, när bröstfjädrarna med vidhängande hud blifvit funna ute i skogen? — pro secundo, hvarför fick inte Jensen veta om saken?

Var det hela en stor och illa ihopkommen lögn? Eller trodde de verkligen, att fogeln var der, och misstänkte systemen sin bror för att ha stulit den?

Dessa människors tankar gingo i sådana ormbukter, att det var svårt att få fatt i dem. Och då nu befrielsens timme nalkades, ville magistern icke bry sin hjerna med att skaffa klarhet i en sak, som icke angick honom. Men tanken återkom, fordrande svar och försättande honom i raseri öfver att hans intelligens skulle på detta vis tvingas att syssla med obetydliga människors obetydligheter. Det rörde honom inte, hvem som stulit fogeln; det hade inte den ringaste betydelse

för hans lif, huru det förhöll sig eller icke förhöll sig med den saken, och likväl förspilde han sin hjernas kraft med att arbeta sig fram till klarhet deri. Tre hela månader, ett fjerdedels års isolering från umgänge med bildadt folk och inspärning tillsammans med lägre stående varelser hade, utan att han märkt det, förändrat honom. Hans tankar, som förr blott sysselsatte sig med lifvets högsta frågor och sökte att genomtränga tillvarons och verldsaltets gåtor, sysslade nu med småsaker och uppställde syllogismer för att utleta, hvem som hade stulit en fogel. De andras små bekymmer hade glidit in i hans själ, så att han icke kunde höra en ko råma utan att fråga sig om man kanske hade glömt att mjölka den, icke se ett fält med ogräs utan att kasta ut planer till dess rensning. Hörde han zigenaren åka ut, undrade han, hvart denne skulle fara; såg han snickarne påbörja ett arbete, sporde han sig själf, hvad meningen kunde vara dermed. Yttrade zigenaren ett betydelselöst ord, granskade han alltid noga, hvad som kunde ligga bakom och huru mycket deraf som var lögn.

Då han nu började iakttaga sig sjelf, upptäckte han att han hade tagit upp en del gester ifrån zigenaren, lånat tonfall i hans röst och, hvad värre var, blandat in danska ord och vändningar i sitt språk. Han hade pladdrat så länge med dessa barn, att han hade glömt att tala rent, han hade så länge böjt sig ned till dem, att han hade blifvit kutryggig, han hade

så länge hört lögnaktigt tal, att han vant sig tro att alla människor ljögo. Och han, den starke mannen, som aldrig fruktat öppen strid, märkte nu, hur modet började svika honom, hur feghet och fruktan smög sig öfver honom i en strid med osynliga makter och mot fiender, som voro honom öfverlägsna, därför att de sannoligt icke skydde att bruka vapen, som han icke kunde betjena sig af.

Och så kom flickans historia öfver honom igen och spände sina klor i hans hufvud och ref och slet.

Ljög hon? Ja! Ty en djurtämjare köper inte en påfogel utan stjert och med afrifna fjädrar, och påfogeln faller inte stjerten förr än om hösten.

Hvarför ljög hon? Ville hon, att magistern skulle tro grindvaktaren skyldig, eller hvad var det?

Men hvarför fick han inte säga det till Jensen? — Eller var det just hennes mening, att han skulle säga det till Jensen? Trodde hon, i det hon drog slutsats från sin egen dåliga natur, att hon säkrast kunde egga honom till att berätta saken genom att be honom hemlighålla den, och menade hon, att frestelsen till att sqvallra skulle bli starkare genom förbudet att berätta derom? Han kunde omöjligen finna någon mening eller få någon klarhet i detta, och därför red det hela honom som en mara.

Emellertid kom zigenaren hem på aftonen, medförande på skjutskärran en stor bur med sjut-

tiofem unghöns. Magistern stod ute på gården, när han anlände, och fick strax till lifs en lång historia om resan. På skutan mellan Helsingör och Helsingborg hade tjugufem höns sluppit ut och flugit i sjön, men ehuru detta borde vara en känbar förlust för zigenaren, tycktes han icke vara det minsta ledsen öfver händelsen. Efter att ha tillstått sig vara ruinerad hade han nämligen uppträdt som en rik man, för hvilken ingen summa var för stor, och han hade låtit Ivan prata i magisterns piga en lögn om en hög vinst på det stora Amsterdamlotteriet.

När nu hönsens ankomst hade samlat drängarne omkring buren och zigenaren aflägsnat sig ett ögonblick, började magistern med ord af beklagande att undersöka hålet, igenom hvilket de skulle ha flugit ut. Men en af snickarne gjorde genast min af misstrogenhet och lät till slut narra sig att halfhögt säga:

»De foglarne ha nog snarare flugit i hans egen ficka!»

Han blef alltså af sitt eget tjenstefolk misstänkt för att ha stulit från baronessan.

Man kunde således ha anledning tro, att han också hade stulit de andra foglarna. Var han då verkligen en sådan usling, att han ej blygdes för att vältra skulden öfver på oskyldiga menniskor?

Det kom en sådan vämjelse öfver magistern, att han gick ut från gården. Han styrde sina steg nedåt stora landsvägen, der det var rent och torrt; och då det led mot aftonen och det ridande

postbudet i hvar ögonblick kunde väntas, beslöt han att gå honom till mötes. Vägen gick rakt som ett streck mellan pilträden upp mot höjderna vid Lund, och magistern kunde på en half mils afstånd skönja en ryttare, som kom i riktning mot Bögely. Än såg man blott hans hufvud och axlar, när han var nere i en sänka, än syntes hela gestalten på den tunga hästen. Aftonsolen föll rakt emot ryttaren, och magistern undrade öfver att han icke kunde se hjelmen blänka. Men efter en stunds förlopp såg han, att ryttaren bar hatt och alltså ej kunde vara postbudet. I dåligt lynne öfver missräkningen efter en lång stunds spänd väntan vände han åter sina steg hemåt och hörde med likgiltighet hästrafven närma sig och kort derefter hur någon ropade an honom bakifrån.

»Hej, gamle vän!» ljöd en kraftig stämma, samtidigt med att hästen gaf magister Törner en vänskaplig puff med nosen.

»Nej, är det du, ädle Bureus!» utbrast magistern och grep vännens hand, öfvervældigad af glädje öfver att se en själsfrände; och lik en skeppsbruten, som träffar landsmän, eller en bortsprungen hund, som återfinner sin herre, öfverhopade han sin gäst med uttryck af sin hänryckning, i det att han bröt ut i en ström af ord utan sammanhang och hardt när qvåfdes af snyftningar.

»Och nu medför du godt budskap från Consistorium academicum?» frågade han till slut, när han kommit en smula till besinning.

»Tyvärr nej, min gamle vän!» svarade adjunkten Bureus, som dervid räckte honom ett bref. »Jag kommer tvärtom för att inspektera dig och afförda dig rapport om befolkningens uppförande i ditt revier.»

Magister Törner stod med böjdt hufvud, som om han fått ett slag öfver hjessan; derpå rätade han upp sig igen, fattade hästen vid blets och ledde in honom genom grinden, medan gårdens alla hundar sprungo löst på den; de fingo i form af sparkar mottaga den rasande magisterns vredesutbrott.

Barnen och den sjuka frun hade redan gått till sängs, så att magister Törner måste bjuda sin vän spisa qvällsvard nere i lusthuset, der de tände ett par lyktor och, medan de väntade på maten, slogo sig ned för att språka.

I en oafbruten lång berättelse förtäljde magister Törner om sina lidanden, sina förtretligheter, sin ängslan, men när han till slut började i detalj förklara skälen till sina misstankar, afbröt vännen honom:

»Du är sjuk, Andreas.»

»Jag?» utropade magistern förvånad.

»Ja! Ensamheten och dåligt sällskap ha gjort dig virrig, och fruktan för det okända har röfvat all styrka från dig. Du bor hos ett tjufband, det är allt hvad jag kan säga dig.»

»Tror du? tror du det verkligen?» utbrast magister Törner. Nå, Gud vare lofvad, då är jag icke längre rädd. Ty, ser du, det som jag

mest fruktade för, var att jag led af sjuklig inbillning och deraf skulle bli frestad att göra oskyldiga människor orätt! Nå, Gud vare lof! Men säg mig,» fortfor han »du, som har studerat philologiam, kan du förklara mig, hvad dessa tecken betyda, som jag funnit inristade i en trädslam i skogen?»

Han tog upp sin anteckningsbok och visade de figurer han ritat af.

Adjunkten kastade en flyktig blick på teckningen:

»Det är rätt egendomligt; sade han,» att alla lågt stående människor, hvilken nation de än tillhöra, göra precis samma uppfinningar. Om denna hand, denna nyckel, detta öga vore tecknade af en vestindian eller en egyptier eller en kines, skulle jag kunna tyda dem lika lätt som nu. Handen står här verbalt och betyder: att taga; nyckeln troligtvis: att låsa upp, och eftersom det här är tal om tjuftvar: öppna andras lås; och ögat slutligen betyder nog ingenting annat än att se. Vänta nu litet. —»

Adjunkten höll en stund handen för ögonen, som om han i sitt inre ville kombinera betydelsen af de tre tecknen, och efter några minuters paus förklarade han:

»Det är uttydt: stölden är begången, och man håller ögonen på oss! — Med andra ord, de hysa misstro till dig! — Vet du nu, hvad du skall göra för att insöfva dem i säkerhet och sedan skrämman dem?»

Magistern svarade nej och afvaktade med spänd uppmärksamhet den närmare förklaringen.

»Jo, jag antager nu, att du går ut i skogen och med din knif skär t. ex. en pil tvärs igenom ögat. Äfven om detta icke riktigt passar in i tjufspråket, så skola de ändock strax förstå, att betydelsen blir denna: ögat är bländadt, hvilket öfversattes med: man ser ingenting mera, man är narrad. Och på det viset har du fria händer till att utspionera dem ända tills du hemtat gevaldigern och sätter hela sällskapet i kurrän.»

Adjunkten hade just kommit till slutet af sitt tal, då pigorna kommo med qvällsvarden och dukade bordet. Men bakom den framdök zigenarens skepnad i den gula jackan och grannlåtshatten med påfogelsfjädern. Han tycktes ha gjort afton-toalett, ovisst af hvad skäl, vacklade fram till bordet, och utan att lyfta på hatten helsade han bekant och förtroligt på adjunkten, som icke kunde låta bli att brista i högt skratt. Zigenaren var drucken, och ögonen rullade i hufvudet på honom. Med ena handen stödde han sig mot bordet, slog kors med benen och började prata i en ton som om han var inbjuden.

»Vackert väder i afton!» började han.

»Var så god och förse dig!» afbröt magister Andreas honom, i det han inbjöd sin vän att ta för sig af anrättningarna och låtsades som om han icke lade märke till zigenaren, hvars ögon gnistrade.

Herrarne började spisa, men snyltgästen gjorde ej min af att gå.

»Din skål, gamle vän, och välkommen!» helsade magister Andreas och skänkte i från ölkannan.

»Din skål, kamrat!» svarade adjunkten.

Zigenaren kröp tillbaka ända mot väggen som ett anskjutet lodjur, men hade icke ännu uppgifvit hoppet om att bli inbjuden.

»Herren kommer långt ifrån?» försökte han ännu en gång att tränga sig på dem.

»Håll käften, karl, och drag åt helvete!» utfor adjunkten ursinnig, men i samma ögonblick beslöt han att slå bort saken i skämt och lyfte med sitt ena ben zigenarens korslagda ben i vädret, så att han satte sig ned på lusthusets golf och slog hufvudet mot en sten.

Magister Andreas blef rädd för att det kunde ha skett en olycka och skyndade sig att hjälpande räcka ut handen åt den omkullslagne, som mera ödmjuk än förbittrad reste sig upp, lyfte på hatten, bad om ursäkt för att han hade stört och lomade af.

»Ser du, det språket förstod han!» log adjunkten, när zigenaren kommit utom hörhåll.

»Ja, men jag kan nu en gång inte med det sättet att behandla folk på», invände magister Andreas.

»Nej, jag vet det, och därför tillåta de sig näsvisheter mot dig. Pack och hundar skola ha stryk! Och du skulle bara ha pryglat den slyngeln, så hade du haft det angenämare.»

»Menniska är ändå menniska!»

»De omnibus est dubitandum. Du tvifflar på allt, nisi de plebe! utom på packet, som du hyser en helig tilltro till.»

»Skola vi nu låta politicam fara!» afbröt magister Andreas honom. »Låt mig i ro få njuta lyckan att se en hederlig man in i ögonen, känna behaget af att höra en människa tala utan att ljuga!»

»Ser du,» inföll den slagfärdige adjunkten, »du känner alltså inte samma njutning af att umgås med alla människor, ergo äro icke alla människor lika!»

»Låt gå för det, men det borde vara så stäldt, att inte de flesta hade det så dåligt och ett fåtal hade det bra!»

»Hvar och en på den plats, der han skall vara, och låt oss tacka Gud för att inte de, som äro under, äro öfver! Se bara på denna lymmeln här i gården, som har svingat sig upp öfver den plats, som tillkom honom! Se, hur han misshandlar människor och djur, se, hur han bestjäl den gamla damen. Fick han magten att stifta lagar, skulle det bli till gagn för tjufvar och rackare. Men du skall få se, att han inte kommer att sitta qvar, utan kraflar ner igen till den plats, som naturen och hans anlag anvisat honom.»

»Nå, men sitta då alla de bästa öfverst?» invände magistern, som var en hemlig motståndare till enväldet.

»Inte alltid, men ofta, och när den bäste en gång kommer till magten, samlas i regeln

de bäste omkring honom, och då är enväldet ett godt.»

»Enväldet är aldrig ett godt, utom när usurpatorn bemäktigar sig det!» förklarade magistern; »ty de hinder och faror han då har visat sig kunna öfvervinna, vittna om hans gåfvor.»

»Du tänker på Cromwell, protektorn?»

»Ja, på honom! Och på hans ministrar och generaler. På Venner Vintappare, Tuffnell Timmarman, Okey Kalefaktor. På gårdskarlen Amiral Deane, badaren Öfverste Goffe, den simple soldaten Generalmajor och Guvernör Skippon, lärftskrämaren Ståthållare Tickborne!»

»Der ser du således, att förmågan uppnår till den plats, som tillkommer densamma!»

»Ja, efter revolutioner! Men vi sågo Erik XIV följa efter Gustaf I, Kristina efter Gustaf Adolf.»

»Och Karl XI efter Karl X; och vi sågo också unge Cromwell dunsta bort som en rök efter gamle Cromwell. Alltså immerbadd revolution? Är det detta du vill?»

»Eller en vald diktator!»

»Eller också lägga på en herskare som på sin tid oxen Apis, uppfostra honom till en vis man, hålla honom aflägsnad från lifvets alla små intressen, läsa in honom som Japans mikado! Nej du, lifvet i sin mångfald framföder och uppfostrar sjelft den man, som tiden behöfver. Efter partitider och allmän trötthet kommer enväldet med allas gillande som det man har behof af. En-

våldsmannen Cromwell var större despot utan parlament än Karl I, och Fredrik III i Danmark gjorde sjelf revolutionen mot adeln likasom Karl XI hos oss.»

»Men vår kung är en imbecil, en ignorant, som tror på prester och hexor!» skrek magister Andreas, som riktigt ville ge sig luft.

»Tyst, för satan!» varnade adjunkten och tittade försigtigt in mellan buskarna i trädgården, som lågo i mörkret med enstaka svaga ljusfläckar från lyktorna. »Och Cromwell, parlamentskränkaren, trodde då inte han på presterna? Jo, mycket mera än den afrättade konstitutionslydige monarken!»

Magister Andreas lyssnade bort mot lönnallén; han hade blifvit uppskrämd af någonting som rört sig der. Men då allt förblef lugnt, höjde han igen sin röst för att riktigt njuta af detta tillfälle att få ladda ur sig, och med ett slag af ölkannan i bordet ackompanjerade han sin favoritsats, som han hade fått från Cartesius' filosofi, hvilken nyligen hade hållit sitt strålande intåg i den europeiska bildningsverlden:

»De omnibus est dubitandum! Ned med enväldet, ned med Cromwell, ned med prestknäveln Karl . . .»

Adjunkten lade sin stora hand på hans mun, ty i samma ögonblick visade Magelone sig på bron, som ledde till lusthuset i dammen.

Hon var klädd i en fantastisk grön jagtdräkt med korta skört, broderade med paljetter och

glasperlor. Håret föll vildt och oordnad ned omkring hufvudet, som icke egde täckhet, men väl ungdomens mjukhet i vissa ytterlinier, medan å andra sidan rofdjursmunnen, den plebejska näsan och blyknappögonen skrämde och fränstötte. Hon bar ett kredenskärl med vin och glas och helsade från fru Törner, att hon skulle passa upp i stället för fruns pigor i afton därför att dessa inte kunde undvaras från huset och barnen.

Detta lät mycket antagligt och det var ingenting att säga derom, men magister Andreas kunde icke dölja sin förvåning öfver hennes grannlåt och frågade, hvarför hon var så utpyntad.

Flickan öfvertänkte litet, hvad hon skulle svara, vardt förlägen vid adjunktens pröfvande blick och svarade, synbarligen mot sin vilja, som sannt var:

»Det var Jensen som sade, att jag skulle göra det!»

Brodern hade således gjort henne grann! Men det var kanske bara fåfänga.

När hon hade ställt kannan ifrån sig, gjorde hon min af att gå, men adjunkten, som var en skämtsam herre, tog tag i hennes lurfviga hår och tvang henne att sätta sig ned bjöd henne dricka ur sitt glas och frågade hvad hon kunde för goda saker.

Magistern, som inte tyckte om sällskapet, svarade å hennes vägnar, att hon lagade god mat, hvilket han visste af egen erfarenhet från de veckor hon tjänade hos honom.

»Ja, men baronessan ger mig ingen mat att laga,» invände flickan, »och att koka föda åt höns och svin, med det kommer man sig inte fram i världen.»

Detta sade hon med ett barnsligt och smärtfylldt tonfall, som om det vore hennes lifs dröm att få tillfälle att laga god mat. På måfå och något lättrörd som han var, i synnerhet nu när han hade druckit några glas, hittar magister Andreas utan vidare på en utväg både att skaffa flickan ut ur det elände, hvari hon lefde, och bli fri från hennes störande sällskap:

»Hör du, Bureus, kan du inte skaffa in henne som kokerska på Regensen, der du ju är dekanus?»

»Ja, vi kan ju tänka på den saken», menade adjunkten och släppte flickan.

»Hvad är Regensen för något?» frågade Magelone, i högsta grad nyfiken.

»Det är det hus, der studenterna spisa vid kungens bord», svarade magistern.

»Och der kan du råka att få sofva hos unga herrar!» skämtade adjunkten.

Denna utsigt tycktes icke skrämma Magelone; åtminstone skrottade hon högt åt anmärkningen.

»Nå, nu kan du gå, din katt», sade magistern och sköt henne ifrån sig; »men om du skall kunna komma till kungens kök, måste du först lära dig att tvätta smutsen af dig. Se så, marsch nu!»

Derefter började de två herrarne igen att pokulera, och de språkade om all världens ting, men mest om sina egna angelägenheter, och magister Andreas måste gång på gång ge luft åt sitt raseri öfver att han skulle nödgas stanna kvar i denna smutsens och förbrytelsens boning, men adjunkten predikade mod och uthållighet för honom samt bad honom inleda bekantskap med grannarna och förvärfva sig kännedom om trakten och dess befolkning. Det var ju endast två månader kvar till den 1 Oktober, och sedan var han fri. Dernäst gaf han honom råd och förmaningar om, huru han skulle behandla zigenaren och framförallt om att iakttaga större försigtighet i sina uttalanden, särskildt i hvad som rörde politicam och den så ömtåliga envåldsregeringen.

Då de ändtligen bröto upp för att gå till sängs och kommo fram till gården, stötte de på Ivan, som var sysselsatt med att förbinda benet på den röda hästen.

»Hvad tusan har ni gjort med kraken?» frågade adjunkten uppbragt.

Ivan svarade utan att betänka sig, som om det var en inlärd lexa, att Jensen hade ridit ut i ett ärende, att hästen hade blifvit skrämmd och fallit i sken, hade afkastat ryttaren och sparkat honom i ögat, så att man måst skicka bud efter fältskären.

»Här i huset», hviskade adjunkten till sin vän, när de gingo upp för trappan, tycks allt

som sker vara komedispel. Det som den der pojken berättade var nog också lögn alltsammans. Men det angår oss inte!»

Och så gingo de in för att sofva några timmar, innan adjunkten skulle rida tillbaka till Lund.

Rötmånadsdagarne hade kommit och med dem en öfvervåldigande hetta, som bragte allting förruttnelse. Hela huset stank, legioner af flugor utkläcktes i dynghögen, i rännstenen, i svinstian, och trädgården var nu så vedervärdig, att magistern föredrog att bli sittande som en fånge på sin balkong. Promenerade han med barnen, så valde han att gå på landsvägen såsom den enda rena platsen, men den var så enförmig, solstekt, torr och dammig, att den icke erbjöd någon vederqvickelse, och i skogen ville han icke gå på grund af att snapphanar gjorde den otrygg.

Hans försök att inleda bekantskap med grannarna hade icke ledt till det önskade resultatet. Man tog emot honom nätt och jämt så höfligt som man var tvungen till, men man teg; och när han på det viset hade måst tala ensam några minuter, reste han sig och gick. Att han ville lära känna deras tankar om Sverige och uniformiteten, kunde han ju icke säga ifrån, och de voro icke heller hågade att ge sina åsikter till pris.

Men det låg också något annat bakom oviljan och kallsinnigheten mot främlingen — dock kunde han icke få klart för sig hvad det var.

Sålunda blef han på nytt hänvisad till att sällskapa med sig sjelf, och han kände sig nu fullkomligt inspärrad inom gården. Måste han någon gång då och då gå ned, så blef han alltid antastad, och behovet att tala med någon meniska narrade honom att åter inlåta sig med zigenaren, hvilken, efter hvad han nu alldeles säkert trodde förehade hemlighetsfulla saker, saker, som han fruktade för att inblandas i.

Morgonen efter adjunktens ankomst hade zigenaren ödmjukt anhållit att få ett besök af magistern i nedre våningen, der han höll sig instängd i ett mörkt rum för att skydda sitt öga mot dagsljuset.

Liggande på en säng med förband om ögonen och med en mängd flaskor på ett bord bredvid beklagade han sig ynkligt öfver sitt mistade öga, som hästen hade sparkat ut. Han berättade, att fältskären nyss hade varit der, hade skurit i ögat och sagt, att han måste hålla sig inne i sju veckor. Magistern kände verkligen medlidande med stackarn och lofvade att titta in till honom emellanåt.

Hvarpå zigenaren hade tackat honom både för det och för mycket annat och mera till. Magistern visste nog hvad.

Denne trodde, att han syftade på handräckningen vid uppträdet aftonen förut i lust-

huset och begärde oförsigtigt nog ingen förklaring.

Dagen efter hade zigenaren varit ute och hade i lusthuset haft sammankomst med en äldre man af obehagligt utseende, med hvilken han hade ätit och druckit och till slut sjungit.

Det der med ögat var alltså äfven komedi! Men hvad det skulle tjena till, det kunde icke magistern bli klok på, i synnerhet som komedien utfördes så oerhördt klumpigt, att inte ens ett barn kunde ha låtit narra sig deraf.

Om det var för att lista sig ifrån baronessans närvaro och komma i eget rum, eller om det var för att få tillfälle till att ha till sin disposition ett mörkt ställe, der han i hemlighet kunde mottaga besök, var icke möjligt att afgöra.

Säkert var emellertid, att han mottog besök i sitt nya rum. Först af den äldre mannen med dolskt yttre och dolskt sätt att vara — som med ett ord gjorde intryck af att ha varit straffänge. Magistern, som numera icke brydde sig om att få veta något, erhöll dock mot sin vilja den upplysningen af zigenaren, att karlen var statens trädgårdsmästare, som skulle komma och inspektera trädgårdsarbetet, men ej sjelf deltaga deri. Men nu bestod arbetet endast i att plocka körsbär, och till att inspektera den yngre trädgårdsmästarens körsbärsplockning behöfdes ingen kongl. statsgartner med femhundra marks lön i månaden. Detta var alltså en ny och uppenbar lögn, och meningen var följaktligen blott den, att den

dolska karlen skulle kunna vistas vid gården under sken af att vara trädgårdsmästare.

Samtidigt dermed inträffade en annan oväntad händelse, nästan ännu oförklarligare än den förra. Grindvaktaren fick plötsligt sitt afsked, utan att man kunde få veta anledningen. Sista aftonen, innan han lemnade sin plats, uppträdde han bullersamt och sjöng nidvisor mot zigenaren, utan att dölja att han var öfvertygad om att denne hade skaffat honom hans afsked och alltså var hans fiende. Men tre dagar efteråt visade han sig i fina kläder inne på Bögely och konfererade i flere timmar med baronessan och förvaltaren. Den sistnämnde meddelade genast sjelfmant, att grindvaktaren försökte inveckla honom i ett anslag mot myndigheterna, om hvilka de båda två sutto inne med farliga hemligheter. Underhandlingarna upphörde emellertid efter några dagars förlopp, och zigenaren berättade, att han hade förlorat lusten att blanda sig i andras angelägenheter.

Allt detta tydde på, ansåg magistern, att något stort var i görningen, och för att reda ut den intrasslade väfven beslöt han följa vännens råd om att insöfva bofvarne i säkerhet. I denna afsigt gick han på sin morgonvandring bort till det förut omtalade granträdet, hvars inskrifter ännu voro orörda, och skar så noggrant han kunde en pil tvärs igenom ögat, utjämnade sina fotspår med granbarr och afvaktade nu, hvad som skulle ske.

Två dagar efteråt, då baronessan och förvaltaren och allt husfolket hade åkt bort till ett folk-nöje, klappade det på magisterns tornkammardörr.

Han ropade »stig in», och in trädde en mycket gammal man med skägglöst ansigte, hvitt som gips, med en massa rynkor och veck i alla möjliga och omöjliga riktningar. Läpparne voro infallna till följd af att framtänderna felades, och gubben tycktes tugga eller suga på sina egna läppar, hvilket gaf honom ett ohyggligt döds-kalleutseende. Han var snuskigt klädd, men med guldnipper vid urkedjan och silfverknappar i rocken.

Sedan han uttryckt en låtsad förvåning öfver att se en främling, frågade den gamle mannen efter förvaltaren.

Magistern svarade, att denne nyss hade åkt ut.

»Det var märkvärdigt, för han visste ändå att jag skulle komma», mumlade mannen.

Derefter uttalade han sitt beklagande öfver sin otur och öfver att han nu icke kunde få se på egendomen.

Magistern, som strax misstänkte, att detta var en ny komedi, erbjöd sig att visa honom omkring på egendomen, hvilket gjorde mannen mycket glad. De följdes åt ned. Magistern fast besluten att icke säga det ringaste förklenligt om zigenaren, eftersom det tycktes vara meningen att hans sinnelag gentemot denne skulle sättas på prof af döds-kallemannen. Men der-

emot följde han denne, skenbarligen oafsigtligt, till de svagaste punkterna, förde honom förbi det värsta snusket utan att sjelf tyckas lägga märke till detta, och när den gamle skakade på hufvudet öfver gårdens förfallna skick eller brummade öfver jordens vanskötsel, hade magistern alltid ett ursäktande, ofta ett berömmande ord till hands.

Men gubbens ärende tycktes vara dubbelt, både att utforska magistrernas tänkesätt och att komma på det klara med egendomens tillstånd och värde, ty han blef emellanåt utom sig af förbittring öfver att egendomen var gjord värdelös, hvaraf magistern trodde sig kunna sluta, att det var en ockrare, som hade förmånsrätt i gården.

Till slut sporde främlingen, om det fanns snickare på gården, och hvad de hade för sig. Magistern såg sig icke i stånd att besvara sista hälften af frågan, men försäkrade, att han såg dem i arbete hela dagen.

När afskedsstunden närmade sig, bad den okände magistern icke säga något om att han hade varit der, hvarpå magistern till gengäld bad den andre att icke bära vidare hvad han hade sagt.

Zigenaren lät narra sig, och nästa dag var han strålande, ödmjuk, leende, full af vänskap och inbjöd magistern att dricka ett glas vin i lusthuset, hvilket denne icke kunde afslå.

Samvaron började med ett jämförelsevis drickbart vin, hvarefter plötsligen Magelone uppen-

barade sig med ett fat klenäten, som hon påstod sig sjelf ha bakat. Hon var klädd i en urringad blå klädning, som var uppfäst på ena sidan. När magistern hade smakat på anrättningen och sagt några uppmuntrande ord, grep zigenaren ögonblicket i flykten.

»Magelone, tacka nu magistern, som vill skapa din framtids lycka!»

Magelone skyndade sig att kyssa magisterns hand, som denne drog tillbaka, i det han uttryckte sin förvåning i en fråga, hvad tacksägelsen skulle betyda.

»Jo-o, Magelone har berättat allt, för hon är liksom en skata att sladdra ur sig», sade zigenaren.

»Hvad har hon berättat?» frågade magistern, hvilken kände sig till mods som om man skruvade fast honom på ett städ.

»Naturligtvis det der om kungens bord!» sade skrattande zigenaren.

»Jaså, Regensen! Ja, det var ju bara ett förfluget ord, men sätter flickan värde på det, skall jag med nöje rekommendera henne.»

»Der har du magisterns eget ord, Magelone!» högg zigenaren i som en ransakningsdomare, så att magistern kände sig obehagligt öfverlistad. Och för att noggrannare formulera sitt löfte i vittnens närvaro tillade han:

»Men kom väl ihåg, att jag blott har gifvit en rekommendation och att jag inte kan lofva henne platsen, ty den tillsätter inte jag, utan

konsistorium, och det först efter stränga prof. Består hon icke profvet och vilja myndigheterna icke ha henne, så är det ingenting att tacka för, att jag har till ingen nytta gjort henne omak.»

Ja, det var ju helt naturligt, menade zigenaren, men kom hon bara så långt som till profven, så — för se Magelone var då den skickligaste kokerska i hela landet och hade lärt sig laga mat hos sjelfva riksmarsken.

Dermed försvann Magelone med många nigningar och krumbugter, och de två männen blefvo ensamma.

Nu började zigenaren gripa sig an med ett nytt samtalsämne, som aldrig förr hade intresserat honom, nämligen politik. Han rörde ihop i en välling Cromwell, Fredrik III och Karl XI samt utgöt sig i lofprisande af den svenske konungen.

Magistern begrep genast, att zigenaren hade legat mellan buskarna den der aftonen då adjunkten var der; uppfattade ögonblickligen att han, litande på att ögat var bländadt, ville narra den intet ondt anande fienden till förgripliga yttanden, kanske i närvaro af vittnen, som låge dolda mellan buskarna, och han började därför hålla en oration öfver enväldets fördelar, öfver Karl XI:s odödliga förtjenster om riket och om medborgarnes heliga pligter mot Gud, konung och fosterland.

Antingen måtte Jensen ha hört mycket litet eller icke förstått något af den nämnda aftonens politiska samtal, ty han gjorde nu plötsligt en

vändning helt om och för ut mot all regering, all myndighet och all polis, hvarefter magistern gaf sig in på att vidlyftigt gendrifva honom, i det han särskildt bad zigenaren skilja mellan statsmyndigheten och rättsskipningen, invecklade sig i lärda utredningar, blandade ihop alla ämnen och späckade sitt tal med latinska och grekiska citat, så att zigenaren, som trodde det var allvar, blef alldeles vimmelkantig af ansträngningen att söka fatta det ofattliga. Men magistern släppte honom icke ännu, utan grep ned i sitt vetandes gömmor, drog fram lösryckta bitar ur Grotii krigs- och fredsrätt samt Pufendorfs folkrätt och refererade hela innehållet i Hobbes berömda afhandling om medborgaren, hvari enväldet var satt i system. Och han talade väl en hel timme med stentorsröst, nedtystande hvarje försök af fienden att afbryta, så att denne till sist satt der alldeles blek och tillintetgjord af öfvermenschlig ansträngning för att följa med och framför allt visa, det han kunde fatta sammanhanget.

När magistern hade slutat sin rapsodi, nickade zigenaren bifallande, men var så matt, att han endast kunde framhväsa ett: storartadt!

Derefter hällde han i sig ett stort glas vin, harskade sig och försökte att ripostera. Men det enda tema han rådde med, var det, som låg nära för honom, om baronessan, om hennes dygd och rättfärdighet och om det skändliga förtälet, och slutligen förlorade han sig i att långrandigt

och skrytsamt ramsa upp alla sina tarfliga kärlekshistorier, den ena otroligare än den andra.

Och magistern, som noga gaf akt på hvarje gång som samtalet ändrade kurs, insåg nu, att det var åt detta håll zigenaren hela kvällen hade styrt; han höll därför öronen spända för att passa på, när kärnpunkten var nådd.

»Ja, flickor finns det nog, bara man har pengar i fickan!» afslutade han en längre förklaring.

Derefter tog han på sig den snusförnuftiga min han plägade anlägga, när han ville aflista en annan hans hemligheter, och så slapp det ur honom:

»Nog sagdt: för hundra daler skall jag kunna köpa mig hvilken flicka det vara må!»

Det blef dödstyst efter dessa ord; ty längre kunde han icke gå, och magistern tänkte ett ögonblick på, om han icke skulle på stället afslöja uslingen och slå honom i ansigtet till lön för att han på detta vis satt och bjöd ut sin egen syster; dock ville han först skaffa sig full visshet om det otäcka han misstänkte, och i detta syfte kastade han ut ett bete.

»Eftersom vi tala om unga flickor, Jensen, så vill jag säga Er, att Ni borde ha ögonen med Magelone, så att inte Mats går och förleder henne.

Zigenaren blef svart i synen.

»Den lymmeln, den lumpryggen, han skulle bara understå sig!»

Magistern hade från sitt fönster sett Magelone och gårdsdrängen leka inne i dennes kammar, visserligen bara leka, men en icke så alldeles ofarlig lek, som bestod uti att kasta omkull hvarandra på sängen. Det var icke nödvändigt att säga allt, och han ville ej antyda mera än han visste.

»Jag säger bara att de leka, men af lek kan bli allvar, och Mats är en fattig dräng.»

»Ack, en sådan förbannad jänta! Ska' hon råka i olycka, som det är unga flickors bestämelse att göra, så ska' det åtminstone vara med en fin herre.»

Det fanns intet tvifvel mera: brodern ville sälja sin syster till en fin herre, och det för ett-hundra daler!

Magistern föregaf trötthet och reste sig för att gå till hvila, tackade för välfägnaden och sade god natt.

När han kom upp på sitt rum, fattades han af vämjelse öfver sig sjelf för att han hade suttit till bords med en tjuf och kopplare. Hur hade han kunnat sjunka så djupt på tre månader? Hur hade det gått till, att han blifvit indragen i en sfer, som låg så djupt under hans, och hur kunde han gitta att sysselsätta sig med menniskor och angelägenheter, som icke rörde honom? Var det denna *inertia*, som lägger sig öfver själen, när den isoleras från sin omgifning

och när den, efter att ha kämpat emot en tid, har blifvit trött, förlamad af någon oväntad hämsko på viljan och önskingarna?

Men när han hade grubblat öfver det han nu upplefvat och vändt och vridit på det en lång stund, tills han blifvit maktlös, började från hans upplösta själs atomer en väldig naturens stämma höja sig; drifter, som nu i ett halft års tid undertryckts, vaknade, och stärkta genom hoppet om att kunna få hvad de så länge måst undvara, reste instinkterna sig med förfärande makt. Bilden af flickan i den blå dräkten sprang fram som ur en laterna magica, med de blottade axlarna, de eldiga ormlika rörelserna på höfter och rygg. Och han tillbakaträngde med våld minnet af det fula i blicken, det elaka draget kring munnen och det smutsiga hos hela personen. En längtan att omfamna henne rått, djuriskt, som en hanhund sin tik, vaknade hos honom, men på samma gång den bestämda föresatsen — han visste icke, hvarifrån den kom — att aldrig kyssa henne!

Och fantasien utmålade det hela, så som han tänkte och önskade, att det skulle ske.

Han kände med sig, att han icke skulle kunna tala kärleksord till henne, att han icke skulle kunna säga henne någonting, icke blanda sin själ med hennes, icke öppna utsigter till någon framtid; utan han skulle endast såsom en sultan, när han såg att hon var villig, kasta sin näsduk, vinka ett »kom» och derefter träda in

någon mörk gömma, der ingen kunde se hvad som skedde, icke ens han sjelf, ty hans öga skulle icke besudlas af något minne, hans tankar icke efteråt besväras af någon tydlig bild, nej, han och hon skulle endast mötas som djur möter djur, och derefter gå ifrån hvarandra igen!

Så tänkte han att det skulle ske, och så drömde han om det på natten!

När magister Andreas vaknade påföljande morgon, var han fast besluten att icke ha något med Magelone att göra. Något starkt dygdeskäl hade han visserligen icke, ty dels hade han fått frihet öfver sitt kött af sin sjukliga hustru, dels hade man nyligen sett exempel på, att en gift prest der i stiftet hade ingått med böneskrift till biskopen om att blifva löst från sitt äktenskapslöfte och hade erhållit det begärda tillståndet. Men det bar emot för honom att träda i beröring med en förbrytarlägt; det förekom honom stötande att i samma hus, der hans familj bodde, stå i förbindelse med en annan qvinna; dessutom hyste han fruktan för att flickan skulle missbruka honom till att bemantla sina äfventyr med andra.

Men redan det att kunna tillmötesgå de kätterska lustarna, bara det att låta tankarne syssla med saken drog honom mot det oundgängliga, och det, att han dagen lång måste kämpa för att värja sig mot frestelsen, åstadkom att frestelsen antog ofantliga dimensioner, åt sig

in i hans själ, och hvad som värre var: tanken på flickan undanträngde alla andra tankar, förvirrade hans omdömesförmåga, utsläckte misstanken om zigenarens brottsliga förehafvanden, slappade hans vakenhet i försvaret mot den lömska fienden och insöfde honom i säkerhet utan att han märkte det.

Derför, när han fick höra ett förskräckligt larm nere i stallet och skyndade sig till fönstret, såg han med ligkiltighet, hur zigenaren hotade drängen Mats och hur denne till sjelfförsvar höjde skofveln, som han hade i handen, och i raseri gaf zigenaren ett slag öfver armen, så att denne flydde ut ur stallet och befälde drängen lemna huset.

Han åsåg med samma lugn, hur Mats packade sitt knyte och gick, utan att han brydde sig om att utfundera hvarför. Allt, som under denna dags lopp tilldrog sig, egde icke mera intresse för magistern än de ligkiltigaste händelser i verlden.

Sålunda kom han ned till drifhuset och såg den försvunna gödselvagnen stå der med framhjulen fastkörda i leran, medan ett lass gödsel låg upplagdt i hög på marken bredvid. Hade han nu haft sina tankar klara, skulle han ha satt detta i förbindelse med sina tidigare misstankar angående uppträdet på vinden den der natten och skulle icke underlåtit att undersöka, om gödselhögen möjligen täckte saker, som skulle döljas.

Men han hade endast öga för ett, och det var flickan. Han såg henne öfverallt, hvart han kom, mötte henne i trapporna, träffade på henne

uppe på vinden, och han lade mycket väl märke till att hon gjort sig grann.

På eftermiddagen skulle magistern ut och åka med barnen, men vagnen från gästgifvargården uteblef. Zigenaren hade emellertid låtit spänna för sin stora kaross, och då barnen voro ledsna öfver att behöfva gå miste om det utlovade nöjet, tillhjöd zigenaren herrskapet att följa med på baronessans åktur i skogen. Magistern sade icke nej och kände sig ej förvånad öfver att en timme senare finna sig sittande i vagnen med hela sällskapet och Magelone midt för sig på baksätet. Han fann ej heller något stötande i att baronessans pladder gick ut på att leda hans uppmärksamhet till flickan, som satt och bligade med sina blyknappsögon och gjorde söta miner, som skulle vara graciösa, men endast blefvo breda grin, så att man såg de skarpa hörntänderna, som stodo ut framför de andra tänderna.

Stund efter annan kom en ljusglimt af besinning öfver magistern, när han såg på sina barn i detta smutsiga sällskap, som förde med sig ut i sjelfva skogen sin lukt af skämdt kött och våta hundar. Och då han en gång under vägen lade märke till några mötande, som grinade åt sällskapet, vaknade hans medvetande om den grufliga förnedringen, och först nu såg han, att baronessan var klädd i en hvit kattskinnskrage med grönt siden och bar en hatt från Gustaf I:s tid, ett stort åbäke, som liknade ett

paraply med en mårdsvans på. Och zigenaren ståtade i sin gula jacka, på hvars rygg fem tjäriga fingrar hade satt märke; troligen var det en minnesbete från uppträdet med Mats samma morgon. Håstarne sågo ut som om de kommit direkt från dödsdansen i Lunds domkyrka, och vagnshjulen voro alldeles nedsölade af lera och smuts, ehuru det var uppehållsväder och solen sken.

Ett ögonblick tänkte han stiga ur, men så lugnade han sig igen, och i det han fäste blicken på sina barn glömde han omgifningarna, slog döförat till för zigenarens prat och hörde ingenting annat än barnens glada skratt, såg endast deras muntra lek, när de försökte att plocka en bokgren från träden, hvilkas löt hängde ned öfver vagnen. Dernäst tänkte han på sin sjuka hjertevän, som låg ensam hemma, inspärrad, lam, och för hvilken sommaren förrann utan en enda dag fri från lidanden. Då kände han skam och sorg och raseri öfver de oförskylda smärtor, som ödet tillfogade honom och tvang honom att tillfoga andra, och han var så uppfylld af dessa känslor, att han icke märkte, hur vagnen svängde in på gästgifvargården, der en taskspelare hade samlat omkring sig en stojande folkhop och der bönder dansade och drucko under ett bokträd.

Men plötsligt väcktes han genom den larmande uppmärksamhet, som vagnen ådrog sig från mängden, hvilken helsade dess ankomst med skratt och skrån.

Utom sig af harm reser han sig upp i vagnen, fattar tömmarna och vänder hästarna, så att de komma ut på landsvägen.

Det blef tyst ett ögonblick, en hotfull tystnad, så att magistern måste göra baronessan en ursäkt, i det han föregaf som skäl till sitt beteende att han lofvat sin hustru att icke föra in barnen i stora folksamlingar, något som baronessan med otrolig smidighet ögonblickligen låtsades fullkomligt förstå och gilla, ja hon utgöt sig till och med i beröm öfver magistrerns förtänksamhet.

Och så åkte de hem.

Att alltsammans var ett öfverlagdt skälmstycke föll icke ett ögonblick magistrern in; så otäckt och afskyvärdt hade hela uppträdet förefallit honom, att han med våld hade undertryckt alla reflektioner deröfver, hade gjort sig blind och döf och förhärdad mot alla obehagliga intryck.

På aftonen, när magistrerns barn vid sjutiden hade gått till sängs, drog han sig tillbaka till sin kammare för att få vara ensam och slippa se någon af husets invånare. Augustiqvällen var varm, men mörk, och han tände sitt ljus och slog sig ned vid bordet öfver en bok, sedan han tagit rocken af sig.

Medan han så sitter lutad öfver sin växtbok och vänder bladen deri, märker han icke, huru tankarne löpa från blad till blad, sökande något, som kan fasthålla dem, men utan att finna det;

de fladdra som humlor från blomma till blomma, försökande med sugmunnen ett ställe, der den har det bra, tills slutligen hans öga faller på kapitlet om blommornas parning. Der först börjar han uppfatta hvad han läser, och allting antager form och lif. Befruktningsens hemligheter locka honom, såsom de locka en skolpojke; allt, hvad han på förhand vet och känner, får nytt intresse, erbjuder nya synpunkter. Och under läsningen känner han halft intorkade saftkällor öppna sig, blodet värmes, och naturens väldiga ande börjar tala sitt maktspråk. Brånaden stiger upp i honom, driften att känna personen fördubblad, känna kropp och själ träda ut ur individens trånga fängelse och förnimma lifvet i släktet, i framtiden, vore det så endast för några sekunder.

Han kände, att någon hade kommit in i rummet, utan att han dock hade gett sig tid till att lyfta ögat från boken; han märkte ett svagt luftdrag af en, som rörde sig och andades inne i kammarens luftmassa, han förnam likasom något varmt på ena sidan om kroppen, hvarifrån ljudet af smygande fjät hördes, och när han vände sig om, såg han Magelone stå midt i ljuset med sina elaka blygrå ögon, hvilkas hornhinna tycktes vara helt uthväld, så matt och liflost återkastade de ljuslågan.

»Hvad vill du?» frågade magistern andfädd; han såg, att hon på nytt var utpyntad — i en dräkt sådan som endast skökor plägade bära.

»Jensen ber så mycket om ursäkt», stammade flickan, »men hans tobak har tagit slut, och han ville gerna fråga, om magistern inte ville låna honom litet.

»Här!» svarade magistern kort, steg upp och gaf henne en halffylld kardus.

Derefter funderade han ett ögonblick, då flickan stod qvar; fattade så ett beslut, men ändrade det, medan han talade:

»Vill du helsa Jensen och säga, att det är... (här vände han sig bort) opassande för unga flickor att gå upp till herrar så sent om qvällen.»

Derpå tog han flickan i armen, sköt henne bort mot dörren och ändrade två gånger beslut, innan han fick henne ut. Och så ångrade han sig, att han låtit henne gå; men nu var det för sent!

Sköka som sköka! tänkte han. Blir det inte den här, så blir det annan; och blir det inte jag, så blir det Mats! Hennes bror är en tjuf, men det äro förmodligen bröderna till alla skökor, och hvem kan hålla reda på deras stamträd?

Dermed var hans beslut för följande afton fattadt.

Allt träffade in som han hade uttänkt det och fantiserat om det, men när den första kraft- och lustkänslan var öfver, kommo fruktan och vämjelsen. Fruktan — ty han hade ute på vin-

den hört något röra sig och smyga sig bort, hvaraf han slöt, att man hade spionerat; och så vämjelsen, den förfärliga förnimmelsen af smuts, hvilken hans sinnen kunde fatta först när ruset hade gått öfver, en förnimmelse så stark, att han tyckte allting var nedsmutsadt, hans rum, hans kropp, hans själ. Något så gränslöst motbjudande hade han aldrig trott vara möjligt, och hans lustar utslocknade vid blotta tanken på hvad han hade utstått.

Men det var gjordt nu och kunde icke ändras. Han hade famnat ett djur, och efter omfamningen hade djuret kysst honom som en katt, och han hade vändt sig bort, som om han var rädd för att inandas en oren andedrägt.

Nästa morgon mötte han Magelone i trappan. Hon såg likgilligt på honom och han på henne, som om ingenting händt.

Han var glad öfver att historien icke hade efterlemnats något intryck, inga oroande minnen, ingen längtan efter sakens förnyande, ingen ånger, inga förebråelser.

Men på eftermiddagen kom Magelone igen och klappade på magisterns dörr, som var låst.

Han öppnade den och bad henne för guds skull gå; ty Jensen kunde få veta något om saken, och då var hon förlorad.

»Åh, det vet Jensen redan af», svarade flickan och ville tränga sig in.

»Du kommer inte in! Min hustru skickar bud efter polisen, och vi bli olyckliga», — sade magistern i sitt bryderi, och ordet polis hade en förunderligt hastig verkan, ity att flickan försvann.

På aftonen satt magistern till bords med sin familj, och de hade lemnat dörrar och fönster öppna för att få godt af det sista qvällsljuset. Man åt under tystnad, som man gör när man är tillsammans med en sjuk, och endast då och då föll ett halfhögt ord. Nerifrån trädgården hördes sång, musik och skrål från baronessans sällskap, några personer, som kommit på besök tidigt på morgonen och genast hade satt sig till att dricka ända till middagen; derefter hade de sofvit ett par timmar rundt omkring bland buskarna och hade derefter på nytt börjat på med samma vilda uppsluppenhet. Magistern hade från sitt fönster sett de främmande och förundrat sig öfver deras besynnerliga utseende. En herre, tjock som ett hus, med röd näsa och blodsprängda ögon, och i hans sällskap några damer, hvilka sågo ut som skökor eller pantlånerskor. Emellertid hette det, att det var en åkare med hustru och svägerska, gamla vänner till baronessans föräldrar, som nu spekulerade på att köpa egendomen.

På nytt hade magistrerns misstro väckts angående äktheten af baronessans börd och stånd; i alla händelser måste en baron, som hade sådana umgängesvänner som dessa personer, vara

utfattig, och det sades ju baronessans föräldrar icke ha varit.

Under dagens lopp hade magistern blifvit inbjuden att deltaga i suplaget, men hade ursäktat sig, när han såg att alla gästerna, qvinnor och barn medräknade, voro rusiga. Men från det ögonblicket hade han märkt en viss illvilja, likasom något fientligt i sällskapets uppträdande, ehuru det icke hade kommit till någon konflikt, då han försiktigtvis höll sig undan.

Men bäst han nu satt som han trodde väl förskansad i sin familjs sköte, så pass långt från de lössläppta vildarne, och inom väl slutna dörrar, fick han plötsligt se Magelones lurfviga hufvud stickas in genom salsdörren. Hennes ögon voro ännu mer uthvållda än vanligt, och hon skrattade fjolligt som en drucken människa.

»Hvad söker du?» frågade han snabbt för att afstyra en skandal.

Flickan flamlade sig utefter möblerna i rummet, med en blandning af osäkerhet och fräckhet i sitt väsen, som gjorde fru Törner rädd och förskräckte barnen.

»Hvad söker du?» upprepade magistern med höjd röst.

Flickan hade nått fram till bordet, der frun satt, inpackad mellan kuddar; hon stödde sig mot länstolen, kastade en trotsigt utmanande blick på frun, i det hon flinade på ett oförskämdt sätt, som om hon riktigt ville njuta sin hämd

på denna qvinna, hvilken en gång hade tillfogat henne ett välförtjent slag.

Frun vände sig bort, bleknade och föll i vanmakt; men magistern hade i samma ögonblick fattat Magelone i armen, öppnat dörren och skuffat ut henne i korridoren, der hon damp omkull på den benhög, som hundarne hade samlat af qvarlevorna efter dagens kalas. Derpå stängde han dörren i lås.

Han hade knappt hunnit åter bringa sin hustru till medvetande och fått henne förd från bordet, förrän det klappade på ytterdörren. Barnen skreko af ängslan, upphetsade af allt detta underliga, som de inte kunde förstå, men då man fortsatte att knacka på, gick magistern bort och frågade genom dörren, hvem det var.

Zigenaren svarade genast med sin glattaste röst och bad om ursäkt för att han trängde sig in, men han hade några personer med sig, som gerna ville se på våningen, och det brukade man ju ha lof till.

Magistern såg en skadeglad, hämdlysten blick lysa i zigenarens öga, när denne införde fyra rusaiga personer, som med fräcka miner begagnade sin lofliga rättighet att smutsa ner golfven för hyresgästen och störa en sjuk menniskas husfred.

Det kokade i magistern, när han såg dessa råa banditer snoka omkring och låtsa som om de mätte upp dörrar och fönster, medan de endast med knapp nöd kunde hålla sig för att flina och framtvungo ett och annat ord, som skulle göra det troligt, att de verkligen kommo i det ärende,

som det uppgafs. Den betydelselösa händelsen hade en bakgrund af utmaning och en anstrykning af öfvermod, och magistern måste taga barnen med sig och gå ut på balkongen för att icke låta narra sig till ett utbrott.

Detta var en krigsförklaring, och ännu mera, det var segerproklamationen med full musik; ty zigenaren visade den slagne och inspärrade, att han mycket väl visste, det denne var bunden till händer och fötter, och nu satte han sin smutsiga häl på den öfverlistades nacke. Denne vred sig under smärtan, men svor inom sig en ed att nedlägga sin fiende, innan denne alldeles gjort af med honom, och nedlägga honom en gång för alla: dräpa honom, icke endast såra honom — för att icke efteråt sjelf blifva dräpt.

Den natt, som följde, tillbragte magister Andreas i funderingar öfver ett sätt, på hvilket han utan ansvar och påföljder skulle kunna nedlägga detta skadedjur, som hänsynslöst hade sin lust i det onda.

Det fanns icke längre utsigt till att insöfva honom i trygghet; ty han hade ingen trött stund efter arbete, under hvilken han skulle kunna öfverrumplas, och förhållandet mellan dem var alltför spändt för att det å nyo skulle kunna slutas ens ett sken af fred. Men för att kunna upptaga striden med en fiende som denna måste man kunna hålla honom stången i bristen på fin-känsla, måste man ha förmåga att icke sky skändliga medel, icke skämmas för att snoka i hans

hemligheter, lyssna vid dörrar, aflocka hans anhöriga förtroliga bekännelser och efteråt betjena sig af dessa. Men allt detta ansåg magistern sig icke i stånd till. Det bar emot för honom att begå en låg handling, att känna sin sjelfkänsla kränkt, sin aktning för sin egen person nedbruten. Denna strid kunde han alltså icke föra utan att gå under; fly kunde han ej, och uppgifva striden vågade han ej, ty då skulle han genast bli öfvervunnen.

Han kände sig som hellenen kämpande mot barbaren, i hvilken kamp barbaren måste segra, därför att han var den råaste; han kände sig som Archimedes, hvilken föll för en soldats hand, ehuru han lätteligen med tillhjälp af sina beräkningar skulle ha kunnat konstruera en maskin att spränga tusen soldater i luften med.

Genom att företaga en hopsummering af zigenarens anlag och genom att registrera hans själs inventarium hade magistern utletat två punkter, som lågo blottade, och på hvilka under ett angrepp själ kunde kämpa direkt mot själ, förstånd mot förstånd, så att det fanns hopp om seger för det förstånd, som var det starkare. Zigenaren hyste först och främst halfvildens fruktan för det okända, och mot denna fruktan hade han sökt beskydd i tron på tillvaron af okända makter. Om man nu, tänkte magistern, beröfvade honom detta värn, skulle hans fruktan väckas till lif, tron på lyckan frångagas honom, och han skulle falla ihop tillintetgjord. Denne

mans förtröstan på slumpens gunst måtte vara ofantligt stark, ty oaktadt ekonomisk ruin väntade honom till mikaelisdag, odlade han icke jorden, utträttade ingenting, utan låg bara med öppen mun, väntande på stekta sparfvär. Huruvida han trodde på de kristnas gud, visste magistern icke, dock hade han aldrig sett honom gå i kyrkan; deremot visste han, att han satte ut mjölk åt sina snokar, som han visade religiös vördnad.

Följaktligen borde snokarne utrotas, tron på deras beskydd dräpas och fruktan för ett oblidt öde slå mannen med andlig lamhet.

Den andra punkten var kinkigare att komma inpå, men nådde han den, var det en säker död. Genom att blanda blod med en adlig släkt hade denne paria fått likasom ett nytt tillskott till sin egen lifskraft; känslan af att vara besvägrad med de högre klasserna hade ingifvit honom höga tankar om sig sjelf, och så länge han trodde, att denna qvinna verkligen var den hon gaf sig ut för, kunde han bära hufvudet upprätt. Men nu var magistern fast öfvertygad om, att här fanns en hemlighet, som zigenaren icke kände till; han var fullkomligt säker på att baronessan hade ljugit för sin älskare, och att hon icke alls var af någon förnäm släkt. Till att undersöka detta kräfdes det blott tid och skarpsinne; ty verkliga förhållandet måste kunna utrönas genom kyrkoböckerna. Men om nu magistrerns misstankar kunde vinna bekräftelse, skulle zigenaren

känna sig bedragen, bli uppbragt, göra sig skyldig till förlöpningar, och hvem kunde veta hvad som på detta sätt skulle komma i dagen, när två sådana personer började att röja hvarandras hemligheter — alldeles bortsedt från den förlust zigenaren skulle lida, när han såg, att han blifvit narrad af den enda han hade trott på, och den afmattning af lifslågan, som skulle följa der-
efter, när det hopp, på hvilket han hade byggt hela sin styrka och lefnadslust, hade brustit.

Ehuru åtgärden att hålla qvicksilfver i snokarnes mjölk icke var annat än att utrota skadedjur, kände magister Andreas sig dock obehaglig till mods efter att ha gjort det. Nästan som om han hade mördat eller stulit, ehuru man icke brukar tala om att mörda t. ex. råttor.

Och när han nu efteråt stod i sitt fönster och väntade på att få se de åsyftade verkningarna, var han orolig. Han hade emellertid suttit tre timmar vid sitt arbete, innan han äntligen hörde oväsen nere från drifhuset. Ivan hade först upptäckt olyckan och slog allarm, så att zigenaren, som sof af sig ett rus mellan buskarna, kom tillstädes. Först gick ovädret löst öfver trädgårdsmästaren, som svor och förbannade sig på att han var oskyldig. Baronessan, som kom ditspringande, var utom sig och grät. När intet yttre våld stod att upptäcka på djuren, som nästan

hade krupit ur sitt skinn, och då ingen tänkte på, att snokarna, som lätt kunde slås ihjäl med en käpp, hade blifvit förgiftade, började de lätt-trogna människorna gissa på, att en ormpest utbrutit, och så snart det var tal om pest hade man ju att göra med en tillskyndelse af ödet eller de okända makterna.

Kadavren blefvo emellertid omsorgsfullt hopsamlade, lades in i ett stycke ylle och buros in i huset.

Genom de öppna fönstren kunde magistern höra, hur man gjorde upp eld i spiseln för att medelst värmen kalla till lif de döda kropparna.

Det var som om åskan hade slagit ned i huset. Människorna gingo uppskrämda omkring, allt arbete afstannade, snickarne tittade ut genom källarfönstrens rutor, och hundarne, som ville hålla kalas på snokarne, blefvo under väldigt larm utkörda och instängda i skjul och uthus.

Man jämrade sig och parlementerade nere i våningen, så att middagsmaten icke blef färdig och allt kom i olag.

»Nu är olyckan öfver oss!» — med dessa ord afslöt zigenaren sina trista betraktelser, hvar efter han slog håll på en ankare bränvin och satte sig att dricka och sjunga sorgesånger, tills efter hand hela familjen satt och drack vid fönstret.

Att slaget hade drabbat säkert, det märkte magistern på aftonen, då han råkade zigenaren, som var mild, höflig, ödmjuk, och hvärs hat

tycktes vara bortblåst samtidigt med hans tro på lyckan. Men han talade icke om snokarna; ty han skämdes för att visa sin svaghet, och han visste, att magistern skulle skratta åt hans vidskepelse.

Han utgöt sig endast i sväfvande ordalag om sina oförskyllda olyckor och sin förestående undergång.

Derefter slog han plötsligt om, gaf sig till att berätta kärlekshistorier och smorde på stående fot ihop en komedi om en herre, som inte kunde tillfredsställa sin älskarinna, hvarför hon blef honom otrogen.

Magistern låtsades som om han icke begrep meningen, men fortsatte i samma spår och dukade upp en historia om en herre, som hade trott sig få en jungfru, men i stället hade han fått skabb.

Zigenaren vek undan för hugget och började berätta något om, att den åkare, som härom sistens hade varit på besök hos dem, ville köpa egendomen för sextiotusen daler.

»Ja», tillade han föraktfullt, »för en hästskojare kan ju egendomen alltid vara fin nog.»

Magistern lät lögnen passera, men det lilla ordet »hästskojare» bet sig fast i hans hågkomst för att längre fram komma honom väl till pass.

Åtta dagar senare hade magistern i all hemlighet företagit sina efterforskningar i kyrkans böcker och fått veta, att baronessan Ivanoff var född af den helt oadliga familjen Ivarsson; att fadern hade varit simpel procentare och egare af två horhus i Köpenhamn, samt att modern varit sköka.

Det var nästan som om han icke hade fått veta något nytt, när han af presten och lagmannen fick bekräftelse på dessa saker. Det måste så vara, tyckte han nu, i trots af sitt tvifvel på allting undantagandes det heliga »folket». En sådan kärlek till smuts, till lögn, till vidskepelse kunde icke finnas i en familj, der slägte efter slägte var uppfostradt till bildning; ett berömdt namn plägade verka som en sporre till stora handlingar eller till en viss förädling i tankar och känslor, åtminstone till en viss omvårdnad om sin egen person. Och innan en adlig släkt kom på andligt förfall, var den vanligen först ekonomiskt undergräfd, hvilket ju icke hade varit fallet här.

Medan magister Andreas sysslade med dessa undersökningar, hade han under de åtta dagar, som åtgingo dertill, haft tillfälle att se; huru zigenaren hade förlorat sin själfförtröstan och sin oroliga verksamhetslust. Han låg för det mesta bland kaninerna på afträdestaket och solade sig, rökte eller sof. Hvarför han just hade valt denna plats, var svårt att förstå; kanhända var det hans sydländska blod, som lockades af den

starka hettan från takets kopparplåtar, eller kände sig hans parianatur dragen till lukten der, som påminde om förruttnelse, träck och affall. Och under det hans slöhet tilltog, gick allt på egendomen vind för våg. Kycklingarna dogo mass-tals af svält och vanvård och lågo halfruttna rundt omkring på marken. Hundarne jagade hönsen och ankungarna och stulo sig då och då till en måltid. Fåren blefvo sjuka af att ligga i sin egen orenlighet, som hopade sig alnshögt på golfvet. Ingen gaf dem vatten eller förde dem ut i vall.

Trädgårdsmästaren, drängen och snickarne sutto i körsbärstråden och mumsade, plockade full en korg, som skulle köras till torget, men fick stå, till alla bären voro ruttna.

Och under tiden växte ogräset i trädgården och spridde frö, smutsen utbredde sig på bakgården, flugorna förökade sig, och hela huset visade tecken till upplösning och förfall. Och under allt detta ruskade zigenaren upp sig gång efter annan för att företaga sig någon elakhet, som kunde förtreta hyresgästerna; dref t. ex. de våta hundarne upp och ned i trapporna, när det var nyskuradt, kastade ben och affall ut i korridoren, släppte in hönsen genom porten; ställde i onödan till väsen om nätterna och hetsade hundarna på magisterns mjölkbud och brefbärare.

Af allt detta förhårdades magister Andreas' sinne, så att han nu med berådt mod gick att

aflossa sitt andra grundskott i bestämd afsigt att borra fienden i sank.

Och till att utföra denna plan hade han utsett Magelone, hvars fientliga sinnelag han hade lyckats mildra genom goda ord, så mycket lättare som flickan misshandlades både af brodern och den föregifna baronessan, till hvilken hon hyste ett våldsamt hat.

När Magelone hade fått de erforderliga upplysningarna, blef hon hjerteglad, ty här erbjöds tillfälle till att taga en storartad hämd både på baronessan, som derigenom skulle förödmjukas, och på brodern, som derigenom miste sin skenbara glans, som han hade begagnat till att uppträda öfverlägset mot sina syskon.

Utbrottet egde rum en fredags afton, och magistern satt i sitt fönster och hörde på, hur uppträdet började och slog ut i ljusan låga. Baronessan, alias jungfru Ivarsson, stod vid sitt fönster och petade ut döda grönsiskor ur burarna, då Jensen träder in i rummet.

Det är tyst en stund; derpå säger jungfrun:

»Nå, Peder, skall du in till sta'n i morgon och köpa mat?»

»Nej», svarar zigenaren, »det får du göra sjelf!»

»Hvad skall jag köpa för, när du har fått alla mina pengar?»

»Har jag fått? Hvad har jag fått för slag? Hvad har jag fått för att jag för din räkning har släpat mig förderfvad utan lön i år och dag?

Hvad ha mina syskon fått, som ha gått här som dräng och piga utan lön?»

Nu tog jungfrun i. Hon talade en half timmes tid, ömsom skrikande, gråtande, svärjande.

Zigenaran sökte sticka in ett ord då och då, men fåfängt. Och så sprang han upp, störtade ut och smälde igen dörren efter sig. Kom in igen, bröt ut i en ström af ord, bland hvilka man blott kunde uppfatta enstaka, såsom »ett skarn till mor», »horqvinna» och »procentare» kunde uppfattas.

Dernäst rasade jungfrun på nytt i en half timme, utan att magistern kunde höra annat än dörrens bum! bum! som på afstånd lät som kanon-skott, när zigenaren sprang ut och in som en galen menniska.

Och så blef Magelone inkallad. Först fick hon örfilar af jungfrun och derpå af zigenaren; hon gaf sig dock inte, men fyrade nu af en salva, som trängde igenom hela huset och hördes ut i trädgården af karlarna, som stodo och lyssnade bakom buskarna.

Och nu döko historier fram från äldre tider, då zigenarens mor och far hade bott och huserat i gården; beskyllningar för häststölder, om uppbrutna skrin, som jungfrun skulle ha dyrkat upp låsen till; om penningtransaktioner, om underslef, kort sagdt om alla möjliga slags sluskigheter.

Zigenarens röst hördes inte längre nu; det lät som han vore försvunnen.

Upptrådet slutade med att Magelone blef körd ur huset, titulerad offentligt fruntimmer, beskylld för att ha haft umgängelse med alla karlar i gården (undantagandes magistern), hvar efter Magelone packade ihop sina saker och gick.

Råfhålan var sprängd, och grundskottet hade haft åsyftad verkan.

Belåten med sitt arbete, som han fann godt, gick magistern till hvila och sof lugnt för första gången på länge, ty nu trodde han att den fientliga styrkan var upprifven och hade fått så mycket att göra med sina inbördes fel, att den skulle lemna honom i fred.

Utan att veta det hade han företagit sitt stora angrepp på en tidpunkt, som var särdeles läglig till att bringa förödelse i motståndarens läger. Följande dag var en lördag; då skulle det utbetalas aflöning till folket och köpas förråd till den kommande veckan. Slaget hade således träffat midt på hjessan, under hvilken en redan ansträngd och upphetsad hjerna låg brinnande och utan förmåga att motstå flere olikartade tryckningar på en gång från olika håll. Och därför råkade zigenaren också alldeles i olag och skulle strax ha varit färdig, om icke makter, som han dock icke sjelf kunde ha frammanat, kommit honom till hjälp.

När magister Andreas morgonen efter uppträdet kom ned på gården, träffade han trädgårdsmästaren, som såg mycket upprörd ut och tycktes hågad att öppna sitt hjerta. Och då magistern hade lust att få höra, hvad verkan hans kastvapen hade gjort, och då han ansåg all fara öfverstånden, frågade han, om trädgårdsmästaren hade hört oväsendet föregående afton.

Ja, det hade han, och han ville nu varna magistern för baronessan och zigenaren; ty sedan det nu blifvit klart hvad det var för slags folk man bodde hos, drog han inte i betänkande att berätta, hurusom zigenaren och baronessan en gång i magisterns frånvaro hade brutit sig in i hans rum och med falska nycklar öppnat hans schatull.

Magistern blef ursinnig och ville genast gå till lagmannen, men trädgårdsmästaren höll honom tillbaka och frågade, om han hört att en häst på natten hade blifvit stulen från en af grannarna.

Magistern hade icke hört det och fick nu besked om de närmare omständigheterna.

När Magelone skulle gå öfver till gästgifvaregården för att tinga sig skjuts hem till sina föräldrar, hade trädgårdsmästaren och drängen lofvat följa henne, då det var mörkt. De följdes sålunda åt nedåt stora landsvägen och hade kommit upp till bondgården, där hästen just hade blifvit stulen från fältet, då de fingo höra försigtiga steg bakom sig och i diket utmed vägkanten

varseblefvo zigenaren, som smög sig fram, förklädd, med hatten ned öfver ögonen och bärande i handen ett svart föremål, som på afstånd såg ut att kunna vara en sko. De vände genast ryggen till och låtsades icke märka honom. Men de hörde honom följa efter ända till gästgifvargården, der han försvann för dem.

Trädgårdsmästaren, som legat vaken om natten, hade emellertid hört, huru zigenaren vid ett-tiden hade kommit ut på gården och gifvit order om två ridhästar åt sig sjelf och drängen, hvilken han befallt följa med. Klockan blef dock tre, innan zigenaren infann sig; han hade då tillsammans med drängen ridit till Vidala, föräldrarnas hem, och medfört på hästryggen åtskilliga småsaker, som systemen glömt efter sig. Drängen hade vid hemkomsten fått befallning om att förtiga utflykten, antagligen i afsigt att han just skulle omtala den, hvilken han också gjort.

När magistern hade hört denna berättelse, svarade han ingenting, uttalade icke sin mening om saken, men låtsades gå upp på sitt rum. Han vände dock om på halfva vägen och ställde sina steg mot den bondgård, från hvilken hästen blifvit stulen. Under vägen lade han ihop tidi-gare och färskare uttalanden af zigenaren och många olika händelser, som alla styrkte honom i hans tro på att ingen annan än Jensen var tjuften.

Han erinrade sig från början af sommaren, huru Jensen med förnöjelse drog fram historier

om häststöld, huru han med speciel utförlighet hade berättat om stölden af den röda hästen från just samma bonde; han kom ihåg de knep, som efter hvad zigenaren hade påstått användes för att göra stulna hästar alldeles oigenkänliga, bland annat att skära dem i pannan, så att de fingo blås; han mindes nu, att man för en månad sedan hade en vacker dag anträffat den blacka hästen med ett snitt i pannan, utan att någon kunde förstå, hvem som hade gjort det eller hvad meningen var dermed; och allra sist påminde han sig som en synnerligen talande omständighet hästskojarens besök den der ledsamma söndagen.

Allt detta passade in och pekade mot samma punkt — allt undantagandes blackens pannsnitt, som icke tycktes höra till saken.

Ilvarför skulle han ha skurit den? Hade den också blifvit stulen, och skulle den nu göras oigenkänlig för att kunna säljas? — Denna häst hade den egendomligheten, att den icke kunde gå, utan alltid måste galoppa, hvilket magistern hade lagt märke till, när han en gång åkt med zigenaren till Landskrona; och denne hade lemnat den märkvärdiga förklaringen af orsaken till hästens ovana, att den hade blifvit inkörd af mjölkbud. Nu förekom det magistern troligare, att denna hastighet i loppet härrörde af en viss fruktan hos kusken för att djuret vid saktare lunk lätt kunde bli föremål för en farlig undersökning.

Dermed fick det nu vara som det kunde; på sin höjd blifve saken derigenom mera invecklad. Först och främst gällde det att anskaffa bevis. Och det var för att insamla sådana som magistern nu styrde kosan ut på fältet, där hästen blifvit stulen.

Han fann snart på dikesrenen det ställe, der hästen hade ledts öfver och hvarifrån den blifvit släpad i motsatt riktning mot Bögely. Denna sista omständighet fäste magistern dock ingen vikt vid, ty det knepet var för tarfligt.

Dernäst fann han ute på klöfverfältet hålet efter pålen, vid hvilken djuret hade varit tjudradt; han kunde utpeka den stulna hästens spår bland de öfriga hästspåren, och han upptäckte aftryck af tjufvens fötter i den fuktiga marken. Det var en stor, simpel fot med mycket bredt fotblad; men mellan dessa spår funnos några andra och djupare, regelbundet aftryckta, alltför regelbundet för att kunna härröra från fötterna på en man, som drog med sig en häst; och hvad som värre var, alla dessa spår voro gjorda medelst samma högersko — alltså i bestämd afsigt anbragta som villospår och med tillhjälp af en medförd sko, hvars make man vid en eventuel undersökning säkerligen icke skulle kunna finna i tjufvens hem. Och se der, ofvanpå en alltför svagt nedtrampad klöfvertufva satt skon, qvarlemnad som ett vilseledande *corpus delicti*.

Det var inte så alldeles tokigt uttänkt ändå och kunde kanske ha narrat någon annan än

magisteru; som just hade fått höra, att zigenaren på aftonen förut hade smugit omkring i diket med ett mörkt föremål, som såg ut att kunna vara en sko. Han tog därför, och för att icke andra skulle bli narrade, detta *corpus* och kastade det långt bort, hvarefter han lade sig ned på marken och tog en afgjutning af det rätta spåret med tillhjälp af litet medfördt svatvel. Med denna afgjutning i fickan gick han der- efter hem.

När han kom hem, låtsade han som han hade tappat en knif och gick omkring och sökte i trädgårdsgångarne, tills han fann det fotspår han ville, och tog så en afgjutning deraf. De två formarna öfverensstämde i allo, till och med deri att becktrådarna på venstra sidan voro lös- slitna och i form af en ögla hade tryckt sig in i sulans läder.

Det var alltså zigenarens fot, som lemnat aftryck på klöfverfältet, der häststölden blifvit begången — ergo . . . Hvad? Var det därför gifvet, att det var han som stulit hästen? Nej, ty zigenaren kunde ju också — tidigare på mor- gonen än magistern, ha varit ute för att bese stället, och därför att magisterns spår nu också funnos på klöfverfältet, behöfde ej magistern ha stulit hästen.

Huru skulle han då komma honom inpå lif- vet? Det enda bevis, som polisen skulle god- känna, vore att hästen funnes i tjufvens ego — och dock skulle till och med det vara lätt att

bortförklara, nämligen om tjufven påstod sig endast ha infångat en häst, som gick lös. Och dessutom skulle säkerligen hästen icke stå att finna i zigenarens stall, möjligen deremot i åkarens från Helsingborg, och möjligen icke ens der.

Magister Andreas beslöt att vänta två dagar, sofva på saken två nätter och så ingripa!

Första dagen såg han icke till zigenaren, som sades vara bortrest. Först på andra dagens morgon visade han sig, uppe på taket till det lilla huset, väldigt stimmande och smällande med sin piska, som om han riktigt ville känna sin makt öfver djuren, hvilka gingo nedanför på bakgården. Han såg mycket upphetsad ut; half-full och utmanande framslungade han dunkla ord först mot baronessans fönster, derefter mot magisterns. Det föll ord om räfven, som går på hönsjagt, men blir lurad; om lärda herrar, som inte kunna se längre än deras egen näsa räcker; som inbillade sig att de visste allt, men inte visste så mycket som fick rum på hans tumnagel; om horor och procentare, som döpte sig sjelfva till grefvar och baroner, men inte hade så mycket som en ren tråd på kroppen, och om småfolk, som också kunde bli stora, om de ville.

Hvarpå han tog sig en klunk ur sin flaska och började med full hals sjunga: »Jag är grefve af Luxembur», som magistern nu inte hade hört

på ett par månaders tid. Vid hvarje vers smällde han med piskan och dansade på koppartaket, som dånade och gungade under tyngden.

Magistern försökte utleta meningen med detta öfvermodiga beteende. I zigenarens sång låg det triumf och segerstolthet, och hans fräcka utmaning tydde på visshet om att han hade fått ett säkert öfvertag öfver fienden.

Längre fram på dagen syntes zigenaren sitta ensam nere i lusthuset och spela positiv för alla de åtta hundarne, som han samlat omkring sig; om aftonen ställde han till ett stormande uppträde nere hos jungfru Ivarsson, skrek hela fjärdedelstimmar i sträck, smällde med dörren, slog sönder glas och porslin. Och när natten föll på, uppförde han en gräslig komedi uppe på vinden; affyrade skott, dansade på jernstänger, slog sönder möbler, allt under det han försökte reta upp magistrern till att förgå sig och inlåta sig i strid.

När han till slut tröttnat på detta, gick han ut på ängen, der han satte eld på torf och ogräs, som skulle brännas, lade sig på den daggiga marken omgifven af hundarna och tycktes falla i sömn.

Magister Andreas deremot kunde icke få en blund i sina ögon, och ju längre han låg och plågade sig i striden mot sömnlösheten, dess fastare blef hans beslut att uppträda direkt angripande mot sin lömska fiende, och när morgonen kom, klädde han sig och vandrade bort

för att uppsöka lagmannen och åtminstone angifva husets folk för att ha begagnat falska nycklar.

Han hade styrt kosan genom bokskogen och kommit in på granstigen, då skatornas skri ledde hans uppmärksamhet till den gran, hvilken tjänstgjorde som skriftafla. Han kröp in i buskaget och upptäckte snart trädet, i hvars flådda bark en ny figur hade tillkommit; hvad denna figur betydde, var han nu alltför invigd för att kunna missförstå. Alla de tidigare tecknen voro utplånade, och i stället hade man skurit dit en räf, som satt fast med halsen i en snara, så att tungan hängde ut ur gapet.

Räfven skulle utan tvifvel vara magistern sjelf, att döma af zigenarens segerdanser och öfvermodiga skrål.

Och nu dref nyfikenheten att få klarhet öfver, huru hans saker stodo, honom hastigt bort till lagmannens gård, som han för öfrigt nalkades med en viss oro för resultatet, enär alla domare i de eröfrade provinserna voro danskar, ett tillmötesgående af regeringen, för att icke de underkufvade skulle lefva i ständig fruktan för godtycklig och orättfärdig lagskipning och tillika därför att det var af största betydelse att domaren var grundligt förtrogen med befolkningens språk,

så att de kunde följa och bedöma hvarje ords skiftande nyans.

Han hade hunnit ut ur skogen och nalkades kyrkbyn, der lagmannen bodde, då zigenaren kom sprängande ut från bygatan på sin blacka skinkmärr, helsade med ett segerstolt leende och öfverstänkte magistern med landsvägs-smuts, då han icke hann att i rättan tid hoppa åt sidan.

Magistern vardt mörk i hågen, och onda aningar plågade honom, när han stod med lagmannens portklapp i handen. Ännu missmodigare blef han, när domaren emottog honom med en förvånad, misstänksam uppsyn och förde honom in i en låg, svartmöblerad sal, der två stora bord upptogo hela golvet. Det rädde en qväfvande hetta derinne, och liksom för att släppa ut litet af värmen, öppnade domaren dörren till rummet bredvid, gick in dit ett ögonblick och kom derefter tillbaka.

Han bjöd magistern sätta sig ned, mönstrade honom från hufvud till fot, som om han jämförde honom med de beskrifningar han fått och de föreställningar han gjort sig om den besökande. Dock sade han ingenting, utan afvaktade lugnt, att magistern skulle säga något.

Slutligen tog denne till ordet, temligen motvilligt, ty han var rädd för att trassla in sig i motsägelser och säga för mycket, och han hade endast bespetsat sig på att blifva tillfrågad, i hvilket fall svaren lätt skulle ha gifvit sig sjelfva.

»Mitt ärende», började han, »rör min värd, förvaltar Jensen på Bøgely, hvars uppförande mot mig icke har varit tillständigt.»

Här tystnade han för att bli tillfrågad, men ingen fråga kom, endast en nick, som uppmanade honom att fortsätta.

»Det har nämligen kommit till min kännedom», måste han alltså gå på, »att folket jag bor hos har brutit sig in i mitt rum och med falska nycklar öppnat mitt schatull . . .» här tystnade han igen.

Domarens min var oförändrad, likgiltig, som om det han hörde var något, som han visste godt besked om.

»Och nu», nödgades magistern afsluta, »har jag för afsigt att stämma dem för inbrott.»

Domaren väntade en stund; så frågade han:

»Hvad är det, som har blifvit stulet?»

»Ingenting har blifvit stulet!» måste magistern svara; ty han kunde icke hålla på att hemligheter kunde ha blifvit stulna, då ju det skulle vara att ange sig sjelf för att hysa farliga hemligheter.

»Finns det vittnen på saken?» sporde domaren.

»Trädgårdsmästaren påstår, att han hört det berättas af förvaltar Jensens syskon.»

»Bara prat, alltså; ty syskon kunna icke vittna. Ingenting stulet, inga vittnen, inga upptrutna lås! Alltså rakt ingenting att döma på!»

Magistern satt och stirrade efter sitt käromål, som i ett nu var bortblåst, så att icke ett spår fanns kvar af det. Men han vaknade snart till besinning, kände, att han stod i ett ofördelaktigt ljus såsom en, hvilken utslungar en klent grundad anklagelse, och för att inte gå derifrån som en stackare, beslöt han att gå djupare in på saken.

»Tror herr lagmannen då, att den här Jensen är en fullt pålitlig person, som står höjd öfver hvarje misstanke?»

»Jensen har nog varit misstänkt för åtskilligt, men har alltid klarat för sig», svarade lagmannen med eftertryck. »Sålunda var han angifven som misstänkt för häststölden här om aftonen. Men corpus delicti, en af tjuften tappad sko, visade sig icke alls passa till hans fot; vidare kunde han konstatera alibi, då han bevisligen hade varit ute och ridit med gårdsdrängen på den tid, då stölden blifvit begången, och det har blifvit upplyst, att han varit på besök hos sina föräldrar samma natt. Att han på aftonen smugit förklädd omkring i diket, hade helt andra skäl.»

»Hvilka, om jag får fråga.»

Domaren fixerade strängt pröfvande magistern och svarade i förtrytsam ton:

»Jo, han ville söka komma till klarhet öfver, huruvida en person, som stod hans hjerta nära, hade blifvit förledd med falska löften. Det ville han.»

Det uppstod en förfärlig tystnad. Allt dansade rundt för magisterns ögon, och fönsterrutorna antogo form af ett nät, hvori han hade blifvit fångad. En sak kände han klart: att han sjelf hade bundit nätet, att han närt vid sin egen barm ett ormyngel, som nu bet honom. Och han kände sig vanmäktig. Ty han kunde ju dock icke berätta, att det var han som undervisat tjuften om alibi och corpus delicti och i knepet att tillstå en biomständighet för att fria sig i det väsentliga. Och historien med flickan, hvilken väl icke var straffbar enligt lagen, var dock tillräcklig att göra honom inhabil såsom vittne, göra honom sjelf misstänkt, så att hvarje försök från hans sida att förklara de närmare omständigheterna endast skulle sätta honom sjelf i knipa, förvärra hans ställning, inveckla honom i motsägelser.

Domaren, som såg, att magistern var kastad ur sadeln, begagnade tillfället till att ge honom en spark in optima forma.

»Jensen», tillade han, känner jag som en halftokig människa, men med ett godt hjerta och ett förlåtande sinnelag. Hur har han icke fällt förbön för sin bittraste fiende, grindvaktaren, som hade bestulit honom och hotades med fängelse. Nej, honom är det ingen fara med; ty så länge icke hämdkänslan tar öfverhand i en människas sinne, så att förnuftet skenar i väg, så länge är allt godt och väl!»

Magister Andreas blef het om öronen; ty han hade icke på många herrans år suttit på

skolbänken så som nu. Och i sin kokande harm glömde han former och sedvänja och började utan vidare rikta sina spörsmål till domaren.

»Men påfågeln då, och kalkonen, och ankbonden, och gödselvagnen och de saker, som nattetid fördes bort från vinden, och hönsköpsresan till Danmark — kanske lagmannen också är inne i allt detta?»

»Fastän jag icke behöfver låta underkasta mig ett sådant förhör, så skall jag ändå svara. Hvad påfågeln, kalkonen och ankbonden beträffar, så misstänkes alltjämt en viss person, men det fattas bevis! (Här gaf han magistern en blick, som kom denne att blekna.) Ty tjufven tyckes vara en utstuderad person, som har förstått att lemna efter sig en falsk corpus delicti, en person, som har reda på att alibi är det viktigaste i bevisföringen, och som har lärt — och till och med har velat lära ut åt andra — att tjenstefolk icke kunna åberopas som vittnen.»

Håren reste sig på magister Andreas' hufvud, och ju mer ursinnig han blef, dess mer gick det omkring i hufvudet på honom, och när han märkte sin förvirring blef han ännu vimmelkantigare, tills han slutligen satt som en öfverbevisad brottsling med dåligt samvete och skräck för den slutliga upptäckten.

Men domaren gick nu vidare, nästan säker om att vara på rätta vägen.

»Och hvad resan till Danmark angår, så har Jensen genom notiser i sin anteckningsbok be-

visat, att han företog den i det uppgifna ärendet; jag har med egna ord läst, att der stod: »Fredagen den 2 Augusti reser jag till Danmark; har tio daler med mig, hemtar fem daler i Landskrona och köper sjuttiofem höns.»

Här höjde magistern hufvudet, som om han ville tala, men härfvan var redan så tilltrasslad, att han förlorade lusten att söka reda ut den; han kunde icke få fram ett ord af de invändningar han ville göra. Han kunde icke säga: Herr lagman, just den omständigheten att karlen som ett nöt går och skrifver i presens-form »jag reser», under det att alla förnuftiga människor bruka skrifva efteråt: »i går» eller »den och den dagen var jag der och der» — just den omständigheten synes misstänkt; icke heller vågade han undervisa lagmannen om det misstänkta i uppgifterna om att han medförde så och så mycket, men skulle hemta så och så mycket till; och han hade förlorat all lust att invända, att det ursprungligen skulle ha varit hundra höns, medan det i anteckningarna stod blott sjuttiofem. Han var mållös gent emot så mycken fräckhet och åhörde som i en dröm lagmannens bevis för gödselvagnens lofliga användning, då zigenaren hade sökt och fått Landskrona slagteris tillstånd att hemta svinmagar, medan han dock ännu för sina öron hörde en förklaring om Helsingborgs kungsladugård och för sina ögon såg en gödselhög, som ej kunde vara hemtad från något slagthus.

Förhöret var slutadt och magistern reste sig för att gå sin väg som en misstänkt tjuf, som en falsk angifvare, som en under uppsigt ställd person, då domaren gaf honom ett sista hugg i bröstet:

»Således kan jag ingenting göra åt Er sak angående schatullet, men kom väl ihåg till en annan gång, att om Ni gömmer på farliga stats-hemligheter, att Ni då håller dem lika väl dolda som nu; ty fastän jag är danskfödd har jag blifvit svensk medborgare, och såsom min nuvarande konungs och herres trogna undersåte skyr jag inga medel — skonar inga personer — för att värna och vaka öfver okränkbarheten af den regeringsform, som jag svurit trohetsed!»

När magistern kom ut, kände han sig till mods som om han blifvit kåkstruken. Bakbunden, med förlorad heder, utan möjlighet att kunna resa sig; fläckad utan utsigt till att kunna tvätta sig ren, tvärtom, ju mera han gnede på fläcken, desto mera skulle den äta sig in. Till och med om han kunde samla bevis, så vågade han icke längre röra vid saken af fruktan för att bringa sin familj i olycka; och hvem kunde veta, om han icke rent af skulle blifva anklagad och stämd inför rätta af zigenaren. Han kunde ju bli anklagad som medskyldig i stölderna, då han hade lärt tjufven att stjäla; han kunde anklagas för att ha begått våldtäkt, för att ha förfört en oskyldig ungmö — för hvad som helst, då ju falska vittnen lätt kunde anskaffas; och, värst af allt

och säkrast, för majestätsförbrytelse; ty den förbrytelsen skulle hans hederskänsla förbjuda honom att neka till, eftersom han hade begått den.

Han var slagen, och det af en stackare, en odåga, en landsvägsriddare, som endast hade det företrädet att vara hänsynslös i valet af sina medel. Den förståndige, den kunskapsrike, den hederlige hade fallit för den okunnige, som icke ens hade känt förbrytelsens filosofi, tjufveriets teknik, rättegångsväsendets procedur. Han, den bestulne, den förorättade, den pinade och plågade hade blifvit brännmärkt, och tjufven, förföraren, spionen, ockraren, som lefde af sin kropp likt en sköka, och som ville sälja sin syster till sköka, han hade blifvit den gode mannen med det ädla, förlåtande hjertat, det veka sinnet, den öfver systemens förlorade oskuld sörjande brodernt

Magistern gick med sänkt hufvud framå! landsvägen och grep så hårdt om sin käpp, att naglarna blefvo hvita, och det fanns endast en tanke i hans hjerna. Han hade beskyllts för att vilja hämnas. Hämnas för hvad? En tjuf hade gjort inbrott hos honom, hade brutit sitt kontrakt, hade hånat och plågat honom, och han angifver tjufven! Det kallas dock annars sjelfförsvär, och var det icke dessutom en medborgerlig pligt att angifva tjufvar? — Nu ville han sjelf hämnas, eftersom lagen icke gjorde det, ehuru lagarne eljest äro stiftade för att göra sjelftäkt öfverflödig. Han ville återvända till urtidens sjelftäkt gent emot en menniskotyp från

urtiden. Tillintetgöra ett skadedjur, utrota ett vidunder i människohamn, hindra en bandit att fullborda sina ogärningar, det var en loflig handling, som han kunde försvara inför sitt eget samvete. Men han ville skrida till verket med hela öfverlägsenheten af sitt vetande, och han ville dräpa barbaren icke med krut och bly, utan med sådana medel, som icke ådroge honom själf något straff och icke efterlemnade något spår. Han kände, att han hade varit på rätt väg, då han sönderplockat zigenarens själ, och hade icke omständigheterna kommit denne till hjälp, skulle det nu varit ute med honom. Men hans undergång närmade sig, ty verksamhetslusten och hoppet voro sin kos, allt, som kunde hålla honom uppe öfver förbrytelsen, var undandraget honom, och nöden stod för dörren. Denna råa själ, som tycktes så starkt byggd, var endast löst hoptimrad af dåligt material, och efter de knäckar den redan hade fått skulle den stöta samman för ännu ett par starka skakningar. Hvilka, det åtog magistern sig att uttänka under en natts grubbel i enrum.

Magistern hade hunnit fram till grinden utan att lyfta upp hufvudet, då han ropades an af zigenaren, som stod stödd mot staketet i öfvermodig posityr, och då magistern kyligt besvarade hans helsning, nickade han med förtrolig

medlidsamhet utan att lyfta hatten och gick mot den inträdande med sitt elakaste leende. Med en närgångenhet, som han eljest icke brukade visa, lade han sin arm i magisterns, följde honom upp genom allén och började tala om penningangelägenheter, gick rakt på saken och frågade, om magistern ville försträcka honom ett lån om femhundra daler silfvermynt.

Magister Andreas, som icke egde en skilling utöfver sin lön, ansåg det likväl tjena till intet att spilla en dyrbar tid med onyttiga undanflykter och lofvade att med nöje stå till tjänst med den obetydliga summan om tre dagar, hvarefter han gjorde ett försök att smita undan och upp till sig. Men zigenaren släppte icke sitt tag i hans arm, utan tvingade ned honom på en bänk vid ett bord, som var framsatt på gräsplanen framför huset, den fläck, der man bäst kunde ses från landsvägen.

»Sitt nu ner och drick ett glas med oss», inbjöd zigenaren honom i en ton, som icke tålte någon motsägelse.

»Tack, kära Jensen», sade magistern, »men jag kan inte dricka om förmiddagen.»

»Det tjänar ingenting till att säga nej, för nu ska' magistern ha sig ett glas! Annars kunde jag tro, att Ni är förnäm. Och det är Ni ju inte?» invände zigenaren i en väl anslagen ton af skämt.

Jungfru Ivarsson och Ivan kommo i det samma dit med glas och krus och slog sig

utan att be om lof ned vid bordet på ett sätt, som icke rörde ett spår af den aktning magistern förr hade åtnjutit.

Det var således meningen att utsätta honom för en ny tortyr, kanhända förevisa honom för de förbipasserande på landsvägen, eller kanske var det bara meningen att reta upp honom till att förlöpa sig.

Zigenaren skänkte i af det ruttna äpplevinet, drack först sjelf och smackade med läpparne.

»Det är min äkta bourgogne, ska' Ni veta!»

»Ja, det är ett bra vin», svarade magistern helt mekaniskt, medan han tvang tillbaka sin vrede genom att begrunda sin plan.

Jungfrun och Ivan skrattade utan den ringaste förställning.

Derefter slog zigenaren i bränvin i glasen.

»Det kommer inte öfver mina läppar!» sade magistern bestämdt.

»Inte? Ah jo! När jag ber! När jag ber så vackert och inte nödgar, tvingar eller hotar! Bevars, det faller mig inte in att hota, för det skall man aldrig göra i synnerhet när det finns vittnen tillstädes, . . . som äro inhabila. Nej, jag hotar min själ inte, icke det ringaste! — Nå, bara en liten droppe!»

Magistern ställde ifrån sig sin käpp för att ej bli mördare; men han drack icke.

Zigenaren tömde sitt glas och blef genast yr i hufvudet.

»Nu ska' jag sjunga ett nummer!» skrek han och klarade strupen.

Och så högg han i med sin gamla lifvisa: »Jag är grefve af Luxembur!»

Det var som om denne obetydliga, fega, svaga person hade slukat allt det mod, all den kraft, som den andre starkare och mer betydande hade mist, och när zigenaren kände, att han hade magistern under sina fötter, förekom det honom, som om han sjelf hade blifvit en aln längre. Men han hade dock samtidigt en dunkel förnimmelse af det osäkra i sin ställning och en förkänsla af att den slagne kunde resa sig och slå våldsverkaren till jorden; ty han måste i hvart ögonblick känna sig ha fötterna på den slagnes nacke för att icke förlora tron på att han stod öfver honom, och ju mera han trampade, dess fastare blef magisterns beslut. Det var som om hvarje tryckning af denna häl pressade fram tankar, nya, djupa, modiga och riktiga, och de samlade sig alla kring samma sak, och de tilltogo i styrka. Hvert ord, hvarje rörelse af zigenaren blef en tråd, som spändes in i det rep, hvori han skulle hängas, och magisterns trygghet och lugn växte med hvar minut.

Den rusiges skrål hade lockat magisterns barn ut på balkongen, och med förundran sågo de ned på sin far, som satt och drack med husets folk midt på förmiddagen.

»Nej, men se de små Guds englarna!» sade zigenaren med verklig beundran.

Det var karaktäristiskt för denna vilde, att han icke hade något begrepp om barnets eller kvinnans personliga värde, men i stället diktade dem till högre, nästan himmelska väsenden, liksom han gjorde med snokarna. Barnen, dessa små vildar och förbrytare i miniatyr, hvilkas älskvärdhet består i att icke dölja sina fel och hvilkas iögonenfallande skenbara dygder endast bero på deras fördelaktiga ställning att icke behöfva strida för lifsuppehållet, hade för honom blifvit liksom en bild af det högsta, af englarna, kanske också därför att de icke kunde skada honom och därför att de visade honom samma tillit och öppenhet som de visade alla andra.

»Ack, låt barnen komma ned!» föreslog han i ett behof att visa sin ömhet eller för att känna, huru nära han hade kommit dessa barn af en mera gynnad ras, hvilken han alltid hade sett upp till med vidskeplig aktning och tagit af sig hatten djupt för.

»De få icke komma ned!» svarade magistern.

»För hvem få de inte det?» frågade zigenaren i hotande ton.

»För mig», svarade magister Andreas skarpt. Men i nästa stund ångrade han den utmanande form han hade gifvit sitt afslag och slog hastigt bort det i skämt, hvilket aldrig förfelade sin verkan på zigenaren, som derigenom på ett mildt sätt påmindes om, att den andre kände hans inre och hans tankar.

»Är det inte nog, att fadern bär sig åt som ett svin? Är det nödvändigt, att barnen också skola göra det?» sade han.

Denna gång sköt han likväl bom; ty zigenaren kände sig genom magisterns själfbekännelse klassificerad som kreatur, och det påminde honom för mycket om hans verkliga värde.

»Kom ner hit, små barn!» ropade han upp till balkongen, efter att ha vändt ryggen åt magistern.

Jungfrun, som hela tiden hade suttit tyst, ögonskenligen förödmjukad och tryckt af de senaste dagarnas händelser, upplät nu sin mun, och med ett utbrott af smärta och uppriktig ängslan fattade hon tag i zigenarens tröjärm och sade:

»Nej, Jensen, låt barnen vara! Barn äro heliga väsen liksom djuren!»

Oaktadt den mindre riktiga jämförelsen uppfattade magistern strax det äkta i detta utbrott af moderskänsla hos den gamla jungfrun, och han tackade henne med en blick, som hon dock icke emottog, ty hon tillskref magistern skulden till sin detronisering och dermed följande misshandling. Zigenaren, som genom det oväntade hindret hade fått en afledare för sitt grymhetsbegär, vände sig nu fnysande mot jungfrun och skulle just ge henne en sittopp, då en oväntad syn tedde sig på landsvägen och tog all hans uppmärksamhet fången.

Ett likfölje drog förbi. Sex män buro kistan, och bakom följde en svartklädd kvinna och en liten gosse. Kistan var hvitmålad och prydd med en grön krans af grankvistar; den sorgklädda kvinnan bar en lång hvit slöja, eljest var allting svart.

»Det är grindvaktaren!» sade jungfrun.

Vid åsynen af hans fiendes likbår (de hade strax efter försoningen igen blifvit fiender) måtte ett segerskri ha trängt sig fram ur zigenarens doldaste hjertevrå, som om han hade sett ett farligt vittne nedgräfvast i mullen, och i hans öfverströmmande glädje försvann hans medfödda fruktan för döden, och i det han vände ansigtet ut mot vägen, slog han till ett skallande skratt och klappade i händerna. Hos magistern, som såg, att detta utbrott endast bemantlade en hemlig fruktan, föddes genast en tanke, som han gaf lekamlig form, när han såg den sorgklädda kvinnan stanna och lyfta händerna mot himmelen, som om hon nedkallade dess beskydd eller hämd, medan jungfrun samtidigt dolde sitt ansigte i händerna af skam och ängslan öfver zigenarens råa uppförande.

Magister Andreas reste sig nämligen upp från bänken, tog af hatten och blef stående i en vördnadsfull ställning tills liktåget hade dragit förbi.

Zigenaren blef uppbragt öfver denna tillrättavisning och frågade i förbittrad ton:

»Hvad skall den der komedien betyda?»

»Det är ingen komedi!» svarade magistern salfvelsefullt. »Jag brukar alltid bedja för de döda, ty — tillade han med eftertryck — ingen vet, hvad som kommer efter döden, och den, som har undgått sitt straff i detta lifvet, kan vänta sig det i det nästa.»

Zigenaren, som verkligen fruktade för ett lif efter detta, ville icke ännu gifva efter för sin fruktan, och med ett sista försök att döfva sin ängslan skrek han efter liktåget:

»Drag till helvete, grindvaktare! Drag till helvete!»

»Tag Er till vara, Jensen», sade magistern, »de döda gå igen, om man stör deras ro!»

Och lugn som en blifvande segrare, som har angripit sin fiendes svagaste punkt, lycklig som tänkaren, hvilken efter en långvarig ansträngning har hunnit till klarhet, steg han upp, tog på sig sin strängaste katedermin och upprepade med profetisk röst sin förutsägelse, som han själf ärnade bringa till uppfyllelse:

»De döda gå igen!»

När han med raska steg gick in genom porten, hörde han efter ett ögonblicks tystnad, som visade att orden hade gjort sin verkan, ett gap-skratt bakom sig, efterföljdt af en påminnelse om det begärda penninglånet, som nu löd å tusen daler. Magistern vände sig på trappan och nickade jakande.

Vid närmare öfvervägande hade magister Andreas kommit till insigt om att de medel, som han förut använt för att tillintetgöra denna råa själ, hade varit för fina, och orsaken till att han missräknat sig var att han alltför högt hade uppskattat parians mått af känslighet gent emot moralisk skam. Han hade spelat på en sträng af hederskänsla, som icke fanns eller som var för slapp för att kunna brista ens vid hårda grepp. Här, det insåg han nu, måste man gripa in med våldsammare och enklare medel, gamla kända medel, som kyrkan och särskildt de påfliga i alla tider hade förstått att begagna för att göra sinnena mjuka, nämligen ångesten för ett tillkommande lif. Här var jordmånen väl förberedd hos den vidskeplige zigenaren, och tack vare tillfälligheten med liktåget och de följande scenerna hade hela planen till proceduren gifvit sig sjelf.

Magister Andreas egde i sina gömmor ett instrument nyligen uppfunnet af jesuitpatern Athanasius Kircher för okända, men kanske icke så litet jesuitiska ändamål och kallad trollyktan eller *laterna magica*. Med tillhjälp af denna kunde man efter behag framkalla ljusbilder på väggar, på rök eller hvilken annan bakgrund som helst af någorlunda fast konsistens. Denna apparat hade han mången gång tänkt att använda till att roa zigenarens sällskap med, men till följd af en viss olust för att skänka något till en, som stal och aldrig sade tack, hade han dock låtit bli det. Nu skulle han betjena sig af den till ett

ändamål, för hvars uppnående han efter fyra månaders lidanden fann sig fullkomligt berättigad att använda hvilka medel som helst, blott dessa medel skyddade hans egen person från undergång; ty han var nu på det klara med att hans person var af högre värde både för hans familj och för samhället än detta skadedjur, af hvilket ingen menniskas väl berodde, men af hvars utrotande mångas räddning var beroende.

Medan magister Andreas nu satt och målade figurer på sina glas, erfor han dock emellanåt känslan af det motbjudande i att syssla med något ohederligt. Han kände sig till mods ungefär som om han vore bödel, rackare, kåkstrykare, nattman. Och att spela med smutsiga kort, att spekulera i vidskepelse samtidigt med att han var filosof och naturforskare och hade till uppgift att kämpa mot okunnigheten, det kunde icke annat än såra hans finare känslor. Men skulle han då gå under, därför att han egde finare känslor? Skulle han nu gå och sätta sig i femtonhundra dalers skuld (så stor hade summan efter hand blifvit), som han aldrig kunde betala — alltså till råga på allt mista sin heder och bringa sin familj till tiggarslafven? Nej, han ville icke gå under; hans lust att lefva och hans tro på sin högre rätt att lefva uppreste sig mot detta förestående slafveri hos en barbar, som i dagdrifveri och dryckenskap skulle förtära hvad han, den lärde, arbetade ihop, och han måste vara rackardrängen, som drog huden öfver hufvudet

på den andre; han måste i ett bestämdt ögonblick draga ett streck öfver århundradens samlade uppfostran och sina egna inlärda begrepp om heder och samvete; han måste offra sin själs frid, uppgifva en del af sin sjelfaktning, utan hvilken lifvet skulle bli olidligt för honom. Och dertill måste han gå och bära på en hemlighet: tanken på att ha mördat skulle kanske förfölja honom, liksom rädslan för det tillkommande förföljde den andre. Var det en svaghet hos honom, som stod i begrepp att dräpa — denna ängslan för att slå till, en svaghet i hans själs konstitution, liksom dödsfruktan var en brist hos den andre? Och egde dessa brister samma ursprung? Nej, det ville han icke erkänna; ty när han jämförde sig sjelf med zigenaren, kunde han icke annat än medgifva, att hans själs grundelement voro ändamålsenligare för det samhällstillstånd, hvori han lefde, än parians. Ty denne, vare sig han nu var kommen från Egypten eller från yttersta Östern eller endast var en botten-sats af södra Europas halfvilda folk, hade bibehållit alla de grundinstinkter, som äro fientliga mot hvarje samfundsordning, och derför att han och hans likar icke kunde arbeta, icke slå sig i ro och grundlägga stat och familj, af denna orsak vandrade de evigt omkring och ströko landen rundt på rof och tjufnad; derför blefvo de enligt folkrätten på förhand behandlade som öfverbevista tjuvar och stodo under särskilda lagar med ena foten utanför lagen. Och af detta oregelbundna

lefnadssätt, utan tanke på morgondagen och utan att grunda egendom eller nation, närdes zigenarens fruktan för det kommande. Det fanns ingenting säkert kommande för dem, som lefde blott för dagen, och derifrån härrörde hans osäkerhet, hans fruktan för människorna, af hvilka han icke kunde vänta sig något, då han ej hade något att gifva dem till återskänk, och hans rädsla för döden, som han icke hade lärt någonting om, icke ville veta någonting om och icke vågade höra någonting om.

Hvar hade nu magistrernas ängslan för att krossa en fiende sina rötter? Jo, i känslan af ett människolifs värde, i lärosatsen om förlåtelse mot fiender, besegrade eller ej, gamla dumma läror, som den ondskefulle alltid hade betjenat sig af för att dräpa den förlåtande segraren, i historier om barmhertighetens välsignelser — med utlemnande af berättelsen om den stelrusna ormens uppförande mot den barm, som varmt honom — i alla vackra lärdomar om personligt värde, sjelfaktning och om hämden, som tillkommer Gud allena. Han hade nu visserligen kastat en del af dessa gamla läror öfver bord, men i denna stund, då han skulle bringa till utöfning sina nyförvärfvade begrepp om det relativa i människovärdet, hejdade hans hand sig på halfva vägen mot fiendens hjerta, likasom hans forskande ande efter alla tviflets irrgångar hade stannat framför denna dogmen: folket är heligt och herskarne oheliga.

Han måste alltså förgås, därför att han var den civiliserade, den till högre samhällslif utväxta människan, som måste se sig drabbad af samma öde, som drabbat förntidens civiliserade folk, hvilka hade fallit för barbaren, därför att de ej kunde mörda som barbarerna, icke stjäla som barbaren, icke bedraga som barbaren. Detta var alltså frukterna af upplysning, af sedlighet, af rättsmedvetande, att den upplyste, sedlige och kunskapsrike med nödvändighet skulle falla i sjelfförsvarets stund, därför att han icke egde den erforderliga råheten!

Detta filosoferande hade fört magister Andreas långt bort från tanken på det som förestod, och han måste nu på nytt upprepa för sig sjelf allt det hån, alla de råheter, all den skändlighet han varit utsatt för, och i det han samlade allt i en enda punkt, der hans äldsta och starkaste instinkter stodo inristade, fick han en omätlig kraft genom att om och om igen säga för sig sjelf: det är en tyrann, som gör sina medmänniskor till slafvar! Dräp honom!

Medelst detta enda ord tyrann, som han genom ett djupare filosoferande ej riktigt kunde deducera, ty han insåg nogsamt att begreppen tyrann och herskare, tyrann och makthafvande, tyrann och öfverlägsen kraft mycket väl kunde sammanfalla — huru som helst, medelst detta enda ord kunde han frammana naturens väldiga hat mot förtryck, framlocka urgamla slafinstinkter, väcka till lif hos sig vildens passioner, ikläda

sig barbarens sätt att tänka och handla på. Dervid kröp han likasom ut ur sin egen personlighet, ställde sig under den lågt stående varelse, som redan hade satt foten på honom, hatade honom med den underkastades hat, inbillade sig, att den andre var herskaren och att han sjelf var folkets barn, som år ut och år in skulle slita och släpa för dagdrifvaren, gifva honom sitt blod och sin hjerna, såsom hans förfäder hade gjort, och nu reste han sig, vild och utom sig, och fattade sin påk för att dräpa fienden, krossa hans hufvud och kasta kadavret för hundarne.

Men han vände om igen, släppte påken och satte sig vid bordet.

Nej, inte på det sättet kunde det ske, ej i öppen strid kunde det göras; det var ju just olyckan! Han hade ju varit med i krig, hade skjutit på fienden och aldrig känt obehag dervid; han hade också i katedern försvarat sig med påken och slagit sönder armar och lår utan att känna någon annan smärta än den, som de slag han sjelf fick hade tillfogat honom, det var strid, det; men det här var mord . . . nåväl, men man mördar ju tyranner, därför att de icke inlåta sig i strid! Och nu måste tyrannen dö!

Det gällde då att framkalla rädsla och skräck hos den redan uppskrämda zigenaren. Och för detta syftemål var magistern på det klara med

att han måste låta den döde grindvaktarens skugga och den dödes hustru gå igen. Men om detta var nog, blef en annan fråga, som i tid måste besvaras. Han måste vara förberedd på allt och köra in knifven öfverallt der en blottad fläck erbjöd sig hos zigenaren, för att flå honom i bitar.

Han erinrade sig nu i det upphetsade tillstånd, hvori han befann sig, att zigenaren hade berättat om en dröm, som ofta återkom i sömnen för honom: huru han förvandlades först till en snok, derefter till en råtta och slutligen till en hund, hvarvid han alltid vaknade i stor ångest. Magistern trodde icke på drömmar, men han tillskref dem en viss ännu icke utredd betydelse, icke såsom spådomar om framtiden, utan som hågkomster, kanske från preexistenser hos förfäderna. Hvarför återkom nu ständigt denna dröm för zigenaren och fyllde honom med förfäran?

Var det hågkomster från längesedan hänsvunna tider, då hans fäder trodde på metempsykos eller själavandring efter döden i djurkroppar liksom egypterna, och hvarför ryste han i synnerhet för denna dröm? Kanske därför att grundelementet, som satte lifvet i rörelse, hade en så afgjord lagbestämd drift till att utveckla sig i högre former till högre lif, att denna föreställning om ett tillbakavändande till lägre former injagade den högsta förskräckelse hos denna människa, som fikade efter att komma sig upp.

Magistern kom ihåg, att de värsta af de drömmar, som regelbundet återkommo hos honom, handlade om att han var barn och satt i skolan. Denna föreställning om ett tillbakasteg i tid och ålder verkade så förlamande på honom, att han hela dagen efter en sådan dröm hade förlorat all själföftröstan och oupphörligt hade liksom en känsla af att hans barn voro lika gamla som han och att han hade blifvit mindre.

På dessa något sväfvande förutsättningar, det kände han, måste han vara i stånd att bygga ett resultat, fastän han icke visste hvilket. Gent emot en så kringflackande hjerna kunde man icke gå till väga med matematisk regelrätthet. *En* enda sak hade han klart för sig, nämligen att en framställning, som kunde öfverträffa drömmen i handgriplig verklighet, skulle verka ännu mera öfverväldigande, förkrossande, kväfvande än denna, särdeles som intrycket skulle komma att ytterligare förstärkas af den ångest han i förväg hade framkallat genom liksynerna.

Alltnog, han målade sina bilder, groft och bredt på det att de lätteligen skulle uppfattas af zigenaren, och gjorde sin trollykta i ordning. För att bilderna skulle kunna verka, utan att lyktan vore synlig, måste ljusstrålen falla bakifrån åskådaren; men han måste tillika vara beredd på den möjligheten att offret vände sig om för att undersöka, hvarifrån synerna kommo; och för att icke behöfva släcka lampan eller skymma för den, satte han ihop tre rör i form

af en triangel, fyllde dem med fosfor och anbragte dem omkring lyktans ljusrör, så att det hela kunde komma att likna det allseende ögat öfver altaret i kyrkan, och zigenaren kunde välja, antingen han ville uppfatta det såsom Guds eget öga, som förbländade, eller ögat, som var inristadt i trädet ute i skogen.

Allt var redo; det felades endast det lämpliga ögonblicket till att operera. En dag hade gått, och den andra var snart till ända.

Zigenaren hade börjat dua sitt offer, hade *lånat* en del af hans böcker, tobak och dryckesvaror och hade hela dagen legat drickande och rökande på asträdestaket, hvarifrån han kunde hålla utkik på magisterns fönster.

Till nästa morgon hade zigenaren penningutbetalning, och därför hade han med stor nyfikenhet väntat på postbudet, som skulle bringa de utlofvade pengarna till magistern.

Som folket ej hade fått ut sin lön förra veckan, hade de allesammans gått sin väg, och man kunde i hvar ögonblick vänta utpantning. Det hvilade därför en hemsk stillhet öfver den folktomma gården, der de svultna hundarne, som nu knappast kunde röra sig, lurade på en råtta, en sparf, en tordyfvel för att stilla sin hunger.

Kreaturen voro slagtrade och uppättna, och endast hästarna återstodo; de stodo lutade mot

de afplockade fruktträden ute i trädgården, liksom de väntade på att falla ned i den eviga hvilan. Hönsen gingo under körsbärsträden och plockade upp kärnor, som skatorna hade spotat ut.

Allt erinrade om det sjunkande skeppet, det ramlande huset, men på stora gödselhögen stod ännu påfågeln och bredde ut sin prunkande stjärt, visserligen en smula sliten och glanslös efter en sommar utan föda, men ändå fin och vacker, det enda midt i all smutsen, som ögat med välbehag kunde dröja vid.

— — — Magistern hade inbjudit zigenaren till kvällsvard för att undgå att bli inbjuden af honom, hvilket var ännu ett lidande till alla de andra; ty han måste då plåga sig med rutten mat och rysliga dryckesvaror i snuskig servering. Men han hade äfven en annan afsigt med denna sista sammankomst; han ansåg det nämligen nödvändigt att taga offret under förberedande behandling i ett rundligt antal timmar för att göra honom mottaglig för den procedur, som skulle följa.

Iklädd sin embetsdräkt och med värja vid sidan — han uppgaf sig ha varit på besök hos presten — begaf han sig ned till lusthuset, der zigenaren väntade honom. Den ovanliga och högtidliga dräkten undgick ej att göra beräknad verkan, och zigenaren lyfte af gammal vana på hatten, glömde eller vågade icke säga du, men gjorde ödmjuka krumsprång och antog sitt mest

belevade sätt. Bordet var täckt af bländande hvit drällduk, tallrikar och glas voro skinande rena, och det fanns både knif och gaffel, hvilket satte zigenaren i stor förlägenhet.

Rätterna voro få, men väl tillagade, och ett gammalt Syrakusa-vin lyste gullgult i en tarflig, invändigt förgylld silfverkanna.

Allt var anlagdt på en imponerande verkan, och magisterns allvarliga, afmätta, men höfliga uppträdande slog genast zigenaren, som snabbt insåg, att han var tvungen att uppföra sig hyggligt.

Magistern skar för och serverade sin gäst, som oupphörligt bad honom icke göra sig besvär för hans skull, ehuru värdens stela sätt nogsam visade, att det blott var af skyldighet mot sig sjelf, sin person och sin rang, som han iakttog sällskapslifvets vanor.

När de hade spisat och glasen voro islagna, tog magistern till ordet. Han började med att vidröra sådana ämnen, som kunde fångsla zigenarens uppmärksamhet utan att locka honom till att tala. Han afslöjade några af djur- och växtlifvets hemligheter och utbredde sig i synnerhet om djurverldens under, hvartill zigenaren lyssnade med andakt. Men hvar gång han ville sticka fram med sina meningar, teg magistern med en uppenbar otålighet, som gaf till känna, att han väntade tills struntpratet var öfver, för att derpå fortsätta utan att besvara eller taga

hänsyn till afbrotten. Efter hand blef då också zigenaren trött och satt som tyst åhörare.

Nu hade magistern fått honom och hans uppmärksamhet fången, och han öfvergick nu till andra ämnen, kom hastigt dit han ville, på teologien och lifvets och dödens gåtor, i det han framlade filosofiska förklaringar af den mest djup-sinniga art, så att zigenaren, som icke längre hade något att invända, måste anstränga sig till det yttersta för att vara uppmärksam, det svåraste för en vilde och ett barn. Han vardt blek af trötthet, och ögonen blefvo små.

Alltunder det han talade, uppmuntrade magistern oupphörligt sin gäst att dricka, icke för att få honom drucken, hvilket alls icke var hans afsigt, utan för att genom det eldande vinet upp-tända hans fantasi till verksamhetslust.

Zigenaren såg ut som om han var nära att falla i vanmakt och reste sig då och då för att slippa se in i dessa två brinnande ögon, som bedöfvade honom, som stucko i hans hjerna och höllo honom som i ett skrufstäd. Men magistern tog genast tag i honom på nytt, och när zigenaren skulle till att säga något, miste han i samma ögonblick lusten dertill, ty för hvar gång tittade magistern tankspridd åt sidan eller böjde ned hufvudet. Detta fortsattes i tre timmar, tills zigenaren slutligen med våld ville rycka sig lös och afbröt samtalet med att be om lof att få sjunga.

Magistern sade, att det skulle vara honom

ett nöje, men under sången afsvalkade han sångarens lust att fortsätta genom det liflösa, frånvarande i sitt ansigtsuttryck, så att visan afbröts vid andra versen.

Nu hade mörkret inträdt och lyktorna blifvit tända. Det var en mulen afton, och en svag blåst susade genom dammens säf.

Zigenarens hjerna glödde af ansträngning och vin, af masstals fantasier, som ville fram, men icke mäktade det. Han hade mottagit så många tankefrön, som sprängde hans hjernbark liksom mistelparasiten spränger moderträdets bark; der hade inkastats så mycket jäsningsämne, som exploderade i hvarje minut. Hån hade fått hela teo- och kosmogonien föredragen för sig, alla de högsta frågor hade susat förbi honom och i förbifarten väckt hans nyfikenhet, hans lust att göra tusen frågor, hade vändt upp och ned på hans gamla föreställningar, hade kullkastat hela hans förråd af färdiga meningar om lif och död, tillvaro och föruttillvaro, men hade framförallt bragt oordning och förvirring i detta arma hufvud, som visserligen producerade, men producerade slösad af brist på vetenskapligt material.

När magistern efter fem timmars förlopp alltså ansåg honom vara tillräckligt mjuk, hans hjerna tillräckligt preparerad för att följa hvarje befallning af besvärjaren, släppte han honom äntligen och lät honom på egen hand explodera. Men med sin starkare ande och vilja ledde han hans tankars gång, och nu, när natten hade

sänkt sig, när mörkret låg tätt och vinden hemlighetsfullt susade, tog han i med att berätta spökhistorier. Berättade om hvita fruar, om gengångare, om vålnader, tills zigenaren satt alldeles uppskakad och väntade på det ögonblick, då han kunde få lof att berätta om de syner *han* haft.

Han fick lof till att tala, och magistern upphetsade hans inbillningskraft genom att följa honom med den mest spända uppmärksamhet, i det han fixerade sitt offer, erbjöd honom den mest mottagliga resonansbotten, lockade med uppmuntrande ord till att fortsätta och narrade honom ut på det uppdiktades farliga område genom att låtsas tro på alltsammans, öfverdref sin lättrogenhet och hycklade det största deltagande.

Zigenaren gaf nu luft åt hela sin öfverfyllda fantasi och hetsade upp sig till den grad, att han gång efter annan tittade in mellan buskarna, rädd för att få se något, och för att känna sig lugnare igen sneglade han åt magisterns värja.

Magister Andreas svarade med att berätta de rysansvärdaste historier han kunde minnas, och när zigenaren till slut befann sig i det högsta stadium af extas, reste magistern sig, bad om ursäkt för att han bröt laget och sade god natt.

»Jag tror rent af att jag blir mörkrädd», försökte zigenaren att skämta.

»Ja, jag för min del skulle helst sofva ute i natt», svarade magistern, utan att egentligen veta hvad han menade dermed.

»Ute?»

»Ja, ty der spökar det åtminstone inte, om man tänder upp eld.»

Hvarför han sade detta om eld, kunde han efteråt icke förklara för sig sjelf, men det måtte ha föresväfvat honom en eller annan reminiscens om negrer, som sofva vid tända bål för att skrämma bort vilda djur.

När han hade lockat bort zigenaren från lusthuset, kallade han på pigan, bad henne tända ljus i tornrummet, men gick sjelf oförmärkt tillbaka till lusthuset och tog fram sin trollykta ur en korg.

Derpå tände han en pipa tobak, utan att egentligen veta hvad som nu skulle inträffa eller huru han skulle operera. Sjelf var han dödligt trött, och nästa dags utbetalning stod för honom som slutet på hans lif, på alla hans förhoppningar.

Under tiden dukade pigan, som hade kommit tillbaka, af bordet, bar upp tallrikar och fat, och när hon hade slutat, frågade hon, om magistern sjelf tänkte släcka lyktorna.

Derigenom kom han att tänka på att han satt i ljus, under det han behöfde mörker.

Han svarade därför ja, och när pigan hade gått, släckte han.

Den sakta blåsten svepte öfver fälten, släpande med sig en tät, fuktig dimma, som stannade öfver skogen, förtätades genom motståndet — och — magistern sprang plötsligt upp, ty

han såg att det lyste i dimman bort åt ängen till, och han förstod, att zigenaren hade antändt ett torfbål. Med lykta och elden smög han sig till ett tomt vagnslider, hvarifrån han hade fullständig utsigt öfver ängen utan att sjelf kunna ses.

Der ute såg han zigenaren ligga vid sin rykande eld. Han var insvept i ett ylletäcke, som hade varit hvitt, men nu i halfmörkret endast kunde skimras som någonting ljust, och han låg med ryggen mot vagnslidret. På andra sidan af elden stod den rökbemängda dimman tät mot skogsbrynet och bildade en så bra vägg som magistern någonsin kunde önska sig.

Han tände lyktan och — i nästa ögonblick syntes en svartklädd kvinnoskepnad med hvit slöja midt inne i torfröken.

Zigenaren tycktes ännu icke märka något, men då figuren vid nästa luftdrag rörde sig, sprang han upp och stirrade in i elden.

För att icke ge honom tid att nogare undersöka bilden, lät magistern skepnaden ömsevis försvinna ur röken och komma igen; och allt efter som han sköt ut och in sitt glas i lyktan, rörde zigenarn sig, sprang upp och föll ned.

Det var som om magistern hade honom på ett snöre och satte honom i rörelse med en tryckning af sitt finger.

När han nu hade fångat zigenarns uppmärksamhet, kastade han grindvaktarens jätteskepnad ut på töckenväggen.

Det var en fasaväckande syn att skåda denna

jättebild af en död i liksvepning och med upplyftad hand likasom komma ut ur skogen och närma sig, hög som ett bokträd — det gjorde till och med på magistern ett högeligen hemskt intryck. Genom att skrufva på linsen lät han bilden komma närmare och närmare, och nu hörde han zigenaren sakta tjuta, ett oafbrutet enformigt tjut som från en vansinnig, och han såg honom draga täcket öfver hufvudet, resa sig upp, dansa som en björn, falla ned i gräset och resa sig igen, tills han förblef stående liksom fastnaglad i stelkramp, alljämt sakta tjutande.

Nu försvann grindvaktaren, och dramats första akt var slut.

Men zigenaren förblef stående som en bildstod och rörde icke en muskel, då ur torfröken kröp fram en snok, alldeles som lefvande, med de gula öronen och den spetsiga klufna tungan.

Bilden stod der så skarp och så korrekt i färgen, att zigenaren ej kunde undgå att se den.

Och han såg den. Och alltefter som den rörde sig i naturliga bukter efter rökens böljande oro, började offrets stelkramp att upplösa sig, och hans kropp rörde sig, först i takt med ormens rörelser, men till slut började han vrida skuldrorna och ryggen som en simmande meniska, hvilken buktar sig fram i vattnet.

När magistern tyckte, att han fått nog, och fruktade att tröttheten skulle väcka honom ur förtrollningen, sköt han in ett nytt glas i lyktan

och lät snokens förvandling till en råtta försiggå på rökens mest iögonenfällande fläck.

Zigenaren segnade sakta ned på marken, drog in benen under sig, och med ett pipande ljud stack han ned näsan i alla de mullvadshål han kunde komma åt, dock icke utan att då och då titta upp efter bilden inne i röken, som tycktes hålla honom fången som i ett osynligt band.

Nu var zigenarens hjerna satt i den rätta rörelsen, och den väg, som den vidare skulle gå, var i förväg så tydligt angifven, att offret, redan innan nästa bild kom fram, hade rest sig högt på alla fyra, dock alltjämt behållande det hvita täcket omkring sig; och då hundens skepnad dök fram i röken, var han genast redo att sätta i med ett förfärligt skällande, som hade han bara väntat på detta. Nu hördes ett gräsligt larm från husets baktrappa, och åtta gånger smällde bakdörren upp och igen, medan de åtta utsvultna hundarne störtade ut för att falla öfver den närgångna främmande hunden.

I samma ögonblick förutsåg magistern, hvad slutet skulle bli, och för att påskynda det riktade han lyktan nedåt, så att hundbilden föll rakt på det hvita täcket.

Kopplet kunde icke taga miste, och i raseri lågo alla åtta i en tjutande hög ofvanpå sin ihjälbitne herre.

Paria var död, och ariern hade segrat; segrat tack vare sitt vetande och sin andliga öfverlägsenhet öfver den lägre rasen. Men det kunde lätt ha händt att han sjelf blifvit på platsen, om han icke egt styrka att begå förbrytelsen.

Nu när fienden låg slagen, kunde han se försonligt på honom; och när han satt i universitetets boksal och läste den vise Manus lagar*), begrep han det hat, som han varit föremål för, hela denna kedja af skändligheter från en meniska, som han endast hade gjort godt, och som han hade räckt handen, men som öfvermodigt slog honom till jorden och skrattade på hans bekostnad; han förstod nu denna kärlek till smuts och förbrytelser, detta tycke för all slags förruttnelse och denna sympati för orena djur.

Sålunda skref den vise Manu i syfte att genom förnedring skapa en ras af förnedrade, som borde ligga underst såsom värmande och närande gödsel, för att arias adelskam skulle kunna skjuta upp och sätta blom hvart hundra år liksom aloën:

Tschandala, frukten af äktenskapsbrott, blodskam och förbrytelser, må äta endast hvitlök och lök med förruttnelsens smak, och ingen må bringa honom spannmål och frukter, eller vatten och eld.

*) Manus lagbok, den mest bekanta af de klasiska indiska lagsamlingarna. I Manus lagbok, 10:de boken, vers 51 o. följ., finnas bestämmelser om huru Tschandala, den lägsta indiska kasten, skulle behandlas.

Tschandala må icke hemta vatten ur floder, källor eller brunnar, utan endast ur träsk och de pölar, som uppkomma i kreaturens spår.

Tschandala må icke tvätta sig, alldenstund vattnet endast må förunnas honom till att släcka sin törst med.

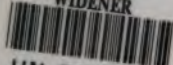
Tschandala må aldrig sätta bo; må kläda sig endast i kläder efter lik, nyttja endast söndriga kärl till att äta på, gammalt jernskrot till smycken, och till gudstjenst endast onda andar.

Så skref den vise Manu.

WIDENER

HN SIQB Y

